

דברי הכנסת

הישיבה השמונים-ושבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, י"ד באייר התשנ"ג (5 במאי 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

תוכן העניינים

הצעות לסדר

שאלות בעל-פה

תשלום שונה עבור בחינות בגרות

ביטוח רפואי לילדים יתומים מאתיופיה

שינוי הקריטריונים להלוואות לזכאי "שלוש פלוס"

שאלות ותשובות

תוכניות הטלוויזיה "פופוליטיקה", "הלילה" ו"סופשבוע"

התבטאות פרופסור ון-קרפלד בהרצאה ב"יד ושם"

עצמות שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות

אי-אזכורה של השואה בסדרה "הולדת אירופה"

ליקויי ביטחון בגני-ילדים בבת-ים

כספים לעין-מאהל להשלמת בית-הספר המקיף

מינוי מפקחים ערבים ללא מכרזים

פגיעה ברגשות דתיים בשידורי טלוויזיה

סקר טלפוני בתוכנית "הלילה" בטלוויזיה

מאמרים פוליטיים חד-צדדיים בספר לימוד

חובת שימוש בספר תנ"ך של הוצאה מסוימת

צמצום מספר המשרתות בשירות לאומי

ספר הלימוד "המדינה והפרט"

דברי שרת החינוך בוועידת התנועה הרפורמית

החלטה בדבר חלוקה של הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 13), התשנ"ב–1991

הצעות לסדר-היום

גיוס לצה"ל מקרב שכבות מצוקה

הצעות לסדר-היום

מערכת הבנקאות

הצעה לסדר-היום

כנס ניא-נאצים בדנמרק

הצעה לסדר-היום

הקרבות בבוסניה

הצעת חוק הרשויות המקומיות (מינוי חשב), התשנ"ב–1992

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

הצעה לסדר-היום

הזכות למות בכבוד

הצעות לסדר-היום

עתיד רמת-הגולן

שאלות בעל-פה

ריאיון עם עורכת-הדין לאה צמל

הצעות לסדר-היום

אוטובוסי "אגד" היוצאים לדרכם לפני צאת השבת

הצעת חוק הגנת העובד הישראלי, התשנ"ג–1992

(הצעת חבר הכנסת ש' גוטמן)

הצעת חוק חסידי אומות העולם (קצבה), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת א"ח שאקי)

הצעות לסדר-היום

היתרי עבודה לזרים ולעובדים מיש"ע

הצעות לסדר

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, י"ד באייר התשנ"ג, 5 במאי 1993.

יש לנו הצעה לסדר של חבר הכנסת אבי יחזקאל, ואני יודע שיש בדרך עוד הצעה לסדר באותו נושא. אם היא תגיע בזמן, ניתן לה אפשרות של ביטוי.

חבר הכנסת אבי יחזקאל, בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום מציינים את יום הולדתו של החייל השבוי רון ארד, יום ההולדת ה-35. חייל זה, אשר נמצא קרוב לשבע שנים בשבי, הפך לסמל, לגיבור ישראל, המשלם את מחיר המלחמה של מדינת ישראל על קיומה ועל ביטחונה. חייל זה הפך סמל לחוסר האנושיות והחייטיות של אותם ארגונים שמולם אנו נלחמים. אין פשע גדול יותר מניתוק הנכפה על בעל, על אב, מביתו ומשפחתו.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, שעל דעת כל סיעות הבית תציין היום כנסת ישראל את יום הולדתו ותייחל, שאת יום ההולדת הבא יחגוג החייל רון ארד בקרב משפחתו ועמו, במדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אבי יחזקאל.

היתה לי בקשה דומה מחבר כנסת מסיעת הליכוד. מכיוון שאנחנו רוצים בכל זאת לבטא רגשות של הבית כולו, אם ספונטנית מישהו מכם רוצה להוסיף מלים אחדות, בבקשה. בבקשה, חבר הכנסת דוד מנע. אני רק מבקש לשמור על מסגרת הזמן.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק שהנושא הזה הוא נושא א-פוליטי, הנוגע לכל סיעות הבית, וגם הסיעה שלנו מצטרפת לכל מה שנאמר פה, כי בסופו של דבר הדברים הללו הם חסרי תקדים

בכל העולם: להחזיק שבוי קרוב לשבע שנים, בלי לדעת מה קורה אתו. אני חושב שאנחנו צריכים להעלות את הנושא הזה בכל הצינורות הבין-לאומיים. בנושא זה אנחנו כולנו מזדהים, ליכוד ומערך וכל הסיעות כאחד. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד.

חברי הכנסת, אני מודה על היוזמה. אני חושב שאוכל לבטא את הרגשות של הבית ושל הציבור הישראלי כולו אם נצטרף לברכות, נביע רגשות של השתתפות בצער המשפחה, של רון ארד ושל כל השבויים והנעדרים, בתקווה שהם בחיים, ונפנה לממשלת ישראל להמשיך במאמציה, בכל צורה שהיא, להביא לכך שהם יחזרו הביתה, למדינתם, לקהילתם ולמשפחתם.

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסדר-היום הרגיל שלנו. סגן שרת החינוך והתרבות, חבר הכנסת מיכה גולדמן, ישיב על שאלת בעל-פה מס' 151, מאת חבר הכנסת יעקב שפי, בנושא: תשלום שונה עבור בחינות בגרות. בבקשה, חבר הכנסת שפי.

תשלום שונה עבור בחינות בגרות

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עבור כל נקודה בבגרות משלם תלמיד מן המניין סכום של 22.90 שקלים. על-פי החלטת ממשלות קודמות, תלמידים בני יישובים מסוימים, שנבחרו על-ידי הממשלה, משלמים רק 3.43 שקלים.

רצוני לשאול:

1. לשם מה נגבים הכספים מהתלמידים, והאם המחירים סבירים?

2. מה קורה כשתלמיד מתקשה להמציא את הסכום הנדרש ממנו?

3. האם המדיניות העקרונית של יישובים מועדפים מקובלת על משרד החינוך?

4. האם מאז היכנסך לתפקיד השרה – במקרה זה עונה לי סגן השר, ולכן אני שואל – הוחלפו או שונו היישובים המועדפים?

5. האם רשימת היישובים המועדפים במשרד החינוך חופפת ותואמת את סדר העדיפויות החדש של הממשלה הנוכחית?

6. אם לא – מדוע? והאם יאומץ סדר העדיפויות של הממשלה הנוכחית?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, אדוני סגן שרת החינוך, תשובתך.

אני מבקש לשמור כאן על לוח הזמנים. זה שלוש דקות, ואחר-כך שתי דקות וזהו, אין לנו אפשרות לשנות כאן את התקנון. רק ועדת הכנסת יכולה לשנות.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, תשובה על שאילתא בעל-פה מס' 151, של חבר הכנסת יעקב שפי:

1. התשלום עבור בחינות הבגרות מהווה השתתפות חלקית, כ-40% מהוצאות המדינה בנושא.

2. במשרד החינוך אין מנגנון למתן הנחות לתלמידים המתקשים בתשלום, אולם מפעל הסטיפנדיות של המשרד מעביר לבעלויות ולרשויות מקומיות מענקים המיועדים, בין השאר, לסיוע לתלמידים המתקשים במימון קניית ספרים, טיולים שנתיים ובחינות.

פניית התלמיד והנזקק צריכה להיות אפוא לרשויות או לבעלויות, וידוע לנו שלחלק מהן יש אפשרויות למתן מלגות.

3-6. המשרד נערך לפעול על-פי רשימת היישובים המועדפים. יש שינויים בין רשימה זו לבין הרשימה הקודמת של היישובים. החלת ההקלות של המשרד תתבצע, על-פי הרשימה החדשה, החל מ-1

בספטמבר 1993, משמע תחילת שנת הלימודים התשנ"ד. בקיץ זה פועל המשרד על-פי רשימת היישובים הישנה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב שפי, ואחריו – לחברי הכנסת חיים אורון ואבי יחזקאל, כל אחד במסגרת דקה. בבקשה.

יעקב שפי (העבודה):

שאלה נוספת, מאחר שהמחיר לכל נקודה הוא גבוה מאוד, ותלמיד שניגש לכמה בחינות ואוסף הרבה נקודות, המחיר שהוא נדרש לשלם עלול להרקייע שחקים – האם אין בכוונת המשרד ליישר קו, אבל לפי המחיר הנמוך? תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, חבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מרצ):

אדוני סגן השר, ראשית, כשאתה אומר: 40%, השאלה היא: ממה, מ-22.9 שקלים או מ-3.43 שקלים?

שנית, הרשימה הקיימת היא אחת הרשימות של סדר העדיפויות הישן, שבו לבחינות בגרות ב-20 נקודות בכפר-סבא משלמים כ-200 שקלים, וב-20 נקודות שתי דקות מכפר-סבא משלמים 20 שקלים. מה בכל זאת מביא אתכם לכך שהפער הזה יימשך שנים נוספות? אין לי בעיה עם אזורי פיתוח ואזורים מועדפים, על-פי קריטריונים אמיתיים. פה היה מדובר בסוג של בונוס שלא היה לו שום קשר עם מצוקה כלכלית, אלא הוא היה תוצאה של הכרעה פוליטית. למה זה צריך להימשך עוד שנה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אבי יחזקאל, שאלה נוספת.

אברהם יחזקאל (העבודה):

לפי הפרסומים, אדוני סגן השרה, היית שותף למשא-ומתן אתמול. האם תוכל להגדיר בקצרה היכן בדיוק הפערים? ודאי אלפי ילדי ישראל מביטים בך עכשיו ומחכים לתשובה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

ברור לסגן השרה שזו שאלת טרמפ. אם תספיק בשתי דקות לומר משהו על זה, בבקשה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

לשאלה הנוספת של חבר הכנסת יעקב שפי לגבי התשלום, נאמר שאנחנו גובים היום מאותם יישובים שאינם מוגדרים כאזורי פיתוח כ-40%. ודאי שכל שינוי או יישור קו יש לו השפעה לגבי התקציב.

אני אתייחס בתשובתי גם לשאלה של חבר הכנסת אורון. היינו רוצים לממש את החלטת הממשלה, שעדיין איננה ממומשת, כיוון שהיא לא עברה בוועדת הכספים. אנחנו נחפש דרך של פתרון ביניים.

לגבי השאלה, מאיזה תעריף אנחנו גובים את ה-40%, האם מהגבוה או נהנמוך – אנחנו מתייחסים לתעריף הגבוה ביישובים שאינם אזורי פיתוח.

לגבי הרשימה שהוחלט עליה בעבר, היינו רוצים להפעיל את זה כבר בקיץ הנוכחי. ניסינו גם להפעיל את השפעתנו על משרד האוצר, משום שאנחנו רואים עיוות גדול מאוד. אני יכול להביא דוגמאות רבות, לא רק הדוגמה שהבאת מכפר-סבא ומיישובים הסמוכים לכפר-סבא מעבר לקו. אין שום היגיון בכך שבבית-הספר האזורי מטה-אשר, היישובים ישלמו לפי תעריך גבוה, ובסמוך להם, יישובים שנמצאים באותו קו, פטורים ומשלמים מחיר סמלי ונמוך. יש עיוותים לא רק מעבר לקו ובתוך הקו אלא גם בתוך האזורים השונים בגליל ובנגב, גם בין יהודים לערבים. לכן אנחנו דבקים בהמלצת הממשלה. אנחנו מקווים שנוכל ליישם אותה במהרה. אילו היתה אפשרות לזכות עוד בקיץ הזה, אנחנו נעשה מאמץ, אבל אני מסופק אם אפשר לממש את זה.

לגבי השאלה הנוספת של חבר הכנסת אבי יחזקאל, היו לנו שיחות שסיימנו אותן לפנות בוקר. אני רואה פריצת דרך. אני מקווה שבמשך הדיונים שנקיים עוד היום נראה את האור בקצה המנהרה, וזו לא רכבת מתקרבת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שרת העבודה והרווחה תשיב על שאילתא בעל-פה מס' 152, של חבר הכנסת עמיר פרץ, בנושא: ביטוח רפואי לילדים יתומים מאתיופיה. חבר הכנסת פרץ, בבקשה.

ביטוח רפואי לילדים יתומים מאתיופיה

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, מפרסומים בתקשורת בנושא העלייה מאתיופיה נלמד, כי יש מספר רב של ילדים אתיופים יתומים שעלו ארצה בגפם והם אינם מבוטחים בביטוח רפואי.

ברצוני לשאל:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. בכמה ילדים מדובר?

3. כיצד תטופל בעיה זו?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. גברתי השרה, תשובתך בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לשאילתא הדחופה של חבר הכנסת עמיר פרץ:

1. הידיעה אינה מדויקת.

2. מבדיקה עם הסוכנות היהודית עולה, כי ידוע על 26 ילדים יתומים החיים עם בני משפחה, כאשר תהליך הסדרת מעמדם האישי לא הושלם והמבוגר האחראי להם טרם הוכר כאפוטרופוס כנדרש על-פי החוק. על-פי תקנוני קופות-החולים, ילדים אלה אינם כלולים בביטוח הרפואי המשפחתי.

3. בשנה הראשונה לשהיית הילדים בארץ, ביטוחם הרפואי מוסדר על-ידי משרד הקליטה, מאחר שהילדים רשומים בתעודת העולה של האחראי להם. בתום השנה הראשונה הביטוח הרפואי מופסק, ועל העולים להסדירו בכוחות עצמם או בסיוע מערכות תומכות. כל הילדים החוסים בפנימיות "עליית הנוער" מבוטחים באופן מלא על-פי הסדר בין "עליית הנוער" לקופת-חולים, ומדובר בכ-55 ילדים. ילדים יתומים המתגוררים בקהילה עם קרובי משפחה זכאים להבטחת הכנסה ומבוטחים ביטוח רפואי מלא על-ידי המוסד לביטוח לאומי. לגבי ילדים יתומים שביטוחם הרפואי אינו מוסדר, לשכת שר

הקליטה הודיעה לי, שהמשרד יישא בביטוחו הרפואי של כל ילד יתום עד להסדרת מעמדו. נוסף על כך, משרד העבודה והרווחה מסייע במימון צרכים רפואיים שאינם מכוסים בשל שירותי הבריאות, כגון: ריפוי שיניים ותרופות מיוחדות.

בכל מקרה, אני רוצה להודיע לחבר הכנסת פרץ ולחברי הבית, הוריתי לשירותי הרווחה לפעול לאיתור כל ילד יתום שמעמדו טעון הסדרה ומינוי אפוטרופסות, להסדיר מייד את מעמדו וכתוצאה מכך גם את ביטוחו הרפואי.

היו"ר ש' וייס:

תודה, גברתי השרה. שאלה נוספת לחבר הכנסת פרץ. אחר כך – חבר הכנסת דוד מגן וחבר הכנסת דוד מנע. הכול בקיצור, על-פי התקנון.

עמיר פרץ (העבודה):

גברתי השרה, אני מודה לך על התשובה. אני חושב שגם אותם יודעים בהחלט שיש היום כתובת מחייבת, ואני בטוח שתעמדי בדיבורך שכל אחד שיפנה אכן יטופל.

אני רוצה בהזדמנות זו לומר לשרה, שקיימת בעיה של מעבר מהתקופה של השייכות למשרדך, מבחינת האחריות, למשרד הקליטה, לקבלת השירותים הכלליים של מדינת ישראל. לכן הייתי פונה לשרה שתבדוק מה קורה עם העלייה מאתיופיה בכל הקשור לטיפולים, הן מבחינת העובדים הסוציאליים באתרים, הן מבחינת הטיפול המשפחתי, ולא להשאיר את העניין רק בידי אותם עובדים שגויסו זמנית לטפל באותה אוכלוסייה. יש הבדל גדול ברמה המקצועית, בידע של האפשרויות הקיימות במדינת ישראל. אני חושב שיש צורך לקיים ועדה משותפת או איזה צוות, שיבדקו את דרך המעבר ממשרד הקליטה לטיפול במשרדך. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אני משבח את חבר הכנסת עמיר פרץ על יוזמתו בהעלאת הנושא. עם זאת, יורשה לי להעיר ולהציע, כי טוב יהיה אם הכנסת תקפיד בביטוייה בהגדרת קבוצות עולים. אנחנו מדברים על ילדים עולים מאתיופיה, וכדאי שנזנח את המושג אתיופים, כמו שאנחנו מדברים על ילדים עולים מרוסיה ולא על רוסים וכיוצא בזה.

גברתי השרה, בתשובתך המקורית דיברת תחילה על 26 ילדים, ואחר כך נקבת במספר 55. לא הבינותי בדיוק מהי הקבוצה המוגדרת כ-55, והצעתי היא גם לא לצפות לפניית האפוטרופסים ובני המשפחות של היתומים הללו, בגלל המנטליות המיוחדת שעדיין שורה בהם ומאפיינת אותם, אלא לפנות ביוזמת משרדך ומשרד הבריאות למשפחות הללו ולטפל בהן טיפול פרטני, ביוזמת משרדי הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. היתה לך עוד חצי דקה. אני מקזז את זה עם שלשום, כשדיברת בלי רשות דיבור. עכשיו תיקו.

חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

חיים קופמן (הליכוד):

חשבתי שתוסיף לי.

היו"ר ש' וייס:

נחשוב.

דוד מנע (הליכוד):

ברשותכם, אדוני היושב-ראש וכבוד השרה, אני מבקש לדעת, מה מספרם של כלל הילדים במדינת ישראל – אם יש בידך המספר הזה, ואם לא, אפשר לקבל זאת בפעם אחרת – שהם חסרי ביטוח רפואי, לאו דווקא ילדים אתיופים. יש ילדים אתיופים חסרי ביטוח רפואי, אבל יש גם מסגרת של ילדים ישראלים חסרי ביטוח רפואי. מה מספרם?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. גברתי השרה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת עמיר פרץ, אני בהחלט מוכנה לטפל בבקשתך. הבעיה היא לא להקים עוד צוות ועוד ועדה. מרוב צוותים ומרוב ועדות לא נשאר זמן לעשות עבודה. אבל בהחלט צריך לקבוע איזה קשר, והוא קשר מאוד מסובך, הנושא של מעבר מטיפול משרד הקליטה, וזה לא רק בעולים ובילדי עולים מאתיופיה, אלא גם בעולים מברית-המועצות לשעבר. אבל אני בהחלט אבדוק ונראה מה ניתן בנושא הזה לעשות.

עכשיו לחבר הכנסת מגן, לגבי המספרים. השבתי בשאלתא, שהבעיה הידועה היום ושאיננה מוסדרת היא של 26 יתומים שבאו לכאן מאתיופיה. 55 הילדים שציינתי הם חוסים בפנימיות של "עליית הנוער", שם יש הסדר אוטומטי, וכולם מבוטחים.

דוד מגן (הליכוד):

מלבד ה-26.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כן, אלה שלא מוסדרים וידועים לנו. אני לא מוציאה מכלל ספק, שיש גם מקרים של ילדים שאין להם ביטוח ואיש לא יודע על כך. אבל אלה הנתונים שידועים לנו לאחר הבדיקה הקפדנית.

דוד מגן (הליכוד):

אנחנו מכירים 81 יתומים.

היו"ר ש' וייס:

אני רואה שאתה משלים, חבר הכנסת מגן, את המספר.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני חושבת, חבר הכנסת מגן, שיתכן שיש יותר. לנו ידוע על הקבוצה של 26 שאינם מוסדרים, ועל קבוצה נוספת של 55 שמוסדרים. זה מה שידוע לנו.

אשר להצעתך שלא לצפות או לחכות לפנייה של אפוטרופסות, הודעתי באופן מוחלט בסיום תשובתי, שבכל מקרה הוריתי לשירותי הרווחה לפעול ביוזמתם לאיתור כל ילד יתום שמעמדו טעון הסדרה או מינוי אפוטרופסות ולהסדיר מייד את מעמדו.

לשאלה האחרונה, אדוני היושב-ראש, של חבר הכנסת דוד מנע, אין לי כאן הנתונים, אבל הנתונים הם מאוד קשים. אני יכולה להביא אותם בשעה מאוחרת יותר. גם כתוצאה מהאבטלה, ובייחוד מבין החיים מתחת לקו העוני, יש מספרים לא מבטלים של אנשים, חלק גדול מהם אנשים עובדים, שבגלל העלות הגבוהה של הביטוח בכל הקופות הם לא מבטחים את עצמם, וכתוצאה מכך גם ילדיהם אינם מבטחים. התשובה על כך הוא חוק ביטוח בריאות ממלכתי, ולכן זה חשוב כל כך, כי הוא ייתן תשובה לכולם.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אני מאוד מודה לשרת העבודה והרווחה.

סגן השר אליהו בן-מנחם ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 154, אשר הוגשה לשר הבינוי והשיכון, מאת חבר הכנסת שלמה בניזרי, בנושא: שינוי הקריטריונים להלוואות לזכאי "שלוש פלוס". בבקשה, חבר הכנסת בניזרי.

שינוי הקריטריונים להלוואות לזכאי "שלוש פלוס"

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, מר מ"א – שמו המלא מופיע במקור – שהוא אב לעשרה ילדים ומתגורר בדירה בת שלושה חדרים ששטחה 90 מ"ר ביקש הלוואה בשל צפיפות דיור, "שלוש פלוס". בקשתו נדחתה בטענה, כי משרד השיכון מוסיף 15% לשטח דירתו וקובע את השטח כברוטו, וממילא דירתו נחשבת כ-103 מ"ר, ולפי הטבלה החדשה הוא איבד את זכותו.

מבדיקה שעשה הנ"ל עולה, כי אדם שלו משפחה בת תשע נפשות וגר בדירת שלושה חדרים ששטחה מעל 85 מ"ר ברוטו לא זכאי להלוואה זו, וכך אדם שלו משפחה בת עשר נפשות ושטח דירתו מעל 91 מ"ר ברוטו.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. מה הם השינויים בפועל בעקבות הטבלה החדשה מ-1 באפריל 1993?

3. מדוע מחשב משרד השיכון כל דירה בתוספת 15%?

4. האם במקרה הספציפי האמור אכן לא זכאית אותה משפחה לקבל את הלוואת "שלוש פלוס"?

5. האם השינויים חלים גם לגבי אנשים שחתמו על חוזה רכישת דירות קודם לשינויים בטבלת הזכאות, ואם כן – האם לגביהם לפחות ניתן להקפיא זאת ולהותיר את הקריטריונים במתכונת הקיימת?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, שאילתא בעל-פה היא של 40 מלה. כאן היו 134 מלים. זה לא עניין של קטנוניות, אבל אני מבקש להבא להגיש שאילתא קצרה, ואני מבקש ממזכירות הכנסת לעוץ עצה לאלה שקצת מאריכים.

בבקשה, אדוני סגן השר. בשלב זה, שלוש דקות לרשותך.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת בניזרי, 1. לא ניתן לבדוק את אמיתות הפרטים מאחר שאין מספר תעודת זהות של מר מנחם אטינג. אם נקבל נתון זה נוכל לבדוק את המקרה ולהשיב בהתאם.

על-פי הכללים החדשים, משפחה בת 12 נפשות זכאית לסיוע במסגרת "שלוש פלוס" אם היא מתגוררת בדירת 103 מ"ר. משפחה בת תשע נפשות זכאית בדירה ששטחה עד 85 מ"ר.

המשרד בודק בימים אלו מחדש את הנושא במגמה לשפר את הטבלה הנוכחית.

2. ב-1 באפריל 1993 הוגדל הסיוע במסגרת התוכנית בלמעלה מ-30% בממוצע, וכן נקבעה, כאמור, טבלת זכאות שאותה אנו בוחנים מחדש.

3. חישוב תוספת 15% הינו לצורך חישוב שטח הדירה. החישוב מתבסס על שטח הרצפה בתוספת 15% על-פי שיטת חישוב שטח מקובלת.

4. ניתן יהיה להתייחס רק לאחר קבלת זהותו של הפונה.

5. השינויים לא יחולו על מי שיש בידו תעודת זכאות בתוקף. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת בניזרי. אני מבין שאין. מסתפק בתשובה. יש שואלים נוספים. חבר הכנסת אלול, בבקשה. דקה אחת, אפשר פחות.

רפאל אלול (העבודה):

אני מודה לסגן השר על התשובה. אני מבקש לנצל הזדמנות זו כדי להעלות עניין. מאחר שנפגעי המשכנתאות בשנים 1980-1985 צובאים על משרדו, וגם באים בטענות אלינו, אולי יוכל סגן השר לעדכן אותנו ולמסור לנו מה נעשה בנושא הטיפול במשכנתאות האלה? תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. מי עוד? בבקשה, חבר הכנסת אסעד אסעד.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, סגן השר, מכיוון שמדובר בזכאות של משרד השיכון, אני רוצה להעלות נושא כאוב, שאולי רבים לא יודעים עליו. יש צעירים מבני אקרית ובירעם שעזבו את בתיהם בשנות ה-50 הראשונות, והם חיים עדיין ביישובים בצפון ובנצרת, והם זכאים לזכאות משרד השיכון בדומה למגזר המיעוטים.

אני מבקש לשאול, מדוע לא יחולו על הצעירים מבני אקרית ובירעם אותם חוקים שחלים על משוחררי צה"ל בנושא הזכאות?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אסעד אסעד. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני רוצה להשיב על השאלה של חבר הכנסת אלול בעניין המשכנתאות. כפי שאתה יודע, כבר בקדנציה הקודמת כולנו פעלנו ביחד כדי להיטיב את התנאים, ובחלק הצלחנו. גם הנושא הזה נמצא בבדיקה. אני לא צריך לספר לך על מידת רגישותו של שר הבינוי והשיכון לנושא הזה, כי אתה יודע מה רגישותו של השר בן-אליעזר.

בנושא זה אני מעדיף לתת לך תשובה בכתב, כי אני לא מעורה בכל הנעשה ואינני יודע מה בדיוק נעשה, כי אני סגן שר חדש. תקבל תשובה בכתב על שאלתך.

תשובתי על שאלתו של חבר הכנסת אסעד אסעד: נושא אקרית ובירעם, למיטב ידיעתי, נמצא בבדיקה בוועדת החוקה. צריך לבדוק את הנושא. אני מעדיף לתת גם לך תשובה בכתב על שאלתך.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה.

חברי הכנסת, הציע לי סגן מזכיר הכנסת דוד לב, שאת הקטע שהקדשנו לרון ארד, ובאותו הקשר גם לשבויים האחרים ולנעדרים, אנחנו נעביר למשפחות ולממשלה.

אני מבין שהיום יש גם איזו הפגנה. האם מישהו מכם משתתף בהפגנה הזאת? כי אז הייתי מעביר את זה לשם באמצעותו. האם תוכל לטפל בזה, חבר הכנסת מנע, בכל דרך שהיא?

הייתי רוצה שגם שם תבוא לידי ביטוי דעתה של הכנסת בנושא. תודה רבה.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין, קצת לפני משורת הדין, את סגן שרת החינוך והתרבות להשיב על שאלות רגילות. הוא הודיע לי שהוא הולך למשא-ומתן, ושהיה זאת תרומתה הצנועה של הכנסת לקידום המשא-ומתן, בתקווה שעד הערב תסיימו אותו, ומחר יתחדשו הלימודים. ואתה, אדוני סגן השר, הבטחת לי לענות בקיצור נמרץ.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני מבקש להשיב על שאלתא מס' 828 של חבר הכנסת שלמה בניזרי ועל שאלתא מס' 852 של חבר הכנסת יוסף עזרן. התשובה ארוכה מאוד, ואני מציע להעביר אותה בכתב לחבר הכנסת בניזרי, כדי לקצר בזמן. יש בתשובה פירוט מדויק, על-פי בקשתך. אני מוסר את זה אפוא לפרוטוקול, כך שתוכל לקבל את התשובה מיידית.

היו"ר ש' וייס:

האם זה מוסכם? תודה רבה על שיתוף הפעולה.

תוכניות הטלוויזיה "פופוליטיקה", "הלילה" ו"סופשבוע"

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שרת החינוך והתרבות ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

בעקבות הצלחתה של התוכנית "פופוליטיקה" והשפעתה על דעת הקהל ועמדת הצופים בה, יש חשיבות רבה לחובת האיזון וכיבוד כלל האוכלוסייה, על כל גווניה. בתוכנית מראיינים, נוסף על המנחה, עוד אורחים – בעיקר עיתונאים – בחלקם קבועים, ואף הם מנותני הטון בתוכנית.

ברצוני לשאול:

1. מי הם העיתונאים שהשתתפו עד כה בתוכניות "פופוליטיקה", ובכמה תוכניות השתתף כל אחד מהם?

2. על-פי אילו אמות מידה נבחרו העיתונאים, מי קובע את המשתתפים, וכמה משולם למשתתף עבור כל תוכנית?

3. מי הם אישי הציבור שהשתתפו עד כה בתוכניות "פופוליטיקה", בכמה תוכניות השתתף כל אחד, והאם הוזמן כשואל או כמשיב?

4. האם יינתן ייצוג הולם לכל קשת הדעות במדינה, הן בקרב השואלים הקבועים והן בקרב המראיינים המוזמנים?

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שרת החינוך והתרבות ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

ברצוני לשאול:

1. כמה מעובדי הטלוויזיה עוסקים בהפקת כל אחת מהתוכניות "פופוליטיקה", "הלילה" ו"סופשבוע", וכמה עולה הפקת כל אחת מהתוכניות האמורות?

2. אילו שרים וחברי כנסת הוזמנו עד כה בכל אחת מהתוכניות הללו, וכמה פעמים הוזמן כל אחד מהם?

3. האם עורכי התוכניות רשאים לאשר שידור כל טקסט?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות:

המשתתפים – עיתונאים, אורחים ופוליטיקאים – נבחרים על-ידי מערכת כל תוכנית על-פי תרומתם הסגולית או האקטואלית לנושא שבו בוחרת המערכת לעסוק באותו השבוע.

התשלום משתנה ממשדר למשדר וממשתתף למשתתף, נקבע על-ידי ועדת תקציבים משותפת להנהלת הטלוויזיה ולסמנכ"ל לות כספים ברשות השידור, על-פי הצעת מפיקי התוכנית ובהתאם לתעריפון רשות השידור המתעדכן מעת לעת.

האיזון בטיפול בכל נושא והייצוג ההולם לקשת הדעות הרווחות בחברה הישראלית אינם מצריכים מתן הוראה בהיותם ציווי נגזר מחוק רשות השידור המוקפד על-ידי עובדיה.

עובדי הטלוויזיה העוסקים בהפקה, בכלל זה המערכת הקבועה, צוות השידור ויוצרי המסגרת: "סופשבוע" – 47, "פופוליטיקה" – 49, "הלילה" – 37.

עלות כל משדר משתנה בהתאם לנסיבותיו ולתוכנו – "הלילה" מחוץ לאולפן שונה ממשדר אולפני, שינוי בהרכב משפיע גם הוא. העלות נגזרת מן התקציב השנתי.

להלן ממוצע תלת-תוכנית לשלושת המשדרים: "סופשבוע" – 36,000/53,000 ש"ח – ר' מיכאלי/ד' טופז; "פופוליטיקה" – 15,000 ש"ח; "הלילה" – 11,250 ש"ח.

"סופשבוע" – משתתפים, 1 בינואר 1993 – 1 במרס 1993:

עיתונאים ואנשי ציבור: ב' מוסקונה-לרמן, ד' פתיר, מ' בראון, נ' זהבי, י' ריפל, מ' דק, ד' פאר, א' שפיגלמן, נ' קרן, ד' מזור, ד' רופ.

אמנים ואורחים: מ' מיירון, א' אנקרי, מ' אליאס, א' אוליארצ'יק, ד' גליקמן, ד' טופז, האחיות יוספי, ע' עוזיאל, ראוי שנקר, מ' סרי, להקת "בת-שבע", א' גדסי, ח' סמיר, ח' משה, ט' צפיר, ל' עמיר, א' מגד, צ' מיכאלי, י' גאון, מ' קוז, ד' רכס, ש' זורניצר, דבי ונולי, ר' שרגליס, אריס סאן, נ' גלרון, ג' גודס, א' גפן, ת' בן-עמי, ד' גבר, יוריני, ד' רונן, ש' ארצי, מ' בנאי, ר' גל, ב' שרעבי, ע' חייטמן, מ' מושונב, ש' בר-אבא, מ' כספי, א' לוי, א' ביילין, א' מילוא, ת' קריספין.

"פופוליטיקה" – משתתפים, החל במשדר הראשון:

חברי כנסת ואישי ציבור: חבר הכנסת רפאל איתן, השר חיים רמון, חבר הכנסת משה קצב, חבר הכנסת דדי צוקר, פרופסור ישעיהו ליבוביץ, השר שמעון שטרית, חבר הכנסת האשם מחאמיד, חברת הכנסת לימור לבנת, עורך-הדין צלי רשף, חבר הכנסת דוד מנע, מנכ"ל משרד האוצר אהרן פוגל, חבר הכנסת אברהם רביץ, נציב מס הכנסה משה גביש, חבר הכנסת רוני מילוא, חבר הכנסת בני בגין, חבר הכנסת דוד לוי, חבר הכנסת צ' ביטון, הסופר עמוס עוז, חבר הכנסת אברהם בורג, ראש עיריית ראשון-לציון מאיר ניצן, ראש עיריית חולון משה רום, ראש עיריית פתח-תקווה גיורא לב, חבר הכנסת חנן פורת, חבר הכנסת זבולון המר, חבר הכנסת אפרים גור, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, השר משה שחל, השר יאיר צבן, חבר הכנסת דן מרידור, חבר הכנסת צחי הנגבי, חבר הכנסת חיים אורון, פרופסור צבי רוזן, חבר הכנסת חגי מירום, חברת הכנסת יעל דיין, חבר הכנסת בנימין נתניהו, השר עוזי ברעם, חברת הכנסת דליה איציק, חבר הכנסת יצחק לוי, חבר הכנסת הרב יוסף עזרן, הרב שלמה גורן, חבר הכנסת אורי אור, איסר הראל, חבר הכנסת דן תיכון, סגן השר וליד צאדק, חבר הכנסת מיכאל איתן, חבר הכנסת משה פלד, תת-אלוף (מיל.) צבי פולג, השר יעקב צור, סגן השר יוסי ביילין, גאולה כהן, דניאלה וייס, חבר הכנסת עמיר פרץ, חבר הכנסת אהוד אולמרט, אורי אריאל, יהודה הראל, חבר הכנסת אביגדור קהלני, חבר הכנסת גונן שגב, נתן זך, חבר הכנסת נסים זוילי, אהרן אבוחצירא, בנימין זיגל, בנימין זאב כהנא, פרופסור מרדכי שני, פרופסור אוריאל סימון, חבר הכנסת רחבעם זאבי, חבר הכנסת יורם לס, מיכאל בן-חורין, משה ארנס, השר בנימין בן-אליעזר, זיאד אבו-זיאד, פנחס ולרשטיין, יולי אדלשטיין, דוד אבידן, המשורר ארז ביטון.

עיתונאים: טומי לפיד, אורי פורת, נעמי לויצקי, ענת טל-שיר, אמנון דנקנר, נחמיה שטרסלר, גייל הראבן, אמונה אלון, ישעיהו בן-פורת, אמנון לוי, עירית לינור, אורי אבנרי, אורי אליצור, ניבה לניר, לוטפי משעור, עליזה וולך, אורלי אזולאי-כץ, עמוס קינן, הרב ישראל אייכלר, אריה אבנרי, גדעון עשת.

"הלילה" – משתתפים, 1 בינואר 1993 – 31 במרס 1993:

חברי הכנסת: דליה איציק, גונן שגב, יצחק לוי, רחבעם זאבי, אורי אור, משה קצב, בני בגין, נסים זוילי, השר עוזי ברעם, הרב רביץ, ענת מאור.

עיתונאים ואישי ציבור: יונתן גפן, חיים יבין, יונה יהב, אורי מרינוב, רב-אלוף (מיל.) משה לוי, צבי סער, אלוף (מיל.) יוסי פלד, שלמה בן-יוסף, תת-אלוף (מיל.) צבי פולג, רב-אלוף (מיל.) דן שומרון, חנן קריסטל, ראש עיריית אילת רפי הוכמן.

אמנים ואורחים: האשם יאסין, ר' חזון, אושיק לוי, חנן גולדבלט, ד"ר יריב בן-אליעזר, ורד מוסינזון, דוד ויזר, אליעזר בן-הרוש, אריה באקלר, מיכל טל, עורכת-הדין לאה צמל, עורך-הדין יורם שפטל, נפתלי לביא, מריאן רבינוביץ, אורית ארביב, אביבה גרנות, נילי כרמל, עו"ד בן-דרור, רינה שנקר, בתיה טאקאט, ארז נץ, מירון מינסטר, גבי בוניוץ, עידו סיוע, עמי דיין, שגיא הרפז.

התבטאות פרופסור נ-קרפלד בהרצאה ב"יד ושם"

חבר הכנסת א' זנדברג שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"א באדר התשנ"ג (14 במרס 1993):

בתחילת חודש מרס 1993 ביקרו תלמידים מבית-הספר הריאלי שבחיפה ב"יד ושם", ירושלים, במסגרת יום עיון שעניינו מרד גטו ורשה. במהלך יום העיון אמר המרצה פרופסור מרטין נ-קרפלד מאוניברסיטת ירושלים, כי "מבחינת החוק הבין-לאומי כפי שהיה אז, השיטות הנאציות לדיכוי היו מוצדקות".

התבטאותו עוררה סערה, דבריו הופסקו, ולמיטב ידיעתי הוא אף סירב לחזור בו.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד החינוך על כך?
2. כיצד יפעל משרדך בעניין התבטאותו של פרופסור נ-קרפלד?
3. האם ידועות התבטאויות דומות של פרופסור נ-קרפלד בעבר?
4. האם נבדקו השלכות פליליות של מעשהו, ואם כן – האם הועבר עניינו לטיפול משטרת ישראל?
5. מה הם הקריטריונים לשיבוץ מרצים בסמינריונים דלעיל, והאם קיים פיקוח כלשהו על תוכן ההרצאות?
6. כיצד תימנע הישנות מקרים כגון אלו בעתיד?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות:

יום העיון נערך בשיתוף פעולה בין מרכז ההסברה ומחלקת החינוך של "יד ושם".

פרופסור ון-קרפלד סטה, ללא כל ספק, מנושא הרצאתו ועסק באקטואליה. המשפט המצוטט מפיו: "מבחינת החוק הבין-לאומי כפי שהיה אז – השיטות הנאציות לדיכוי היו מוצדקות", במשפט זה התייחס פרופסור ון-קרפלד לדיכוי לא-יהודים בשטחי הכיבוש הנאצי. המשפט עורר זעם ותסיסה. במהלך הסערה דיבר פרופסור ון-קרפלד על דיכוי פלשתינים היום.

הנ"ל הופיע בעבר בימי עיון ובסמינרים שערך "יד ושם", לרבות סמינרים עם אנשים מחוץ-לארץ. עד למקרה זה לא עוררו דבריו סערות ולא ידוע על כל בעיה שהיתה בהרצאותיו.

מוסד "יד ושם" הוא תאגיד על-פי חוק, עצמאי ופועל באמצעות ועד מנהל ושאר ועדות על-פי החוק.

אין משרד החינוך והתרבות מתערב בתכנים או ברשימת המרצים המוזמנים להופיע במסגרתו.

עם זאת, נמסר לנו ממוסד "יד ושם", שלאחר המקרה ישקלו מחדש אם להזמין את פרופסור ון-קרפלד במסגרתם. כמו-כן ידאגו לתאם מראש טוב יותר את תוכן הרצאותיהם של המרצים המוזמנים.

עצמות שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות

חבר הכנסת א' שפירא שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

סגן שרת החינוך, חבר הכנסת מיכה גולדמן, אמר בתשובה על שאילתא שלי מיום ב' באדר התשנ"ג (23 בפברואר 1993), אשר התייחסה לעצמות שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות וטרם הובאו לקבורה, כי "למיטב ידיעתנו, במכוני המחקר של האוניברסיטאות אין רבבות עצמות". בעיתון "ערב שבת" מיום 23 בפברואר 1990 פורסם, כי במחסן מוזיאון רוקפלר נתגלו 24 שלדי אדם בעת סיור שנערך במקום, בנוכחות מנהל המוזיאון.

ברצוני לשאול:

1. מכיוון שלא מדובר ברבבות עצמות, בכמה עצמות אכן מדובר, שידוע כי נמצאו בחפירות ארכיאולוגיות והובאו למכוני מחקר של האוניברסיטאות, של המוזיאונים או של כל מוסד מחקר אחר הידוע למשרדך, וטרם הובאו לקבורה?

2. האם תינתן הוראה לבדוק ביסודיות עניין זה, כדי שהעצמות יובאו לקבורה בהתאם לנוהל שנקבע?

3. האם הובאו 24 השלדים הנ"ל לקבורה? ואם כן – למי ומתי נמסרו לקבורה?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. ראה תשובתי על השאילתא שלך מס' 653 מיום ב' באדר התשנ"ג, 23 בפברואר 1993 – מצ"ב העתק.

3. לא ברור מה מקור הידיעה שהתפרסמה ביום 23 בפברואר 1993 בעיתון "ערב שבת", מי גילה, מה גילה, מיהו מנהל מוזיאון רוקפלר שבנוכחותו נתגלה, וכיצא באלה.

אם יהיו פרטים נוספים, יהיה אפשר לנסות לבדוק.

אי-אזכורה של השואה בסדרה "הולדת אירופה"

חבר הכנסת ש' גוטמן שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

לאחרונה הוקרנה בטלוויזיה הממלכתית סדרה בהפקת ה-BBC ששמה "הולדת אירופה". הסדרה כללה חמישה פרקים בני שעה, והוקרנה בשעת צפיית שיא, 20:00. הסדרה סקרה את תולדות אירופה מתקופת הפרהיסטוריה ועד ימינו.

ביום שני, 1 במרס 1993, הוקרן פרק שהוקדש למאה ה-20, בפרק זה הוסברה בהרחבה – במשך כ-45 דקות – מלחמת העולם השנייה, אך לא הוזכרו ולו במשפט לא השואה ולא רצח של יהודי כלשהו.

אחת המטרות העיקריות של מלחמה זו – השמדת העם היהודי – "זכתה" להתעלמות מוחלטת מצד יוצרי הסדרה, הכוללים אנשי אקדמיה רבים.

התעלמות מוחלטת מהנושא גרועה מהכחשה.

ברצוני לשאול:

1. האם הניסיון להכחיש את השואה אינו מקבל גושפנקה על-ידי הקרנתה של סדרה היסטורית על המלחמה, המתעלמת מהשואה, בטלוויזיה הממלכתית בישראל?

2. האם סדרות זרות בכלל, וסדרה זו בפרט, עוברות בדיקת בטרם שידורן?

3. אם כן – האם הסדרה ראויה לשידור בטלוויזיה הממלכתית?

4. האם הוגשה מחאה לממשלת בריטניה על כך שרשת הטלוויזיה הממלכתית שלה, רשת ה-BBC, יוצרת סדרה שעוסקת בתקופה הנ"ל ללא אזכור כלשהו של נושא השואה?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1. מתן או אי-מתן גושפנקה שנוי במחלוקת.

2. כל סדרה נבדקת ולא רק פעם אחת.

3. הסוגיה שהעלה חבר הכנסת שאול גוטמן גרמה להתחבטות בין אי-שידורה המוחלט של הסדרה או שידורה כמות שהיא, בהעדר זכות חוקית ויכולת לשנותה.

4. מתוך היכרות מקרוב עם ההוויה הבריטית, בפרט השידורית, אך גם הציבורית והפרלמנטרית, מומלץ שלא לעשות כן, משום ששכרנו עלול לצאת בהפסדנו. אומנם בחוקת רשות השידור היא מחקה את מתכונת ה-BBC, אך אין משתמע מכך בהכרח, שביחסי ממשלה-פרלמנט-רשות השידור גם הם מחקים אותנו. קיימות דרכים אחרות להבעת התרעומת, או המחאה כמבוקש.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת גוטמן. זו לא חובה זו רשות.

שאול גוטמן (מולדת):

ההתחבטות שהוזכרה כאן לא הובילה לביטול הסדרה, ורציתי לדעת מה היו השיקולים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אבקש מיועצת התקשורת של שרת החינוך להעביר לך תשובה מסודרת, ותקבל אותה.

ליקויי ביטחון בגני-ילדים בבת-ים

חבר הכנסת א' קהלני שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

גננות רבות בבת-ים טוענות, כי שורה של ליקויים בסידורי הביטחון בגנים רבים בעיר אינם מאפשרים לשמור באופן יעיל על ביטחון הילדים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא מותקנים טלפונים לשעת-חירום בגני-הילדים?

2. האם נעשתה בדיקה של גובה הגדרות סביב הגנים ונבדקו לחצני החירום?

3. באיזו תכיפות מופיעות ניידות הסיור המאבטחות בגנים?

4. מה יעשה המשרד בנוגע לליקויים שנתגלו?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא קראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי הנחיות אגף הביטחון במשרד החינוך, יש להתקין טלפון או יחידת קצה בכל גן. בעיריית בת-ים יש מערכות מצוקה שהותקנו כבר לפני שלוש שנים. אנחנו ממליצים קודם כול להשלים שם את יחידות הקצה ובכך לתת את המענה הטוב ביותר לעיר ז.

2. עיריית בת-ים ערכה סקר מקיף על מצב הגדרות – מקומות של מחסור בגדרות וגדרות בגובה לא מתאים. היא הקצתה מתקציבה לשנת 1993 סכומי כסף גדולים ביותר, אולם סכומים אלה אינם מספיקים להקיף את החסר.

3. תכיפות הביקורים היא בין יום ליומיים.

4. בידי המשרד תמונה עדכנית ביותר על הנעשה בבת-ים. הבעיות ידועות לרשות, והיא מטפלת בכך בסיוע קב"ט מחוז תל-אביב.

כספים לעין-מאהל להשלמת בית-הספר המקיף

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

המועצה המקומית עין-מאהל ביצעה בשנה שעברה שלב ב' בתוכנית הקמת בית-הספר המקיף ביישוב, אך משרד החינוך לא העביר עד היום את כל ההוצאות שמגיעות למועצה, ועוד המועצה המקומית מבקשת להקציב לה את התקציב הדרוש לביצוע שלב ג' בשנת התקציב הנוכחית 1993.

היישוב עין-מאהל ממקם על הרי נצרת בגובה של כ-600 מטרים. מערכת החינוך זקוקה לחימום כחוק, אך לא קיים חימום כזה.

המועצה גם זקוקה לסיוע להשלמת מגרש כדורגל ביישוב.

ברצוני לשאול:

1. מתי יועברו הכספים שמגיעים למועצה המקומית?
2. האם יבוצע שלב ג' בתוכנית הקמת בית-הספר המקיף בתקציב שנת 1993, וכיצד?
3. האם יזכה היישוב לתקציב לחימום מערכת החינוך?
4. מה הוא הסיוע שניתן למועצה כדי שתשלים את פיתוח מגרש הכדורגל בכפר?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1. בתקציב הפיתוח לשנת 1992 נכלל תקציב לבניית סדנאות, בהיקף של 375 מ"ר, בבית-הספר המקיף בעין-מאהל.

בדיון שהתקיים במשרדנו התחייבה הרשות המקומית שלא לחרוג מן המסגרת התקציבית המאושרת. למרות התחייבות זו, בנתה המועצה בהיקף של 600 מ"ר, ובכך נוצר הפרש שאין לו כיסוי תקציבי. משרדנו לא יוכל לממן את ההפרש, וזאת הובהר במפורש לראש המועצה המקומית, כאמור, עוד בטרם תחילת הבנייה.

עד כה שחרר משרדנו כספים בשיעור של 80% מכספי הפרויקט. בהתאם למסמכים נוספים שיוצגו בפנינו, נוכל לשחרר את מלוא הסכומים.

2. אנו נעשה מאמץ לכלול את המשך בניית בית-הספר המקיף בתקציב 1994, אולם בשלב זה, טרם קביעת היקף התקציב, לא ניתן לראות בכך התחייבות תקציבית.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני סגן שרת החינוך והתרבות, בכל זאת הרשות המקומית סובלת מגירעון כתוצאה מתוספת שעשתה בכוונה טובה, כדי להקל את המצוקה הקשה במערכת החינוך. לא שמעתי בשורה או הבטחה, שתסייעו למועצה המקומית להתגבר על הבעיה.

היו לי עוד שתי שאלות נוספות: האם יזכה היישוב לתקציב למערכת החינוך, ומה הסיוע שניתן למועצה כדי שזו תשלים את פיתוח מגרש הכדורגל בכפר? טרם קיבלתי תשובות עליהן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן השרה, בבקשה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני חבר הכנסת דראושה, אנחנו עושים כל מאמץ כדי לקיים ולסייע בתקציבי פיתוח במגזר הערבי. כידוע לך, מדיניות הממשלה הנוכחית היא לסגור פערים בתקציבי פיתוח.

כבר נאמר בתשובה המקורית, שאנחנו נבדוק אפשרות בתקציב 1994. אנחנו מפעילים את תקציב 1993, לאחר שהודענו לרשויות המקומיות על החלוקה לגבי הצורך המיידי והתוכניות לטווח ארוך. לגבי 1994, אנחנו נעשה בדיקה חוזרת ונעשה כל מאמץ כדי לסייע. אי-אפשר לבוא להתחייב על תקציב 1994, כאשר עדיין לא סוכם התקציב עם משרד האוצר.

המדיניות לגבי מתקני ספורט – אמרתי מעל הבמה הזאת פעמים מספר, שאנחנו עושים מאמצים גדולים ואנחנו מסייעים, באמצעות מועצת ההימורים ורשות הספורט. אני מקווה שמשרדי ממשלה נוספים יהיו שותפים, על-פי הנחיית ראש הממשלה ושרת החינוך, לצמצום הפערים במגזר הערבי.

ביקשתי ממנהל רשות הספורט לבדוק את העניין, והרשות תקבל תשובה מסודרת. יש ועדת קריטריונים, והיא זו שקבעה את הקריטריונים לכל הרשויות בארץ.

מינוי מפקחים ערבים ללא מכרזים

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

בשנים האחרונות מונו כמה מפקחים ערבים ללא מכרזים במערכת החינוך הערבית. המינויים הארעיים נמשכים שנים רבות ומעוררים תהיות לגבי כשרותם.

מחנכים ואנשי ציבור ערבים קובלים, שמינויים אלה נעשו משיקולים פוליטיים-מפלגתיים, ומונעים מוביליות טבעית והתמודדות נכונה לבחירת מפקחים בעלי כישורים מקצועיים ואישיים מתאימים.

ברצוני לשאול:

1. כמה מפקחים ערבים ארעיים, שמונו ללא מכרזים, עובדים כיום במערכת?
2. האם יפורסמו מכרזים חדשים לבחירת מפקחים במשרות קבועות?
3. האם משרד החינוך מתכוון להשלים את משרות המפקחים החלקיות במערכת החינוך הערבית?
4. נוכח המחסור במפקחים במערכת החינוך הערבית, האם יפורסמו מכרזים לקליטת מפקחים חדשים, מתי, כיצד, באיזה אזורים ולאיילו מקצועות?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

2-1. משרות פיקוח המתפנות דרך קבע, איושן נעשה באמצעות מכרז משולב, פנימי וחיצוני.

משרות המתפנות לשנה אחת, כתוצאה מיציאת עובד קבוע לשבתון או לחל"ת – חופשה ללא תשלום – מסיבה אחרת, איושן נעשה לשנת לימודים אחת, בדרך של מינוי בפועל או חוזה מיוחד, על-פי הוראות התקש"ר, תוך שמירת המשרה לעובד הקבוע.

משרות פיקוח זמניות שאושרו בדרך של תוספת חודשי עבודה, מסגרות העסקה, איושן נעשה גם כן בדרך של מינוי בפועל וחוזר לשנת לימודים. אין אפשרות לפרסם מכרז, מאחר שהמשרות אושרו זמנית לאותה שנת תקציב.

שישה מפקחים מועסקים בחלקיות משרה על חשבון מסגרות העסקה, בדרך של חוזה או מינוי בפועל.

שליש משרת מפקח, לרבות בתי-ספר נוצריים, שהומרה לאחרונה לתפקיד זה פורסמה בחוברת המכרזים ב-16 באפריל 1993.

עם התפנותן של משרות נוספות, יפורסמו מכרזים.

4-3. כל עוד אגף התקציבים באוצר אינו מאשר תקנים נוספים למערכת החינוך, אין באפשרותנו להשלים את משרותיהם של המפקחים המועסקים בחלקיות משרה.

במהלך חמש-עשר השנים האחרונות נאלץ המשרד, על-פי מדיניות האוצר, לקצץ מספר לא קטן בתקניו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני סגן השרה, אני לא מתכוון לפגוע בכבודך, אבל התשובות שניתנו אינן משביעות רצון, כי המציאות הרבה יותר קשה ממה שאמרת. בשנים האחרונות התמנו מפקחים, כולם ללא מכרזים, במינויים פוליטיים שאתה יודע את מקורם. לצערי הרב, אתה מגן על שיטה פסולה על-ידי כך שאתה מוסר לכנסת אינפורמציה, המנסה לטייח את העובדות הכאובות לגבי מערכת החינוך הערבי, כאשר שמונה מפקחים התמנו בשנים האחרונות ללא מכרזים; וממשיכים בשיטה הזאת גם כעת, אחרי הקמתה של הממשלה החדשה, כאשר מינוי עוד מפקח על בסיס עדתי, בלי לתת סיכוי לאנשים טובים, לאקדמאים, למחנכים ערבים להתמודד ולתת סיכוי למוביליות נכונה במערכת. התוצאה – אכזבה חמורה במערכת החינוך הערבי, האשמות קשות לגבי מערכת של מינויים פוליטיים; לצערי הרב, אתה מנסה כאן בכנסת לטייח על המציאות הזאת.

ואני חושב שזכותה של הכנסת לבוא ולתבוע, שכפי שקורה בסקטור היהודי, שבו ממנים לפי מכרזים, גם אצלנו במערכת החינוך הערבי יש למנות רק על-פי מכרזים.

אני שוב שואל, האם אתם, במשרד החינוך והתרבות, מתכוונים לקיים מכרזים לגבי שמונת התקנים האלה שקיימים בפועל, ולתת סיכוי למחנכים טובים ולדם חדש לזרוע למערכת?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, אדוני סגן השרה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני אענה בקיצור, חבר הכנסת דראושה, על השאלה הנוספת. אנחנו במשרד החינוך והתרבות מקפידים הקפדת יתר בכל מה שקשור למכרז. אני יכול לבשר לך, שאנחנו עושים מאמצים גדולים כדי להגדיל את מספר המשרות של מפקחים לא רק בהוראה הכללית אלא גם בחינוך המקצועי, וגם באותם מקצועות שיש צורך להגיע בהם למשרות מלאות על-ידי מפקחים במגזרים השונים. אנחנו נעשה כך, עושים כך והתחלנו בכך. אני מקווה שבשבועות הקרובים אתה תראה זאת בשטח.

פגיעה ברגשות דתיים בשידורי טלוויזיה

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ב בניסן התשנ"ג (13 באפריל 1993):

הגיעו אלי פניות מאזרחים שצפו בתוכניות שונות בערוץ-2, כמו "זהו זה" ו"נייס גיי", ומהן עולה, כי שודרו קטעים שיש בהם משום פגיעה ברגשות הציבור הדתי. רצ"ב צילום ידיעה שפורסמה ב"כל הדרום".

ברצוני לשאול:

1. האם ייבדקו המקרים המדוברים?

2. האם ישקול היועץ המשפטי של הערוץ הגשת תלונה נגד האחראים לאותם שידורים?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

ראה נא תשובתי מיום א' בניסן התשנ"ג, 23 במרס 1993, על שאילתא זוהה, מס' 914, של חבר הכנסת יוסף ונונו. מצורף כאן העתק, ואני אעביר לך אותו.

סקר טלפוני בתוכנית "הלילה" בטלוויזיה

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

בתוכנית "הלילה" עם גבי גזית, מיום 9 במרס 1993, נערך סקר טלפוני בנושא "עונש מוות למחבלים – בעד ונגד".

במהלך התוכנית, לאחר שהוצגו תוצאות הסקר, שלפיהן היו 94% מהמטלפנים בעד עונש מוות למחבלים ורק 6% התנגדו, הודיע גבי גזית כי היו פגמים במספרי הטלפון שנמסרו לצופים והכריז על ביטול הסקר.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות המדויקות והמלאות שבגינן החליט גבי גזית על ביטול הסקר?

2. אם היו פגמים במספרי הטלפון, כיצד ידעו 94% המחייבים ו-6% השוללים להיכן לטלפן?

3. האם אחת הסיבות היא תוצאותיו של הסקר?

4. האם היה ביטול הסקר מוצדק בנסיבות העניין?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

להלן התשובה שנמסרה לי על-ידי הנהלת רשות השידור:

לכל השאלות – ביטול הסקר היה מוצדק, שכן הוא בוטל בעקבות תקלה במחשב.

באותו משדר, שבוע לאחר מכן, ב-16 במרס 1993, בוצע אותו סקר מחדש ללא תקלות.

מאמרים פוליטיים חד-צדדיים בספר לימוד

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

בעיתון "הארץ" מיום כ"ב באדר התשנ"ג (15 במרס 1993) פורסם, כי האגף לתוכניות לימודים במשרד החינוך הוציא ספר לימוד חדש, ובו נאמר, כי הפתרון לסכסוך הישראלי-הערבי הוא בנסיגה מהשטחים ובחלוקה מחדש של הארץ, וכן כי האידיאולוגיה של הליכוד הינה בלתי מציאותית.

עוד נאמר באותו ספר לימוד, כי הציבור הציוני-הדתי במדינת ישראל הוא קנאי ולא סובלני בגישתו.

ברצוני לשאול:

1. האם בשם הפלורליזם יש בספר הלימוד האמור גם מאמרים קיצוניים מאזניים?

2. האם יש בספר מאמרים שבהם מוצגים הציונים הדתיים החדשים גם כטיפוסים סובלנים ופלורליסטים, או שמא יש בספר מגמה להציג את הציבור הדתי כתופעה לא לגיטימית באופן שיטתי?

3. האם למשרד החינוך יש מדיניות חדשה של אינדוקטרינציה נגד הציבור הדתי ובעד פתרונות מדיניים של נסיגה?

4. מה ייעשה לגבי מאמרים מהסוג האמור מהמקראה?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הציטוטים מעיתון "הארץ", שעליהם מתבססת השאלתא, הם ציטוטים מתוך שישה עמודים של מאמר במקראה בת 240 עמודים, וזהו מדגם קטן מדי להסיק ממנו על אינדוקטרינציה ועל מדיניות חדשה.

2. תוכנית הלימודים במדע המדינה איננה מציגה שום קבוצה בציבור הישראלי כתופעה בלתי לגיטימית, אלא מעמידה דעות ועמדות לדיון, לוויכוח ולביקורת.

3. אם טענות חבר הכנסת לנדאו, שלפיהן אין איזון בין דעות ועמדות שונות המוצגות בחוברת, תימצאנה נכונות לאחר בדיקה מחודשת וזהירה – נושא זה יתוקן וישונה, לאור העובדה שחוברת זו נועדה לצורך ניסוי בלבד בחמש כיתות.

4. אנו רואים בהערותיו של חבר הכנסת חלק מן המשוב שעוברת כל חוברת במהדורת ניסוי מצומצמת, כדי לתקן שגיאות או חוסר איזון הקיימים בה.

חובת שימוש בספר תנ"ך של הוצאה מסוימת

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

לאחרונה התפרסם, כי תלמידי בית-הספר "אלון" ברמת-השרון נדרשים להביא לבחינת הבגרות בתנ"ך אך ורק ספרי תנ"ך בהוצאת "קורן".

ברצוני לשאול:

1. האם משרד החינוך או בית-הספר יכולים לכפות קניית ספר תנ"ך של הוצאה לאור מסוימת?

2. האם קיים הבדל שאינו ידוע לי בין ספרי התנ"ך השונים?

3. אם אכן היתה חריגה ממדיניות משרד החינוך לגבי שימוש בספרי תנ"ך, איך יטפל משרד החינוך בנושא?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1. בעיקרון, משרד החינוך או בית-ספר אינם יכולים לכפות קניית ספר תנ"ך של הוצאה לאור מסוימת. עם זאת, מכיוון שמדובר בבחינות בגרות, שומה על מחברי השאלונים של הבחינות לעשות הכול כדי להבטיח אחידות ולמנוע מהנבחנים טעות אפשרית בעת הבחינה. הוועדה הממונה על חיבור השאלונים עובדת על-פי תנ"ך "קורן", הנחשב ספר תנ"ך תקני, שממנו מודפסים קטעים הנכללים בשאלון, ועל-פיו מצוינים מראי המקומות במקרא. בעבר, כשלא היה שימוש בטקסט אחיד, נפגעו מכך נבחנים.

2. אכן קיימים הבדלים בחלוקת הפסוקים ובציון טעמים במקומות בודדים.

3. הוועדה הממונה על חיבור השאלונים של בחינות הבגרות אינה יכולה לקבל אחריות לכל ההוצאות של ספר התנ"ך, אם הן שונות מן הטקסט שעל-פיו מחברים את שאלון הבחינה. לפיכך, אם הנהלת בית-הספר מחליטה להשתמש בספר תנ"ך של הוצאה מסוימת, ובכלל זה בספר של הוצאת "קורן", אין בכך חריגה ממדיניות משרד החינוך.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אני מודה לסגן השרה. בכל זאת הייתי רוצה להבהיר, שספר התנ"ך הזה הוא ספר יקר במיוחד. אני לא הייתי ערה לעובדה שיש הבדלים בטקסט התנ"ך. לכן סביר להניח, שכל ספר תנ"ך הוא ספר תקני.

אני חוזרת על שאלתי: האם נכון שיחייבו תלמידים לקנות ספר תנ"ך בהוצאה מיוחדת, שהיא יקרה במיוחד, לקראת בחינות הבגרות?

היו"ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, אדוני סגן השרה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני חוזר ומבהיר. ודאי שאנחנו לא נכפה על תלמידים לשאת בהוצאה נוספת כתוצאה מכך שיש דרישה כזו או אחרת. כל ספרי תנ"ך הם אחידים.

היו"ר ש' וייס:

תודה.

צמצום מספר המשרתות בשירות לאומי

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

בעיתון "הארץ" מתאריך 11 בינואר 1993 פורסם, כי מנכ"ל משרד החינוך מר שושני החליט, בשל בעיות תקציביות, לצמצם את מספר הבנות העושות שירות לאומי.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בדיעה זו?

2. אם כן – האם מוסד זה, העוזר ומסייע רבות הן בתחום החינוך והן בתחום הרווחה, לא ראוי לתקצוב מיוחד?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. לאחר סיכום משותף עם משרד האוצר, הוחלט לשמור על המתכונת הקיימת בשירות הלאומי לבנות בשנת התשנ"ג גם בשנת הלימודים התשנ"ד.

ספר הלימוד "המדינה והפרט"

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

משרדך פרסם לאחרונה ספר לימוד חדש הנקרא "המדינה והפרט", ובו מפורטות דעות מדיניות שמאלניות. בין השאר מכנה הספר את היהודי הציוני-הדתי כ"בעל מנטליות אליטיסטית", או "קנאי ולא סובלני בגישתו", או "הפתרון לסכסוך הישראלי-ערבי לא יכול לבוא על-ידי דילול או גירוש האוכלוסייה מהשטחים, אלא על-ידי נסיגה משם – – –".

ברצוני לשאול:

1. האם עבר ספר זה בדיקה של מחנכים ואנשי רוח במשרד?

2. כיצד ספר זה, המלא בדעות שמאל מובהקות, יוצא לאור בהוצאת משרד החינוך?

3. האם זהו "סדר עדיפויות לאומי חדש"?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החוברת "המדינה והפרט" היא יחידת לימוד במדע המדינה, שיצאה במהדורה ניסויית מצומצמת ומנסים אותה בחמש כיתות. התוכנית מונחית על-ידי ועדה אקדמית של מדענים מאוניברסיטת תל-אביב ונערכה בייעוצם ובהדרכתם.

2. האחראים להוצאת החוברת באגף לתוכניות לימודים ערים לרגישות הסוגיות הנדונות, והם יבדקו שוב את בעיית איזון הדעות כדי לתקן את הטעון תיקון בהוצאה החדשה של החוברת.

אין לדבר על ספר "המלא בדעות שמאל מובהקות", כאשר הציטוטים הם ממאמר אחד בלבד בן שישה עמודים מתוך מקראה בת 240 עמודים.

3. הגישה החינוכית של משרד החינוך מחייבת התייחסות לכל עמדה שהיא המובעת בטקסטים שונים כאל חומר לדיון, לוויכוח, לביקורת ולהערכה, ולעולם לא כאל עמדות שיש לקבלן או להכתיבן. זהו "סדר העדיפויות החינוכי" של המשרד.

דברי שרת החינוך בוועידת התנועה הרפורמית

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

בסעודת סיום של הוועידה ה-26 של האיגוד העולמי ליהדות מתקדמת שנערכה ב"בית שמואל" בירושלים טענת – לפי פרסומים בעיתונות – כי התנועה הרפורמית היא התנועה הדתית-היהודית היחידה שכרתה ברית עם התנועה הציונית.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן מדויקים הדברים הללו שהתפרסמו בשמך?

2. האם הובאו אי-פעם לידיעתך הפרטים על-אודות פעילותה של התנועה הדתית בתנועה הציונית?

3. אם כן – מה בדעתך לעשות בעניין זה?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן¹:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

להלן תשובת שרת החינוך על השאילתא הנ"ל:

לכל השאלות:

חבל שאתה מביא רק מחצית המשפט, ולא את המשפט במלואו: "התנועה היחידה שהצטרפה בשנים האחרונות לתנועה הציונית והקימה גוף חלוצי בשם 'ארצה' שמטרתו לעלות לישראל".

לא טרחתי למנות את התנועות הציוניות הוותיקות הפועלות שנים רבות, עוד טרם מדינה, במסגרת התנועה הציונית. עם התנועות הוותיקות נמנית, כמובן, גם התנועה הדתית-הציונית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אנחנו מאמצים את ידיך להמשיך במשא-ומתן ומשחררים אותך מכאן.

החלטה בדבר חלוקה של הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 13), התשנ"ב-1991

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני צריך לקרוא הודעה, שאחר כך נצטרך להצביע עליה. אחרי כן נמשיך בסדר-היום.

החלטה בדבר חלוקה של הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 13), התשנ"ב-1991.

על-פי הצעת ועדת העבודה והרווחה מחליטה הכנסת, לפי סעיף 121 לתקנון, להרשות לוועדת העבודה והרווחה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מחוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 13), התשנ"ב-1991, אשר יכלול את הסעיפים 1-7.

אני צריך לעניין זה את תמיכתכם, בהנחה שכולנו מבינים במה מדובר. נא להצביע.

הצבעה מס' 1

בעד ההחלטה – 3

נגד – אין

נמנעים – אין

ההחלטה בדבר חלוקה של הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 13), התשנ"ב–1991, נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ההחלטה אושרה. הוועדה יכולה להמשיך ולהביא לפנינו את החוק בחלקו, סעיפים 1-7, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצעות לסדר-היום

גיוס לצה"ל מקרב שכבות מצוקה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך סדר-היום – הצעות לסדר-היום מס' 1479 ו-1509, בנושא: גיוס לצה"ל מקרב שכבות מצוקה. אני מזמין את חבר הכנסת דוד מנע. אחריו באותו נושא – חבר הכנסת רענן כהן. בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני זמן-מה קיבל צבא-הגנה לישראל החלטה "מהפכנית", ולפיה כל חייל שייקבע כי הוא לא חיוני לצה"ל מבחינה כלכלית יקבל פטור משירות בצה"ל ותישלל זכותו לשרת במילואים.

החלטה "מהפכנית" זו הופצה לאחרונה בחוברת צה"לית הנקראת "נוהל קיום ועדות התאמה לשירות", ונאמר בה כהאי לישנא: "פטור משירות יינתן לא בגלל התנהגות רעה וחמורה אלא מחוסר האפשרות לניצולו היעיל של החייל. הוא יפוטל משירות ביטחון ותישלל זכותו לשרת במילואים".

אדוני סגן שר הביטחון, חוברת זו צריך להוציא מסדר-היום שלנו, ואחת דינה: גניזה. עליך לגנוז מייד את החוברת הזו, כי היא מנוגדת לערך העליון של צה"ל, הוא צבא העם.

האם צה"ל, אחרי חוברת זו, הוא אכן צבא העם או צבא של אליטה?

אומר גורם בצה"ל בקשר להחלטה מהפכנית זו: "אם פעם צה"ל היה צבא העם, שיישם תוכניות לטיפול באוכלוסיות מצוקה וגייס חיילים בכל מחיר, ללא חשבון כלכלי, הרי כיום צה"ל סילק ידיו מחינוך ומטיפוח והוא פועל באיצטלה של גוף כלכלי". האם כולנו שומעים נכון? צה"ל כגוף כלכלי?

בואו ונראה מה אומר אדם שעיצב את צה"ל לפני עידן "הגוף הכלכלי", ראש הממשלה הראשון, דוד בן-גוריון; ואני מצטט: "אין איש מאתנו צריך להתבייש בהתעלות המתמדת של הצבא. כאזרח המדינה אני גאה על התפקיד החינוכי שממלא הצבא בליכוד העם ובקליטת העלייה. לא כל מי שנכנס לצבא הוא מלאך שרת. המפעל החינוכי שנעשה בצה"ל הוא לכבוד ולתפארת לישראל, ובלעדיו אני יודע אם היינו מסוגלים לחולל התמורה המבורכת הנעשית לעינינו". אלה דברים שנאמרו ב-1951.

ועוד: "בין המוני החיילים" – שימו לב – "ישנם גם פושעים ועבריינים, ועדיין לא עלה בידי הצבא, ולא יעלה כל כך מהר, לעקור החטאים והפשעים. הצבא מאחד קרעי השבטים ומעלה הכרתם וגאוותם וכבודם כיהודים וכאנשים. אין כמוהו מכשיר חינוכי בעם מחוץ לבית-הספר".

בכנס ארצי של גדנ"עים ב-1951 אמר בן-גוריון: "לצה"ל שליחות כפולה, גם בשמירת הביטחון והשלום וגם כאחד המכשירים המרכזיים בחינוך של הדור הצעיר ובעיצוב דמות האומה".

אדוני סגן השר, אני מעדיף פחות טנק "מרכבה" אחד, שלא יסכן את ביטחון ישראל, ובלבד שנשאיר בצה"ל עוד 1,000 חיילים המשוחררים על-ידי שלטונות הצבא בנקל.

צה"ל, צבא העם, תמיד נאלץ להתמודד עם חיילים בעייתיים, אך הוא ביקש לשקמם ולא לשחרר אותם. אין מדובר בחיילים בעייתיים שלעתים צה"ל נוטה לשחררם. בחוברת המהפכנית מצוין במפורש: "ועדות ההתאמה לשירות יתנהלו על-פי קריטריונים שונים מאלה שהיו נהוגים בעבר. עתה יינתן פטור בגין עילה של חוסר מועילות כלכלית, שעיקרה שיקולים של עלות כספית או עלות תקציבית, מול הרווח האלטרנטיבי המופק משירותו של אותו חייל".

האם קיצצתם את כל העודפים בתקציב הביטחון, שנטפלתם דווקא אל אותה אוכלוסייה? האם רק כן אתם תבדקו עלות ותועלת?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדובר בעיקר בחיילים, שחלקם הגדול מוגדר כאוכלוסיית מצוקה. מי היא אוכלוסיית מצוקה זו, אפקה או אופקים? מגדל-העמק או משמר-העמק? הרי תמיד שמענו על צה"ל ככור היתוך.

לא מספיקה המצוקה הכלכלית באותן שכבות מצוקה – אבטלה, קו עוני, רמת חיים וכדומה, שנוסף על זה עוד מכה – שחרור מסיבי של צעירים בגיל הגיוס? הרי אותם צעירים המשוחררים מצה"ל אינם יודעים מה מחכה להם בעתיד, מי יקלוט אותם בעבודה אם לא שירתו בצה"ל? מי יעדיף ללימודים גבוהים אם לא שירתו בצה"ל? – והצבא משחררם בנימוק של חוסר תועלת כלכלית.

ממתי אתם שם בצה"ל מחשבים תועלת כלכלית? נאמר שעלותו של חייל כזה היא כ-10,000 שקל בשנה, לא כולל הוצאות בגין קורסים והכשרות. האם אתם שם בצה"ל יודעים כמה יעלה נער כזה לחברה ללא כור ההיתוך בצה"ל? מה זול יותר, חייל בעייתי או נער במצוקה? האם צמצמתם את כל הבזבזים בצה"ל, שנטפלתם דווקא לכבשת הרש הזאת?

ואליך, הגורם הבכיר בצה"ל שצוטט כאומר: חבל על כל הכסף הזה, שכן מדובר באלפי חיילים כאלה בשנה: האם אתה, הגורם הבכיר בצה"ל, יודע מה זה מצוקה? אם הם חיילים בהגדרה החדשה והמהפכנית – "חייל בלתי מועיל", האם אתה חייל מועיל?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על צה"ל לגנוז מייד את החוברת הזאת. אסור לצה"ל לשנות את ייעודו ולדחות את ההיבטים החינוכיים והערכיים של קיומו. אני דורש משר הביטחון לעצור כל פעילות בנושא. יש לחייב את צה"ל לגייס כל אדם שנמצא כשיר לשירות צבאי. בנושא הזה יש הצעה שעברה בקריאה טרומית בכנסת, של חבר הכנסת חיים קופמן. כל מקרה בעייתי יש לגייס. אין שום נימוקים כלכליים לחוסר גיוס, אפילו לתקופה קצרה, ובלבד שאותו חייל יאמר: שירתתי בצבא-הגנה לישראל. צה"ל הוא צבא העם, צבא של העם, צבא השייך לעם. העם כולל גם אוכלוסייה חזקה וגם אוכלוסייה חלשה.

יש למחוק את המושג של "חייל בלתי מועיל". השירות בצה"ל הוא אומנם חובה, אבל זכותם של הנערים הללו לשמור להם את החובה הזאת של גיוס לצה"ל. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת מנע. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, חברי הכנסת – – –

היו"ר ש' וייס:

לא צריך להפריז. אמרת: חברי הכנסת.

רענן כהן (העבודה):

זה מה שיש. לצערי, בנושא חשוב כזה אין נציגות של כל הסיעות בבית הזה במליאה.

במשך שש השנים האחרונות אני מתריע על כך, שצה"ל הופך בהדרגה מצבא העם לצבא עילית. תהליך זה נעשה באופן הדרגתי, אטי ועקבי וללא שהציבור, או ממשלת ישראל, יבחינו בו. והנה, הגענו לכך שכשליש מכלל פוטנציאל הגיוס, גברים ונשים, לא משלים את שירותו הצבאי. אני מדגיש: כשליש מכלל פוטנציאל הגיוס אינו משלים את שירותו הצבאי. מרביתם אינם מגויסים או משתחררים בטרם עת מסיבות חברתיות ובשל סף גיוס נמוך. ואני רוצה להביא נתונים מספר, ממה מורכב הנתון שעליו אני מדבר. אני נתתי דוח מיוחד לוועדת החוץ והביטחון, כחבר בה, כדי לקיים דיון בסוגיה הזאת.

אלה שתורתם אומנותם, אלה הדתיים, מהווים כ-6%. אלה המשתחררים מסיבות רפואיות – 3.3%. סף גיוס, קב"א – 3.2%. אלה שטרם סיימו הליכים – ואני מדבר רק על גברים – 2.5%. בני יורדים – 5.5%. סך כל אלה שאינם מגיעים ללשכת הגיוס, כלומר אלה שאינם מגויסים – 20.5%. והדבר החמור ביותר, אדוני סגן השר, במסגרת מהלך השירות צה"ל משחרר מסיבת אי-התאמה 7.3%, ומסיבות רפואיות בתקופת השירות – עוד 5%. יש לנו עוד 12.3%, שבמהלך השירות צה"ל משחרר אותם.

מבקרת המדינה, על-פי בקשתי, עסקה בסוגיה זו בהרחבה בדוח מס' 42, ואני מקווה שבדוח ה-43, האמור להתפרסם ביום שני הקרוב, הנושא החשוב הזה ימשיך לקבל ביטוי, כי אסור לנו לחכות למצב, שרבים ישאלו את עצמם, מדוע הם צריכים לשרת בצה"ל, כי הגישה הנהוגה היום טוענת, שהיום ועוד יותר בעתיד צה"ל זקוק לעידית החיילים, לטכנאים הנועזים, ואילו היתר הם מעמסת חינוך חברתי כבדה.

אכן, מורכבות משימות הביטחון מאז תקופת היישוב ועד ימינו היא קשה ביותר: לחימה בטרור, הגנה על הגבולות, התמודדות במלחמה כוללת, היערכות מול סכנת נשק השמדה המונית ועוד. אתגרים אלה דורשים את מירב ומיטב בנינו. אולם עוצמתו של צה"ל אינה טמונה במקצועיותו בלבד, אלא נבנית מהיותו צבא העם ומן החלוקה הצודקת של עול הביטחון. משום כך שירות החובה מעוגן בחוק, והוא מבטא ערך בסיסי בחברתנו. מדיניות הגיוס האליטיסטית תרחיק את צה"ל מהעם, שהוא מקור חיותו. זוהי מגמה מזיקה לחברה בישראל ולצה"ל כאחד.

ציטטו לפני מה שאמר דוד בן-גוריון, ואני לא אחזור על הציטוט. ידידי חבר הכנסת דוד מנע אמר את הדברים. את הדברים האלה כבר אמרתי, אדוני סגן שר הביטחון, בהצעה שלי לסדר ב-15 במרס 1989. חזרתי והדגשתי את הדברים, ומאז אני עושה את המאבק הזה. הדברים נאמרו, אבל מאז, ב-45 שנות המדינה, הדברים לא השתנו, ואנחנו נמצאים במצב חמור. ומשנה לשנה אנחנו הולכים ומקטינים את כוח הצבא ומשחררים יותר ויותר אנשים. והשאלה היא: האם אנחנו יכולים להרשות לעצמנו, שמשרד הביטחון יהפוך את השירות בצה"ל לפריבילגיה השמורה למיוחסים בלבד? האם נתיר אנו, חברי הכנסת, להפוך את צה"ל מצבא העם לצבא בני עילית? האם מדינת ישראל יכולה להרשות זאת לעצמה? הרבה שאלות ואין תשובות.

אמת, בשנים האחרונות גדלים מחזורי המגויסים בשיעורים משמעותיים, ואולם, האם ניתן לקצץ במספר המועמדים לשירות כדי להביא לחיסכון בתקציב? השאלה היא, האם שחרור צעירים כה רבים הוא הדרך היחידה לחיסכון בתקציב של צה"ל?

מאז הקמתו של צה"ל מתגייסים באופן מסורתי בני נוער בלי שתעלה השאלה, האם להתגייס. רוח זו, אדוני סגן השר, הנתפסת בחברתנו כמובנת מאליה, מצביעה על ייחודו וגדולתו של צה"ל, ויש לשומרה מכל משמר. השאלה, האם צריך לגייס לשורותיו את בני הנוער המנותק, אינה עניינו הבלעדי

של משרד הביטחון, או של צה"ל. זו שאלה לאומית וחברתית ממדרגה ראשונה, אשר יש לה השלכות הנוגעות לפני החברה הישראלית בעתיד.

אם נמשיך במדיניות ליברלית מדי עם הענקת הפטורים מהשירות הצבאי, התוצאה תהיה, אדוני סגן השר, שגם הנבחרים שצה"ל מעוניין בהם ינסו להשתמט משירות צבאי, משום שהמוטיבציה שלהם לשרת בצה"ל תפחת, ויהיה צורך למשוך אותם לצה"ל באמצעות הטבות חומריות, וכך, בלי משים, עלול צה"ל בתוך שנים מספר להפוך לצבא של שכירים "טכנאי ביטחון", ומזה אנחנו צריכים להיות מודאגים.

כיום מקננת בכולנו תחושת שותפות לגורל המדינה. צבא שיהיה מורכב מן "המצוינים" בלבד יותיר בשעת חירום חלק גדול מהאזרחים בבתיהם, מורחקים משותפות הגורל, ובמקום התלכדות שאליה הורגלנו עד כה, קיימת סכנה של פגיעה בעתיד באחדות העם סביב צה"ל, אותו צה"ל שראינו בו אחת המשימות העיקריות.

ואני לא אצא מכאן בלי להציע גם כמה פתרונות. מובן שלצה"ל יש כמה חלופות, אבל גם אני רוצה להוסיף, כמי שעוסק וחוקר בסוגיה זו. ראשית, הייתי מציע לסגן שר הביטחון לבדוק אפשרות של קיצור השירות הצבאי כדי לאפשר ליותר אנשים לחוות את הניסיון הצה"לי. הגשתי הצעת חוק, שלפני חודשיים עברה בקריאה טרומית, בעניין קיצור השירות הצבאי בשישה חודשים, ואני מקווה שאכן ההצעה הזאת תתקבל.

שנית, הייתי מציע שנלך לקיצור שירות המילואים עד גיל 40 שנה. אני חושב שצה"ל יכול לאפשר ליותר אנשים להשתחרר משירות המילואים מוקדם יותר.

שלישית, הפעלת שירות לאומי יאפשר לכל בני הגיוס, אם אינם יכולים לשרת בצה"ל, לשרת בשירות חלופי.

רביעית, קיצור שירות המילואים השנתי, ובעיקר לסטודנטים, כדי לאפשר מינימום של ימי מילואים, כי יש לצה"ל הרבה כוח אדם שאפשר לגייסו למשימות. דווקא בימים אלה אנחנו יכולים להקצות חייבי גיוס למשימות ביטחון פנים – אבטחת בתי-ספר וגני-ילדים, משמר אזרחי ומשימות נוספות.

אדוני סגן שר הביטחון, חובתנו לראות את הסוגיה הזאת בראייה כוללת, בראייה לאומית. ואני פונה אליך, כמי שרגיש לנושא החברתי, ואני מכיר אותך הרבה הרבה שנים, לפעול למען לא תהיה מגמת הגיוס הסלקטיבי בצה"ל, משום שיש לכך השלכות חברתיות משמעותיות ארוכות טווח.

לכן אני מבקש קיום דיון דחוף ומעמיק בסוגיה זו על השלכותיה במליאת הכנסת, משום שאני רוצה שכל חברי הבית הזה יהיו שותפים לה. לא ניתן ולא נאפשר לצה"ל להיות במצב שהוא יגייס רק את הטובים, כי אם רק הטובים יגויסו לצה"ל, צה"ל שהוא צבא העם יהפוך להיות צה"ל של קבוצה מצומצמת, והסטיגמה של אלה שלא משרתים בסופו של דבר תהיה לעול על החברה. ומכך אנחנו צריכים להימנע. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת רענן כהן. אדוני סגן שר הביטחון, נא להתייחס לשתי ההצעות.

אברהם פורז (מרצ):

למי אתה מודה ולמי אתה מודה מאוד?

היו"ר ש' וייס:

לאלה שגומרים דבריהם חצי דקה לפני המועד אני מודה מאוד.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תחילה אתן בקיצור את התשובה הרשמית על ההצעות לסדר-היום כפי שהוגשו, ואחר כך, ברשותכם, אתייחס לעניין.

אם בכלל נעשה שינוי, צה"ל שינה את נוהלי הגיוס לכיוון החיובי. משכבות מצוקה גייסו עד כה בכל שנה 550 נערים, ואילו בתוכנית החדשה חל גידול לגיוס של 800 בשנה.

הגדלת הגיוס נעשתה בד בבד עם קיצור השירות למשך שנתיים, כך שעם שחרורם יקבלו תעודת שחרור, כאשר סיבת השחרור היא תום שירות. זאת אומרת, שהבחור משתחרר עם אותן זכויות, כמו כל החיילים שהשלימו את חובותיהם לצבא.

חייל שירצה להישאר מעבר לשנתיים שאותן הוא חייב לשרת, יתנדב לשרת במקום שבו יהיה לצבא צורך, ולא תחת מסגרת מוגנת.

כללית, הכיוון של מדיניות צה"ל הוא חיובי, תוך אי-פגיעה – אני חוזר – תוך אי-פגיעה באוכלוסיות החלשות, וודאי שלא בזכויותיהן, כאמור בסעיף 3.

לכן, לדברים שעלו פה בהצעות אין אחיזה במציאות. אנחנו מציעים שלא להכיר בדחיפות ההצעה, אף שהסכמתי כמה פעמים לדון בסוגיה הזאת, ואין לי, כמובן, התנגדות לכך גם היום.

ברשותכם, אני רוצה להוסיף כמה דברים בעל-פה. צה"ל היה צבא העם, צה"ל נשאר צבא העם, לא רק באידיאולוגיה – ואני לא מזלזל באידיאולוגיה, חס וחלילה – אלא גם מכיוון שצה"ל הוא צבא

מילואים בעיקרו. צבא מילואים, זאת אומרת שכל העם מהווה חלק אינטגרלי של הצבא. אם יש מלחמה, לא חלק אחד של העם עושה אותה, אלא העם כולו מגויס.

בעיקרון, צה"ל היה וצה"ל נשאר צבא העם. לכן, לא מדובר בצבא אליטיסטי. זו עלילה – אני לא רוצה להשתמש במונח יותר חריף – לומר שאנחנו עושים או שמישהו לפני כמה זמן החל להפוך את צה"ל לצבא אליטיסטי, מכיוון שצה"ל היה ממשיך להיות צבא העם, ומגייס את כל מי שניתן לגייס גם על-מנת שנוכל לעמוד במשימות הביטחון, וגם על-מנת שכל אחד ימלא את חובתו למדינה.

יש דבר חמור מאוד בסוגיה הזאת שעולה בזמן האחרון בציבור. כאן מדובר בצורה של הצגת העניין כאילו בשנים האחרונות או עכשיו לפתע יש קבוצות שלמות של אוכלוסייה שאותה לא מגייסים.

חברי כנסת וחברות כנסת נכבדים, כאשר אני התמנית לרמטכ"ל אחרי מלחמת יום הכיפורים, אחד הדברים הראשונים שחשתי היתה תחושה חזקה של אי-צדק בחלוקת הנטל, כי מלחמת ההתשה נמשכה חודשים, והסתבר שהיו חיילים שהמשיכו לשרת כל החודשים האלה בריצפות, שעה שהיו עשרות אלפים אשר כמעט לא שירתו כלל בגלל תופעות מקצועיות שונות שהיו קשורות לשירות הצבאי קודם לכן.

בגלל צרכים שנבעו מהמצב הביטחוני, אני כרמטכ"ל החזרתי לשירות הצבאי עשרות אלפי אנשים, בחלקם הגדול ממה שאפשר לקרוא בהכללה שכבות מצוקה. אבל יותר מזה, תשומת לב מיוחדת הקדשנו לנערות ונערים גילאי 14-16, שמסיבות שונות נפלטו ממערכת החינוך. פתחנו לפחות חמישה בתי-ספר תעשייתיים, הרחבנו את כל הסדנאות של הצבא על-מנת שיקלטו ילדים. הרחבנו את בתי-הספר המיוחדים. אחר כך המשיך הצבא בדרך הזאת.

זאת אומרת, הצבא היה כל השנים ער לכל הצרכים, גם לצורכי היעילות הצבאית וגם לצרכים החברתיים. השקענו בזה כספים רבים, ואנו משקיעים בזה היום. אין שום כוונה להפסיק ולהשקיע כספים באנשים.

בסופו של דבר, זו לא רק סממה שהאדם הוא המרכז של הכוח הצבאי. אנחנו מודעים לכך היטב. אנחנו גם מודעים לרגישות שיש במדינה לשירות בצבא. לכן אמרתי, שחלק מהדברים שהוצגו לאחרונה גובלים בעלילה, מכיוון שהצבא נשאר צבא העם, והוא מטפל בשכבות המצוקה והוא ימשיך לטפל בשכבות המצוקה. תמיד היו לו שיקולים נוספים, ויהיו לו שיקולים נוספים גם עכשיו. בסופו של דבר צריך לזכור שהצבא צריך לנצח במלחמה. אני מקווה שתהליך השלום יצלח ולא נזדקק למלחמה, אבל הצבא צריך להתכונן ולהיות מוכן לתת את הפתרונות הכי טובים. כשם שהוא שילב בעבר את הגורמים החברתיים עם הגורמים המקצועיים, כך אנחנו עושים גם היום וכך נמשיך לעשות. אלה ההחלטות שלנו, ובהתאם לכך אנו פועלים.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני סגן השר, אתה מסכים לאפשר שאלה לחבר הכנסת דוד מנע? קצרה בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני השר, אני מצטט גורם בכיר בצה"ל, שדבריו פורסמו בעיתון "הארץ" ב-28 באפריל 1993. הגורם הבכיר בצה"ל אומר במפורש – ולא ראיתי שצה"ל הכחיש זאת – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

הנה, אני מכחיש. אני לא יודע מה כתוב. מה שאני אומר על הבמה הזאת – שום כתבה של עיתון כזה או אחר איננה יכולה לבוא במקום הודעות מוסמכות של מערכת הביטחון. מה שכתוב כתוב. מה שאני מציג פה זו מדיניות הביטחון של המדינה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני סגן השר, אני לא רוצה להפלות בין הקואליציה לאופוזיציה; גם למציע רענן כהן יש שאלה, אבל קצרה בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אני מודה על התשובה של סגן השר, גם על האמירה שצבא העם היה ויישאר צבא העם. אבל אני הצגתי כאן נתונים – לא חשוב מה הסיבות – ששליש מכלל הבנים שלנו, אני מדבר על גברים, אני לא מדבר על נשים, איננו מסיים את שירותו המלא בצבא. איך יכול להיות צבא העם כאשר חלק מבניו לא עובר את החוויה הצבאית? זאת השאלה האמיתית שצריכה להישאל. אני בטוח שדעתך כדעתי, שאתה רוצה לראות את כולם בצבא, אבל העובדות, הנתונים והמציאות מוכיחים זאת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה על השאלה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה עצמך, חבר הכנסת רענן כהן, פירטת את האחוזים. אלה אחוזים שלא שירתו כל השנים. אי-אפשר בחברה כוללת, מגוונת, להגיע למצב, שלמשל לומדי תורה אתה מגייס. זה נושא שנמצא בוויכוח ציבורי. אם יש 5% ילדי יורדים, כפי שאמרת, אם יש אנשים עם בעיות רפואיות, יש קבוצות שונות, כל זה מגיע ליותר מ-20%. את האנשים האלה אף פעם אי-אפשר לגייס. יכול להיות שבעתיד יהיה מצב הבריאות טוב יותר, האחוז יגדל, אבל אני מדבר על מדיניות הממשלה ועל המדיניות של צה"ל. המדיניות שלנו היא לגייס את כולם, מכיוון שהצבא הוא צבא העם, הוא ימשיך להיות צבא העם, וזכותו, כמו חובתו, של כל אדם לשרת בצבא, ועל זה אנחנו נעמוד.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. מה אתה מציע, אדוני סגן השר?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מציע להסתפק בתשובה שלי.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך. אני מבין שלחבר הכנסת רפאל איתן יש הצעה אחרת. לפני כן אני צריך לשאול את המציעים, האם הם מסתפקים בתשובת סגן השר, מפני שלפני יש שתי הצעות אחרות. חבר הכנסת דוד מנע, האם אתה מסתפק בתשובת סגן השר?

דוד מנע (הליכוד):

לא.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רענן כהן, האם אתה מסתפק בתשובת סגן השר?

רענן כהן (העבודה):

אני ביקשתי לקיים דיון במליאה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. חברי הכנסת, יש שתי הצעות אחרות. אני מבקש מחבר הכנסת רפאל איתן להביע את דעתו בנושא הזה. בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

סגן השר לא אמר מה הוא מציע אם לא מסכימים לקבל את הצעתו.

היו"ר ר' אדרי:

הוא הציע להסתפק בתשובתו. חברי הכנסת המציעים לא מסכימים – – –

אברהם פורז (מרצ):

מה הוא מציע עכשיו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני שמח מאוד על ההערה הזאת. אדוני היושב-ראש, בחודשיים האחרונים המלצתי פעמיים להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון, כי שם אפשר לדון על הפרטים ועל המספרים.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני סגן השר, אתה מציע להעביר את הנושא לוועדה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אמרתי. אני חושב – – – אבל אם מישו רוצה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון לדיון מפורט בוועדת המשנה, אני לא אתנגד.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

תודה רבה. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סגן שר הביטחון, רק לשם זכות הדיבור אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רענן כהן מסדר-היום, מסיבות טכניות, והמערכת מבינה את העניין.

חכם סיני מלפני 2,500 שנה אמר: "מי שחרד לדורות – מחנך בני אדם". צה"ל מהווה מסגרת שנועדה למלא ייעודים ברמה הלאומית, כפי שהוגדר על-ידי בן-גוריון, עליו השלום, עם הקמתו: ביטחון, חינוך והתיישבות.

ביטחון – זה ברור. התיישבות – הנח"ל היה התשובה. חינוך – סיוע במיזוג גלויות בשנות ה-50 על-ידי חיילות וחיילים במעברות ובשכונות כסיוע לתהליך הקליטה וההתאקלמות. הנח"ל, מסיבות פוליטיות, אינו ממלא את ייעודו כפי שהוגדר אז, והחינוך לבש ופשט צורות ופעילויות במשך השנים, לא כמדיניות לאומית, אלא בעיקר כיוזמה, או לחיוב או לשלילה.

למערכת החינוך הרגילה, במתכונתה המוכרת, אין תשובה נאותה ומספקת לכל האוכלוסייה, תשובה שתאפשר לכולם, מגילאי גן-הילדים ועד מסיימי תיכון, להתגייס לצה"ל ברמה הנדרשת, כפי שהיא נדרשת על-ידי צבא מודרני.

התוצאה – אוכלוסייה גדלה והולכת נמצאת מחוץ למעגל השירות הלאומי, המהווה אצלנו פרק חיוני בחייו של אזרח ישראלי. והמסקנות? השלמה עם המצב, או שיפור מערכת החינוך הרגילה, או שצה"ל כמסגרת לאומית ימלא את החסר.

אין להשלים עם המצב שאוכלוסייה צעירה מאופיינת מאוד תנותק ביודעין מהציבור. אבל שיפור במערכת החינוך, אם יוחלט, אם יוסכם ואם יתקצב, עשוי להימשך שנים רבות. נותר צה"ל כתשובה יחידה לאוכלוסייה הזאת.

אין זו בעיה שפתרונה וכובד משקלה יוטלו רק על צה"ל. המדינה חייבת לנקוט גישה פשוטה, עניינית ומעשית. צה"ל יבצע, המדינה תיתן לו את האמצעים. הרי לכל מסגרת אחרת – בתי-ספר מיוחדים, חינוך למבוגרים, בתי-כלא ועוד – מוקצים משאבים כדי שתבצע את המוטל עליה, וכשקיימת מסגרת יעילה כמו צה"ל, מדוע לא תתקצב לצורך זה כחלופה למה שאינו קיים, אבל תאפשר פתרון טוב מאוד לאלפי בחורים ובחורות להשכיל, ולשרת שירות לאומי?

לצה"ל אין לתת שיקול דעת בעניין, אלא להטיל עליו משימה ולתת לו את הכלים לבצע אותה.

השירות כחיילים אינו המשימה הראשונה במעלה, אלא החינוך והשילוב של האוכלוסייה הזו בעשייה הלאומית.

בתקופת הזוהר של הפעילות הזאת נוכחנו לדעת איזו השפעה חיובית יוצאת מן הכלל מקרינה פעילות החינוך על הסביבה שממנה הגיעה האוכלוסייה שמדובר בה. חשוב מאוד שתלכו לשם, תדברו עם האמהות, תתרשמו מהאנשים, תבינו את הציפיות, ואולי תצליחו סוף סוף להפיח תקוות.

אפילו תהיה זו הבעיה היחידה במדינה שאינכם מצליחים לתת לה תשובה הולמת, אין אתם ראויים לנהל את המדינה.

"אם לא נטפל בהם היום, הם יטפלו בנו מחר."

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. הצעה אחרת לחבר הכנסת יוסף ונונו, בבקשה.

יוסף ונונו (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מצער לשמוע על קיצור השירות של צעירים מקרב שכבות המצוקה. הדבר פוגע בנו וגם פוגע בצה"ל כצבא העם.

השבוע נפגשתי עם קבוצת אנשים חולי המופיליה, ומהם שמעתי זעקה על קשיים בגיוס חולי המופיליה, לרבות אלה שמסיימים כיתות י"ג, וכן על קביעת פרופיל 21 מלכתחילה, דבר שיוצר כתם ופגיעה בדרכם בעתיד.

לכן, לצורך הפרוטוקול, אני מבקש להסיר את ההצעה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

אבל לפני כן, ברשותכם, אני מבקש לברך קבוצה של מחנכות מקיבוץ יפעת שיושבת ביציע, שבאה לשמוע את הדיון. קיבוץ יפעת הוא קיבוצו של חבר הכנסת חגי מירום, ואני מודה לכן על תרומתן רבת השנים בתחום החינוך. תודה רבה לכן.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. יש לנו הצעה של המציעים להעביר את הנושא לדיון במליאה. אם היא תעבור, לא תהיה הצבעה אחרת. מי בעד ההצעה שהנושא יידון במליאת הכנסת? מי נגד?

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 26

בעד ההצעה דלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

26 בעד דיון במליאה, נגד – אין. הנושא שהעלו חברי הכנסת דוד מנע ורענן כהן יידון במליאת הכנסת.

הצעות לסדר-היום

מערכת הבנקאות

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 1466, 1468, 1478 ו-1499. ראשית, הצעה לסדר-היום מס' 1466, של חבר הכנסת אברהם פורז, בנושא: מערכת הבנקאות. בבקשה, אדוני.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר האוצר, הדיון היום עומד בצלן של שתי החלטות חשובות, בעצם שני נושאים חשובים: החלטת הממשלה מיום ראשון בנושא הבנקים ודוח מבקרת המדינה, אף הוא בנושא זה, שהתפרסם אך אתמול.

צודקת מבקרת המדינה, שמאז מפולת מניות הבנקים ב-1983 קרה מעט מאוד, ולכן עיקר הביקורת של המבקרת היא ביקורת נכונה וצודקת.

אתמול ראיתי בטלוויזיה שהזמינו את עדי אמוראי כדי לנסות ולגונן על מ.י. נכסים בתקופה שהוא היה יושב-ראש מ.י. נכסים. אני רוצה לומר, שלדעתי לא עדי אמוראי אשם, ולא יורשו עוזי שטיינברג, ולא גיל לייטנר, אלא אנחנו, הכנסת והממשלה, אנחנו אחראים למה שקרה מאז.

והעניין הוא פשוט ביותר: מה שהסתבר ערב משבר מניות הבנקים היה, שהציבור הגדול החזיק בחלק המכריע של המניות, אבל אלה היו מניות נחותות, נעדרות יכולת הצבעה. מי שהחזיק בגרעין השליטה ועשה בבנקים כבתוך שלו היו כמה קבוצות, רובן ציבוריות, אשר ניהלו את הבנקים בצורה כושלת ביותר. כל הנושא הזה של הוויסות הוא פרשה עתיקה וותיקה ולא אכנס אליה.

היה ברור לחלוטין, שהממשלה לא תוכל אפילו להתקרב ולקבל אפילו חלק קטן ממה שהפסידה במשבר המניות אם היא תנסה למכור את מניות הבנקים שבידיה, כשהמניות האלה הן מניות נחותות, נעדרות יכולת הצבעה. ולמרבה הצער, לקח הרבה מאוד זמן עד שאנחנו התעשתנו והצלחנו לכפות על המערכת של האינטרסנטים ומחזיקי גרעיני השליטה את השוואת זכויות ההצבעה.

רק משהגיש חבר הכנסת דאז והיום השר אמנון רובינשטיין הצעת חוק פרטית בנושא השוואת הזכויות, רק אז הסכימו בסופו של דבר אותן קבוצות של מחזיקי גרעיני השליטה על השוואת הזכויות. וכל המשא-ומתן הפתטי הזה שניהל במשך תקופה ארוכה עדי אמוראי עם האנשים שהחזיקו בעצם את הכוח בידיהם היה דבר לא צודק ולא הוגן.

אנחנו בעצם עושים את הכול כדי להקשות לעצמנו את החיים ולא להגיע למטרות. מצד אחד יש קונסנסוס רחב, שהמצב שבו הממשלה מחזיקה במניות הבנקים הוא מצב רע וצריך לעשות הכול כדי שזה לא יקרה; מצד שני אנחנו עושים הכול כדי להכשיל כל דבר אפשרי.

אני לוקח לדוגמה דבר קטן – הנושא של בנק המזרחי. מה כבר לא קרה עם העניין הזה? הדברים הגיעו עד כדי כך שנחתם חוזה עם גד זאבי, והאיש כבר שילם אפילו מקדמה. ואז, אחרי שהכול היה גמור, פתאום גילו שהוא לא מתאים לנהל בנק. ובעצם שום דבר בעניין הזה לא קרה.

חיים אורון (מרצ):

מזל שגילו.

אברהם פורז (מרצ):

מזל.

חיים אורון (מרצ):

אתה אומר את זה כאילו זה היה אסון.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת אורון, אני רוצה לומר לך: מרוב מזל פה ומרוב מזל שם, שום דבר לא זז. אינני רוצה לומר, שבמקרה הזה טוב היה למכור דווקא לו, אני רק אומר: כבר היתה מכירה אחת שכבר נראה היה שהיא עומדת להתבצע, כבר כולם היו גאים – בנק המזרחי כמודל, כסמל, וזה נפל.

שאלו יהלום (מפד"ל):

למה אתה לא מעלה את אי.די.בי. פיתוח, שהמבקרת מבקרת את זה?

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לומר לך שאני מבקר את המבקרת, ובעיני עדיף למכור, ולו בפחות ולו בתנאים פחות טובים מאשר במצב הנוכחי. אני רוצה לומר לך: תמיד יימצא איזה פגם, תמיד יימצא משהו – למה לא. זה לא בסדר וזה לא בסדר, וכדי לבצע פעולה כזאת אנחנו רוצים אישורים ממאה גורמים: הרשות לניירות ערך, בנק ישראל, המועצה המייעצת והממשלה והכנסת וועדת הכספים, ותמיד יימצא מישהו שיכשיל. והתוצאה הסופית מהי? שכמעט רוב המניות של הבנקים עדיין מצויות היום בידי הממשלה, והממשלה כדי לברוח מהתוצאה העגומה הזאת, כשבעצם באוקטובר השנה הבנקים היו אמורים להפוך לחברות ממשלתיות, עושה מין פטנט כזה, נותנת את זה בידי נאמנים, וזה בסדר. אני לא רוצה שיהפכו לחברות ממשלתיות, זה בסדר, אבל בסך הכול אנחנו מערכת שבה האחד מכשיל את האחר, וההתקדמות בעניין הזה היא קטנה.

אני רוצה לומר מעבר לזה, כדי שתראו את השליטה שיש בבנקים: בסך הכול מאז המפולת הבנקים הם למעשה חברות ממשלתיות לצורך כל דבר ועניין. אז תסבירו לי, מדוע מנהלים בבנקים צריכים לקבל שכר גבוה עשרות מונים מאשר מנכ"לים של חברות ממשלתיות בתחומים מאוד חיוניים – חשמל, טלפון וחברות אחרות, משום שבאיזה מקום עדיין התוצאה היא שהבעלות בידי המדינה, השליטה היא בידי המדינה, אבל בעצם בעלי גרעיני שליטה קודמים עושים בבנקים האלה כבתוך שלהם? ואתם יודעים שאני לא אחד מאלה שבא פה ומלין על שכר גבוה. עיני איננה צרה, למשל, במנכ"ל הבנק הבין-לאומי הראשון, שזה בנק שלא שייך בשום צורה שהיא למדינה, שמקבל את השכר הכי גבוה, נדמה לי, במשק או אחד הכי גבוהים. בנק פרטי מרוויח, שייתן לעובדיו, למנהליו, כמה שהוא רוצה. אבל כשמדובר בסך הכול בגופים די מפסידים, חלקם די מפסידים, אבל לא משנה, בכל מקרה אלה בעצם חברות ממשלתיות, אני לא רואה שום סיבה שמנכ"ל של בנק לאומי או בנק הפועלים או בנק אחר, שהוא למעשה בנק ממשלתי, יקבל שכר פי שניים, פי שלושה ולפעמים יותר ממנכ"ל של חברה ממשלתית אחרת, חברה ממשלתית שעושה את זה לא פחות טוב.

חגי מירום (העבודה):

לשמוע את זה ממך, זה ממש מפתיע.

אברהם פורז (מרצ):

בסדר.

חגי מירום (העבודה):

לא תקבל שם בנקאים, תקבל שם מנכ"לים.

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לומר לך דבר אחד, חבר הכנסת מירום: בעיני השירות הציבורי הוא שירות שמחזיק יותר מדי עובדים, ולא לה שמכונים בו, משרתים בו, הוא משלם פחות מדי. אפשר לעשות אותה עבודה בפחות עובדים, ונעזוב לרגע את שאלת האבטלה וכל הסיפור. צריך היה לשלם הרבה יותר לעובדי המדינה ולעובדי החברות הממשלתיות – לחלקם לפחות – בגדול, ולהחזיק פחות עובדים ויותר יעילים. בזה אין לי ויכוח. הוויכוח הוא רק כאשר אין שום קשר בין הישגים כלכליים לבין שכר. אז אני מתרעם. לא אכפת לי, אמרתי לך, שמנכ"ל הבנק הבין-לאומי, בנק שמראה רווחים גדולים, מקבל שכר גבוה. אבל כשבנקים מראים הפסדים או כשבנק, אם יש לו רווחים זה לא משום כשרון מנהליו אלא משום שהם מחזיקים באיזה שיבר, אז אני חושב שהעניין הזה אינו נכון.

אני רוצה לומר, שהחלטות הממשלה מיום ראשון האחרון הן החלטות בכיוון הנכון, ואני לא נמנה עם מי שאומרים שצריך ללכת עם זה עד הסוף, כי כנראה כמעט בלתי אפשרי ללכת עם זה עד הסוף. ודאי שהדבר האידיאלי היה, שתהיה הפרדה מוחלטת בין קרנות הנאמנות וקופות הגמל והבנקים וכל אותן חברות שהיום הבנקים מחזיקים בהן והן חברות לא בנקאיות, ודאי שזה היה אידיאלי, אבל – –

זמני עבר, או שיש לי עוד שתי דקות? עבר? תן לי עוד דקה.

שאול יהלום (מפד"ל):

מאחר שמדובר בבנקאות, הוא רוצה "אוברדרפט".

אברהם פורז (מרצ):

אני בדרך כלל משתדל להקפיד על הזמן. אני לא חושב שזה צודק שלוקחים זמן מאחרים.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך על שאתה מתחשב גם בחברי הכנסת האחרים.

אברהם פורז (מרצ):

אני כבר גומר.

אבל, בסופו של דבר מערכת ההחלטות שקיבלה הממשלה, ראשית – מניעת הפיכת הבנקים באוקטובר לחברות ממשלתיות, החומה המעין-סינית שרוצים לעשות בקרנות הנאמנות ובקופות הגמל על-ידי מינוי דירקטורים חיצוניים לוועדות ההשקעה, על מנת שלא תהיה השפעה הדדית מיותרת, ועל-ידי המגבלות ששמו על ה-10% בעניין הזה ועל ההפחתה בגופים הלא-בנקאיים במשך התקופה – לדעתי אלה צעדים בכיוון הנכון. אני רוצה לומר, שבעניין הזה בסופו של דבר אנחנו צריכים לראות את המטרה העיקרית, והמטרה העיקרית היא, שממשלת ישראל, מוקדם ככל הניתן, תעשה את הרפורמה הנדרשת ותצא מבעלותה על הבנקים. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת פורז. אני מזמין את חבר הכנסת אלי גולדשמידט. בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, הצעה מס' 1468, גם כן בעניין מערכת הבנקאות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יושב-ראש ועדת החינוך, חברי חברי הכנסת, ברשות היושב-ראש אומר מלה לטובת חברי מקיבוץ יפעת שהגיעו לכאן, חברים גם שלי.

על חלק מהדברים שאני רוצה לדבר עליהם היום עמדתי אתמול בדיון אגב דוח המבקרת, ואני בכל זאת רוצה לחזור על כמה דברים שאמרתי, ואחרי זה לעבור לנושא עצמו, של החלטות שר האוצר והחלטות הממשלה.

ובכן, אני רוצה להזכיר לכל חברי הכנסת, שהמחדל הגדול של אובדן כספי ציבור, בשיעור של 9.1 מיליארדי דולר בערכים של היום, המחדל הגדול הזה אירע והיה ונוצר בתקופה שממשלת הליכוד היתה בשלטון. אני שומע בימים האחרונים הרבה את חבר הכנסת דן תיכון, יושב-ראש הוועדה לביקורת המדינה, אני שומע אותו גם בוועדת הכספים, והוא לוקח מעין בעלות, או טוען לעבודתו, ואני בטוח שהיתה כזאת, ביחס לתיקון שהיו צריכים לעשות בעקבות דוח ועדת-בייסקי. אבל צריך לזכור ולהזכיר לחבר הכנסת דן תיכון, שממשלתו ומפלגתו היו אלה שהביאו למחדל הגדול.

בהקשר זה ברצוני להגיד דבר נוסף. אנחנו יודעים שמשפט הבנקאים וכל נושא הוויסות, כמו גם דוח ועדת-בייסקי, עסקו בבנקאים. דוח-בייסקי לא עסק, ואני חושב שלא טוב היה שלא עסק בדרג הפוליטי, שערב מפולת המניות הבנקאיות באוקטובר 1983 ידע, או לפחות היה אמור לדעת, כי כל האותות האדומים היו על הקיר, היה אמור לדעת שמתקיים ויסות, שהוויסות הזה הוא רעה חולה, שהוויסות הזה יתפוצץ יום אחד בפני הממשלה ובפני הציבור. ואותה ממשלה, אותו שר אוצר של ממשלת הליכוד ישב בחיבוק ידיים ונתן למחדל הזה להתרחש. הנזק הוא כנראה בלתי הפיך מבחינה כלכלית בתולדותיה של מדינת ישראל.

מול הנזק שגרמה אותה ממשלה בראשות הליכוד, אף שחלפו מאז עשר שנים, ובמהלך עשר השנים האלה לאורך רוב התקופה שלט באוצר הליכוד, גם בתקופת ממשלת האחדות הלאומית, למעט שנתיים – בכל אותה תקופה לא נעשה כמעט דבר בקשר להמלצות של דוח ועדת-בייסקי.

הממשלה היחידה ושר האוצר היחיד שבאו והחליטו לקחת על עצמם אחריות בעניין זה, ולבצע את השינוי, אלה ממשלתו של יצחק רבין ובראש ובראשונה שר האוצר אברהם בייגה שוחט.

שאלו יהלום (מפד"ל):

איך אתה מסלף את המציאות? שמעון פרס לא היה שר אוצר ויוסי ביילין לא היה סגנו?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה לא שמעת מה אמרתי? חבר הכנסת יהלום, אתה כנראה מקשיב בצורה מאוד חלקית, במיוחד כאשר עולה חבר מהקואליציה. אני אמרתי שבמשך שנתיים מתוך התקופה הזאת היה שר אוצר בממשלה מטעם מפלגת העבודה. לא הסתרתי זאת. אמרתי.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אולי אמרתי, אולי לא הסתרתי, אבל גם לא ביקרתי.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, הערה אחת מותרת, אבל לא יותר מזה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת יהלום, אני מציע לך שתחזור בך ממה שאמרת. אתה בוודאי תסכים אתי, שלא שמעון פרס ולא אברהם בייגה שוחט עמדו בראש משרד האוצר שעה שמחדל של 9.1 מיליארדי דולר התרחש בציבוריות הישראלית, אלא ממשלת הליכוד, שגם מפלגתך היתה שותפה בה.

היום עשה שר האוצר בממשלת ישראל צעד בכיוון הנכון. אני יודע שעברנו תקופה לא קלה לפני חודשים מספר, ערב הנפקת בנק הפועלים, עם הערות מבקרת המדינה. בעניין זה גם אני, כאחד מחברי ועדת הכספים, עמדתי בפני דילמה חריפה. אני חושב ששר האוצר עשה נכון כשהחליט לדחות את ההנפקה, לדחות את הבקשה לוועדת הכספים לתקופה שלאחר טיפול בהמלצות המבקרת, טיפולו של בנק ישראל ודוח ועדת-בייסקי.

אבל אני הייתי רוצה היום להיות קצת, לא אקרא לזה כופר בעיקר, אבל אהיה במידה מסוימת אפיקורס. אנחנו, כל הפוליטיקאים כנראה, מאוד אוהבים להשמיץ את הבנקים. זה כמעט "בון טון". יש יועצי תקשורת שבאים ואומרים לחברי כנסת חדשים: אתם רוצים נישא טובה? לכו על הבנקים, זה תמיד עובד יופי. הציבור אוהב את זה, כי הציבור לא אוהב את הבנקים.

אני לא רוצה לסנגר על הבנקים. אני חושב שקטגורים למעשי הבנקים ולמחדליהם בתקופה שמאז 1983 יש למכביר. אבל אני בכל זאת רוצה לשאול את אדוני שר האוצר ואת חברי בכנסת, האם כל ההמלצות שבאות בפנינו נבדקו מבחינת ההשלכה הכלכלית שלהן? אינני מתייחס כרגע להמלצות, שאני חושב אותן לנכונות מאוד, לגבי ההפרטות ופתרון הבעיות של ניגוד האינטרסים בתוך שוק ההון ביחס לקופות הגמל וביחס למה שאנחנו קוראים החומות הסיניות של ועדות ההשקעות בקופות הגמל. כמו-כן לא אתייחס להגבלות של רכישת מניות של הבנק על-ידי קופת הגמל ששייכת לאותו בנק והגבלות לרכישה מבנק אחר. זה בסדר.

אני מדבר על ההקטנה של יכולת הבנק לרכוש רמת אחוזים מחברות שבהן הוא משקיע. אני רוצה להזכיר, שההגבלה של 25% מההון העצמי קיימת היום גם בחוק. אבל ההגבלה של החזקות בחברות אחרות היא בעצם החידוש, או אחד החידושים, של ההמלצות שקיבלה הממשלה לאחרונה.

אני רוצה לשאול את שר האוצר, ואודה לו אם יענה לי בעניין זה, האם בנק ישראל יודע ובדק את מה שנעשה היום בעולם הכלכלי של יפן, של גרמניה, שם יש ריכוזיות של בנקים. שם, למשל, ה"דויטשה בנק" שולט בקונצרן מכונות של "מרצדס" ושל "פולקסווגן". ביפן יש בנק "מיצובישי", ויש "מיצובישי" מכונות ויש "מיצובישי" אלקטרוניקה. איש לא יבוא ויאמר לנו, שהכלכלות היפנית והגרמנית הן נחשלות.

גונבה לאוזני שמועה, שגם בארצות-הברית, שממנה נלקח המודל הזה של הוצאת הבנקים מהמערכת הלא-פיננסית בשנות ה-30, בעקבות המשבר הגדול – גם המודל הזה נבדק מחדש בארצות-הברית. האם אין בהחלטה הזאת כדי לגרום לכך שיכולת גיוס ההון, יכולת ההשקעות, יכולת גיוס האשראי במשק הישראלי לא ייפגעו?

ובכל זאת ברצוני להציע הצעה אחת. יש הגבלה של שנתיים, ובתוך שנתיים להוריד את רמת ההחזקות עד ל-25% של החזקות הבנקים בחברות. אני מציע שזה לא יהיה שנתיים, אלא תקופת זמן ארוכה יותר. זאת משתי סיבות: א. על-מנת לבדוק – חברי דן תיכון, אני יודע שאתה לא מסכים לכך, וגם מבקרת המדינה לא מסכימה לכך, ואני במצב קשה, אבל תרשה לי לנמק. אני חוזר: א. על-

מנת לבדוק את ההשפעות של העניין הזה על המשק הישראלי; ב. מי שצריך למכור היקפים גדולים כל כך של סחורה בתקופה של שנתיים ימים, ימכור אותה כנראה בזול. ומי שייפגע כתוצאה ממכירה בזול של נכסים כאלה יהיה בראש ובראשונה ממשלת ישראל, האמורה לקבל את התקבולים בגין המכירה הזאת.

אני מבקש לשקול את העניין הזה, ואודה לאדוני שר האוצר אם יתייחס אליו בתשובתו. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי גולדשמידט. אנחנו עוברים להצעה מס' 1478 של חבר הכנסת יגאל ביבי. בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מכובדי שר האוצר, מה היינו אומרים על אדם פרטי שקנה עסק או רכוש ב-9.1 מיליארדי דולר, ולא עשה ולא כלום כדי לממש את רכושו? מה שאנחנו דורשים מאדם פרטי, על אחת כמה וכמה צריך לדרוש מהממונים על כספי הציבור, אשר יודעים שבעלי השליטה על החמץ של המדינה כבר הביאו פעם למפולת וידעו שהבועה שיצרו בוויסות המניות תתפוצץ.

אבל אותם בעלי שליטה ממשיכים לנהל את המערכת ויוצרים בועה שנייה ומסוכנת. אני רוצה לומר בצורה ברורה ואולי לא נעימה, שהמערכת הפוליטית אז וגם היום שבויה בקסמן של הנהלות הבנקים. היא מגמדת את עצמה, היא פוחדת לשלוט על רכושה, וכל זאת בנימוקים, שמא יתפרש שהמדינה רוצה להלאים את הבנקים, ואז זה יגרום לנזקים ולמפולות.

הפחד הזה גורם לכך, שנותנים למנהלי הבנקים להמשיך לחגוג עם שכר גבוה, לנהל את הבנקים כפי שהם רוצים, לנצל לפעמים את האזרח על-ידי עמלות גבוהות מדי. היום אפשר לומר שנעשתה טעות גדולה, ואולי גם אני הייתי שותף כחבר ועדת הכספים, בכך שלא חוקקנו חוק שיאפשר למדינה לנהוג בבנקים מנהג בעלים.

אפשר לומר, כפי שצועקים בשוק מחנה-יהודה: "בעל הבית השתגע". אבל השיגעונות של בעל הבית הזה עלו לעם ישראל בהפסדים של מיליוני דולרים.

אני רוצה לפנות אל הממשלה הנוכחית: אתם עושים לכם מנהג קבוע כמעט בכל התחומים, כבר חודשים רבים, לומר שהממשלה הקודמת עשתה טעויות, נהגה כך וכך בתחום הביטחון, כך וכך בתחום הכלכלי, לא בנתה נכון, ועוד כהנה וכהנה. אבל אתם כבר שנה בשלטון. הגיע הזמן שתתחילו לומר מה אתם עושים, ולא מה עשו בממשלות קודמות. ברור שממשלות קודמות עשו טעויות, אפילו כאלה שעלו לעם ישראל הרבה כסף. אבל אתם באתם לעם ואמרתם, שיש לכם סדרי עדיפויות חדשים, שלכם יש תרבות שלטון טובה, אבל חלפה שנה, ואנחנו רואים שגם אתם נכנסתם לאותם היסוסים של הממשלה הקודמת.

דוח מבקרת המדינה צריך להיות קטליזטור להפרטת הבנקים, ונראה לי שהממשלה צריכה לקיים דיון לאחר הדוח. אולי יהיה לה האומץ לשנות את החלטותיה ולאמץ את המלצות ועדת-בייסקי כמעט במלואן.

אבל אינני מבין את ההתנהגות החלמאית של הממשלה, שעוד לפני הנפקת מניות בנק הפועלים עדיין לא מימשה אפילו את ההחלטות שקיבלה, ואיך אתם רוצים להנפיק את מניות בנק הפועלים לפני שעשיתם את הרפומות שעליהן הכרזתם?

שר האוצר א' שוחט:

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה קודם כול שתממשו את הפרדת הבנקים, את פיצול הבנקים, תעשו את הדברים האלה ולאחר מכן תנפיקו. איך אתה יכול להנפיק לפני שאתה מפצל? אם אתה מוכר את כל הבנק עם כל הבנקים, זה אחרת, אתה מוציא את המניות של ---

שר האוצר א' שוחט:

יגאל ביבי (מפד"ל):

לא משנה, אבל תתחילו לממש את הדברים. אתה מוכר מניות, אז אתה צריך לדעת מה אתה קונה, בנק מפוצל, בנק לא מפוצל. הדברים מתממשים ---

שר האוצר א' שוחט:

יגאל ביבי (מפד"ל):

לדעתי, זה לא הסדר הבריא, ונראה איך אתם מבצעים את הדברים.

הבנקים מפעילים לחצים על הממשלה. ברור שאני לא מרוצה מההחלטות המינימליות שקיבלתם, אבל, ברוך השם, קיבלתם החלטות, וכל הכבוד שלאחר עשר שנים אתם מקבלים החלטות. אולם, ההרגשה שלי היא, שבין ההחלטות שלכם לבין הביצוע – אני לא יודע אם יהיה ביצוע, כי מנהלי הבנקים מפעילים לחצים. קראנו על שרי הממשלה ועל בקשה לרביזיה בהחלטות שלכם. לצערי, יכול להיות שגם את ההחלטות המינימליות שקיבלתם לא תבצעו. כוחם של ראשי הבנקים הוא אדיר. כבר עשר שנים הם מכופפים את המערכת לפי צורכיהם. הגיע הזמן שהממשלה תשלוט, ושלא תנהג כבת-יענה כאשר היא רואה את הקונגלומרט המנופח הזה של הבנקים.

למעשה הם שולטים על רוב המערכות במשק, אבל השליטה שלהם בנושאים שיש בהם ניגוד אינטרסים מובהק היא הדבר החמור ביותר, בעיקר בעניין קופות הגמל וקרנות הנאמנות, שהוחרף על-ידי הרפורמה בשוק ההון, אשר אפשרה לקופות להשקיע עד 50% במניות.

זה מזכיר את המצב בשנות הרעב במצרים, בימי יוסף, כאשר כל העם היה משועבד לפרעה. הציבור במדינה ברובו מפקיד את כספו בבנקים. קרנות הנאמנות, קופות הגמל, הכול בידי הבנקים. הציבור קשור לבנקים בהלוואות שהוא קיבל, במשכנתאות. בדרך כלל אדם משועבד לבנק אחד והוא לא יכול להשתחרר מהבנק, הוא לא יכול לעבור, לא קיימת תחרות, כך שהבנקים יכולים להטיל עליו את האגרות ואת התשלומים, ובעניין הריביות כמעט שהם לא שומעים לבנק ישראל, וממילא יש זלזול באזרח ולפעמים אף ניצול.

אני חושב שהגיע הזמן שיאפשרו להשתחרר מהחתונה הקתולית הזאת, שהיום כמעט שאי-אפשר לצאת ממנה. לדעתי, עשיתם טוב עם הרפורמה, אבל לאחר דוח מבקרת המדינה אתם צריכים לעשות שיקול נוסף, והעיקר יהיה במימוש ההחלטות שלכם, כי היינו עדים להרבה ממשלות ולהרבה החלטות שנתקבלו, אבל המימוש לא יצא לפועל.

אני מאוד סומך על שר האוצר שוחט, שהגיע הזמן שישחט כמה פרות קדושות במשק הישראלי ויעשה שינויים ורפורמות. הגיע הזמן שנראה לפחות קצת ביצוע של דברים. עשר שנים הן הרבה זמן, ואולי אתה תהיה האדם שיביא את הבשורה בעניין הזה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי. אני מזמין את חבר הכנסת חיים קופמן, בבקשה.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדיון היום על מבנה המערכת הבנקאית הוא בעתו. זו הדקה האחרונה לפני השעה שתיים-עשרה, ובצדק ומתוך חשש הקדימה מבקרת המדינה את פרסום הדוח המיוחד של מבקר המדינה בנושא זה, כדי למנוע מחדלים נוספים ונזק עצום לכלכלת ישראל, למשק ולחסכונות של מיליוני אזרחים, לצמיחה המשקית, להעלאת כושר התחרות שלנו בשוקי העולם, שבלעדיה אין מענה לתעסוקה, לאבטלה הכרונית במשק הישראלי.

הדוח הוא תמרור "עצור" לכל חברי הכנסת. חבר הכנסת גדליה גל, חבר הכנסת אורון, אני פונה אליך ואני עוד אפנה אליך בדיון הזה. הדוח הוא תמרור "עצור" לכל חברי הכנסת, ובמיוחד לחברי ועדת הכספים וליושב-ראש הוועדה. חברי הקואליציה בוועדת הכספים, עצרו. עצרו את ההנפקה החפזה של בנק הפועלים, כי לא – – –

שר האוצר א' שוחט:

הדוח הוא ביקורת על הממשלה שלך, על תשע שנים וחצי שבהן לא עשו – – –

חיים קופמן (הליכוד):

חכה, אנחנו נגיע גם לזאת. אני לא מסכים לזאת, אבל זה לא אומר שאתה צריך למשוך. ההיפך, אמר חבר הכנסת יגאל ביבי שאתה שוחט. אז תשחט את הפרות הקדושות האלה, כי לא תוכלו לרחוץ את ידיכם בטענה: לא ראינו, לא שמענו ולא הבנו. בטרם יתבצע תהליך חקיקה מתוקן, שיביא לרפורמה במערכת הבנקאית; המבקרת, ולפניה הנגיד, אמרו לא פעם שלאחר ההנפקות קשה יהיה, אם בכלל, לבצע את השינויים הדרושים לפיצול המערכת הבנקאית.

הדוח מוכיח, שבידי המערכת הבנקאית מרוכזת עוצמה כלכלית שאין לה אח ורע בכל העולם, שהיא חזקה במקרים רבים מהמערכת הממשלתית ומהמערכת הפוליטית. לאורך שנים הוכיחה הממשלה את תשיותה – כל הממשלות, שר האוצר שוחט – ואת חולשת דעתה כלפי המערכת הבנקאית. הממשלה וכמה חברי כנסת של הקואליציה מנסים ליצור רושם מוטעה, שהשינויים שאומצו ביום ראשון על-ידי הממשלה, בישיבה חפזה, עונים על הדרישות לרפורמה, ולא היא.

הדוח קודר. השאלה היא, מה תהיה השפעתו על בית-מחוקקים זה על חברי ועדת הכספים. ההצעות שהוגשו לנו, יש בהן תיקונים מספר, אבל הן אינן משנות מהותית את המצב ואת המבנה הריכוזי של הבנקאות בישראל. מי שנותן את ידו להנצחת המבנה הריכוזי הזה פוגע במשק ובכושר צמיחתו, תומך במצב הקיים של ניגוד אינטרסים בין הבנקאות לבין ציבור המפקידים והמשקיעים. היום, עכשיו הזמן לשינוי ולתמורה.

בארצות-הברית, לאחר נפילת הבורסה והמשבר האיום, חוקקו ב-1924 את חוק גלס-טיגל, שעל-פיו אין למערכת הבנקאית אפשרות להשקיע בתאגידים ריאליים, לעסוק בהשקעות, בחברות השקעה וכו'. היה ניסיון לשנות על-ידי שר אוצר בריטי, בתקופת בוש, אבל ההצעה שלו נדחתה, אולם גם בהצעה שלו, שהיא הצעה של בריטי, לא מאפשרים לבנקים להשקיע בתאגידים ריאליים. זאת אומרת, בשפה העברית שלנו, בסלנג שלנו: בנק אמריקני אינו יכול להיות בעלים של חברת "כלל" או "אפריקה-ישראל", "דלק" וכו'.

מלבד אירלנד אין דוגמה לריכוזיות של הבנקאות הישראלית בשום מדינה בעולם. נעשו בכנסת ניסיונות לצמצם את השליטה על-פי חוק הבנקאות (רישוי) מ-1981, אבל הבנקים הצליחו לתמרן את האוצר והכנסת מאז ועד היום, בטענות שונות ומשונות של הפסדים צפויים על מיסוי רווחים, שינבעו ממכירת התאגידים, עד אשר ב-1989 הם הצליחו לשכנע את ועדת הכספים לצלם את המצב הקיים, שבעצם עשה פלסתר את רעיון הגבלת השליטה שלהם; מה עוד שהבנקים, באמצעות החברות

הבנות והנכדות – זאת אומרת, הבנות של אותן חברות בנות – יכולים להמשיך ולפרוץ עד בלי סוף, וגם היום, אחרי ההחלטה של יום ראשון, ואפילו לרכוש את מניות הסבתא, זאת אומרת: הבנק. גם היום, אחרי כל ההגבלות שעשיתם ביום ראשון, הנכדה יכולה לרכוש את מניות הבנק.

הבעיה היא, שיש מחנק במשק, אין תחרות אמיתית ויש איום על הרבה עסקים, איום גלוי, וברובו סמוי. אביא שתי דוגמאות:

הראשונה – בהתמודדות על מכרז גדול, עליונותה של חברה הקשורה לבנק ברורה. חוסנה עושה רושם רב על ועדת המכרזים, ולא בכדי. נזילותה ואפשרות גיוס אמצעים כספיים זולים מאפשרות לה לגבור על כל מתחרותיה.

דוגמה שנייה. אי-אפשר לבצע עסקה גדולה במשק הישראלי, למשל בנדל"ן, בלי מעורבות בנקאית. יזמים התלוננו באוזני, שבעת חשיפת המידע בפני הבנק על פרויקט מסוים, הם חוששים שהאינפורמציה תזרום לחברה-בת של הבנק העוסקת בנכסי דלא ניידי. יש עוד דוגמאות רבות, והדבר גורם לחשש מפני התנגשות וניגוד אינטרסים.

אינני בקיא ואינני יודע מה באמת קרה בסכסוך בין בנק הפועלים לחברת הכבלים בעניין חוסר אינפורמציה בנושא נפילתה של חברת "הסנה". אבל, אין ספק שהנושאים הם כבדי משקל, ואם לא נטפל בשורש הבעיה, בפיצול ובשינוי של מבנה המערכת הבנקאית, נהיה אחראים למחדל המתמשך.

ברגע שאנחנו מאפשרים לבנק לשלוט בתאגיד ריאלי, אנו מגדילים את החשיפה של הבנק לסיכונים לא-בנקאיים; זאת אומרת, לכישלון עסקי של התאגיד הריאלי, וזאת מעבר למתחייב מהסיכון שיש בעסקים הבנקאיים. אני לא רוצה להביא עוד דוגמאות, כי שר האוצר יודע ומכיר דוגמאות בתחום מסוים רגיש מאוד במשק.

השאלה היא, עד כמה זה לא יסבך את הסבתא או את האמא הבנקאית. לדוגמה, אם בנק מסוים שולט בתאגיד שיש לו חברת ביטוח, ואני מביא משהו דמיוני כרגע, אז מה שקורה שם מסכן את הבנק. ראוי גם לזכור, שכאשר לבנק יש גרעין שליטה, יש אחריות כבדה בלתי פורמלית על הבנק לפצות בסכום פי כמה יותר גבוה ממה שבפועל קיבל הבנק על עצמו. כי בנק איננו יכול להרשות לעצמו שחברה-בת שלו או חברה-נכדה שלו תיפול. לכן ההגבלה של המניות עד 25% איננה עונה על הצרכים והסיכונים. הפתרון הוא בביטול האפשרות שבנקים יהיו בעלי עניין בתאגידים ריאליים, ולפחות למנוע את האפשרות שלבנק תהיה הכמות הכי גדולה של מניות באותו מוסד.

החלטת הממשלה לא מתייחסת לזה, ואפילו מתעלמת מזה. כדי למנוע זעזוע, שרווחי הבנק לא יצטמצמו באופן מיידי, על הבנק לרדת מרמת השליטה. מאידך גיסא, אני מוכן לפשרה: להשאיר לבנק את רמת המניות המשתתפות ברווחים בלבד, כך שזה לא יגרום לזעזוע מבחינת הרווחיות של הבנק.

אגב, החלטה זו, המיטיבה עם בנק הפועלים ועם בנק לאומי לישראל, להחזיק 25% שליטה ב"כלל" וב"אפריקה-ישראל", יוצרת אפליה לגבי בנק דיסקונט, בנק המזרחי והבנק הבין-לאומי, כי להם אסור לעשות מניפולציות כאלה, והיא מעניקה לבנק הפועלים ולבנק לאומי לישראל זכויות יתר, כי באמצעות שרשור על-ידי חברות-נכדות הם יכולים לרכוש מניות שליטה בכל מיני תאגידים ללא כל הגבלה,

ואפילו לרכוש את מניות הבנק-הסבתא של אותן חברות. כנראה נהיה צפויים לסיפורי סבתא או עלילות סבתא בחודשים הקרובים.

לעניין קופות הגמל, אני לא יודע אם הדברים ברורים לחברי הכנסת ולציבור הישראלי. ההכנסה של הבנקים מקופות הגמל ומקרנות הנאמנות היא בסביבות 1.2 מיליארד שקל לשנה, וזאת בהנחה שיש 84 מיליארד ש"ח בקרנות הגמל ו-27 מיליארד ש"ח בקרנות הנאמנות. בקרנות הגמל – 0.8% דמי ניהול; בקרנות הנאמנות – 2%. אומרים לי מומחים, שבעידן המחשבים אפשר לבצע את זה כמעט במחצית המחיר, ב-500 מיליון שקל. זאת אומרת, שכאשר הממשלה סוגרת את עיניה היא נותנת סכום אדיר, סכום עתק, לבנקאות הישראלית כדמי ניהול על חשבון החוסכים, על חשבון מאות אלפים – אם לא מיליונים – של אזרחים.

העמלות של הבנקים הן ללא שיעור, וכבר אמרתי זאת. בעידן המחשוב זה ממש אבסורד. אבל לבנקים יש מונופול, אם לא קרטל, בנושא רגיש זה. היום טוענים שאין במשק מי שניהל את הקרנות, אם לא הבנקים. אם זה נכון, זה עצוב מאוד. אבל צריך להגביה את החומות הסיניות המומלצות על-ידי בנק ישראל ולדאוג שמינוי הדירקטורים החיצוניים ומינוי המנהלים לוועדות ההשקעה יעשו על-ידי גורמי חוץ.

אפשר לתאר עוד אבסורד אחד. לקרנות של בנק הפועלים אסור לרכוש מניות של בנק הפועלים. מותר להם לרכוש מניות של בנק לאומי, מותר להם לרכוש מניות של בנק דיסקונט. הם ישקיעו בבנקים האלה, מותר להם לרכוש 10%, והם צריכים להיות מעוניינים שאותם בנקים יכו את בנק הפועלים. כי מאחר שיש להם 10% בקפיטל של בנק לאומי ושל בנק דיסקונט, אז התפקיד האבסורדי שלהם הוא להכות את הסבתא שלהם או את האמא שלהם. פשוט לא ייאמן איזו חד-גדיא יש כאן. כפי הנראה יכתב עוד פרק בהגדה של פסח על החד-גדיא שאתם מכינים לנו כאן.

אני פונה אל חברי הכנסת, אני פונה אל חברי ועדת הכספים, אני פונה אל חברי הקואליציה בוועדת הכספים, שהיה להם העוז לשכנע את שר האוצר, ויפה שהוא קיבל זאת בזמנו, ומבקש מכם למנוע את ההנפקה עד אשר נחוקק את החוקים. כי בעוד שנה, שנה-וחצי, נתקרב לבחירות, נתקרב לפריימריס, וראינו בטלוויזיה אחד מחברי מפלגת העבודה, העובד באחד הבנקים, כשהוא מאיים על שר האוצר בייגה שוחט ואומר לו: תזכור אותנו בפריימריס, עזרנו לך, סייענו לך. כך זה יהיה עם כל הכנסת הזאת ועם כל בית-המחוקקים. מה שנוכל להעביר היום, לא נעביר מחר.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש ממך לסיים.

חיים קופמן (הליכוד):

עוד מלה אחת לחברי, חבר הכנסת גולדשמידט. כשאתה ניסית לבוא חשבון עם חבר הכנסת דן תיכון, שכחת רק מי התחיל בוויסות, מי הבריוח כספים לחוץ-לארץ אחרי שהליכוד עלה לשלטון, מי בנה את כל שורש הלענה הזאת. העלמת את זה, סגרת את זה, גם את הטרגדיה שאירעה. מוטב שתחריש ולא תדבר על הנושא הרגיש הזה. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת קופמן. אני מזמין את שר האוצר להשיב. בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני יכול להגיד בביטחון, שהממשלה בישיבתה ביום ראשון קיבלה את אחת ההחלטות החשובות ביותר במשק הישראלי. חלק מהשרים התבטאו בישיבת הממשלה, שזה למעלה מעשר שנים לא היה דיון כל כך חשוב, שכן לסדרת ההחלטות שהתקבלה בעניין הבנקים תהיה השפעה לא ברגע כזה או אחר, אלא זאת החלטה שתיתן תשתית לניהול חיינו הכלכליים בתחום מאוד חשוב, לאורך הרבה מאוד שנים.

אני ממש גאה על שלאחר תשעה-וחצי חודשים בתפקיד הבאתי לממשלה שורה של החלטות שממשלות ישראל בתשע-וחצי השנים האחרונות לא היו מסוגלות לקבל.

צדק חבר הכנסת קופמן, ואני לא נכנס לוויכוח על מי ולמה. הראיה היא, שבאוקטובר 1983 התמוטטו הבנקים, וממשלת ישראל היתה צריכה לרכוש את המניות בסכום עתק של מיליארדי דולרים ולהגיע להסדר מסוים, ומזמן שקרה הדבר, לרבות תחנת הביניים של פרסום דוח-בייסקי, הממשלה לא עשתה כמעט דבר בעניין הזה.

אני שמחתי על הדיון, ומייד אגיד גם מדוע אני שמח גם על ההחלטות. בסיכומי דבר, לראשונה לאחר תקופה כה ארוכה, כאשר טראומות המשבר השפיעו על המשק הישראלי, קיבלה הממשלה את המלצותי בתמיכת נגיד בנק ישראל, וקיבלה שורה של החלטות משמעותיות ביותר בעניין הזה.

מדוע, לפי דעתי, ההחלטות טובות? כי אלה החלטות שיש בהן מן האיזון ומן היכולת לקיימן. אפשר, כמובן, להציע החלטות שבקשת של האפשרויות נמצאות במקום כזה או אחר, ואכן היו דעות לכאן ולכאן. החוכמה שבהחלטות האלה היא בכך שהן ישימות, הן אפשריות, הן יוצרות את השינוי, והן לא גורמות לרעידה אדירה במשק שאף אחד מאתנו לא יודע איך וכיצד היא תסתיים.

מה עמד מולנו? עמד מולנו עניין הריכוזיות; עמדה מולנו בעיית ניגוד האינטרסים, קופות הגמל וקרנות הנאמנות; עמדה מולנו גם בעיה שלא הוזכרה כאן כלל: מה קורה באוקטובר 1993. הרי אנחנו עונים בדיוק על השאלה שהוזכרה כאן, אמר זאת חבר הכנסת ביבי כאשר אמר ש"בעל הבית השתגע", ואיך זה שבמשך שנים הוא בעצם שילם את המניות ונתן אותן לניהול כזה או אחר. לפי ההצעה שלנו, באוקטובר 1993 ממשלת ישראל, בתור נאמנה ולא כדי להיות גוף מעורב עסקי, לוקחת בחזרה את המניות ונותנת לנהל את זה בצורה נקייה מבחינה ציבורית, עד אשר יימכרו המניות.

אני שוקל, האם בדיעבד מה שהצעתי לממשלה, מה שהתקבל לשמחתי ברוב כל כך גדול, זו אכן התשובה הנכונה; כמו בהרבה מאוד החלטות שיש להן הרבה מאוד זוויות ראייה, ויש להן הרבה מאוד אלטרנטיבות. לפי הערכתי, אחרי שאני שוקל הכול, זו החלטה נכונה, שקולה, עונה לעניין

הריכוזיות, עונה לעניין ניגודי האינטרסים, ולא גורמת להתמוטטות המערכת הכלכלית. התבונה שבקבלת החלטה שקולה היא לפעמים תבונה גדולה יותר מאשר להציג עניין כדבר תיאורטי, שאפשר להגיע אליו ב-100%. לפעמים אתה צריך להתפשר על 70% כדי שזה יתקיים, וכשאתה הולך על 100%, אתה לא מקבל שום דבר, אתה גומר באפס.

חבר הכנסת קופמן, אני אגיד לך למה חובה עכשיו לבצע את ההנפקה. דרך אגב, אני קראתי את דוח המבקרת במהירות רבה, ולא הספקתי לקרוא אותו עד הסוף. כל הביקורת מתייחסת, בסיכומי של דבר, לממשלות עבר. כבר אמר מי שאמר, שבתשע-וחצי השנים האלה שרי ליכוד וממשלות ליכוד ניהלו את תקציב המדינה, למעט תקופה של בערך שנה וחצי, שהיה בה שר אוצר אחר, ממפלגתנו. לכן, אי-אפשר לבוא ולהגיד: דוח המבקרת מבקר ממשלות. הוא מבקר את ממשלות הליכוד. יגאל ביבי, אתם הייתם שותפים לממשלות האלה במחדל בתחום כל כך חשוב.

קריאה:

מה קורה עכשיו?

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, שניכם דיברתם ואיש לא הפריע לכם.

שר האוצר א' שוחט:

יכול להיות.

כשאני אומר לעשות את ההנפקה עכשיו, ההבדל הגדול בין הנפקת פברואר ובין הנפקה עכשיו – שהיום יצורף לתשקיף בדיוק מה שאנחנו רוצים לעשות לפרטי פרטים. יש מחויבות שלי, ואני אומר זאת פה מעל דוכן הכנסת, אמרתי זאת בממשלה, בתקופה מהירה מאוד להעביר את כל החקיקות הכרוכות בעניין. גם המצב לאוקטובר 1993, גם תהליך ניהול – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה להגיד לך את האמת, שהיא לא נעימה. לנו יש בנק, ולמפלגת העבודה יש בנק, ואנחנו לא לחצנו על הליכוד לעשות. יכול להיות שהאשמה בנו. זו האמת.

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת ביבי, אני יכול להשתבח במה שעשיתי בתקופה הקצרה שאני שר האוצר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

איזה בנק שייך למפלגת העבודה?

יגאל ביבי (מפד"ל):

אתם קשורים לכל המפעל הגדול הזה.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת. חבר הכנסת ביבי, אני מבקש ממך. מה הדו-שיח הזה?

שר האוצר א' שוחט:

אני חוזר ואומר, אני לא מקבל את האמרה "כולנו אשמים". כולנו לא אשמים. היו ממשלות בישראל, ידעו מי שרי האוצר. ידעו למי יש רוב בכנסת. וכל הדיבור הזה, כולנו יחד, לא מקובל עלי. אני גם אגיד משהו על הלחץ הפוליטי שהזכרת, שכאילו קיים בעניין.

ידידי חבר הכנסת חיים קופמן, בסיכומי של דבר, כשאתה צריך לבחור בין הטוב לבין המצוין, ואתה יודע שאת הטוב אתה יכול להעביר – קח אותו ותעשה אותו. דרך אגב, נגיד בנק ישראל מתואם אתי עד הסוף גם מבחינת מהות ההצעות וגם מבחינת הצורך לצאת בהנפקה.

ממה אני חושש? אם יקבלו את הצעתך, משמעות העניין היא שאנחנו צריכים לחכות לתהליכי חקיקה מורכבים. חוק קופות הגמל, שהוא בשלב של סיום הכנה, הוא חוק מורכב. חוק קרנות נאמנות הוא חוק מורכב. נושא אוקטובר 1993 הוא חוק מורכב. חוק הנכסים הריאליים פחות מורכב. אני מתכוון בתקופה קרובה מאוד להביא כמעט את כל החוקים, ולא במונחים של חודשים רבים, אלא שבועות.

אם נעצור את ההנפקה, אנחנו עוצרים תהליך – כשכל הזמן אמרו לממשלות: תמכרו כבר, לעזאזל, את הבנקים ותחזירו למדינה את השקעתה. אתם חייבים להתחיל בתהליך.

גם בכותרת של התשקיף יהיה כתוב מה שאנחנו מתכוננים להביא כדי שאותו רוכש מניות ידע מה המדיניות. נוסף על זה משפט כללי שאומר, שהממשלה כריבון זכאית אחרי זה להחליט החלטות כאלה ואחרות, להחמיר, לתפיסתך, או להקל, לפי תפיסתו של חבר הכנסת אלי גולדשמידט. כלומר, משאירים את האופציה, אבל רוצים להיכנס לתהליך.

ההבדל בין פברואר, כאשר משכתי בחזרה את ההנפקה, לבין המצב היום הוא שהממשלה, לאחר הרבה מאוד דיונים של ועדות מקדימות, קיבלה מדיניות. ההחלטה על הקמת ועדה שתבדוק את העניין לא התרחשה בפברואר, כאשר נכשלה הנפקת בנק הפועלים. ועדה שבה היו אנשי בנק ישראל והאוצר לדיון במכלול של הדברים שהוזכרו – אוקטובר 1993, מערכת יחסים קופות-גמל-בנק, נכסים ריאליים, נכסים פיננסיים של בנק – הוקמה בחודש ינואר, חודשיים לפני ההנפקה, עם כתב מינוי וסמכות לדון באותם דברים. נכון שאי-ביצוע ההנפקה זירז מאוד את קבלת ההחלטות.

שאלו יהלום (מפד"ל):

המבקרת טוענת, שאילו הלכתם להנפקה של בנק הפועלים, ספק אם הייתם יכולים לבצע אותה.

שר האוצר א' שוחט:

לי היה ייעוץ משפטי אחר. עם כל הכבוד למבקרתי, לפי דעתנו, מה שהונח במצג שהלך לוועדת הכספים היה כן מאפשר לבצע את הדברים. הרי לא קבעתי את הדברים בעצמי, ביקשתי ייעוץ משפטי בכיר ביותר, וזאת התשובה שקיבלתי. אבל היום אנחנו מוצאים את הדברים ואנחנו עדיין משאירים אופציה למחוקק ולריבון לקבוע דברים באמצעות חקיקה.

חבר הכנסת קופמן, זה נכון שקופת גמל של בנק תוכל לרכוש אחוזים מסוימים בבנק אחר, עד 10%. אתה יודע מי הוא שוק ההון במדינת ישראל. אני לא חושב שתהיה בעיה של ניגוד אינטרסים. אם לא ניתן את זה, הרי תהיה בעיה של מי יוכל לרכוש – – –

קריאה:

— — —

שר האוצר א' שוחט:

רק רגע, אני לא חושב שיש בעיה. אם קופת גמל של בנק לאומי תרכוש 10% מבנק הפועלים בסופו של תהליך, אני לא חושב שיש בעיה. תזכור מה עשינו. ועדת ההשקעות תהיה מורכבת כולה מדירקטורים חיצוניים, כולל זכויות ההצבעה במניות שבהן תהיה שליטה.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה דירקטורים חיצוניים?

שר האוצר א' שוחט:

אחרי זה אני אסביר לך. כלומר, אנחנו יוצרים מצב של הפרדה אמיתית ויכולת השפעה הדדית. אנשים חיצוניים אלה אנשים שלא מקבלים שכר מהבנק, הם לא מתמנים על-ידי הבנק, הם לא חייבים לבנק שום דבר. לכן, צריך להבין שאנחנו במציאות חדשה אם מאפשרים את הדברים האלה.

חיים קופמן (הליכוד):

בנק לאומי יגבר על בנק הפועלים.

שר האוצר א' שוחט:

לכן אני לא חושב שיש איזו בעיה בתחום הזה בקונסטרוקציה, במבנה שאנחנו יוצרים. חבר הכנסת יהלום, חוק קרנות הנאמנות בשלב של סיום. אני אומר את זה גם בוועדת הכספים, חוק קרנות נאמנות דומה מאוד בעקרונות שלו לחוק קופות הגמל, בעקרונות של ההפרדה וחוסר היכולת של הבנק להשפיע בקבלת ההחלטות.

זה לא נכנס בחבילה הכללית כי היה בתהליך של הכנה. כאשר אבוא לוועדת הכספים עם כל המערכת, גם חוק קרנות נאמנות יבוא בקרוב. רוח הדברים שיצרנו כלפי קופות הגמל מתקיימת גם בקרנות הנאמנות. כלומר, מניעת ניגוד אינטרסים, הפרדה בשיקול הדעת בין בנק לבין הלקוח ויצירת משק תחרותי יותר עם עשרות ועדות השקעה, שאחת לא משפיעה על האחרת, לא יודעת מהאחרת, ואין יחסי גומלין בין הבנק לבין הקופות האלה.

חבר הכנסת קופמן, דיבר על זה גם חבר הכנסת גולדשמידט, אין מדיניות אחידה בעולם לגבי נכסים ריאליים. אתה הבאת כדוגמה את יפן וארצות-הברית. בארצות-הברית זה נכון; ביפן שיעור האחזקה נמוך; באירופה שיעורי האחזקה גבוהים מאוד, גרמניה היא המובילה בעניין הזה. אבל אני יודע שבסיכומי של דבר אנחנו שופטים את זה לא רק על-פי זה.

גודל הבנקים, השפעתו במערכת הכלכלית הישראלית רבה. כלומר, לא הייתי מתנגד אם יהיו 40% נכסים ריאליים אם יש יציבות בבנק, במשק שבו כל בנק היה 5%–6%. בעיית הריכוזיות היא דרמטית במשק הישראלי. זה נכון, כשבודקים את הסקאלה, אנחנו נמצאים במקום שני אחרי אירלנד. אבל אנחנו חייבים לחיות במציאות מסוימת, אנחנו לא יכולים לבוא ולהגיד: הכול מתפרק. אני גם לא מקבל את התפיסה האמריקנית. תאמין לי, בחודשים שחלפו השקעתי הרבה מאמץ גם בקריאת חומר, גם בשיחה עם כל מי שיכול לשוחח בעניין, ויש אנשים בעלי דעה קיצונית בצד אחד וקיצונית בצד שני, זה לא שחור ולבן. מערכת קבלת ההחלטות היתה כזאת שהיא מקטינה ריכוזיות, היא יוצרת מחיצות, אבל היא לא מביאה לאיזו רעידת אדמה שאף אחד אינו יודע את התוצאות שלה.

חיים קופמן (הליכוד):

שר האוצר א' שוחט:

כן, יש הגבלה מסוימת, זה לא כל כך פשוט. בנקסים הפיננסיים אנחנו יודעים במה מדובר.

חבר הכנסת גולדשמידט, הוא הדין לגבי מה שהעלית. אני לא חושב שעכשיו הוא הזמן לדון האם זה יהיה בשנתיים או בשלוש שנים. אני גם חושב, שבזמן הצגת החומר בוועדת הכספים לא צריך לקבל את ההחלטות המפורטות. צריך לאמץ את החלטת הממשלה, אחרי זה יהיה תהליך חקיקה; הכול חייב להיות מעוגן בחקיקה, ואז יגידו דבר כזה או אחר.

יש גם מחלוקת קטנה ביני לבין נגיד בנק ישראל. אני חושב שצריך להישאר ב-25% בנקסים הריאליים, בכל מקרה בגופים הקיימים, ללא קשר לעניין השליטה. כך גם הוחלט בממשלה, כך גם סוכם ביני לבין נגיד הבנק, ואני לא רואה כרגע מקום בלוח הזמנים הקצר שנשאר לנו לפני מועד ההנפקה. אנחנו נגיע בוודאי לחקיקה בתוך כמה שבועות. הכנסת היא המחוקק, והיא תוכל לדון בעניין. אני חושב שאם לוקחים את הסך-הכול, האיזון הוא נכון וטוב.

לחבר הכנסת ביבי, בעניין הלחצים הפוליטיים – חבר הכנסת קופמן גם אמר שהוא ראה בטלוויזיה שעובד בנק הפועלים מאיים עלי.

חיים קופמן (הליכוד):

נדמה לי שזה היה עובד בנק דיסקונט.

שר האוצר א' שוחט:

לא, זה היה דווקא עובד בנק הפועלים, שמאיים עלי שיזכרו לי את זה בפריימריס הבאים. אני רוצה להגיד, שאינני חושש מהעניין הזה.

שאל יהלום (מפד"ל):

לקוחות או עובדים?

שר האוצר א' שוחט:

עובדים. אינני חושש מהעניין הזה. אני חושב שאם ממשלה ושר מקבלים החלטות נכונות, זה יותר חזק מאיומים כאלה ואחרים. כי אם ההחלטה היא נכונה והיא טובה למשק הישראלי, גם הפרמיה הפוליטית היא מעל ומעבר לאיום כזה או אחר.

אני יודע שהופיע בעיתונות כאילו יש לחצים פוליטיים מהנהלות הבנקים, מגופים אינטרסנטיים כאלה ואחרים. אני לא יכול להגיד שלא היו שיחות כאלה או אחרות, אבל אני יכול להגיד, שבסיכומי של דבר, ההחלטה שהתקבלה היתה משוחררת מאוד מלחצים ולא הביאה בחשבון כל מיני דברים שניסו להעביר אותם בצורה כזאת או אחרת.

נדמה לי שההחלטה היא נכונה, היא טובה, היא תבוא לוועדת כספים, אפשר יהיה לקיים דיון יותר מפורט, לשמוע גם אותי וגם את הנגיד, שאנחנו הולכים באותו כיוון בעניין הזה; היא לא סותרת בשום דבר את מה שהופיע בדוח מבקר המדינה – לא שחובה לקבל את הדוח או לא לקבל את הדוח – והיא יוצרת מהלך היסטורי בתחומי הבנקאות. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

מה אתה מציע, אדוני שר האוצר?

שר האוצר א' שוחט:

אם הסברי מקובלים, וממילא מתקיים דיון בוועדת הכספים, הייתי מציע להסתפק בהודעתי, שכן בשבוע הבא בכל מקרה יתקיים דיון רחב ביותר על החומר הזה. אם ירצו חברי הכנסת להעביר את הנושא לוועדה, אין לי שום התנגדות.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לשר האוצר. אני מבקש לשאול את חבר הכנסת פורז, האם אתה מסתפק בדברי השר?

אברהם פורז (מרצ):

אני מציע שחברי הכנסת מהאופוזיציה יגידו. אני לא רוצה להסיר את הצעתי – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני שואל אותך, כי אתה ראשון המציעים.

אברהם פורז (מרצ):

אם כל האחרים אחרי יסכימו, אני מסכים.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלי גודלשמידט.

אלי גודלשמידט (העבודה):

אני מצטרף – – –

היו"ר ר' אדרי:

תודה. חבר הכנסת יגאל ביבי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני מקבל את הערתו של שר האוצר. אם זה עובר לוועדת הכספים זה רע מאוד, אבל אם זה עובר לוועדת הפנים, אני מסכים.

היו"ר ר' אדרי:

אתה מסתפק בתשובתו?

אברהם פורז (מרצ):

לא, הוא רוצה לוועדת הפנים.

היו"ר ר' אדרי:

הוא מסתפק בתשובת השר, מאחר שזה עובר לוועדת הכספים, כך הבנתי מחבר הכנסת ביבי.

חבר הכנסת קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

ועדת הכספים.

גדליה גל (העבודה):

היום כבר יצאה הזמנה לחברי ועדת הכספים ליום שני בנושא הזה.

חיים קופמן (הליכוד):

ביום שני דנים על בנק הפועלים.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבין שאנחנו חלוקים בנושא הזה, וכמה חברי הכנסת הגישו הצעות אחרות. אתחיל בחבר הכנסת שאול יהלום, שיש לו הצעה אחרת. בבקשה, במסגרת של דקה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, הביקורת שלי היא גם על שר האוצר – אף שבסך הכול ההחלטה שקיבלה הממשלה, על-פי הצעת שר האוצר ונגיד בנק ישראל היא בכיוון החיובי – וגם על כמה חברי כנסת, כמו חבר הכנסת פורז וחבר הכנסת גולדשמידט, שרצו בנושא רגיש כל כך, שהוא בעיה קשה של כל ממשלות ישראל, לעשות הון פוליטי בהשמצת ממשלות הליכוד.

הריני להודיעך, שר האוצר היקר, כפי שאמרנו, כשנתיים היה שמעון פרס שר האוצר והוא לא הניד עפעף ולא הזיז אצבע בנושא הזה.

יתר על כן, מי הוביל את העניין כל השנים? יושב-ראש נכסים מ.י. מר עדי אמוראי, שהיה סגן שר האוצר מטעמכם ואחר-כך ניהל את העניין, הוא היה היות הרוח החיה והמובילה.

אמרתי קודם, החלטתך, אדוני השר, חיובית. אבל בינינו לבין עצמנו, כל שר אוצר היה נדרש לקבל החלטות לקראת אוקטובר 1993, שכן אז המניות עוברות לממשלה; לא התעוררתם יום אחד וקיבלתם החלטה.

אי-לכך, אני מציע להוריד את הצעתו של חבר הכנסת פורז מסדר-היום.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. הצעה אחרת לחבר הכנסת סילבן שלום, להצעתו של חבר הכנסת גולדשמידט, בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר האוצר, ביום ראשון האחרון החליטה ממשלת ישראל החלטות מהפכניות בתחום הבנקאות; החלטות שלדעתי הן לא טובות, כי הן תתקיימנה לאורך עשר השנים הבאות. בדרך כלל, החלטות מסוג כזה לא משנים מהיום למחר.

היתה ועדת היגוי מטעם משרד האוצר ובנק ישראל, שישבה והחליטה שהבנקים יוכלו להחזיק בתאגידים ריאליים בשיעור של 15% בלבד. למרות הצעתם, שהיא הצעה מקצועית, ופה הערכתי מאוד בעיקר את מנכ"ל משרדך אהרן פוגל, שהגיע מבנק ואולי גם יחזור לבנק, למרות זאת הוא הציע הצעה שהיתה אולי בניגוד לדעתם של ראשי הבנקים, אבל לאחר מכן, בגלל לחצים או בגלל בקשות

— — —

שר האוצר א' שוחט:

או בגלל דעה אחרת.

סילבן שלום (הליכוד):

אולי בגלל דעה אחרת, הגעת להחלטה שמאפשרת להם להמשיך ולהחזיק ב-25%.

שר האוצר א' שוחט:

גם נגיד בנק ישראל.

סילבן שלום (הליכוד):

גם נגיד בנק ישראל, שאני חושב שמבחינה זו אולי נכנע לך, ואתה הצלחת בזה.

אני עצמי הגשתי הצעת חוק, האומרת שהבנקים יוכלו להחזיק בתאגידים ריאליים בשיעור של 15% בלבד. את הצעת החוק הזאת רציתי להגיש כבר לפני חודש וחצי, אולם מאחר שוועדת ההיגוי המליצה שאכן זה מה שיהיה, החלטתי להקפיא את ההצעה שלי; והיום אני מגיש אותה מחדש. אני מאוד מקווה, שההחלטה שלי תעבור בוועדת הכספים, כדי שיהיו 15%, ובעצם הבנקים לא יחזיקו כלל בתאגידים ריאליים, כך תהיה פחות ריכוזיות ותהיה יותר רווחיות.

לפיכך, אני מבקש להסיר את ההצעה של אלי גולדשמידט מטעמים טכניים כמובן, ואני מאוד מקווה שההצעה שלי היא שתעבור. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת סילבן שלום. אני מזמין את חבר הכנסת דן תיכון, שיש לו הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת ביבי.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר, בעקבות דבריו של חבר הכנסת גולדשמידט. תמוה בעיני, כי צריך קצת ללמוד את ההיסטוריה של העניין בכל מה שקרה באוקטובר 1983 – סיעת המערך, ואז היא כללה גם את מפ"ם, תמכה בכל התהליך. אני לא רוצה לציין מי התחיל בתהליך הוויסות, זה גם לא חשוב.

אלי גולדשמידט (העבודה):

למה זה לא חשוב?

דן תיכון (הליכוד):

זה היה מנכ"ל בנק הפועלים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יורם ארידור היה אז שר האוצר.

דן תיכון (הליכוד):

רק דקה.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, נשארו לו 30 שניות. אני מבקש לא להפריע.

אלי גולדשמידט (העבודה):

דן תיכון (הליכוד):

אולי פעם אחת תאזין בשקט.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש לא להפריע. חבר הכנסת יהלום, אתה לא חייב להתערב כל הזמן. אני מבקש ממך. אתה חייב להתערב בכל נושא? בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשמידט, תלמד להאזין.

מה שקרה בעת שנדון העניין בוועדת הכספים אליבא דחבר הכנסת, היום השר חיים רמון, המערך מצא שלל רב בעניין הזה. אבל על מדרגות לשכת שר האוצר ניתנה הוראה לכל חברי מפלגת העבודה, לרבות מפ"ם, אז חבר הכנסת פדר, להצביע ולתמוך בהסדר.

אחת הבעיות שמעלה מבקרת המדינה קשורה בעניין הזה, שכן לבנק הפועלים היתה בעיה של מניות נוסטרו. לכן, על מדרגות משרד האוצר ניתנה הוראה לעדי אמוראי, חבר הכנסת דאז, על-ידי ג'ורי גזית, לתמוך בהסדר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — — לא דמות מחנכת.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת תיכון, מה הצעתך?

דן תיכון (הליכוד):

פתחתי ואמרתי שאני מבקש להסיר, מטעמים טקטיים.

אני רוצה שפעם אחת תלמד ותדייק.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מציע שחבר הכנסת גולדשמידט יחזור בו מדבריו. מה פירוש "הוא לא דמות מחנכת"?

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא מנסה לחנך אותי.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי יש הצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת קופמן. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת קופמן.

הוויכוח פה, איזו ממשלה מהממשלות שהיו עד היום אחראית יותר, הוא ויכוח מאוד משעשע. בסופו של דבר, מה שקורה היום למעשה הוא, שגם שר האוצר הנוכחי, כמו כל שרי האוצר שקדמו לו, מילאו

אחר האינטרסים של אותם בעלי שליטה בבנקים, כאשר הם כיסו את ההפסדים שלהם ואפשרו להם בעצם להמשיך ולתפקד, אף שפורמלית הממשלה היתה יכולה לנהל את עסקי הבנקים.

שר האוצר א' שוחט:

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני שר האוצר, תחת הפחד הזה של הלאמת הבנקים אתם החזקתם את הבנקים כאילו היו תפוח אדמה לוהט.

שר האוצר א' שוחט:

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אתם פחדתם. תחזיקו, יהיו לכם כוויות איומות ונוראות.

אדוני היקר, הדבר היחיד שאתם הלאמתם זה את ההפסדים. דוח של מבקרת המדינה אמר את זה. זאת לא המצאה שלי. מבקרת המדינה קבעה, שהממשלות שהיו עד עכשיו, וגם הממשלה הנוכחית, עוסקות בדבר אחד: להלאים הפסדים של בעלי ההון, לרבות הבנקים.

לכן, ביום שבו מתפרסם, שדווקא במגזר העסקי בחמש השנים האחרונות נשחק השכר הריאלי ב-10%, ואתם ממשיכים לתת לבנקים את כל ההטבות האפשריות – הייתם צריכים להפוך את זה למנוף לפיתוח. הדבר היחיד שעשיתם – להפוך את זה למנוף להתעשרותם המחודשת של בעלי השליטה. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחברת הכנסת גוז'נסקי. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מאחר שבשבוע הבא הנושא הזה יידון בוועדת הכספים של הכנסת, הצעד הנכון שנעשה הוא להצביע מי בעד העברת הנושא לוועדת הכספים של הכנסת, בעד ונגד.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 13

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 13. אין נגד. נמנע אחד. ההצעות בנושא מערכת הבנקאות עוברת לוועדת הכספים, שתדון בנושא בשבוע הבא.

הצעה לסדר-היום

כנס ניאו-נאצים בדנמרק

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1485, של חבר הכנסת אברהם הירשזון, בנושא: כנס ניאו-נאצים בדנמרק. אדוני, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, כנסת נכבדה, ביום שני, 17 במאי 1993, יתקיים בבירת דנמרק, קופנהגן, כנס גדול, הראשון מסוגו, של ניאו-נאצים ומכחישי שואה מדנמרק עצמה ומחוצה לה.

בדנמרק פועלת היום מפלגה נאצית ששמה "המפלגה הנציונל-סוציאליסטית". אחד מחבריה הבכירים נקרא טיס כריסטופרסן, גרמני-דני הגר בגבול דנמרק-גרמניה. הוא זה שפרסם ספר ששמו "הכזב של אושוויץ", והוא המנהל והמוציא לאור של הוצאת ספרים המפיצה ספרות נאצית מדנמרק לכל אירופה.

הרעיון שהועלה על-ידו, לקיום את הכנס דווקא בתקופה הזאת, היה תגובתו כמשקל נגד בעקבות אירועי 50 שנה למרד גטו ורשה, שנערכו לפני ימים מועטים בוורשה בירת פולין.

אחד האורחים החשובים, המוזמן לכנס זה, הוא פרד לויכטנר, העומד בראש המכונים למחקר היסטורי בקליפורניה ונתמך על-ידי ארגונים נא-נאציים בגרמניה. לויכטנר הכין עבודה הנקראת "המיתוס של אושוויץ", ובה טען כי לקח דגימה של קרקע ממחנה אושוויץ ומסר אותה לבדיקה, ועל-פי הממצאים של אותה בדיקה לא נמצא שימוש בגז באושוויץ.

עד לרגע זה לא הגיע אלינו הסבר, כיצד מתכוונים שלטונות דנמרק להתייחס לכנס זה. האם יסתפקו בהסתייגות בלבד? האם יאפשרו למתכנסים להתכנס אך ישבשו את מהלך הכנס, או שמא ימנעו מראש את קיומו?

רבים-רבים בישראל הרימו גבה למשמע דבר קיומו של הכנס בבירת דנמרק דווקא. תשאלו כל ישראלי על יחסי היהודים והדנים, ויאמרו לכם מייד כי זהו עם ידידותי, שהוכיח את ידידותו לעמנו במבחן הנורא מכול – השואה.

אנחנו חייבים לחזור שוב ושוב ולהזכיר, כי לאחר שכבשו הגרמנים את דניה במלחמת העולם השנייה נחלצו מלכה, כריסטיאן העשירי, ורוב רובם של תושבי דניה להעביר את היהודים כדי שלא יגיעו למחנות ההשמדה. המחתרת הדנית העבירה אותם בחירוף נפש, את רוב רובם של היהודים, לשבדיה, שקיבלה אותם בזרועות פתוחות. אכן, זהו סיפור מופלא של הצלת קהילה יהודית שלמה, שעל-ידי פעולה מופלאה זו ניצלה מהשמדה מוחלטת.

גם כאשר הוקמה מדינת ישראל היו הדנים בין הראשונים בעמים שגילו יחס של כבוד והערכה למדינתנו הצעירה ונתנו ביטוי לכך במישורים רבים, ביניהם המדיניים והבין-לאומיים.

מה מוזר שדווקא כעת, ימים ספורים בלבד אחרי שבארץ-ישראל ציינו גברים, נשים וטף את יום הזיכרון השנתי לשואה ולגבורה; אחרי שבפולין התכנסו ראשי העם היהודי והפולני, והשתתף באותו טקס גם סגן נשיא ארצות-הברית, לציון 50 שנה למרד גטו ורשה; אחרי שבארצות-הברית, בוושינגטון, חנכו נשיאי ארצות-הברית וישראל מוזיאון לזכר השואה והגבורה – מתארגן דווקא בדנמרק, זו שלחמה בנאצים בעוז רוח ואף בהצלחה, כנס של נא-נאציים חדשים ומכחישי שואה למיניהם.

יאמרו לנו: הם מיעוט קטן ומבוטל. אין להתייחס אליהם. צריך להתעלם מהם. אולי זאת הדרך הנכונה לגמד אותם, ובכך יישכחו ויעמדו במקומם. נאמר לנו בחזרה: כך באמת חשבו ופעלו תחילה שלטונות גרמניה, כאשר בתחילת השנה החלו גילויים של אנטישמיות וגזענות ושנאת זרים בערים שונות. כאשר התעוררו השלטונות הגרמניים כדי למנוע שפיכות דמים והרס מצבות באתרי זיכרון יהודיים, כבר היה מאוחר, וימים ארוכים שלטו בני הדור החדש של גרמניה, הגזענים שבהם, ברחוב הגרמני. לכן אין לנו יכולים להסכים עם אדישותם של הדנים, וחובתנו להתריע, למחות ולגנות כל ניסיון קל שבקלים של פאשיסטים ונאצים חדשים להרים את ראשם ולהשמיע את קולם.

אחד הלקחים ההיסטוריים החשובים יותר מכול של מלחמת העולם השנייה הוא – ובני כל העמים כולם, וחברי הממשלות הדמוקרטיות כולם, חייבים להיות ערים ודרוכים לכך – שיש לחסל, לבער ולמחוק כל ניסיון של פושעי מלחמה חדשים להניף את זרועם הטבולה בדם ואת דגלם המצמרר.

כל מדינה הנמנית עם חבר העמים החופשיים והדמוקרטיים בדורנו נדרשת לאסור בכוח – כן, רק בכוח – כל מי שמרים שוב את צלב הקרס ומתגרה בהיסטוריה ובזכרם של קורבנות השואה, יהודים ולא-יהודים.

השואה הולכת ומתרחקת מאתנו. הולך ופוחת מספרם של בני עמנו ובני עמים אחרים שחוו את האימה על בשרם. כמעט במקביל לכך הולך ורב מספר התנועות הניאו-נאציות החושפות עצמן לציבור, וגדל מספרם של בני-עוולה המפיצים ספרים ומאמרים ומבקשים להכחיש, לסלף ולמחוק את האסון האכזר, הנורא והטרגי שפקד את עמנו.

ידוע הסיפור על חוקרת ידועה בארצות-הברית ושמה לואיז'ה, שהוזמנה להתראיין בטלוויזיה בארצות-הברית, מול אדם ושמו רובר הוריסון, שהוא מכחיש שואה ידוע. היא שאלה את המראיין: האם נושא כזה מן הראוי שיובא לטלוויזיה? הוא אמר לה: מדוע לא, האם את נגד הבאה לטלוויזיה של דברים השנויים במחלוקת? היא אמרה לו: הנושא של השואה הוא דבר השנוי במחלוקת? הוא אמר לה: אינני יודע, אני לא הייתי שם. וזאת הסכנה הגדולה.

הסלחנות והשכחה הן שצריכות להדאיג אותנו יותר מכול. נאצים לכל דבר, הלובשים על פרצופם מסכות של "היסטוריונים" ו"חוקרים" – במרכאות כפולות ומכופלות – מבקשים לשכתב את ההיסטוריה, ויש מי שקונים את "המיתוס של ששת המיליונים", ספר מעוות וחולני, שנכתב בידי "אלמוני", או את "התרמית של המאה העשרים", וכן חוברות אחרות "האם מתו או לא מתו ששת המיליונים".

אני קורא היום מעל במת הכנסת לשתי הממשלות – ממשלת ישראל מזה וממשלת דנמרק מזה – לפעול מייד, ללא היסוס, לחיסולו של כנס הניאו-נאצים. ממשלת ישראל אני תובע לפנות לממשלה הדנית ולדרוש ממנה לפעול בתקיפות נגד קיומו של הכנס. על הדנים, שהוכיחו את אנושיותם במלחמת העולם השנייה, להוכיח לנו ולעולם כולו, כי זיכרונם אינו מתקרה ושתיקתם כעת איננה מוכיחה, כי גם לפתחם רובץ חטאת ההכחשה והשכחה.

אני מציע, כי חברי הכנסת של ישראל יתאחדו היום בקריאה נרגשת לחברי הפרלמנט הדני לפעול לביטולו של כנס הניאו-נאצים ומכחישי השואה על אדמת ארצם ובבירתם. זו חובתם כלפי העם היהודי, זו מחויבותם למשפחת העמים וזו התחייבותם להיסטוריה ולעתיד.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת הירשזון. אני מזמין את סגן שר החוץ להשיב על ההצעה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שהדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת הירשזון הם דברים חשובים מאוד, וחשוב שיירשמו ב"דברי הכנסת". על הדברים אין בוודאי מחלוקת, ואני מניח שהם יוכלו גם להישמע ולהיות מועברים מעבר לאולם המליאה עצמו.

לגופו של עניין, אנחנו ביררנו עם השגרירות שלנו בקופנהגן, שעקבה אחרי הנושא, והסתבר שברגע שנודע לבעל האולם שבו עמד להתקיים הכנס, מי עומד מאחורי הכנס, הוא ביטל את חוזה השכירות. וכן, הכנס לא התקיים. זה המידע שברשותי.

לכן אני חושב, שמעבר להסכמה בינינו לגופו של עניין, ואם באמת בעתיד יימצא אולם אחר, אנחנו נעשה כל מה שניתן כדי למנוע דיון כזה.

אני מציע שלא נקיים על זה הצבעה. אני חושב שלא כדאי לקיים על זה דיון במליאה, ולא להסיר את ההצעה, אלא אני מציע להסתפק בתשובה הקצרה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לסגן השר. אני מבקש לשאול את חבר הכנסת הירשזון: האם אתה מסתפק בתשובתו של סגן שר החוץ?

אברהם הירשזון (הליכוד):

כן.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אם כך, אין מקום להצעה אחרת של חבר הכנסת זיסמן.

אנחנו נעביר את הדברים של חבר הכנסת הירשזון ליושב-ראש הפרלמנט הדני, כי הדברים שנאמרו הם דברים חשובים ביותר.

אני מבין שאנחנו לא מצביעים.

הצעה לסדר-היום

הקרבות בבוסניה

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 1494, בנושא: הקרבות בבוסניה – של חבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה, חבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נסיבות הסכסוך ביוגוסלביה, או מה שהיתה יוגוסלביה, חרגו כנראה מזמן מההגדרה של קונפליקט רגיל. זו איננה עוד התכתשות בין שני לאומים שמבקשים את חירותם. היקפו של ההרג, מספר האבדות ומידת הברוטליות שנתגלתה באזור לא מעידים על קונפליקט רגיל. מדובר ככל הנראה בסכסוך שיש לו רובדי שנאה נדירים בעוצמתם, עומק של איבה שמעט סכסוכים ידעו כמוהו, ואכזריות במידה נדירה.

אולם זה איננו סכסוך רגיל משום דבר נוסף, משום שנלוות לו אידיאולוגיות וכוונות המקרבות את הסכסוך הזה וחלק מן המעשים שם להגדרה של ג'נוסייד. יש ברקע הפעולה הסרבית תשתית אידיאולוגית רעיונית של טיהור אתני, שאיננו אלא שם קוד לטרנספר, במקרה הטוב, או גרוע מזה – להשמדה מתוכננת ושיטתית.

ניתן היה לשאול את השאלה: מה לנו ולכל זה? כלומר, להסתפק במנד ראש, בהבעת עצב וצער אותנטיים, אמיתיים, אבל לומר: זה איננו מענייננו. אולם נדמה לי, שמשני טעמים עיקריים, שאני אפרט כאן – מן הטעם המוסרי-האתי ומן הטעם המדיני, לא עומדת לנו זכות השתיקה. אדוני סגן שר החוץ, הרשות להחריש איננה נתונה לנו עוד, ומוטלות עלינו חובת הדיבור וחובת הזעקה.

אמרתי, שני טעמים יש לחובת הזעקה שלנו: האחד עניינו ההיסטוריה היהודית, שמטילה עלינו חובה לא רק של גינוי אלא של מאבק פעיל כמידת יכולתנו בטיהור האתני המזויע הזה מבית-המדרש של תורות הג'נוסייד. טוב עשה אולי המקרה, ואולי סדר-היום של הבית הזה, שהסמיק – לא הצמיד אבל הסמיק – שתי הצעות לסדר-היום. גם אם אין מקום להשוואה מלאה – ואין מקום להשוואה מלאה – בין הנושא הקודם ובין הנושא הזה, עדיין יש יסוד שצריך לחשוב עליו. אסור לנו להיות שותפים לשום הדחקה, ובשום מקרה לשום הכחשה.

אני רוצה לומר, אדוני סגן השר, שפעולתה של ישראל עד עכשיו, לצערי, איננה מתיישבת עם הביקורת שאנחנו מטיחים, ובצדק, כנגד המחרישים בשנות ה-30 וה-40. מידת פעילות זו שלנו איננה מתיישבת עם מה שהיינו צריכים לעשות. אני חושש שצריך לומר, שפעולתה של ישראל היתה צנועה מדי וחרישית מדי.

אולם, יש לפרשה הזאת פן מדיני שלישראל יש קשר אליו. זה איננו עוד סכסוך במזרח הרחוק, יש בקונפליקט פוטנציאל של סכנה לדרום-מזרח היבשת. אין צורך להרבות ולפרט, אבל האי-שקט הזה עלול להתרחב. אני מנסה לחשוב על גלישת הקרבות לקוסובו, למקדוניה, ואז אני רואה גם את בולגריה ויוון בתוך הסיפור. מי שיודע כיצד אירופה ובאיזו מידה אירופה חרדה מן ההתפתחות הזאת ייטיב להבין, שזה איננו עוד סיפור אחד שאין לנו כל קשר אתו.

לישראל, כך נדמה לי, יש עניין באירופה ויש לה אינטרס חיוני ביבשת. לכן חובה עלינו לגלות עניין באגן המזרחי של הים התיכון. זה נוגע גם לנו, גם אם זה נראה מעט רחוק, זה נוגע ישירות לנו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, איננו יכולים לבנות את מערכת היחסים שלנו עם אירופה רק על קשרים חד-צדדיים, שעל פיהם ישראל נהנית מהפוטנציאל הכלכלי, המדיני, הדיפלומטי, התרבותי של אירופה, בלי לתרום מאומה לאירופה. זה סוג של קשר שלא יכול להתקיים, ואני מעריך שלא יתקיים. זה איננו בריא לישראל, זה איננו בריא לאירופה, אבל בעיקר לנו. אני מניח שגם אירופה לא תאהב שותפים סלקטיביים, ששותפותם מותנית רק בטובות הנאה.

זהו הטעם השני שבו אני מנסה להשתמש כדי לומר שיש לישראל עניין, כאמור מוסרי ומדיני, שמחייב נקיטת מדיניות שונה מעט ביחס לסכסוך הנורא הזה ביוגוסלביה.

אדוני סגן השר, אני מציע שממשלת ישראל תבחן ברצינות, תבדוק בתשומת לב, השתתפות פעילה בכוח לשמירת השלום בבוסניה ובאזור שמוקם עתה על-ידי ארצות-הברית ואירופה. בלי להיכנס לפרטים, נדמה לי שישראל יכולה וצריכה לשקול מעורבות והשתתפות בכוח לשמירת השלום. אין מדובר בהכרח בכוח לוחם. יש ממדים שונים להשתתפות בכוח הזה. מן הטעמים שהצגתי קודם, יש לישראל גם עניין מדיני וגם חובה מוסרית לבדוק זאת.

אם אכן יושג היום הסכם, ואם אכן הפרלמנט הסרבי בבוסניה יאשר את ההסכם ואם אכן ההסכם יחזיק מעמד, וצריך להיות אופטימי מאוד כדי להניח שההסכם יחזיק מעמד – זאת תהיה החלטה קלה יותר, משום שאז ידובר אך ורק בכוח שיעשה לשמירת השלום. אבל בהחלט יכול להיות שיתפתח תסריט אחר, שבו גם השיקולים של ישראל צריכים להיות שונים, אבל זה כבר תפקידה של הממשלה, של הזרוע המבצעת, זה כמובן איננו תפקידה של הכנסת לקבוע.

אני מציע ומבקש את תגובת סגן השר לבחון את החובה המוסרית הזאת ואת ההצעה הזאת, שיש לה גם טעם רב מן ההיבט המדיני.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת דוד צוקר. אני מזמין את סגן שר החוץ ששייב על ההצעה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להעיר הערה מקדמית בנושא שבו עסק חבר הכנסת צוקר, והיא, שאינני סבור כמותו, שמערכת היחסים בין ישראל לבין אירופה היא מערכת חד-צדדית, או מערכת שבה ישראל היא המקבלת ואירופה היא הנותנת. אף שאני מסכים עם רוב דבריך באשר למעורבות שלנו כחלק מן העולם הדמוקרטי, הרוצה בשלום העולם, בנושא הכאוב של יוגוסלביה לשעבר, אני בהחלט לא גוזר זאת מאיזה אינטרס שלנו להוכיח לאירופה שאנחנו גומלים לה כגמולה. נדמה לי דווקא, שבתקופה האחרונה היו כמה וכמה אירועים שהוכיחו את הנכונות שלנו לערב את אירופה, כמו למשל בנושא השיחות הרב-צדדיות. כדאי להביא בחשבון, שבמערכת היחסים הכלכליים שבינינו לבין אירופה, שהתבססה מאז 1975, היתרון הכלכלי הוא לצדה של אירופה. אנחנו מדברים על פער אדיר במאזן המסחרי בינינו לבין האירופים לטובתם. כך שמבחינה זאת אני לגמרי שלם עם עצמי.

לעומת זאת, הבעיה של יוגוסלביה – מה שהתרחש שם הוא דבר נורא מהרבה בחינות, בין השאר משום שמדובר במה שמתרחש בלב אירופה, במדינה שיש בה אוכלוסייה משכילה יחסית, שבה אין איזו סיבה חיצונית לאותם אירועים שהתרחשו בה בשנים האחרונות, אירועים שמזכירים לנו הרבה דברים מתוך ספרי ההיסטוריה שנדמה היה – אני מניח לכולנו – שנעלמו מן העולם – השמות הללו: בוסניה, הרצגובינה, והמאבקים של יורש העצר וכו' פתאום חוזרים אלינו מדפי ההיסטוריה. קשה מאוד להשלים עם כך, שמאבק מהסוג הזה, אכזרי כפי שהוא, מתנהל היום באירופה. בהחלט מוסכם שתפקידנו לא יכול להיות רק בקריאת עיתונים.

הממשלה שותפה למאמץ הבין-לאומי, שאמור להביא לסיום הקרבות ומעשי הזוועה בבוסניה. אנחנו הבענו את העמדות שלנו ואת הסלידה שלנו ממעשי הזוועה בהתבטאויות של ראש הממשלה ושר החוץ.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני סגן השר, אמרת: אנחנו שותפים. במה אנחנו שותפים? שותפות היא במעשה.

סגן שר החוץ י' ביילין:

כן, אנחנו שותפים במעשה, ותיכף אסביר במה.

— — — כאמור, בדברים מאוד חד-משמעיים בנושא הזה, הן של ראש הממשלה והן של שר החוץ.

כבר באוגוסט הקדישה הכנסת לנושא דיון מיוחד, שבו הביעו חברי הבית והממשלה שאט נפש מהמתרחש בבוסניה. אבל הממשלה לא הסתפקה בהתבטאויות והיא החליטה לפעול. הוגש סיוע הומניטרי לנפגעים בבוסניה, שכלל שיגור מטוס עמוס בתרופות ומוצרי מזון. אנחנו הצענו מקלט מדיני זמני בארץ לעשרות פליטים; הצענו ל-101 בוסנים, והגיעו קצת פחות מכך והם נמצאים היום בארץ. לא מדינות רבות עשו זאת, והיתה אפילו ביקורת על כך שאנחנו עשינו זאת.

המאמצים הבין-לאומיים למציאת פתרון שיביא להפסקת הקרבות הניבו את נוסחת ואנס-און, שאומצה על-ידי הקהילה הבין-לאומית. הנוסחה מציעה לחלק את בוסניה לאזורים בעלי אחדות אתנית, שיהיו חלק ממדינת בוסניה-הרצגובינה.

נתקבלו לא פחות משמונה הצעות במועצת הביטחון, שמטרתן אכיפת סנקציות על הסרבים המסרבים לפתרון המוצע. ישראל תמכה בהחלטות האו"ם, והיא שותפה ליישום הסנקציות שעליהן החליטה מועצת הביטחון. היא פועלת בשיתוף פעולה עם מדינות העולם כדי להביא לסיום הקרבות בבוסניה. זה סמלי שנציגה הראשון של ישראל במסגרת כוחות שמירת השלום של האו"ם נשלח לשרת בבוסניה. עד לרגע הזה, אחרי הרבה מאוד שנים שבהן מעולם לא היינו מעורבים בכוחות שלום, כמה אנשים עומדים כרגע בפני שירות בכוחות אלה. אדם אחד כבר גויס והוא כבר נמצא ביוגוסלביה לשעבר, בבוסניה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

תושב ירושלים.

סגן שר החוץ י' ביילין:

תושב ירושלים.

הסנקציות הכלכליות הבין-לאומיות, הצטברות הלחצים והאיום האמריקני לנקוט פעולה צבאית הביאו להסכמת מנהיג הסרבים בבוסניה לחתום ביום א' השבוע על הסכם ואנס-און.

הפרלמנט של הסרבים בבוסניה, כפי שאמרת, אמור לאשרר היום את ההסכם, ואנו מקווים שכך ייעשה. עם זאת, אנחנו עוקבים אחרי המשבר העגום הזה כבר הרבה זמן, כבר ראינו הסכמים שהופרו עוד באותו היום. לכן, כל זמן שלא תיוצב הסכמה כזאת, אנחנו לא נוכל להיות רגועים, והחשש עדיין הוא שאנחנו עומדים, אני מקווה שנתבדה, לפני המשך פעולות אלימות ביוגוסלביה.

אנחנו בהחלט נהיה פתוחים להשתתפות מהסוג הזה, שכבר הסכמנו לו, בכוחות שמירת השלום של האו"ם שם. אם תהיה פנייה אלינו, מעבר למה שכבר פנו אלינו, אני בטוח שנדון בכך ברצינות רבה.

אין לי שום התנגדות לכך שהדיון על הנעשה בסרביה היום יתקיים במליאת הכנסת, בוודאי אם ההסכם שייחתם היום לא יחזיק מעמד. יכול להיות שאפשר יהיה לוותר על כך אם השלום יגיע אל יוגוסלביה המפוררת. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לאדוני סגן השר. חברי הכנסת, אני מבין שאין הצעות אחרות. אנחנו ניגשים להצבעה בעד או נגד קיום דיון במליאה בהצעתו של חבר הכנסת דוד צוקר בנושא: הקרבות בבוסניה.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 10

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 10, נגד – 1, אין נמנעים. הנושא יידון במליאת הכנסת.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (מינוי חשב), התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק קצ"ח, הצעת חוק הרשויות המקומיות (מינוי חשב) – של חבר הכנסת אברהם פורז, שינמק מהמקום במשך דקה. בבקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כוונתה של הצעת החוק לשפר את המצב, שלפיו קורה לעתים שרשויות מקומיות חורגות מהתקציב וחורגות גם מההוראות של חוק יסודות התקציב. המטרה היא לגרום לכך, שיוקפד על קיום המסגרות של תקציבי הרשויות המקומיות. במשרד הפנים הוכנה הצעה דומה, ולאחר שההצעה שאני מעלה כאן היום תאושר בקריאה מוקדמת, הבעתי את הסכמתי לכך שהרעיונות שהעלה משרד הפנים ישולבו במסגרת ההצעה לקראת הכנתה לקריאה ראשונה.

אני מודה לממשלה ולשר הפנים על תמיכתם בהצעתי.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת פורז. אני מבין שההצעה נכונה והיא מקובלת גם על הממשלה. אנחנו נצביע בדבר העברת ההצעה לוועדת הפנים של הכנסת. נא להצביע.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (מינוי חשב), התשנ"ב–1992, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 9, אין מתנגדים, אין נמנעים. ההצעה עוברת לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

הצעה לסדר-היום

הזכות למות בכבוד

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1496, בנושא: הזכות למות בכבוד. חבר הכנסת גזון שגב, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

מי ישיב?

היו"ר ר' אדרי:

אני מבין ששר המשפטים איננו. ניסינו להשיגו, אבל זכותך להעלות את הצעתך ואנחנו נצביע, גם בניגוד לדעתו של שר המשפטים, שיש לו הצעה אחרת.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אפשר להירשם?

היו"ר ר' אדרי:

נרשם חבר כנסת אחר. הפעם איחרת. בבקשה.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הארכת חיים באופן מלאכותי איננה המצאה של העידן המודרני, אך כמות האמצעים והשכלולים הרבים הביאו אותנו בעידן המודרני למעמדים מוזרים.

תארו לעצמכם גוף המחובר מצד אחד למכונת לב ומצד שני למכשיר הנשמה, את תפקודי הכליה מסדירים על-ידי דיאליזה, והגוף מוחזק כמעבדה זוטא. ולמי שמאמין בעילוי נשמות, ייתכן שהנשמה כבר עזבה את הגוף ומסתובבת לה אי שם בשדות הנצח ומחפשת גוף חי כדי להשתכן בו.

לאחרונה רבו המקרים של חולים סופניים אשר ביקשו שלא להאריך את חייהם באופן מלאכותי. מה יותר טבעי מרצונו של אדם חולה לסיים את חייו בצורה מכובדת? מה יותר הגיוני מרצון של אדם לקצר סבל מתמשך? מי צריך להכריע בשאלה קשה זו של סיום החיים אם לא האדם עצמו?

אצלנו החברה מנסה להסתתר מאחורי הרשות השופטת, ומטילה על השופטים את ההכרעה הקשה הזאת, הכרעה בלתי אפשרית. אנחנו בעצם גורמים למינוי שופטים שהם בשר ודם לשופטים של מעלה, לא שופטים עליונים אלא שופטים של מעלה.

בעולם המערבי, המודרני, קיימים היום פתרונות שונים ופסקי-דין מעניינים בנושאים אלה. במדינות נאורות קיימת "צוואת החיים" – LIVING WILL – צוואה של אדם המחליט שאינו מעוניין להאריך את חייו באופן מלאכותי. בארצות-הברית הפך ספר המסביר כיצד ניתן לסיים את החיים בכבוד בבית, על-ידי שימוש בתרופות ובעזרת בני משפחה קרובים, לרב-מכר. לפני כחודש פסק בית-הלורדים, שהוא הרשות השופטת הגבוהה ביותר בבריטניה, לנתק ממכשיר הנשמה בחור שהיה צמח לאחר שנפגע מהתמוטטות טריבונה במגרש כדורגל.

אם החולה בהכרה מלאה, רשאי הוא לסרב לטיפול, ויש משפטנים הטוענים כי ברור מעל לכל ספק, שאין הרופא יכול לכפות במצב כזה טיפול על החולה. הבעיה היא כאשר אנחנו נתקלים בחולה המצוי במצב של תרדמת, במצב של חוסר הכרה, ואז מחייב החוק את הרופא לתת טיפול לאותו חולה.

עונש הארכת החיים של חולים חשוכי מרפא בניגוד לרצונם, רבותי, גרוע מעונש מוות. יש חולים רבים שהארכת חייהם, או, ליתר דיוק, הארכת גסיסתם בלהטוטי הרפואה המודרנית מתעלמת ביודעין מאיכות חייהם הנוראה. הבחירה בהארכת החיים לאחר אובדן הטעם לחיים אינה יכולה להיקבע אלא על-ידי בעל העניין בלבד, הוא החולה.

גם בהלכה היהודית, בניגוד לדעה הרווחת בציבור, קיימת גישה – היא לא הגישה היחידה, אבל קיימת גישה – הגורסת לאפשר לחולה לסיים את חייו בלי להאריכם באופן מלאכותי, ואני מצטט: "ואין גורמין לאדם שלא ימות במהרה".

עניין הזכות שלא להאריך חיים באמצעים כפויים איננו דומה להמתת חסד, וכאן רווחת טעות בציבור. הזכות שלא להאריך חיים מהווה עדות לכך, שכבוד האדם תופס מקום ראוי בתוך הישות המורכבת של חיי האדם.

בימים אלה היינו עדים לכמה טרגדיות אנושיות של חולים סופניים שקצו בחיים-לא-חיים, והרפואה החזיקה אותם בחיים כנגד רצונם, בהתאם לחוק. גם היום, בעצם שעה זו, דנים בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב בעתירתו של חולה ריאות כרוני המחובר למכונת הנשמה ומבקש כי ינתקו אותו מהמכשירים. המגווח הוא, שכדי לקבל את הזכות הברורה כל כך לבחור את העתיד בעצמו, צריך אותו חולה לגייס עורכי-דין ולהגיע לבית-המשפט, במקום שאנחנו נעניק לו מעמד של דן יחיד ובלעדי בעתיד גסיסתו.

השופט גורן, בפסיקתו בעתירתה של הגברת צעדי לפני כחודש, ביקש מהרשות המחוקקת לפטור את הרשות השופטת מהכרעה ולעגן נושא חשוב זה בחוק.

אני מבקש לזרז את הליכי החקיקה בנושא על-ידי איחוד החוקים שהונחו על שולחן הכנסת, כדי להקל סבלם של רבים הגוססים תוך ייסורים קשים ונשארים בחיים-לא-חיים אלה בניגוד לרצונם. קיימות היום שלוש הצעות חוק: אחת של חבר הכנסת רן כהן, אחת של השרה שולמית אלוני, אם היא לא הוסרה, ואחת שלי.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת גזון שגב. אני מודה לו על הצעתו.

שר המשפטים איננו, אבל למרות זאת יש שתי הצעות אחרות. חבר הכנסת יהלום, גם אתה זוכה הפעם, אבל לפני כן יציע חבר הכנסת רביץ את הצעתו. מותר להציע שתי הצעות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני ביקשתי קודם.

היו"ר ר' אדרי:

רשומים אצלי שני חברי כנסת – אברהם רביץ ושאול יהלום. לא מקפחים אף אחד.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני לא בטוח, שאם הממשלה לא משיבה, חבר כנסת לא יכול להשיב. לדעתי, הוא יכול להביע את דעתו מעל הדוכן.

היו"ר ר' אדרי:

למיטב ידיעתי, לא נוכל לקבל כנראה את הצעתך, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אם כן, מי הוא המשיב על ההצעה?

היו"ר ר' אדרי:

לגבי הצעות חוק פרטיות אתה צודק, אבל לא במקרה של הצעה לסדר-היום.

דוד מגן (הליכוד):

זאת הצעה לסדר-היום? סליחה.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת גונן שגב, חברי, חברי הכנסת, הסוגיה שאנחנו דנים בה בהצעה הזאת היא סוגיה קשה מאוד, כבדה מאוד, חשובה מאוד. נכון אמר חבר הכנסת שגב, כי ההלכה מאפשרת לפעמים אי-טיפול בחולה; זה נכון. אבל אני הייתי רוצה לומר לעצמנו: אנחנו, לפי דעתנו, בתפיסה החברתית שלנו, אל החיים בכלל ואל האנשים אשר סובלים מאיכות חיים ירודה כזאת או אחרת, הולכים לסכנה חמורה מאוד. אם אנחנו לא ניתן בלמים וניתן חירות לכל אדם, ויהיה הוא רופא, שהוא יקבע את חייו או מותו של אדם זה או אחר, אנחנו עלולים לגלוש לאחת הסכנות החמורות שאפיינו חברה מסוימת, שאינני רוצה להזכיר אותה כאן, כדי שלא תהיה השוואה.

מי שקורא היום עיתונים רואה את הריצה הנוראה הזאת כדי לאפשר לאנשים למות, ואת הפסיקה על-ידי העיתונות, עוד לפני שהיתה פסיקה מקצועית. למשל, המקרה האחרון שנדון היום בבית-המשפט: אתמול הוגשה המלצה על-ידי צוות מקצועי שהאדם הזה איננו חולה סופני. ולכן אני אומר שבעניין הזה מוטב שנחמיר עם עצמנו ולא נאפשר – בקלות, על-ידי שחרור, מבלי צורך לבדוק כל עניין לגופו.

אני חושב שאסור לנו לעסוק בחקיקה בעניין הזה, אסור לנו לעסוק בחקיקה שתאפשר לכל אדם לקבוע בעצמו אם הוא יחיה או ימות, ובוודאי לא לרופאיו. יש ליצור בלמים אולי יותר מחמירים מאשר אלה הקיימים כיום בחוק.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אדוני, מה אתה מציע?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. חבר הכנסת יהלום, בבקשה, דקה אחת בלבד.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אכן הבעיה היא באמת חמורה, ואם אנחנו, אולי מתוך גישה הומניסטית, נבוא לקראת הדרישה לסיים את חייהם של החולים הסופניים, נזלזל בחייהם וממילא נזלזל בחיי אדם, אנחנו נסיק מכך למצב שבו אשה יכולה להחליט אם עוברה יחיה או לא, וגם נוכל לומר שלהתאבד זה דבר טבעי. אדם רוצה לגמור עם חייו, מישוהו יכול למנוע ממנו להתאבד? הרי הוא עצמו הגיע

למסקנה שהוא חייב לסיים את חייו. ברור שגם לו יש בעיות רפואיות, לפעמים בעיות נפשיות שהן קשות מבעיות פיסייות, ולכן אסור לנו לטפל בעניין בקלות ראש, ועלינו לעשות הכול כדי לשמור על חיי אדם במלואם גם במקרים גבוליים של חולים סופניים.

לכן אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. חבר הכנסת שגב, אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדה?

גונן שגב (צומת):

כן.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד העברת הנושא לוועדה ומי בעד הסרתו מסדר-היום? בבקשה, ההצבעה החלה.

גונן שגב (צומת):

בעד – זו העברה לוועדה; נגד – להסיר.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבין. ההצבעה החלה.

רפאל איתן (צומת):

ועדת הכנסת צריכה לקבוע איזו ועדה.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 11, נגד – 2, נמנע אחד. לפי הסדר ההצעה צריכה לעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אם אין בעיה. הנושא עובר לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעות לסדר-היום

עתיד רמת-הגולן

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 1464, 1465, 1467, 1473 ו-1470: עתיד רמת-הגולן – מאת חברי הכנסת שאול יהלום, בנימין טמקין, חגי מירום, גונן שגב, ולימור לבנת. נתחיל בהצעה מס' 1464 של חבר הכנסת שאול יהלום. בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בנושא שעומד בראש דאגתנו בימים אלה, רמת-הגולן, עתיד רמת-הגולן, יש לחזור ולשנן ולחזור ולהגיד כמה אמיתות פשוטות. אין להתייאש, אין כאן דברים וחידושים גדולים, אלא צריך להגיד את האמת ולחזור ולשנן אותה.

מעבר לשאלה המהותית, מה צריכה להיות עמדת ממשלת ישראל בנושא הזה של רמת-הגולן, במשא-ומתן לקראת הסכם שלום עם סוריה, צריך להדגיש, שהדרך שבה ממשלת ישראל מנהלת את המשא-ומתן עם סוריה חורגת מעבר לשאלה של עתיד רמת-הגולן, והופכת שאלה שיורדת לעומק הדמוקרטיה של מדינת ישראל, לאמינותה של המערכת הפוליטית, ולמעשה היא אומרת שממשלת ישראל מובילה הונאה פוליטית כלפי אזרחי מדינת ישראל בכל מה שנוגע לניהול המשא-ומתן על עתיד רמת-הגולן.

ממשלת ישראל מונהגת על-ידי מפלגת העבודה בראשות ראש הממשלה יצחק רבין. מפלגת העבודה הלכה לבחירות עם מצע ברור, ויצחק רבין הלך לבחירות כראש, כמנהיג, כמועמד לראש ממשלה. יצחק רבין אמר שבועיים לפני הבחירות מה שמפורסם בכל שלטי החוצות במדינת ישראל, שמי שיורד מהגולן מפקיר את הביטחון של מדינת ישראל.

אבל, כאמור, מפלגת העבודה הלכה לבחירות עם מצע, ובמצע כתוב כך: "ישראל רואה ברמת-הגולן אזור בעל חשיבות רבה לביטחונה, לשלומה ולהבטחת מקורות המים שלה גם לעת שלום". "לכן בכל הסכם שלום עם סוריה" – אמרה מפלגת העבודה, ועל סמך זה קיבלה 44 מנדטים מהציבור בישראל – "ובהסדרי הביטחון יימשכו הנוכחות והשליטה ההתיישבותית והצבאית של ישראל ברמה". ועוד חוזרת מפלגת העבודה: "על הרמה שהוחלו עליה השיפוט, המשפט והמינהל הישראלי".

אי-אפשר להסביר את המצע של מפלגת העבודה עם ההכרזות כשל שני שרים, שהכריזו השבוע, כעין שתי סנוניות בדרך להתקפלות מלאה של ממשלת רבין. הראשון, כפי שפורסם היום בעיתון "חדשות", שר החוץ, שהוא, עם כל הכבוד, לא שר רגיל אלא שר החוץ שממונה על מדיניות החוץ של המדינה; אומר שר החוץ פרס: "ישראל תודיע שהיא מוכנה לנסיגה מלאה מרמת-הגולן".

והנה, יושב אתנו שר המשטרה והתקשורת משה שחל, שהצהיר השבוע, ביום ראשון, כי הוא מוכן לנסיגה מכל הגולן תמורת שלום מלא עם סוריה. אני רוצה להזכיר שוב, שבמצע שאתו הלך השר שחל לבחירות כתוב: בכל מקרה, בכל הסכם שלום עם סוריה, בלי הסתייגות. והנה, רק הפתיח של עיתון "ידיעות אחרונות": "שר המשטרה משה שחל הפתיע אתמול את חבריו השרים". ואז אחד השרים בממשלה, ששמע את שחל, העיר בחיוך לשר יוסי שריד: מרצ יכולה עכשיו לצרף אליה את שחל.

ובכן, רבותי, זוהי הונאה פוליטית ברורה. וכאשר אומרים לראש הממשלה ולמפלגת העבודה: לפחות לכו לבחירות על הנושא הזה, לפחות לכו למשאל עם; ואגב, אני לא מאמין באמינות הגדולה של המשאלים האלה, אבל כאינדיקציה, אתמול בטלוויזיה, בתוכניתו של גבי גזית, כאשר נערך משאל בין צופי הטלוויזיה, היו 78% בעד משאל עם ו-22% נגד. כלומר, רוב רובו של העם אומר זאת.

נעמי חזן (מרצ):

זה לא רוב רובו של העם.

שאול יהלום (מפד"ל):

רוב רובם של צופי הטלוויזיה בלילה.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טמקין, אתה עוד מעט מדבר.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה זוכר מה אמרת על הסקר של אברהם בורג? אתה זוכר איך התייחסת לעניין אז? עכשיו פתאום
-- --

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טמקין, אתה רוצה שגם לך יפריעו עוד מעט? חבר הכנסת יהלום יודע לעשות זאת, הוא מומחה. תן לו בבקשה לסיים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת יהלום, אני לא בטוח שגם בספסלים האלה אין חברי כנסת שתומכים במשאל עם.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אני מבקש ממך, יותר מדי שאלות והערות.

שאול יהלום (מפד"ל):

חבר הכנסת גולדשמידט, אם מותר לי להזכיר את פגישתנו אתמול, שנינו יחד באוהל של שובתי הרעב מרמת-הגולן, כאן ליד הכנסת, ואני מחזק מכאן את מאבקם ואת שביתתם. הרי התקווה שעדיין מפעמת בלב כל אוהדי רמת-הגולן היא, שיהיו 61 חברי כנסת שידרשו את הכרעת העם לפני חתימת הסכם. וכדי שיהיה רוב ברור כזה, חייבים להיות גם חברי כנסת אמיצים ממפלגת העבודה שיצטרפו לאותו רוב, שלא ייתן למפלגת העבודה לבצע את ההונאה הפוליטית ולחזור בה מהמצע שלה, שאתו הלכה לבחירות.

אבל עד שיקרה הדבר הזה עומדים מתיישבי רמת-הגולן, עומד רוב העם שתומך בהישארות מלאה ברמת-הגולן, וכולו בבעיה קשה, משום שעומדים כאן נציגי ממשלת ישראל, לרבות ראש הממשלה והשר המקשר בין הממשלה לכנסת, ואומרים: לא נלך למשאל עם. רק אחרי שנסיים ונחתום על

הסכם שלום, אולי נלך לבחירות, זאת כדי להרוויח את היוקרה של הסכם שלום, ולא כדי לשאול את העם.

מאחר שאני צריך לסיים, הריני שולח מכאן ברכה למתיישבי הגולן על עמדתם האמיצה, ברכה לשובתי הרעב המפגינים כאן בחוץ, ובפרט לשני הגרעינים, גרעין "חרמונים" והגרעין השני של מתיישבי הגולן, שעומדים לעלות להתיישבות ברמת-הגולן. אנחנו מאחלים להם שיצליחו וישגשגו יחד עם כל ההתיישבות, עד מאה-ועשרים ולעולמי עד.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

עד מאה-ועשרים שנים או עד מאה-ועשרים התיישבויות?

אביגדור קהלני (העבודה):

אין מקום למאה-ועשרים התיישבויות.

היו"ר ר' אדרי:

כנראה אין מספיק מקום.

אני מודה לחבר הכנסת שאול יהלום ומזמין את חבר הכנסת בנימין טמקין.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר לחבר הכנסת יהלום, שאני זוכר כי במצע של הליכוד בראשותו של מר בגין, לפני הסכמי קמפ-דיוויד ולפני החזרת כל סיני והורדת היישובים, היה כתוב שהם הולכים לעשות את זה. כל צעד שננקט היה ממש כתוב.

שאול יהלום (מפד"ל):

זוהי שגיאה, ומשגיאות לומדים, לא חוזרים עליהן. אתה רוצה לחזור על שגיאות?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקש ממך, אתה לא חייב להתערב בכל פעם.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

בעיקר שדווקא זו לא היתה שגיאה.

בנימין טמקין (מרצ):

אבל מה שחשוב הוא, שאף אחד מהמחנה שלנו לא ערער לרגע על הזכות הדמוקרטית של ממשלת בגין, לרבות אנשים בתוכנו, כמו יגאל אלון, שלא כל כך מצא חן בעיניו מה שהתרחש ומה שנחתם וסוכם על-ידי מר בגין – בכל זאת איש לא העז לומר שאין מנדט דמוקרטי לממשלה ההיא לחתום על הסכם שלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אמרו.

בנימין טמקין (מרצ):

ועכשיו אני רוצה לדבר על הנושא. מסיבה שאינני מבין אותה, נוסחה כאן הכותרת של ההצעה כ"עתיד רמת-הגולן". אבל אני ביקשתי הצעה לסדר-היום בנושא של האיומים והמערכה של דה-לגיטימציה שמנהל הימין בישראל בזמן האחרון.

עם התקדמות המשא-ומתן לשלום, וכאשר נראים סימנים חיוביים לכך – – –

חיים דיין (צומת):

איזה התקדמות יש עם סוריה? איזה משא-ומתן? הם בכלל לא רוצים להיכנס למשא-ומתן.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת חיים דיין, שאלת פעם אחת, הוא שמע. אם ירצה, ישיב לך. אני מבקש ממך.

חיים דיין (צומת):

שיעמדו בהבטחה של משאל עם.

בנימין טמקין (מרצ):

יש התקדמות במשא-ומתן גם עם הסורים, גם לגבי הסדר האוטונומיה והמינהל העצמי.

אנחנו עדים עתה לתופעות מסוכנות ביותר לדמוקרטיה בישראל, מסוכנות למרקם החברתי, למרקם היחסים בין אנשים ומחנות פוליטיים בישראל.

תופעה ראשונה היא התופעה של איומים מפורשים בשימוש בנשק גם כנגד השוטרים הפלשתינים של המשטרה הפלשתינית, שסוכם עליה בקמפ-דיוויד, בחתימתה של ממשלת ישראל דאז בראשותו של מר בגין – – –

לימור לבנת (הליכוד):

זה לא נכון – – –

בנימין טמקין (מרצ):

איומים בשימוש בנשק נגד השוטרים הפלשתינים, אבל מה שיותר חמור – איומים בשימוש בנשק נגד חיילי צה"ל.

שאול יהלום (מפד"ל):

את דבריה של לאה צמל שמעת?

לימור לבנת (הליכוד):

הוא לא יענה לך – – –

בנימין טמקין (מרצ):

אנחנו שומעים לא רק על איומים ישירים, שיש אנשים המבטלים אותם ואומרים כי הם שוליים, לא רציניים, ומכנים את האנשים האלה כאנשים שאינם מן היישוב ממש. אבל יש אנשים נוספים, יותר "מכובדים", שעוסקים בהערכות, לא באיומים. הם הולכים על החבל הדק שבין הערכה לבין איום. הם אומרים: לא אני, אבל אני מעריך שאם ממשלת ישראל תסכים לאוטונומיה, או אם היא תסכים לאיזה ויתור ברמת-הגולן, אני מעריך שתהיה פה מלחמת אזרחים, אני מעריך שיהיו אנשים שישתמשו בנשק. ומכיוון שכך, הם אומרים, אסור לממשלת ישראל בכלל לחשוב על פשרה כלשהי או על הסדר כלשהו ברמת-הגולן או לגבי האוטונומיה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

את זה אמר יוסי שריד.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מבקש ממך, לא ייתכן. קריאת ביניים אחת מספיק.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, דיברת, הסברת, נתתי לך גם לקרוא קריאת ביניים או אפילו שתיים. אני מבקש ממך.

שאלו יהלום (מפד"ל):

הוא מתקיף את יוסי שריד.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש ממך, זה עניינו, אתה תקשיב, אתה צריך ללמוד גם להקשיב.

בנימין טמקין (מרצ):

האנשים האלה כאילו מעריכים, אבל מה שהם עושים באמת – הם משתמשים באלה שמאיימים באופן ישיר ככלי נשק במאבק הפוליטי, כדי למנוע ממשלת ישראל את הזכות הדמוקרטית שניתנה לה בבחירות דמוקרטיות בישראל, לקבל החלטות, להתקדם במשא-ומתן לשלום, בדיוק כמו שעשה מר בגין.

יש תופעה עמוקה יותר. חוץ מהאיומים וההערכות, יש מערכה שלמה של דה-לגיטימציה של ממשלת ישראל, שנבחרה באופן דמוקרטי. למערכה הזאת יש כמה צורות, ואחת מהן ראינו עכשיו. טוענים שאין לממשלה מנדט.

לימור לבנת (הליכוד):

יש לה מנדט, יש לה מנדט של דראושה.

בנימין טמקין (מרצ):

אני שומע אותך. אני את הגזענות הזאת שומע, ועל זה אני הולך להגיד משהו.

לימור לבנת (הליכוד):

למה גזענות?

בנימין טמקין (מרצ):

חברת הכנסת לבנת, יש לך זכות לדבר עוד מעט. תני לי לסיים.

רענן כהן (העבודה):

לא תשכנעו זה את זה, אין סיכוי.

בנימין טמקין (מרצ):

זה בסדר.

לימור לבנת (הליכוד):

בנימין טמקין (מרצ):

מאה אחוז, יש לנו הסכם.

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת לימור לבנת, יש לו קול אדיר.

בנימין טמקין (מרצ):

אני אומר: יש מערכה של דה-לגיטימציה. צורה אחת היא: אין לממשלה מנדט. יש לממשלה מנדט להתקדם באופן דמוקרטי. כנסת ישראל היא האמורה להחליט, ויש לה הזכות להכריע ולהחליט, ואם יגיע הזמן, גם נחליט.

חיים דיין (צומת):

הסקר מלפני שבוע מדבר ואומר עד כמה יש מנדט לממשלה.

בנימין טמקין (מרצ):

שנית – – –

חיים דיין (צומת):

– – –

בנימין טמקין (מרצ):

אתה תחכה בסבלנות שלוש-ארבע שנים, ואם יהיה לך אולי מזל, תהיה בממשלה. אני רוצה להמשיך.

חיים דיין (צומת):

– – –

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת דיין, תן לי להמשיך, אני מבקש ממך.

הדיבור על חוסר מנדט הוא דיבור אחד.

הדיבור השני הוא זה ששמענו עכשיו מחברת הכנסת לבנת, הניסיון לדבר על כך שמישהו מסתמך על קולות של ערבים כדי לקבל החלטות דמוקרטיות. אני שמעתי שהליכוד ויתר מראש על קבלת הצבעה של אזרחים ערבים במדינת ישראל, ואני רוצה לומר: הניסיון הגזעני לפסול חברי כנסת על בסיס לאומי איננו מקובל כבסיס דמוקרטי, במיוחד בימים שבהם אנחנו נלחמים נגד תופעות אנטישמיות וניאו-נאציות בעולם. אני מזהיר מפני השימוש בטיעון הזה, טיעון לאומני, גזעני; הוא לא יעמוד, כי כל אדם שיושב פה, בלי קשר למינו ובלי קשר ללאומיותו ובלי קשר למוצאו, הוא חבר כנסת שיצביע כאן, וכולכם תקבלו את ההכרעה הזו.

לימור לבנת (הליכוד):

גם אם הוא נציג של אש"ף.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

חשבתי ש – – –

חגי מירום (העבודה):

עוד מעט – – –

בנימין טמקין (מרצ):

אתם מארגנים מערכה של הפגנות ברחוב. אנחנו ראינו את ההפגנות של הימין.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקש, זמנך תם.

בנימין טמקין (מרצ):

מתנוססים שם דגלי "כך", יושבים שם הטרנספריסטים והגזענים ליד מפלגת הליכוד. אני אומר לכם: הלחץ הזה מן הרחוב כאילו להפלת הממשלה איננו צורה תקינה של ניהול ויכוח ציבורי. לא מפילים ממשלה מן הרחוב.

לימור לבנת (הליכוד):

לא?

בנימין טמקין (מרצ):

בארגנטינה הפילו ממשלה מן הרחוב, באיטליה מפילים ממשלה מהרחוב, לא במדינת ישראל.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בנימין טמקין, אתה צריך לסיים.

גונן שגב (צומת):

בנימין טמקין (מרצ):

אתם תחיו ---

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת בני טמקין, אני מבקש ממך.

בנימין טמקין (מרצ):

לא ייתכן.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש שנייה אחת. חברי הכנסת. חברי הכנסת, אני מבקש מכם, אני מבקש לא להפריע יותר, מפני שזמנו תם ואתם לא מאפשרים לו לסיים. אני נותן לו 30 שניות כדי לסיים.

בנימין טמקין (מרצ):

מול המערכה הזו של דה-לגיטימציה יש שתי משימות עיקריות, ואנחנו נעמוד בהן. הראשונה: לקדם את תהליך השלום, על אפכם ועל חמתכם; והשנייה: להגן על הדמוקרטיה במדינת ישראל.

שאול יהלום (מפד"ל):

זאת אומרת, לאסור על — — —

בנימין טמקין (מרצ):

והדמוקרטיה תעמוד במדינת ישראל, והאיומים שלכם, המרומזים או הישירים, לא יעזרו.

שאול יהלום (מפד"ל):

לאסור הפגנות?

בנימין טמקין (מרצ):

ממשלת ישראל תקדם את השלום בישראל. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת טמקין.

חיים אורון (מרצ):

חיים דיין (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת. חבר הכנסת דיין. חבר הכנסת דיין, פעם אחת אפשר לקרוא קריאת ביניים, אבל לא חמש פעמים.

חיים אורון (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר להמשיך בדיון.

קריאה:

היו"ר ר' אדרי:

להמשיך בדיון מותר, ולכל אחד מותר להביע את דעתו. גם אני גרתי בחצור וגם אני יודע מה זאת רמת-הגולן.

חיים דיין (צומת):

בנימין טמקין (מרצ):

נעמי חזן (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת. חבר הכנסת דיין.

חיים דיין (צומת):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דיין, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

לימור לבנת (הליכוד):

בנימין טמקין (מרצ):

אני לא שומע אותך.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת. חבר הכנסת יהלום, תמיד הייתי טולרנטי אתך, ואני מבקש. אני לא רוצה לקרוא אותך לסדר.

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת לימור לבנת, אני מבקש ממך. חברי הכנסת, אני מבקש מכם לאפשר את המשך הדיון בצורה סדירה. אני יודע שהנושא לא פשוט, הנושא מסעיר, אבל תנו לחברי הכנסת להביע את דעתם, גם מימין וגם משמאל, ואם יש מרכז, גם מהמרכז.

חבר הכנסת מירום, בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

יש לי שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, סיימת. אני מבקש ממך, חבר הכנסת טמקין. בבקשה, אדוני.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שני דברים הביאו אותנו בשלב הראשון להעלות פה הצעה דחופה לסדר-היום. הראשון הוא דיבורים על איום בנשק, שבאו מהיישוב נווה-אטי"ב, על ידי מתיישב ביישוב, שדיבר בצורה מאוד מזעזעת על הדרך שינקטו המתיישבים אם תהיה הוראה של המדינה לפנות את הגולן; והשני – והוא לא פחות מזעזע – הוא האיום המפורש של מתיישבים ביש"ע לירות על כל פלשתיני שיסתובב עם נשק, וכוונתם לסכל החלטה של ממשלה בישראל לאפשר הקמת משטרה לפלשתינים ביהודה ובשומרון.

שני הדיבורים כאחד, ההתבטאות מן הגולן וההתבטאות מיהודה ושומרון, יוצרים איזה קו מפחיד, מזעזע, שיש להיאבק בו, ועכשיו, בטרם הוא יצמח ויהפוך תופעה אנטי-דמוקרטית שמדינת ישראל לא תוכל להשתלט עליה אחר כך.

חברי הכנסת, אני מכיר קצת את המתיישבים בגולן. הסתובבתי בגולן בשבוע האחרון, ואפילו הייתי אמש באוהל השובתים כאן, בגן-הוורדים, מול הכנסת, ואני יודע היטב, שרוב רובו ומניינו של ציבור המתיישבים בגולן לא רק שלא ייקח את הנשק ולא רק שלא יתנגד להחלטת הממשלה, אלא גם יקיים אותה. זה ציבור שפוי, ציבור של אנשים עובדים –

גונן שגב (צומת):

הם שפויים, אתם לא.

חגי מירום (העבודה):

– – ציבור שמקבל את המבנה הדמוקרטי של מדינת ישראל, ציבור שרוצה לחיות במדינה שיש בה מערכת קבלת החלטות מתקבלת על הדעת. ואם בגולן מדובר בתופעה של יחיד, שמדבר בשמו של חבל ארץ שלם – וזה מתברר כך, אולי יש אתו עוד אחד או שניים – אזי, לצערי, ביהודה ובשומרון אני שומע צלילים מדמויות קצת יותר בכירות מאשר מתיישב בודד פה ושם.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה לא לנושא.

חגי מירום (העבודה):

אני שומע דיבורים של פנחס ולרשטיין, ראש מועצת בנימין; אני שומע דיבורים של בני קצובר, יושב-ראש המועצה האזורית שומרון – –

רון נחמן (הליכוד):

איפה אתה שומע?

חגי מירום (העבודה):

אני שומע דיבורים של אהרן דומב, שגם הוא ראש רשות, של מערכת שלמה של מנהיגות – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

את רון נחמן אתה לא שומע?

חגי מירום (העבודה):

– – – של מערכת שלמה של מנהיגות, לא אנשים בודדים, כפי שזה קורה בגולן, אלא מנהיגות של חבל ארץ שאומרת במפורש: לא נקבל החלטה.

רון נחמן (הליכוד):

זאת ממשלת האוטונומיה, אתה לא מכיר בנו.

חגי מירום (העבודה):

וכאן אני מודאג מאוד.

רון נחמן (הליכוד):

– – –

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת רון נחמן, אנא, תקשיב רגע אחד. יש לי חשש גדול, שמה שהתחיל במתנחלים ואחר כך המשיך בכל מיני דרכים, הופך היום לתרבות של "מתנחמשים".

לימור לבנת (הליכוד):

תפסיק לעשות דמוניזציה.

חגי מירום (העבודה):

אנשים שגם מתנחלים וגם מחמשים את עצמם כנגד ממשלה.

רון נחמן (הליכוד):

— — —

חיים דיין (צומת):

אתה מפקיר את ביטחון ישראל. אתם אמרתם לאנשי הגולן — — — ולמשאל עם.

רון נחמן (הליכוד):

אם הוא אומר את זה בכוונה לעשות הסתה — — —

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש.

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת רון נחמן, לצערי, לא תוכל — — —

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רון נחמן, שב.

חגי מירום (העבודה):

טוב, אני אמתין.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רון נחמן, שב בבקשה. למה אתה עומד?

רון נחמן (הליכוד):

— — —

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לומר: קשה מאוד, חברי הכנסת, לקחת מאתנו את הרושם הקשה שהשאירו הדברים, גם ביהודה ובשומרון, באשר למשטרה, וגם בגולן. אני רוצה לקוות, שרוב רובו ומניינו — — —

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

חגי מירום (העבודה):

אני לא מקבל את דבריה של לאה צמל. אתה חושב שאני מהמחנה שלה? יש לך טעות.

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

קריאות:

— — —

חגי מירום (העבודה):

חברי הכנסת, אני מקווה שאנחנו נעשה את ההבחנה בין אלה שלוקחים לעצמם את הרשות לדבר בשם המתיישבים בצורה קיצונית כזו — —

רון נחמן (הליכוד):

מי אתה שתעשה הבחנה?

חגי מירום (העבודה):

— — ולערער על אושיות הדמוקרטיה בישראל, ונפנה את עינינו אל הבעיות האמיתיות של ציבור האנשים היושבים במקומות האלה.

אבל אני רוצה לעבור עכשיו לקטע המדיני. חברי הכנסת, בימים האלה, אגב הדיון הזה, שעניינו בעצם: מה יקרה בגולן, מתפתח ויכוח, מי צריך לקבל את ההחלטה על הסכם השלום. ואני רוצה להגיד כאן: יכול להיות שהייתי ממלא פי מים אלמלא שמעתי היום את הצלילים הבאים לאחר ישיבת הממשלה, כאשר כל שר רוצה להציג את תפיסתו, ואם כך נוהגים שרי הממשלה, למה לא נאמר גם אנחנו מלה?

שאול יהלום (מפד"ל):

מה היה? ספר לנו.

חגי מירום (העבודה):

אין לי ספק שמדינת ישראל צריכה לאפשר לממשלה הנבחרת החוקית של מדינת ישראל לקיים את שיחות השלום כפי שהיא מקיימת אותן, ואין מקום להיסטריה ציבורית, ולא לומר מהי ההכרעה, לא ברמת-הגולן ולא במקום אחר, בטרם מתבררים הדברים ונודעים לציבור בצורה מוסמכת.

אברהם הירשזון (הליכוד):

לא יעזור לכם, לא תחזירו את הגולן — —

חגי מירום (העבודה):

אני שומע היום קריאות לקיום משאל עם – –

רון נחמן (הליכוד):

לא. לבחירות.

חגי מירום (העבודה):

– – לקיומן של בחירות. ואני רוצה לשאול אותך, חבר הכנסת רון נחמן, ואת האחרים, על מה נקיים עכשיו את משאל העם.

רון נחמן (הליכוד):

על מה שאתה מוכר.

חגי מירום (העבודה):

אני מבין שיש מצב שבו מדינה נושאת ונותנת – –

לימור לבנת (הליכוד):

היא רק נותנת, לא נושאת.

גונן שגב (צומת):

— — —

קריאות:

— — —

חגי מירום (העבודה):

— מגיעים לאיזה קו של הסכמה, ואז באים אל הציבור הישראלי לשאול אותו מה דעתו על העניין.
אבל הימין, לשיטתו, מכון היום את כל המאמץ שלו — — —

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אם אתם חושבים שמישהו שומע ולו מלה אחת מקריאות הביניים שלכם, אתם טועים. רבותינו אמרו: תרי קלי לא משתמע. עשרים קולות זו קקופוניה. זו איננה קריאת ביניים. מי בכלל שומע מה אתם אומרים? אז בבקשה לפי הסדר.

שאול יהלום (מפד"ל):

ממשלה מתקפלת צריכה ליפול.

היו"ר י' עזרן:

אני מעוניין לשמוע מה שאתה אומר, חבר הכנסת יהלום, אז אל תדברו ביחד.

שאול יהלום (מפד"ל):

ממשלה מתקפלת צריכה ליפול.

חיים אורון (מרצ):

אז תפיל אותה.

חיים דיין (צומת):

שתלך למשאל עם – – –

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לומר פה דברים שאולי דווקא ימצאו חן – – –

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

זמנך תם.

חגי מירום (העבודה):

איך זה שזמני תם? האם אני בכלל מדבר? תראה מה נעשה פה.

היו"ר י' עזרן:

יש לך עוד דקה.

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חיים אורון, נא לא לנהל דיאלוגים – – –

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה להביע את דעתי בנושא משאל עם והליכה לבחירות.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גונן שגב.

בנימין טמקין (מרצ):

אנחנו מקבלים פה שיעור בדמוקרטיה ממומחה לעניין.

היו"ר י' עזרן:

זה שיעור בדמוקרטיה שהורס את כל הפרלמנטריזם, חבר הכנסת טמקין. אתם מנהלים שם דיאלוג כאשר חבר כנסת עומד פה על הדוכן. זה אנטי-דמוקרטי, אני מצטער מאוד.

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לומר את דעתי באשר למשאל עם ולבחירות. עמדתי, תתפלאו לשמוע, מצדדת בהליכה אל העם בעניין הסכם שלום, שהוא הסכם מרחיק לכת בעל משמעות טריטוריאלית. אבל אני חושב, שהכרעה כזו על-ידי הציבור יש להביא בפני הציבור לאחר שמסתיים המשא-ומתן ונחתם בראשי-תיבות על-ידי ראש מדינה, מותנה בכך שההסכם יאושר על-ידי הציבור.

אברהם הירשזון (הליכוד):

שפירא אומר שזה כבר אחרי "נעילה".

רון נחמן (הליכוד):

ואיך תחזור אחר כך – – –

חגי מירום (העבודה):

אין בעיה. כאשר שני הצדדים יודעים שהעניין מותנה באישור הציבור במדינותיהם, יש אפשרות לעשות כן.

גונן שגב (צומת):

אז הם צריכים לדעת.

חגי מירום (העבודה):

עכשיו אני רוצה להגיד לכם, המתלהבים מן הליכוד. היה לכם ולנו מנהיג דגול. קראו לו מנחם בגין, זיכרוננו לברכה – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

שתיתם את דמו.

חגי מירום (העבודה):

– – – הוא לא חזר למשאל עם, ולא חזר לבחירות בישראל.

לימור לבנת (הליכוד):

הוא קיבל 93 קולות בכנסת, ולא 61 קולות ביחד עם קולו של האשם מחאמיד.

חגי מירום (העבודה):

את יודעת למה הוא קיבל 93 קולות בכנסת? כי הציבור שיושב שם, לשמאלי, תמך בהסכם השלום. אני, להבדיל מחלק מחברי, חושב שאין לדבוק בדגם הזה, ויש מקום לשקול הליכה לציבור, אבל לא לפני שיגיעו לקו הסיום של המשא-ומתן ולחתימה בראשי-תיבות על הסכם שלום.

אני רוצה להגיד, בסיום דברי, שאת כל ההצעה הזו לסדר העליתי בגלל הביטויים הנוראים שנאמרו על-ידי קומץ אנשים בגולן וביהודה ושומרון. הבה נאמין ונקווה, שלבו של רוב הציבור היושב בגולן אינו עם האמירות האלה, וניתן לו את הכוח להמשיך ולשבת בגולן עד שתתברר השאלה מהו המחיר המדיני שאנחנו משלמים שם.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. אחריו – חבר הכנסת גון שגב.

לימור לבנת (הליכוד):

לא, אדוני, עכשיו התור שלי.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, אני הלכתי לפי הסדר שמופיע אצלי ולא הייתי מעודכן. אכן תורה של חברת הכנסת לבנת. חבר הכנסת שגב, אולי תיהנה מכמה דקות רגיעה לפני שיתחילו להפריע לך, מפני שאתה מפריע לכולם.

גון שגב (צומת):

אני רואה שההצעה הראשונה היא של חבר הכנסת שאול יהלום ומספרה 1464; השנייה – של חבר הכנסת טמקין, מס' 1465; השלישית – של חבר הכנסת חגי מירום, מס' 1467; ואחר כך ההצעה שלי, מס' 1473 – – –

לימור לבנת (הליכוד):

נכון, ומספר ההצעה שלי 1470.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, חבל על הזמן.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, "יישפך פה דם", "לא ניתן לזה לצאת לפועל", "נילחם בכל האמצעים" – הרי לפניכם ציטוט לא של מתיישבי רמת-הגולן אלא של חברי ועד העובדים ברפא"ל, לפני יומיים, שאיימו כי זה מה שיקרה אם יפטרו עובדים ברפא"ל. השאלה היא, האם הציע אחד מחברי הכנסת לשלוח אליהם את השב"כ, לשים אותם בבת-הסוהר, לבדוק אם אולי אגרו נשק – וברפא"ל זו, אגב, שאלה רצינית מאוד. איש מחברי הכנסת לא העלה בדעתו, ובצדק, להתייחס אל

הדיבורים האלה, שבאו, יש להניח, מתוך סערת רוחות של עובדים שעומדים להיות מפוטרים, שעומדים לקפח את מקור פרנסתם, דבר שהוא חזיון נפרץ גם בממשלה הזאת.

כאשר גורמים שוליים ברמת-הגולן, כאשר אדם אחד, או שני אנשים, שאחד מהם אולי רודף פרסום, והשני, כפי שאמר דובר ועד יישובי הגולן, אורי הייטנר, איננו תושב רמת-הגולן כלל; כאשר כמה אנשים שוליים מתבטאים בצורה חריפה מתוך מצוקת לבם, מתוך זעקה פנימית, מפני שבאמת קשה להם להשלים עם העובדה שהממשלה הזאת דוהרת לוותורים מרחיקים-לכת ללא מנדט מהעם, ומייד אגע גם בעניין הזה; ואנשי רמת-הגולן וכל ההנהגה של רמת-הגולן מגנים ומכחישים את הדברים; ויושב-ראש הליכוד גינה לפני יומיים-שלושה ימים את הדברים מייד אחרי שפורסמו; וכולנו מגנים את האמירה, ובוודאי לא מדובר כאן בשימוש באלימות או בנשק כלפי ממשלה או כלפי צבא-הגנה לישראל, אין פה על מה לדבר בכלל – אז קופצים אנשי השמאל כמוצאים שלל רב כדי להמשיך באותו מסע, שנמשך לא מהיום, של דה-לגיטימציה ושל דמוניזציה, לא של הממשלה, חבר הכנסת טמקין, אלא של המתנחלים והמתיישבים באשר הם.

מתיישבי רמת-הגולן, מסכנים, כשהם עלו לרמת-הגולן הם היו מתיישבים, כי חלק גדול מהם היו קיבוצניקים, וקראו להם מתיישבים. אנחנו אזרחים תושבים. הם מתיישבים. המתיישבים ביהודה ובשומרון הם מתנחלים, ועכשיו גם המתיישבים ברמת-הגולן הפכו למתנחלים, כי "מתנחלים" זה שם הרוע לכל דבר, מין דמון כזה, איזו מפלצת, וכל היום אתם מתעסקים בדה-הומניזציה שלהם.

אני רוצה לשאול את חברי הכנסת מסיעת העבודה, מסיעת מרצ, מהשמאל. ביום שישי האחרון, באותו יום שישי שבו התפרסמה הכתבה, אותו "סקופ" שעשו ממנו שערורייה כל כך גדולה באופן מיותר לגמרי, באותו יום שישי התפרסם ריאיון גדול עם עורכת-הדין לאה צמל, בשר מבשרו של השמאל הישראלי – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

לא נכון – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – –

לימור לבנת (הליכוד):

אתה לא שמאל. אתה מפלגת העבודה. אתה לא אומר שאתה שמאל.

ואומרת העיתונאית ללאה צמל: תגידי לפחות שאת נגד – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — — היא לא בשר מבשרי. למה להגיד זאת? — — —

לימור לבנת (הליכוד):

אומרת העיתונאית ללאה צמל: תגידי לפחות שאת נגד פגיעה בחיי אדם. אומרת לאה צמל: זה לא יהיה נכון, כי אני בעד פגיעה במתנחלים. שום הצעה לסדר-היום על העניין הזה לא ראיתי מצד מישהו מהקואליציה. לא שמעתי אמירה אחת. לא שמעתי את חגי מירום, שעמד כאן בשבוע שעבר על הבמה הזאת ואמר שאנחנו מצטערים שאין טרור ברחובות. לא שמעתי את השר יוסי שריד, שכבר שם אותם באזיקים, אומר, מגנה, מסתייג, מלה אחת. כי זה מותר. זאת הצביעות. אל תחכו שאני אעלה את זה, תעלו את זה אתם, תגנו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה מוכן להצטרף לתלונה שלי למשטרה נגדה?

חיים אורון (מרצ):

התשובה היא חיובית.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רון נחמן, אתם מפריעים לחברת הכנסת לבנת. חבר הכנסת חיים אורון, אנא ממך, מספיק. אתה רוצה להצטרף לתלונה, המשטרה למעלה.

לימור לבנת (הליכוד):

שמעתי היום בחדשות השעה 14:00, שראש הממשלה הבטיח לש"ס, שהוא יקיים את ההסכם הקואליציוני עם ש"ס וילך למשאל עם לפני הסכם. מה זאת אומרת שהוא ילך למשאל עם לפני הסכם?

עומד כאן חבר הכנסת חגי מירום; פתאום הוא מעריך ומכבד את ראש הממשלה החשוב שהיה לנו, מנחם בגין, זיכרונו לברכה. הוא מספר לנו, שהוא קיבל כאן בכנסת הכרעה על הסכמי קמפ-דייוויד – זה נכון. הוא לא הלך למשאל עם – גם זה נכון. אבל הוא קיבל את ההכרעה הזאת ברוב של 93 חברי כנסת, לא ברוב קלוש שנשען על קולותיהם של נציגי אש"ף בכנסת.

בנימין טמקין (מרצ):

כי הם ערבים?

לימור לבנת (הליכוד):

לא כי הם ערבים, חבר הכנסת טמקין, אלא כי הם נציגי אש"ף.

קריאות:

בנימין טמקין (מרצ):

אולי תגידי לנו מה עשיתם בהסכמי קמפ-דייוויד?

נעמי חזן (מרצ):

הם כמוך וכמוני.

לימור לבנת (הליכוד):

הם לא כמוך ולא כמוני, הם נציגי אש"ף.

נעמי חזן (מרצ):

הם שווי זכויות.

לימור לבנת (הליכוד):

לא שווי זכויות כאשר הם נציגי אש"ף, לא בגין היותם ערבים.

נעמי חזן (מרצ):

ערבים הם שווי זכויות במדינת ישראל.

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת חזן, שמענו.

לימור לבנת (הליכוד):

כולם יודעים על מי את מגינה, נעמי חזן. כולם יודעים על מי את מגינה.

בנימין טמקין (מרצ):

בפרלמנטים בחוץ-לארץ אומרים אותו דבר על יהודים. תתביישי לך.

לימור לבנת (הליכוד):

למה? יהודים בחוץ-לארץ עושים טרור ברחובות? הם רוצחים את האירופים? איך אתה עושה השוואה בכלל?

בנימין טמקין (מרצ):

הרי את אוהבת אותם.

לימור לבנת (הליכוד):

חבר הכנסת טמקין, אני אוהבת את עם ישראל. מה לעשות?

נעמי חזן (מרצ):

אני אוהבת את עם ישראל ומדינת ישראל.

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת נעמי חזן, גם את נקראת לסדר פעם אחת. צר לי מאוד. מספיק כבר. תנו לנו להמשיך.

לימור לבנת (הליכוד):

אני באמת מתנצלת שאני לוקה בפגם החמור הזה של אהבת ישראל.

אני מבינה את הסערה, מפני שמפלגת העבודה רימתה את הציבור. מרצ לא רימתה את הציבור. אתם, לשיטתכם, לא רימיתם את הציבור, אתם ישרים בעניין הזה. אמרתם מה תעשו ואתם עושים זאת. אתם אמרתם מה אתם עושים ורבין עושה.

משה קצב (הליכוד):

בעניין הזה לא רימו את הציבור.

לימור לבנת (הליכוד):

לא, בעניין הזה לא רימו את הציבור. אתם הבטחתם לציבור, אתם הולכתם אותו שולל, אתם רימיתם אותו. עכשיו בא ראש הממשלה ואומר: סליחה, יש שינוי קטן. בסדר, אמרתי, אבל יש קצת שינוי במדיניות; תושבי רמת-הגולן שנתנו רוב למפלגת העבודה.

אני רוצה להזכיר מה אמרו כאן לפני. אתמול בערב ראינו איזה סקר. הוא לא מדעי, אבל הוא נותן אינדיקציה על הלך רוחות, כמה מהציבור הזה רוצים ללכת למשאל עם. חבר הכנסת גולדשמידט, לא משאל עם אחרי הסכם. משאל עם עכשיו, לפני שהממשלה הזאת בכלל הולכת לוותר, כי היא דוהרת לווייתורים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

בזמן משא-ומתן?

לימור לבנת (הליכוד):

ומוטב בחירות מייד. בבקשה, ממה נפשך? אם באמת הממשלה הזאת, כל מה שהיא עושה כל כך מוצלח, היא בונה והיא עושה, ויש תעסוקה לעולים – שמעתי היום את השר יאיר צבן מסביר למה 15,000 עולים שהפגינו פה אתמול בגן-הוורדים לא צודקים; המורים לא צודקים; האחיות לא צודקות; הרופאים לא צודקים; הציבור לא צודק. אבל אי-אפשר להחליף את העם. ממה אתם פוחדים?

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה קרה?

לימור לבנת (הליכוד):

אז בואו נלך לבחירות עכשיו ונראה אם הממשלה הזאת באמת כל כך טובה.

עובדיה עלי (הליכוד):

ממה אתם פוחדים, מהעם?

יעקב שמאי (הליכוד):

תשאלו את העם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

עכשיו מתנהל משא-ומתן.

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת יחזקאל, חבל על הזמן. אתם מאריכים את הזמן.

לימור לבנת (הליכוד):

אתם פוחדים כי נכשלתם. נכשלתם בכל שעשיתם.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גונן שגב, אתה תפסיד את זכותך לעלות לדוכן.

לימור לבנת (הליכוד):

למה ראש הממשלה לא בא היום לכנסת להשיב על ההצעות האלה לסדר-היום אלא שלח את שר המשטרה? כי הוא כבר שלח את שר המשטרה לפני יומיים, הפריח בלון ניסוי בדמותו של שחל כדי להגיד שהוא מקבל את העמדה הסורית. נכון, הוא נזף בו היום בישיבת הממשלה. אז טוב, נזף ושלח כדי לראות מה יקרה, כדי לראות מה יהיה. ולכן שר המשטרה, שמייצג ומקבל את העמדה הסורית במקום לייצג את העמדה הישראלית, מייצג אותו פה היום.

זו ממשלה, חבר הכנסת מירום, שכבר הלך, שלא נושאת ונותנת אלא נותנת ונותנת ונותנת, ממשלה שצריכה ללכת הביתה, עכשיו, לבחירות.

היו"ר י' עזרן:

תודה חברת הכנסת לימור לבנת.

חבר הכנסת גונן שגב. מי יגונן על גונן. אני מקווה שלא יפריעו לו.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני לא מבין את חבר הכנסת טמקין ואת שאר חברי הבית משמאל.

עובדיה עלי (הליכוד):

פעם ראשונה שאתה לא מבין?

גונן שגב (צומת):

לא, אבל יש פה משהו מאוד עקרוני. מה אתה משווה כל הזמן את סיני לרמת-הגולן? אתה יודע להסתכל על מפה? לא. 400 קילומטר של שטח מפורז דומים ל-17 קילומטר? מקורות המים של כל מדינת ישראל דומים לשם? חוץ מזה, אני חושב שמר בגין עשה טעות במשא-ומתן עם מצרים ובצורת השלום עם מצרים. וההיסטוריה הקצרה של השלום המגוחך הזה הוכיחה את זה מעל לכל ספק.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אל תהיה מגוחך.

גונן שגב (צומת):

לגבי מנדט, חבר הכנסת טמקין, אתה מדבר על מנדט שהעם נתן לכנסת הזאת. האם ברגע שהכנסת הזאת נבחרה מותר לה לעשות הכול, בלי שום התייחסות למצע שהציעה במשך הבחירות? על מה אתה מדבר?

בנימין טמקין (מרצ):

במסגרת החוק – כן.

היו"ר י' עזרן:

מי אמר שאתה חייב להשיב?

גונן שגב (צומת):

זו שאלה רטורית, לא ביקשתי תשובה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתה שומע את זעקות השמאל. הרי הם לא מאפשרים לו להתבטא.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, מה קרה לכם? אני צריך להגיד לכם שוב שהנושא הוא טעון רגשית.

יעקב שמאי (הליכוד):

יש בהם התלהבות יתר.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, אתה מפריע.

גונן שגב (צומת):

רמת-הגולן היתה נכס אסטרטגי גם בעיניכם, אנשי מפלגת העבודה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

היא עדיין.

גונן שגב (צומת):

היא עדיין. ברור שהיא עדיין. בעבר לא הטלתם ספק בחשיבות הרמה למדינת ישראל; חשיבותה לביטחון המדינה וחשיבותה למקורות המים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גם בהווה.

גונן שגב (צומת):

וזו היתה אקסיומה.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשמידט אמר לי שהוא לא יצביע – – – רמת-הגולן.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, אתה מפריע לי לנהל את הדיון הזה. אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

גונן שגב (צומת):

כשאני מדבר על העבר, אני לא מדבר על העבר הרחוק, לא על עשור שנים ואפילו לא על שנים בודדות, אני מדבר על חודשים בודדים.

ההוכחה הטובה ביותר למה שאמרתי כאן, אנשי מפלגת העבודה, היא ההחלטות שקיבלתם בוועידה החמישית שלכם, אשר שימשו לכם חוברת תעמולה בבחירות 1992, חוברת כחול-לבן אשר בה כתוב, וכבר אמר לי חבר הכנסת חגי מירום: נכון, בחוברת הזאת כתוב כך, כמו שעוד מעט אני אצטט, אבל במצע כתוב אחרת. אני מציע שלבחירות הבאות תכינו ארבעה מצעים, ואז לא נאשים אתכם בהונאת הציבור.

בחוברת כתוב כך: "ישראל רואה ברמת-הגולן אזור בעל חשיבות רבה לביטחונה, לשלומה ולהבטחת מקורות המים שלה גם לעת שלום. לכן, בכל הסכם שלום עם סוריה ובהסדרי הביטחון, יימשכו הנוכחות והשליטה ההתיישבותית והצבאית של ישראל ברמה, עליה הוחלו השיפוט, המשפט והמינהל הישראלי". זה מתוך חוברת ששימשה תעמולה בבחירות.

אברהם יחזקאל (העבודה):

תמשיך הלאה.

גונן שגב (צומת):

תן לי לדבר.

רבין עדיין טוען, שאין סתירה בין הסעיף שציטטתי ובין נכונותו להחזיר את רמת-הגולן ובין התבטאויותיו של השר שחל, שהוא מוכן לרדת מרמת-הגולן, ובין התבטאויותיו של השר שריד, שיושב בממשלה, לרדת מרמת-הגולן. אמרתי שלושה, יש עוד חמישה בממשלה שיגידו אותו דבר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זה לא נכון.

אלי גולדשמידט (העבודה):

רבין לא אמר את זה.

גונן שגב (צומת):

הדבר הגרוע ביותר הוא, שאתם שוכחים שמדובר באנשים, במתיישבים, ולא במשחק מונופול. לאחר מכן אתם מתפללים – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא לא אמר את זה.

גונן שגב (צומת):

שר האוצר כבר הודיע לא להשקיע ברמת-הגולן. על מה אתם מדברים?

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה מדבר לא אמת. יצחק רבין לא אמר את זה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט וחבר הכנסת אבי יחזקאל, אתם רוצים לנאום במקומו? זה בלתי אפשרי. אני נותן לך אפשרות להעיר קריאת ביניים. זה נאום ביניים. אי-אפשר כך.

גונן שגב (צומת):

היום קמים שרים בממשלה ומתכחשים לחשיבות הרמה. לזה אתה מסכים אתי, חבר הכנסת אבי יחזקאל? גם לזה לא? סליחה. השר שחל כנראה גם לא שייך למפלגת העבודה וכנראה גם לא עמד מאחורי החוברת הזאת.

אברהם יחזקאל (העבודה):

יש לי ויכוח אידיאולוגי עם השר שחל.

גון שגב (צומת):

מאה אחוז, עם השר שחל. עם עוד אי-אלו ארבעה-חמישה שרים יש לך ויכוח אידיאולוגי. לכן תחזור לעם ותלך לבחירות חדשות. זאת הבעיה שלך.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני קורא אותך לסדר פעם אחת, אני מצטער.

קריאה:

היו"ר י' עזרן:

אני משוכנע, לפני שחס וחלילה מישהו ירד מהגולן, מישהו יצא מכאן.

טלב אלסאנע (מד"ע):

למה שהסורים יעשו שלום – – –

גונן שגב (צומת):

בתור נציג של מי אתה מדבר עכשיו, של מפלגת העבודה? אני אדבר על זה. לא דיברתי עוד על הסורים. אתה ישר מדבר על הסורים. לא אמרתי עוד מלה על הסורים שלך. לאט לאט, אני אדבר גם עליהם, אל תדאג.

אני שוב אומר, נעים לכם או לא נעים לכם לשמוע, שרים בממשלה מתכחשים היום באופן מוחלט לחשיבותה של רמת-הגולן לביטחון מדינת ישראל. הדבר הגרוע מכול הוא, שמתייחסים לאותם אזרחים חלוצים, ציונים, שהתיישבו ב-25 השנים האחרונות ברמת-הגולן, כאל בובות במשחק המונופול, לא כאל אנשים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא נכון.

שאול יהלום (מפד"ל):

גונן שגב (צומת):

לא בובות כאלה, חיילים התכוונתי.

רבותי, אתם מביעים נכונות לבצע טרנספר של יהודים בשם הדמוקרטיה, ולאחר מכן אתם מתפלאים ומשתוממים איך אותם מתיישבים מאיימים שיסרבו להתפנות, ואפילו באיומי נשק. אתם מתפלאים איך הם מעזים לומר דברים נוראים כאלה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה מעליל עלילות.

גונן שגב (צומת):

כדי לעזור את עיני העם, חבר הכנסת יחזקאל, ולהטעות את דעת הקהל, אתם גם מציגים אותם כרודפי בצע, כך יעיד חוקו של חבר הכנסת פורז שלא נמצא פה, שעוד לפני שיש הסכם בגולן, הוא

כבר מציע חוק שלא לשלם פיצויים למתיישבי רמת-הגולן שיורדו משם, לפי האידיאולוגיה האדירה שלכם.

היו"ר י' עזרן:

אני נותן לך עוד דקה.

גונן שגב (צומת):

מה זה עוד דקה? כל הזמן הם לא נותנים לי לדבר מלה.

היו"ר י' עזרן:

עוד דקה אחרי שנוריד את פסק-הזמן.

גונן שגב (צומת):

מי שלא עיבד אדמת ארץ-ישראל מעולם לא יכול להבין את הקשר בין אדם לאדמתו, דבר המובן מאליו, לצערי, לאויבנו, אשר אינם מוכנים לוותר – וזו תשובה לך, חבר הכנסת אלסאנע – אפילו על סנטימטר רבוע אחד, גם לא תמורת שלום אמת, מה שדורשים מאתנו לעשות, והם עוד לא אמרו על איזה גבולות הם לא מוכנים לוותר, האם אלה גבולות 1967, 1948, גבולות החלוקה, ואולי גם קצת קודם לכן.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלסאנע, כבר תם זמנו. תתווכח אתו אחר כך.

חבר הכנסת גונן שגב, לידיעתך, אני לא מוריד לך את זמן הוויכוחים, כי אתה נגרר. תפקידם להפריע לך. תפקידך לא להיגרר.

גונן שגב (צומת):

תפקידך לגרום שלא יפריעו לי.

היו"ר י' עזרן:

אני דאגתי, קראתי לסדר.

גונן שגב (צומת):

רבותי, חברי הכנסת מהשמאל, אתם לוקים, לצערי, במנטליות של עם נווד, עם שאינו מכיר בערך הקרקע שעליה הוא יושב ואותה הוא מעבד.

רבותי, חברי הכנסת מהשמאל, אני רוצה להזכירכם, מי שלא מכיר את ההיסטוריה הקצרה של רמת-הגולן בעת החדשה, כבר במאה ה-18 היו בבעלות יהודית 100,000 דונם אדמה ברמת-הגולן; לא בימי התנ"ך, במאה ה-18. היו שם שתי התיישבויות. אחת נקראה: "בני יהודה", והשנייה "תפארת בנימין". לאחר שאלה ירדו בגלל תנאי חיים קשים, נרכשה האדמה על-ידי הברון רוטשילד, שהקים שם חווה גדולה, אשר היתה קיימת עד שהורדה על-ידי מושל דמשק ב-1941. המתיישבים נעקרו משם, ועם קום המדינה ביטלה סוריה את בעלות פיק"א על האדמות בגולן.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שגב, נא לסיים.

גונן שגב (צומת):

עוד שני משפטים ואני מסיים.

הברונים לבית רוטשילד, שהבינו, בניגוד לכם – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

גונן שגב (צומת):

שנת 1941 זה משה רבנו?

הברונים לבית רוטשילד, שהבינו, בניגוד לכם, ערך אדמה מה הוא, התעקשו והמשיכו בהפקדת מסים על שם ממשלת סוריה עוד שנים רבות.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלסאנע, אני קורא אותך לסדר פעם אחת.

גונן שגב (צומת):

ג"יימס רוטשילד אמר: "חוק הוא במשפחתנו שאין שעל מאדמתנו חוזר לידי זרים". כבוד ראש הממשלה, שאיננו נמצא פה, לצערי, שרים וחברי כנסת, הלוואי שתושפעו מעט מדבריו של אותו ברוך.

חגי מירום (העבודה):

אנחנו הולכים עם הברון מינכהאוזן.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו מודים לחבר הכנסת גונן שגב, שלא נתן לחברי הכנסת להירדם. כבוד השר ישיב.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הדיון הזה ועניינין של ההצעות לסדר-היום שהוגשו על-ידי חברי הכנסת הנכבדים, ניתן להגדירם בכמה מלים: המשטר הדמוקרטי וקיומו של שלטון החוק.

האמת היא, שנושאי ההצעות לסדר-היום דיברו על סוגיה מאוד ספציפית, והכנתי את עצמי להשיב עליה, אבל הדיון גלש לכיוון אחר על-ידי אנשי האופוזיציה, כאשר הצביעות, החוצפה, הדמגוגיה וחוסר האחריות חברו להם יחדיו, כאשר הם נשענים על ההנחה של אנשי הליכוד והאופוזיציה, שהעם איננו זוכר.

זו לא התופעה הראשונה שמתרחשת השבוע ובימים האחרונים, על-פי הצהרות ראשי הליכוד, אלא זה קו שכוונתו לתעתע בדעת הקהל, לומר לו שקרים, להשכיח ממנו את האמת, כי אצה לכם הדרך להיות בקואליציה. אתם אינכם מסוגלים לכבד את החלטת העם, שהחליט שמקומכם באופוזיציה, בספסלים האלה.

רבותי חברי הכנסת, ב-1981, בעת שהוגש חוק הגולן, אמר שר הביטחון דאז, משה ארנס, ואני רוצה שתקשיבו למה שהוא אמר וקצת תלמדו. אדוני יושב-ראש סיעת האופוזיציה, אני מציע לך שתבלה מעט בספרייה ותקרא חומר, כי לפחות את העובדות צריך לדעת כהווייתן. אני מצטט, משה ארנס אומר: "יש כאלה שיטענו שהחלת החוק, המשפט והמינהל של ישראל על רמת-הגולן תסגור אופציות למשא-ומתן. גם אם אין עם מי לדבר בסוריה היום, ייתכן שבאחד הימים יהיה עם מי לדבר, וצעד זה עלול לסגור אופציה זו. חברי הכנסת, אין כל יסוד לטענה זו. יש לא מעט מקרים בהיסטוריה שהתנהל משא-ומתן והועברה טריטוריה לריבונות זו או זו".

לימור לבנת (הליכוד):

התחייבתם שלא תיסוגו. אתם אמרתם.

קריאות:

— — —

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

ממשיך ואומר שר הביטחון משה ארנס — — —

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, אדוני השר.

קריאות:

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, אני אסתדר. אני יודע שהם לא רוצים לשמוע את האמת. אתם לא תפריעו. חברת הכנסת לימור לבנת, בהיסטוריה של הכנסת, אחד המנהיגים שלכם אמר בבית הזה: אם אני לא אדבר, אף אחד לא ידבר. אתם לא תעשו את זה. אתם כבר זרקתם אבנים על הכנסת. אתם תקשיבו ותשמעו תשובה. תשמעו את האמת גם אם היא לא נעימה לכם. תלמדו לכבד את הבית הזה. אתם לא תפעילו טרור. אתם לא תפעילו טרור.

קריאות:

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

תקשיבו. תקשיבו עד הסוף. תקשיבו עד הסוף. אומר השר ארנס – – –

שאול גוטמן (מולדת):

השר שחל, זו נבלה וזו טרפה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גוטמן, אני מבקש שתחזור למקומך. חבר הכנסת גוטמן, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. אל תבוא לכאן. חזור למקומך. למקומך. למקומך, חבר הכנסת גוטמן.

שאול גוטמן (מולדת):

היו"ר י' עזרן:

מה זה פה? מה קרה פה? חבר הכנסת גוטמן, אל תתקרב לכיסא אחר.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש תקנון.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

אפילו בבית-הכנסת מותר, כאן אסור. הוא קם ממקומו, התקרב לכאן ומדבר בעמידה. זה לא מקובל עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

בכנסת הזאת יש תקנון.

היו"ר י' עזרן:

מה אומר התקנון?

עובדיה עלי (הליכוד):

התקנון אומר לקרוא שלוש פעמים לסדר.

היו"ר י' עזרן:

אני אמרתי להוציא אותו? לא. אמרתי, תחזור למקומך. קראתי אותו לסדר פעם אחת וביקשתי שיחזור למקומו.

עובדיה עלי (הליכוד):

אם כך, זה בסדר.

היו"ר י' עזרן:

אז תברר. קראתי אותו לסדר פעם אחת וביקשתי שיחזור למקומו. זה הכול.

קריאות:

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חברי הכנסת, אני חוזר ואומר. אומר השר ארנס ב-14 בדצמבר 1981: "יש לא מעט מקרים בהיסטוריה, שהתנהל משא-ומתן והועברה טריטוריה לריבונות זו או זו. העובדה שהטריטוריה לא נוהלה על-ידי ממשל צבאי אלא על-ידי ממשל אזרחי לא מנעה את המשא-ומתן. אם יבוא יום ויהיה עם מי לדבר בסוריה, אני בטוח שצעד זה לא הוא שימנע את המשא-ומתן עם הממשלה שתהיה קיימת שם באותו זמן"; דברי משה ארנס.

ואם לא די בזה ---

קריאות:

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

רבותי, יש לי דברים נוספים שעוד יותר לא ינעמו לכם.

לימור לבנת (הליכוד):

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

אני מציע לך, חברת הכנסת לימור לבנת, תקשיבי.

שאל גוטמן (מולדת):

אתה מוכר את המדינה. אתה מוכר את המדינה.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, מה אתם חושבים לעצמכם, שלא תיתנו לנהל את הדיון?

שאל גוטמן (מולדת):

הוא מוכר את המדינה. הוא מוכר את המדינה.

היו"ר י' עזרן:

שמענו את זה. חזרת על זה עשר פעמים.

שאל גוטמן (מולדת):

שלא יוכיח. זו נבלה וזו טרפה.

היו"ר י' עזרן:

עוד פעם אותו דבר?

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבין שיגע את תושבי הגולן. רבין מוכר את הגולן.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חברי הכנסת, ב-18 במרס 1991 – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

– – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יעקב שמאי, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה. חבר הכנסת יעקב שמאי, ידידי הנכבד, אתה נקרא לסדר פעם שנייה. אני מזכיר לך, נקראת לסדר על-ידי פעם שנייה.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

האמת היא שלחבר הכנסת שמאי יש יתרון עצום, עוצמת הקול שלך, קשה מאוד להתמודד אתה.

היו"ר י' עזרן:

בלי עין רעה.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

ב-18 במרס 1991 אומר מי שהיה אז שר הבריאות, חבר הכנסת אולמרט, ואני מצטט: "מוכנים לדון על הגולן". והוא ממשיך ואומר: "ישראל מוכנה לדון עם סוריה על דרישות טריטוריאליות". ואז קמה זעקה בכנסת.

לימור לבנת (הליכוד):

אהוד אולמרט לא קיבל רוב.

דוד צוקר (מרצ):

שר מדבר בשם הממשלה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דדי צוקר, אנא ממך. מספיק לנהל דיאלוג.

אברהם יחזקאל (העבודה):

חבר הכנסת אולמרט הגיע.

קריאות:

— — —

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

רבותי, לפחות גרמתי לדבר מועיל וטוב, שחבר הכנסת אהוד אולמרט מכבד אותנו בנוכחותו, אומנם ביציע, אבל גם זה משהו.

ב-7 בפברואר 1991 אומר מי שהיה אז שר החוץ, לא פחות ולא יותר, חבר הכנסת דוד לוי, כי אם סוריה תרצה לדבר, נושיט לה את היד ללא תנאים מוקדמים. מובן שאחרי זה קמה מייד סערה וחבריו בליכוד התחילו לבוא אליו בטענות.

שאול יהלום (מפד"ל):

מה עם ה-3 במרס 1993?

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת יהלום, שמעתי. תקבל תשובה. אני מבטיח לך, שאני לא אשאר חייב, גם לא לך. אמרתי שאצל אחרים יש שכחה. אצל המפד"ל יש צביעות. עליכם נאמר במסכת סוטה – לא מהפרושים ולא מן הצדוקים, אלא מן הצבועים. אין צביעות יותר גדולה משלכם.

שאל גוטמן (מולדת):

מנין לך גמרא?

הי"ר י' עזרן:

מה פירושה של השאלה הזאת? התלמוד הוא שלך?

שאל גוטמן (מולדת):

שילמד קודם.

הי"ר י' עזרן:

הוא למד. הוא מצטט. אני לא מקבל את הגישה שלך. יש לך מונופול על התלמוד?

שאל גוטמן (מולדת):

תשב ותלמד אותו.

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גוטמן, אני מבקש ממך, אל תתייחר פה ואל תתנשא.

שאל גוטמן (מולדת):

הוא מוכר את המדינה.

הי"ר י' עזרן:

זה עניין אחר. מנין לך תלמוד?

שאל גוטמן (מולדת):

הוא מוכר את המדינה ואתה עוזר לו למכור את המדינה.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

ב-8 במרס 1991 – – –

שאל גוטמן (מולדת):

– – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, אדוני השר. חבר הכנסת גוטמן, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה ופעם שלישית. תצא מן האולם.

קריאות:

– – –

שאל גוטמן (מולדת):

אתה לא יודע לספור, תספור נכון.

קריאות:

– – –

היו"ר י' עזרן:

קראתי אותך לסדר פעם שלישית, שנייה ושלישית.

שאל גוטמן (מולדת):

תספור נכון.

היו"ר י' עזרן:

קראתי אותך לסדר פעם ראשונה ואחר כך פעם שנייה ופעם שלישית. אדוני, קראתי אותך לסדר פעם שלישית. תצא.

שאל גוטמן (מולדת):

היו"ר י' עזרן:

אם יש לך שכחה, תתבייש לך. אתה לא מתבייש לפגוע כך ביושב-ראש?

שאל גוטמן (מולדת):

תלמד לספור. אני מתבייש בך.

(חבר הכנסת ש' גוטמן יוצא מאולם המליאה.)

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

בריאיון שניתן לעיתון "חדשות" ב-8 במרס 1991 אומר מי שהיה אז חבר הכנסת רובי ריבלין, ממקורביו של שר החוץ, ואני מצטט: "אנחנו צריכים לבוא ולומר, שאנחנו מוכנים להתמקח על רמת-הגולן".

בזמנו אמר גם מנחם בגין בכנסת ובמכתב לארצות-הברית, שאף שמחילים את החוק הישראלי על רמת-הגולן, הגבולות בינינו לבין סוריה ייקבעו אם וכאשר נשב עם הסורים. את זה, מנחם בגין, במכתב לארצות-הברית, כתב בעת קבלת החוק ב-1981.

ואני רוצה להוסיף לכם, רבותי, דבר אחד, והנה מקרה שכך היה.

משה קצב (הליכוד):

— — —

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת קצב, תקשיב לי.

בעת קבלת חוק רמת-הגולן, חברי הכנסת שמעון פרס ויצחק רבין היו בחוץ-לארץ. מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, יצא אז מבית-החולים ונקראתי כיושב-ראש סיעת המערך באופוזיציה אליו הביתה, כדי להודיע לי שעתיים לפני המועד, שבשעה 16:00 תקוים הקריאה הראשונה של חוק רמת-הגולן. ובשיחה הזו היה נוכח אריק שרון — — —

לימור לבנת (הליכוד):

הוא מכחיש.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חברת הכנסת לימור לבנת, באמת יש לי חוש הומור, ואני מוכן לקבל את זה. אבל אני מציע לך, תהיי רצינית, תקשיבי עד הסוף, כי גם יחיאל קדישאי היה צריך לבקש סליחה ולומר גם אחרי זה כמה דברים.

שאלתי אותו אותה שאלה: מה קורה לגבי החוק, האם זה לא סוגר אופציה למשא-ומתן? והוא ענה לי בתשובה, שעל-פיה קם משה ארנס כאן, מעל הבמה — וציטטתי את הדברים מ"דברי הכנסת". ולכן תפסיקו עם הדמגוגיה, תפסיקו עם הסיפורים ותפסיקו להפחיד את הציבור.

לימור לבנת (הליכוד):

— — — זה סיפור

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חברת הכנסת לימור לבנת, אני רוצה לומר לך: דבריו של ארנס הם אינם סיפור. דבריו של ארנס נאמרו כאן במליאת הכנסת, בעת קבלת החוק, והם מעידים כאלף עדים.

אבל אני אומר לך דבר אחר, כי הבטחתי גם למפד"ל משהו. בהזמנה לוועידת-מדריד, בניסוח של כתב ההזמנה מוזכרות החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338 פעמיים, ובשני הקשרים, כדי שיהיה ברור; כדי שהסורים יגיעו למשא-ומתן. יש אזכור פעם אחת בנושא הפלשתיני ופעם שנייה יש אזכור הנוגע למדינות באזור. ושם נאמר, ואני מצטט, יש התייחסות לפלשתינים ונאמר: THIS PERMANENT STATUS NEGOTIATIONS – המשא-ומתן על מצב הקבע – 338

האזכור בפעם השנייה, בהקשר מיוחד שמוציא את הפלשתינים ומאזכר את 242, בא לומר דבר אחד ברור, שבעניין סוריה יש ומדובר על נסיגה משטחים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אבל לא מכל השטחים.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

מדוע? לגבי לבנון לא 242 הוא הסעיף הרלבנטי. לגבי הפלשתינים האזכור הוא אזכור מיוחד. לגבי ירדן הבעיה אינה רלבנטית על-פי 242. האזכור – ואני אומר זאת ממקור מוסמך – האמריקנים ניסחו את זה כך כדי שיהיה ברור לסורים שהבסיס הוא בסיס של 242.

חברי הכנסת, נטענה טענה שנייה, שהיא לא רק דמגוגית, אלא יש בה מה שנקרא "הכיסא בוער" של האופוזיציה. אומרים: אין לכם מנדט, מדוע אתם מנהלים משא-ומתן? איך אתם מעזים לעשות את זה? אני רוצה לצטט את דבריו של מי שהיה ראש התנועה שלכם וממנו הייתם צריכים ללמוד.

לימור לבנת (הליכוד):

אולי תצטט את ראש הממשלה שלך.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חברת הכנסת לימור לבנת, יש גבול להפרעה. אני מקבל את זה ברוח טובה, אבל תני לי לגמור משפט בלי קריאת ביניים.

אומר מנחם בגין בנאום – אגב, אחד הנאומים הטובים שהיו בכנסת בקשר לפינוי ימית – ב-2 במרס 1982: "הגיע היום ובפתק הבוחר התנועה הזאת קיבלה את האמון להרכיב את הממשלה יחד עם

שותפים נאמנים. עשינו זאת, ואנחנו מייצגים את העם ואנחנו מנהלים את ענייני המדינה, ואיש במקומנו לא ינהל אותה. זוהי הפילוסופיה של חירות האדם בישראל, שאנחנו נושאים אותה ונישא אותה, עם כל הצער ועם כל הכאב".

והוא אומר בקשר להחלטה קשה מאוד על פינוי ימית, שימו לב: "אנחנו נלחמים היום על השלום. אשרינו שזכינו לכך. כן, יש קשיים בשלום, יש. יש מכאובים בשלום, יש. יש קורבנות למען השלום, יש. כולם עדיפים מקורבנות המלחמה. את זאת אני מכריז, מי שעמד בראשו של ארגון לוחם. כל מאוויינו השלום".

ולעניין שאתם העליתם, ראש הממשלה העלה את העמדה שלו וציטט אותה כאן בכנסת. הוא שלח אותה בכתב למתיישבי רמת-הגולן. בממשלה, רבותי, ראש הממשלה מבטא את עמדת הממשלה, הוא ואין בלתו. עמדת הממשלה, כפי שבאה לידי ביטוי על-ידי ראש הממשלה, אומרת בדיוק את הדברים שנאמרו בקווי היסוד. הם מעולם לא שונו. המשא-ומתן מתנהל על אותו בסיס. אין ולא היה שינוי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת גולדשמידט, באמת, תכתוב לי מכתבים.

שאול יהלום (מפד"ל):

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חברי הכנסת, לא תפחידו אותנו. ומה שמפחיד אתכם הוא, שיש אולי סיכוי להגיע לשלום.

בנימין נתניהו (הליכוד):

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת ביבי, שב ותבסס קודם כול את מעמדך. אתה זקוק לזמן לזה. תאמין לי.

בנימין נתניהו (הליכוד):

מעמדי מבוסס.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

עוד לא, תבדוק את זה. ואני מציע לך שיהיה לך זמן ללמוד – – –

חיים קופמן (הליכוד):

כמה אחוזים קיבל יצחק רבין בפריימריס?

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

העם איננו אתך. 3,000 או 4,000 מפגינים אינם אומרים ולא כלום. ומה שבוער לכם הוא דבר אחד, שאתם יודעים אותו יותר מכל גורם אחר, תאמינו לי, כי בניין הקלפים שבניתם אותו – ובהיסטוריה של התנועה הציונית בארץ-ישראל היו שני זרמים, והיה זרם שדיבר והוא חשב והאמין שבהבל-פה הוא יצליח לפתור את כל הבעיות. מזלה של המדינה הזאת, שליד ההגה היתה תנועה ציונית שהאמינה במעשים והיא הקימה את המדינה. אתם הייתם בשלטון, במעשה תעתועים הבאתם למצב הנוכחי, והבאתם למצב שאין ממנו מוצא.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה בנית במדינת ישראל? מה בנית? חוץ מלדבר מה אתה עושה? מה בנית? תביא בית אחד שבנית.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

שום צעקה לא תעזור. גם הסכם השלום עם מצרים, לא הייתם מעבירים אותו בלעדינו.

גוֹנוֹן שֶׁגֵּב (צוּמַת):

אין שום דמיון בין אותה תנועה ובין המפלגה שלך.

שֶׁר הִתְקַשּׁוּרַת וְהַמְשַׁטְרָה מִ' שַׁחַל:

אל תיתן ציונים. מי אתה, מורה, שנותן ציונים לתנועה שלמה? מי שמך? באמת, קצת צניעות. מה קרה, על איזה בסיס, מה עשית כדי שתוכל לומר את זה?

אני מסכים לדבריו של חבר הכנסת חגי מירום, שאמר דבר שכל-כולי אתו, שאותן התבטאויות – – –

חִיִּים קוֹפְמָן (הַלִּיכּוּד):

אתה מנותק מהעם.

שֶׁר הִתְקַשּׁוּרַת וְהַמְשַׁטְרָה מִ' שַׁחַל:

חבר הכנסת קופמן, באמת. אתה יודע מה? אני אתחיל לצטט את דעת חבריך, אחד על השני, ואתה יודע שיש לי מה להגיד, לא ינעם לך. למה לך? אל תתחיל עם הסגנון הזה.

חִיִּים קוֹפְמָן (הַלִּיכּוּד):

— — —

הַיּוֹרִי' עֶזְרוֹן:

חבר הכנסת קופמן, אל תתחיל, אנא ממך, תן לנו לסיים את הדיון הזה.

יַעֲקֹב שֶׁמַּאִי (הַלִּיכּוּד):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה את השר?

חיים קופמן (הליכוד):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת קופמן, אתה כבר נכנס לפולמוס אישי. אל תיגרר לפולמוס אישי. הרי הוזהרת על-ידי פעמיים. מה אני אעשה לך היום?

חבר הכנסת שמאי, ברשות השר, אחר כך.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חברת הכנסת לימור לבנת, בקשר ללאה צמל, המשטרה פתחה בחקירה. החקירה נפתחה לא מפני שאת העלית זאת כאן, אלא היא נפתחה לפני כמה ימים על-פי הוראת המשטרה.

עוד ב-4 במאי אמרתי, שאני מקבל את דבריו של חבר הכנסת חגי מירום, שיש בהם גם אחריות, גם דאגה וגם ציון עובדה. אני אומר זאת גם באופן אישי וגם כשר המשטרה. אני מאמין באמונה שלמה, שרוב הציבור ברמת-הגולן הוא ציבור שומר חוק ויקיים חוק, יכבד ויקיים את ההחלטה שתתקבל על-ידי הגופים הדמוקרטיים במדינה. אין לי כל ספק בכך. יותר מזה, אני מאמין שהאזרחים הישראלים ביהודה, בשומרון ובעזה, המתיישבים באזורים האלה, רובם המכריע הם אזרחים שומרי חוק, שיכבדו כל החלטה שכנסת ישראל וממשלת ישראל יקבלו.

שאול יהלום (מפד"ל):

השר שחל, למה אתה מתחמק ממה שאמרת בישיבת הממשלה?

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

לגבי אותו מיעוט שהתבטא בביטויים שמקומם לא יכירם במשטר הדמוקרטי, אני מביא בחשבון שאולי ברגע של מתח נאמרו הדברים. אבל משטרת ישראל ואנחנו מצווים במלוא העירנות לומר, כי זכותו של אדם להביע את דעתו, זכותו להפגין וזכותו למחות – זכותו זאת תישמר ונשמור עליה כבבת עינינו, היא חלק מהמשטר שלנו, היא חלק ממהות הקיום שלנו.

המחלוקת, הדעה, הן מבנה היסוד שאנחנו חונכנו לפיו, ונמשיך לקיים אותן. אבל עד לאותו גבול של איום לפעול נגד החוק, להפר סדר, לפגוע בסדר, מוסדות המדינה המטפלים באכיפת החוק –

המשטרה, מוסדות המשפט – יפעלו בכל התקיפות כדי להבטיח שהמדינה הזאת תהיה מדינה שבה שלטון החוק הוא הקובע והמשטר הדמוקרטי יעוגן על-ידי כל מה שהחוק מאפשר.

אני בטוח שהקריאה הזאת באה גם ברגעים קשים. אני רוצה לומר לחברי הכנסת, הבאתי את הציטטות כדי להגיד, שיש לכל ממשלה זכות לברר את היכולת שלה להגיע להסדרים על-פי התפיסות שהציגה אותן בפני הציבור. חובתה של הממשלה למצות מהלך מדיני.

לימור לבנת (הליכוד):

היא לא הציגה בפני הציבור.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

אם נקרתה לנו הזדמנות שנוכל להגיע לשלום, נעשה זאת תוך דאגה לביטחון מדינת ישראל. אנחנו נמצאים בפרק החשוב והמכריע ביותר שידענו אי-פעם. הממשלה הזאת תמלא את חובתה ותפעל על-פי המנדט שיש לה. שום אפוזיציה לא תמנע זאת ממנה, שום צעקה לא תשתיק אותה, שום אווירה של דמגוגיה וטרור לא תמנע זאת ממנה. אני משוכנע שרוב הציבור ייתן את ידו ותמיכתו לכך. אין לי ספק בכך, שרובו המכריע של הציבור יקבל בשמחה ובאהדה את האפשרות להגיע להסדר של שלום.

לימור לבנת (הליכוד):

הציבור ישתיק אתכם.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

הממשלה לא חוששת מלהביא הסדר זה לכלל הכרעה. היא תקבל אותו במוסדות הדמוקרטיים של המדינה.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת, אם אחת מסיעות הקואליציה, שהצטרפו לממשלה על בסיס דרישה או הסכם – אם נגיע להסכם שיש בו משום ויתורים, העניין יובא למשאל עם או לבחירות; הממשלה הזאת קמה על בסיס קווי יסוד אלה והיא תכבד אותם. אני בטוח בתמיכה שתהיה. אני משוכנע, שאם נגיע להסכם, נגיע אליו עם גבולות ביטחון טובים ומוסדרים. אני יכול לומר לכם, עם כל מה שתחשבו, אני מאמין באמונה שלמה שהממשלה בראשות תנועת העבודה ועם השותפים שלה תביא הסכם שלום לא פחות טוב אלא טוב יותר מזה שהיה עם מצרים.

אני מציע להעביר את כל ההצעות לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הבטחת לי שאלה.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, אם השר מוכן. אדוני השר, אתה מוכן להשיב על שאלה של חבר הכנסת שמאי?

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

כן, בהחלט. בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני השר, אני מבין שאתם מנהלים משא-ומתן אינטנסיבי לשלום. אתה בטוח ומפלגתך בטוחה שאתם תקבלו את תמיכת העם. אתם מדברים על האמצעים הדמוקרטיים שבהם תקבלו את ההחלטות. מדוע אתם פוחדים ללכת לבחירות? אם רוב העם אתכם, הוא יסכים לקבל את המדיניות. אני חושב שההכרעה של העם היא ללכת היום לבחירות והעם יכריע על המדיניות הזאת.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת שמאי, בשביל זה ציטטתי את בגין: יש ממשלה נבחרת, היא תנהל את המשא-ומתן, היא תסיים אותו. כשיהיה לה הסכם ביד היא לא תחשוש מלהביא אותו להכרעה. זהו משטר דמוקרטי, זוהי מהותו. אני יודע שאתם פוחדים שמא נצליח בהישג הזה, כי אז כבר היום אין לכם למעשה תפקיד חוץ מאשר עשיית רעש.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי שאלה. אפשר, ברשותך?

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן, וזה הסוף. אני לא אקפח את האופוזיציה היום.

חגי מירום (העבודה):

איזה נוהל זה?

היו"ר י' עזרן:

השר מסכים.

חגי מירום (העבודה):

בטח שהוא יסכים.

בנימין טמקין (מרצ):

גם אני הייתי מסכים.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אני חושב שהייתי מספיק תקיף היום, מה אתם רוצים?

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני השר, יש לי שאלה בקשר לאופן ניהול משא-ומתן כרגע – לא על מטרותיו ולא על מה שיהיה בסופו של התהליך.

היו"ר י' עזרן:

אבל שאלה אחת, אנא ממך.

מיכאל איתן (הליכוד):

קצרה קצרה.

אם אתה היית כעת ממונה על המשא-ומתן דווקא מהצד הסורי, והיית יושב עכשיו בדמשק וקורא בעיתונות הישראלית יום יום, או פעם בשבוע, כאשר מסתיימת ישיבת הממשלה, שעוד שר ישראלי ועוד שר ישראלי אומרים שצריך לסגת מכל רמת-הגולן ללא שום גבולות ביטחון ובלי להישאר כלל ברמת-הגולן, האם אתה – כמי שממונה על המשא-ומתן מהצד הסורי – היית מיעץ לממשלתך ולנציגך להסכים להסכם שיש בו נוכחות ישראלית על רמת-הגולן?

אביגדור קהלני (העבודה):

אפשר גם שאלה מהכיוון הזה? למה לא? למה אתה נוהג איפה ואיפה?

היו"ר י' עזרן:

לא, אני מצטער. סיימנו. מותר לי לקפח את השותפים שלי. יש הרבה הצעות אחרות מהצד שלכם.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה יודע, שעם כל חילוקי הדעות, אני מכבד אותך ואני גם רוצה להשיב לך תשובה יאה לעניין. אני לא מציע שכל מה שאתה קורא תקבל ככתבו וכלשונו. אני רוצה לומר לך דבר נוסף, איש לא אמר שיעשו הסכם בלי גבולות ביטחון. איש לא אמר את הדברים שאתה אמרת כאן.

יש שאלה אמיתית, והיא שאלה רצינית מאוד. אנחנו בפעם הראשונה, בניגוד להסכמים אחרים שהיו, בניגוד להסכמים ולמשא-ומתן קודם, אומרים שלפני תשובה ומענה מצדנו אנחנו רוצים לראות מה מהות השלום ותוכן השלום שעליו מדובר ושהסורים מתכוונים אליו. אומרים שיש ציר שני, ציר זמן, לא של שנה ושנתיים, אלא זמן ארוך יותר, כדי לבדוק, האם באמת מהות השלום מוסכמת, האם היא תקוים הלכה למעשה.

אני רוצה להציג לך שאלה, חבר הכנסת מיכאל איתן: אם באמת הדבר הזה אפשרי ויהיה שלום בנוסח הקיים באירופה ותהיה אפשרות לבחון אותו הלכה למעשה תקופה ארוכה – ואני מדבר לא על שנתיים ולא על ארבע שנים, לפחות לפי תפיסתי אני מדבר על הרבה יותר מזה – אם אחרי זה יהיו סידורי ביטחון שבהם אנחנו נמצאים במצב שביטחוננו מובטח, ואני אשאיר זאת למצפונך, אני מאמין באמונה שלמה שכל הדיבורים כאן אין להם כל משמעות. מותר שהשאלה הזו תבורר בממשלה? היא

צריכה להיות באיזה מקום? זאת תשובתי אליך. אני חושב שהעניין הוא כל כך רציני, שהוא לא ראוי שיידון בצורה של צעקות וויכוחים מן הסוג הזה שהיו בימים אלה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לשר המשטרה. הצעה אחרת – להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת שאול יהלום – לחבר הכנסת אבי יחזקאל, במסגרת דקה. נא להקפיד על הזמן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

לצורך הפרוטוקול, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

אדוני שר המשטרה ושר התקשורת, אני מבקש לשאול אותך, האם אתה מודע לעובדה שחלק גדול, או חלק לא קטן מחברי סיעת העבודה בכנסת ישראל אינם מתלהבים מירידה מרמת-הגולן? אני גם מבקש לשאול אותך, האם ההסכם עם ש"ס, אף שזה לא קשור לכנסת ממש, מדבר על משאל עם, ומתי? תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. הצעה אחרת לחבר הכנסת גולדשמידט, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת בנימין טמקין. בבקשה. אם חבר הכנסת אורון לא נוכח – – –

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עשית כאן דבר שלא ייעשה.

היו"ר ר' אדרי:

אני רוצה להבין, במה אתה מאשים אותי? אלה נרשמו במזכירות. אני לא מבין.

עמיר פרץ (העבודה):

— — —

סילבן שלום (הליכוד):

יש פה נוהג. לא יכול להיות דבר כזה. זה נוהג נפסד, שלא משרת לא אותך ולא אותי. זה נוהג לא נכון.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת סילבן שלום, לפנינו משורת הדין נתתי רק לשני חברי אופוזיציה לשאול שאלות. זה די מאוזן וזה לפי הרישום. אני מבקש לא לעשות מזה עניין. בבקשה, חבר הכנסת גולדשמידט.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, צריך לקבוע.

היו"ר י' עזרן:

אני לא מתנגד, אבל שהנשיאות תקבע. אפשר לתקן את התקנון, זו לא תורה מסיני. מי שנרשם תחילה הוא פשוט בתור. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני שר המשטרה, במלוא החברות ובמלוא הידידות, כמי שנמצא בקשר די הדוק עם מתיישבי ותושבי רמת-הגולן, אני חושב שמוטב ששרי ממשלת ישראל יחדלו מהצהרות שמדברות על נסיגה מרמת הגולן. אדוני השר, לא רק שזה לא תורם למשא-ומתן, זה גורם לנו נזק בלתי-רגיל, זה מפריע לראש הממשלה, ואני גם חושב שזו לא עמדתה של מפלגת העבודה. אני קורא לך משורתיה של סיעת מפלגת העבודה, כל עוד לא התקבלה החלטה אחרת במוסדות מפלגת העבודה וכל עוד ראש הממשלה לא אמר דברים אחרים, אנא, אתה ושרים אחרים תיצמדו לקווי היסוד של הממשלה ואל תדברו על נסיגה מלאה מהגולן. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

מה היא הצעתך, חבר הכנסת גולדשמידט?

אלי גולדשמידט (העבודה):

הצעתי היא להסיר את ההצעה מסדר-היום מסיבות טכניות. רציתי לנצל את ההזדמנות על-מנת להביע את עמדותי. תודה.

היו"ר י' עזרן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת הרב בא-גד, שמבקש להסיר את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת חגי מירום. אני מבקש במסגרת דקה, לא יותר. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מבקש לשאול, מה עמדתם של שר המשטרה והממשלה כלפי הסקר שראינו אמש בטלוויזיה בתוכניתו של גבי גזית "הלילה", כאשר 77% הביעו עמדה נחרצת בעד משאל עם, דהיינו נגד ירידה מרמת-הגולן. פגש אותי קצין גרמני גוי ואמר: הייתי ברמת-הגולן, אני לא מאמין שמישהו מדבר על ירידה משם.

אני חושב, ואני רוצה לבשר לכם, שראש הממשלה רבין נתמנה לראש סיעת "קח". לא "כך" אלא "קח", כי כל היום הוא אומר לערבים: קח, קח, קח. אני מבקש שיפסיק עם ה"קח".

היו"ר י' עזרן:

והצעתך? להסיר. תודה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת טלב אלסאנע, שמבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גון שגב.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול את חבר הכנסת בא-גד, האם הוא שאל אותו קצין גרמני לגבי העבר שלו, כי לפי העצה הזו נראה לי שיש לו כוונות די מסוכנות.

מי שמעלה על דעתו שניתן להגיע להסכם שלום עם סוריה ללא ויתור על השטח הריבוני של סוריה, שאינו שנוי במחלוקת על-פי החוק הבין-לאומי, הוא טועה, מטעה ומוליך את העם שולל. צריך אומץ-לב כדי לומר שביטחון אמיתי יושג על-ידי הסכם שלום. הסכם שלום כזה ניתן להשיג אך ורק על-ידי נסיגה מלאה מהגולן, שהוא שטח ריבוני של סוריה, ופשרה טריטוריאלית היא המרשם הנכון על מנת להגיע להסכמי שלום. תודה.

היו"ר י' עזרן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אביגדור קהלני.

חיים קופמן (הליכוד):

כמה חברי כנסת יכולים להציע?

היו"ר י' עזרן:

אבל הם נרשמו. יש פה כמה הצעות. יש פה הצעה של חברי הכנסת יהלום, טמקין, מירום, שגב ולבנת. למה לקפח אותם?

חיים קופמן (הליכוד):

אין הגבלה?

היו"ר י' עזרן:

אין הגבלה. כל חבר כנסת זכאי לכבוד הגדול להציע להסיר את הצעתו לסדר-היום של חבר כנסת אחר. חבר הכנסת קהלני, בבקשה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לפנות לעם ישראל החכם והפיקח ולממשלת ישראל. במשא-ומתן טוב שנדע להסתיר את כל הקלפים ולא לפרוס אותם לפני האויב שלנו. אני מציע לעצמנו, שלא נצהיר הצהרות בכל מקום. אני לא יודע לאן אנחנו הולכים ואנה אנו באים. אני יודע דבר אחד, שכל הצהרה שמצהירה על סוף הכוונה, מחלישה את המשא-ומתן. אני מציע לממשלה שלנו, שלפחות בשלב המשא-ומתן תסתיר יותר משהיא מגלה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

עובדיה עלי (הליכוד):

היו"ר י' עזרן:

לפנים משורת הדין אני נותן את רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

תסלח לי, אדוני היושב-ראש, אל תעשה לי טובות לפנים משורת הדין.

היו"ר י' עזרן:

אם לא טובות, אז אל תדבר. אני לא עושה לך טובות. אני לא מחפש לעשות לך טובות.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש ממך לנהוג בהתאם לתקנון.

היו"ר י' עזרן:

מה אומר התקנון, שאם לא נרשמת אני אתן לך לדבר? אני מצטער.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

יעקב שמאי (הליכוד):

אפשר להצביע, אדוני היושב-ראש?

היו"ר י' עזרן:

מה קרה לך, חבר הכנסת הירשזון, שאתה נרשם? מה קרה לכם היום? התקנון אומר שמי שנרשם מקבל רשות דיבור.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אני לא רושם. העבירו לי רשימה ואני נוהג בהתאם לרשימה. מה אתם רוצים? נתתי לשניים מחברי האופוזיציה לדבר.

קריאה:

היו"ר י' עזרן:

זכותו. שאלו את השר, זכותו להשיב.

אברהם הירשזון (הליכוד):

תעשה הפסקה עד שהמערך יתגייס.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אתם לא מקשיבים למה שהוא אומר. הוא רוצה להיענות לבקשה.

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

הנושא כל כך מלהיב, שאני מציע שיהיה דיון במליאה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, מי בעד הצעת השר שיהיה דיון במליאה? מי נגד?

עובדיה עלי (הליכוד):

אנחנו מבקשים להצביע כל הצעה לחוד.

היו"ר י' עזרן:

תנו לי רק שנייה אחת.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש: כל הצעה לחוד.

לימור לבנת (הליכוד):

כל הצעה לחוד.

שאול יהלום (מפד"ל):

כבעל ההצעה, אני רוצה להציע משהו.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, יש לפנינו הצעה או הסכמה של השר המשיב לדיון בכל הנושא במליאה.

משה קצב (הליכוד):

הצעה לסדר.

לימור לבנת (הליכוד):

כל הצעה לחוד.

היו"ר י' עזרני:

הבנו, כל הצעה לחוד.

מה אתה רוצה, אדוני?

משה קצב (הליכוד):

חברי הכנסת הציעו להסיר, מכיוון שידעו שהשר ממליץ להעביר לוועדה. אילו ידעו חברי הכנסת שהשר מתכוון לקיים דיון במליאה, יכול להיות שהיו חברי כנסת שהיו מציעים להעביר את הנושא לוועדה. הואיל והצעה כזאת לא קיימת, אני מבקש להעביר את ההצעות של סיעות הליכוד, מפד"ל וצומת לוועדת החוץ והביטחון.

קריאות:

היו"ר י' עזרני:

השר מסכים, אז מספיק.

קריאות:

שר התקשורת והמשטרה מ' שחל:

אדוני, גם להצעה הזאת אני מסכים.

רוני מילוא (הליכוד):

אנחנו מציעים שהממשלה תתפטר, אולי השר יסכים גם לזה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

רגע, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

לא, אני מצטער.

אהוד אולמרט (הליכוד):

רגע אחד.

היו"ר י' עזרן:

לא, אני מצטער. עם כל הכבוד וההערכה שיש לי אליך. לא, אני מצטער. אנחנו עוברים להצבעה. מי
בעד – – –

אהוד אולמרט (הליכוד):

רגע.

היו"ר י' עזרן:

לא, אין רגע, לא יהיה רגע.

דוד מגן (הליכוד):

ההצבעה אחת לאחת.

עובדיה עלי (הליכוד):

אתה חייב לשאול את המציעים.

היו"ר י' עזרן:

אני עובר להצבעה אחת אחת.

חבר הכנסת שאול יהלום, תן לי בבקשה לשאול אותך. אנא ממך, שב.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

מה אתם רוצים לעשות, סתם לעכב הצבעה? מה יצא מזה?

לימור לבנת (הליכוד):

אנחנו מעכבים?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שאול יהלום, אתה מסכים להצעת השר לדיון במליאה?

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, זו הצעה שלי בהסכמת השר להעביר לדון במליאה, זו לא הצעת השר.

עמיר פרץ (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

אנחנו מצביעים אם לדון במליאה או להסיר כפי שהוא הציע.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

יהלום כך הציע – להסיר.

חגי מירום (העבודה):

לא, זו הצעה שלו.

היו"ר י' עזרן:

אז מה אתה מציע?

שאול יהלום (מפד"ל):

דיון במליאה.

היו"ר י' עזרן:

אז מה אתה רוצה ממני?

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר י' עזרן:

מי בעד דיון במליאה, כפי הצעת המציע והשר?

אברהם הירשזון (הליכוד):

הצעה של מי?

היו"ר י' עזרן:

של חבר הכנסת שאול יהלום, אני הדגשתי. מה אתם עושים כאן בלגאן?

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 51

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ש' יהלום בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

51 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת שאול יהלום תידון במליאה.

אנחנו עוברים להצעה שנייה של חבר הכנסת בנימין טמקין. אדוני, למה אתה מסכים – לוועדה או למליאה?

בנימין טמקין (מרצ):

מליאה.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, אנחנו עוברים להצבעה.

קריאות:

— — —

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 20

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 28

נמנעים – אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ב' טמקין בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

28 נגד, 20 בעד. ובכן אני קובע – — —

חגי מירום (העבודה):

אין הסרה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חגי מירום, זה בעד או נגד.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זה בעד הנגד.

היו"ר י' עזרן:

28 נגד, 20 בעד. ההצעה הוסרה מסדר-היום.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום. מי בעד דיון במליאה? מי נגד?

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 21

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 27

נמנעים – 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ח' מירום בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

רוני מילוא (הליכוד):

תפסנו את הממשלה הפעם במצב לא טוב.

היו"ר י' עזרן:

21 בעד, 27 נגד, נמנע אחד. אני קובע שההצעה של חבר הכנסת חגי מירום הוסרה מסדר-היום.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת גונן שגב. מי בעד דיון במליאה ומי נגד?

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 41

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 7

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ג' שגב בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

41 בעד, שבעה נגד, נמנע אחד. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת גונן שגב תועבר לדין במליאה.

אנחנו עוברים להצבעה אחרונה, על הצעתה של חברת הכנסת לימור לבנת.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני אבקש לראות בזה הצבעת אמון או אי-אמון בממשלה.

חגי מירום (העבודה):

על מה מצביעים עכשיו?

היו"ר י' עזרן:

מצביעים כעת על הצעתה של חברת הכנסת לימור לבנת – לדין במליאה או להסרה. בבקשה.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 43

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 8

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלתה חברת הכנסת ל' לבנת בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

43 בעד, שמונה נגד, אין נמנעים. אני קובע שגם הצעתה של חברת הכנסת לימור לבנת תידון במליאת הכנסת.

שאלות בעל-פה

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר היום: שאלת בעל-פה. חבר הכנסת יגאל ביבי שואל את שר המשפטים שאלתא מס' 153.

ריאיון עם עורכת-הדין לאה צמל

יגאל ביבי (מפד"ל):

בעיתון "מעריב" מיום ט' באייר התשנ"ג, 30 באפריל 1993, נמסר מפי עורכת-הדין לאה צמל: "אני בעד פגיעה במתנחלים". בתשובה על שאלת העיתונאית: "תגידי לפחות שאת נגד פגיעה בחיי אדם", עונה עורכת-הדין צמל: "זה לא יהיה נכון, כי אני בעד פגיעה במתנחלים".

ברצוני לשאול:

1. האם הנושא נחקר?

2. מאחר שיש בדברים אלה, כפי שצוטטו לעיל, הסתה כביכול והתרת דמם של המתנחלים, האם תועמד הגברת צמל לדין?

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

היועץ המשפטי לממשלה הורה אתמול למשטרת ישראל לפתוח בחקירה נגד עורכת-הדין לאה צמל על דברים שיוחסו לה בפרסום ב"מעריב", מיום 30 באפריל 1993.

להלן הנוסח של המכתב ששלח עוזרו הבכיר של מר יוסף חריש, היועץ המשפטי לממשלה, לראש אגף החקירות במטה הארצי של משטרת ישראל:

"ראה נא במצורף למכתבי זה תצלום מכתבו מיום 30 באפריל 1993 של חבר הכנסת רון נחמן, וכן תצלום מכתבו מיום 2 במאי 1993 של מר גבי בוטבול.

שתי הפניות מתייחסות לדברים שכנטען ברשימה עיתונאית שראתה אור בעיתון 'מעריב' ביום 30 באפריל 1993, נאמרו על-ידי עורכת-הדין לאה צמל.

היועץ המשפטי לממשלה, לאחר התייעצות עם פרקליטת המדינה, מבקש כי עורכת-הדין לאה צמל תיחקר על דבריה ותיתן הסברים לדברים המיוחסים לה.

היועץ המשפטי לממשלה מבקש, כי עם תום החקירה יועבר תיק החקירה ובו ממצאיכם ומסקנותיכם לגביהם לעיונו."

שר המשטרה הודיע היום לפני דקות ספורות מעל דוכן זה, שמשטרת ישראל כבר פתחה בחקירה. כאמור, בגמר חקירתה של המשטרה יועבר תיק החקירה ליועץ המשפטי לממשלה, שיחליט אם יש יסוד לתלונה ואילו צעדים משפטיים יש לנקוט, אם בכלל.

היו"ר י' עזרן:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולהודות לשר המשפטים על התשובה. שמעתי את הדברים גם מפי שר המשטרה.

אני חושב שהסתה ודיבור הם לא פחות מסוכנים בחברה שלנו מאשר סכינים וסכינאות. הבעיה היא, שבסכינאות רואים את הדם שותת, ואילו בדיבורים, לפעמים לאחר שאדם אומר דברים ומסית, הוא אומר שהוא חוזר בו, ולא אמר את הדברים ומכחיש אותם. קשה להוכיח, לא תמיד מקליטים את הדברים, ואדם יכול להכחישם. אבל את הנזק ואת הדם הוא כבר שפך בדיבורים ובהסתה.

אני חושב, שבמקרה הזה צריך להתקיים דיון מעמיק וצריכה להיות חקירה רצינית, אולי כדי שאנשים אחרים העוסקים בהסתה בימים אלה יירתעו.

אני מברך על העשייה ועל פתיחת חקירת המשטרה. אבל, אני מבקש שהעניין הזה יילקח בצורה רצינית כדוגמה.

אני שואל את השר, האם אפשר להגביל לפחות את תנועותיה של אותה גברת ולאסור עליה להמשיך לשתף פעולה עם אויבי ישראל?

היו"ר י' עזרן:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, וזהו.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני השר, אני מודה לך על התשובה. שמחתי, לאחר שדיברנו ביום שישי על פרסום הכתבה, שטיפלת בנושא במהירות הראויה, ואכן היועץ המשפטי הורה על פתיחת חקירה, בהתאם לבקשתי ולבקשתו של ראש מועצת קרני-שומרון, גבי בוטבול.

עם זאת, אדוני השר, אני מוכרח לציין, שגם כאן, על במת הכנסת, אנחנו רואים שיטתיות של הסתה כלפי תושבי יהודה ושומרון. מדי יום ביומו אנשים אחראים ובעלי תפקיד מסיתים בצורה של אלימות מילולית ושמים אות קין על מצחם של התושבים. עד כדי כך, שילדים קטנים בבית-הספר שואלים, האומנם?

אני מציע לכל הדוברים לבוא, עם חסינות או בלי חסינות, לביקור בבתי-הספר, ידברו עם תלמידי כיתות א' וב' ושאלו מה ההשפעה של הדיבורים הבלתי-אחראיים האלה על אותם ילדים. מי הם הילדים האלה? הם ילדים של כולנו, ילדי ישראל.

פעם אחת צריך להפסיק להתייחס לדברים ברמה הפוליטית ולהסתכל על ההשלכה בשטח. הטרור המילולי הזה מביא אחר כך את הטרור הפיסי.

אני רוצה לשאול את השר, האם יש בדעתו לנקוט הליכים, ואולי לבדוק את החוק – מה ניתן לעשות נגד אותם מסיתים שלשונם מאוד מאוד זריזה. הייתי מבקש מהשר לקבל על כך תשובה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שכולנו מכירים את עורכת-הדין לאה צמל. היא אשה שמאמינה בדו-קיום יהודי-ערבי, בהשגת שלום צודק באזור, שיבטיח את הזכויות של שני העמים. על כך ניתנת לה כל ההערכה.

אני חושב שהמניע של מגיש השאילתא הנוספת, חבר הכנסת רון נחמן, הוא מניע של נקמנות פוליטית נגד אשה שפועלת נמרצות כדי לקרב את שני העמים ולפעול לקידום תהליך השלום באזור.

אני רוצה לשאול את כבוד השר, כאשר צורחים ברחובות "מוות לערבים" ומצטרפים אל הצורחים האלה מנהיגים פוליטיים בישראל, בבירה עצמה ובמקומות שונים, מה עשה היועץ המשפטי כדי למנוע את המשך הצרחות הללו? האם בגלל צרחות כאלה, שיש בהן הסתה גזענית ממדרגה ראשונה, מישהו כבר הובא לחקירה? האם מישהו מהצורחים הגזענים הללו הובא למשפט? זאת השאלה המתבקשת, ואין להעמיד לחקירה אשה שמאמינה בדו-קיום, בערכי שלום ובהבנה בין שני העמים.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

שאול יהלום (מפד"ל):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, תרשה לי משפט אחד כתשובה על דבריו של חבר הכנסת יהלום.

היו"ר י' עזרן:

אבל לא הוא המשיב, השר ישיב. הרי עוד פעם יהיה פולמוס, הוא לא יקבל את דבריו. האם אתה רוצה לתקן את העולם ומלכות שדי במשפט אחד?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת שאול יהלום שאל אותי אם אני בעד פגיעה ביהודים. אני רוצה לומר שאני נגד פגיעה בבני אדם, יהודים וערבים כאחד. אני נגד פגיעה בבני אדם בכלל.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, אני חושב שזה מובן מאליו שהממשלה תשמור על כיבוד חופש הבעת הדעה של כל אזרחיה, תהא הדעה אשר תהיה. הזכות להביע דעה, להתנגד, למחות, היא לגיטימית, אבל תמיד אך ורק בהתאם לחוק.

דווקא כאשר אנחנו נמצאים בתקופה של מחלוקת בעם, ומחלוקת רצינית, חשוב שנשמע האחד את חברו, נאמר מה שיש לנו לומר, אבל בשום פנים לא נגרור את עצמנו למצב של חריצת לשון, אי-קיום רסן ושליחת דברים בלתי שקולים.

לכן אני מבקש מכל אחד ואחד להיזהר שלא להסית לפעולה באלימות, שלא להסית לפעול באמצעים בלתי-חוקיים, כי כאן אנשים כבר עוברים את תחום המותר, את הקו האדום, ולא יהיה מנוס אלא להפעיל את החוק וראשית כול לחקור אותם בגין הדברים שאמרו.

אני לפחות אעשה כמיטב יכולתי כדי שזאת תהיה מדינת חוק ושנחנו נדע לעמוד על המשמר. אם תהיינה עבירות, נעביר לחקירה.

לחברי, חבר הכנסת יגאל ביבי, אתה שאלת אם אי-אפשר להגביל את תנועותיה של עורכת-הדין לאה צמל. אני רוצה להזכירך, שמדובר בעורכת-דין שהיא על-פי חוק מייצגת לקוחות. אנחנו שומרים על זכותם של חשודים ונאשמים להיות מיוצגים בבתי-המשפט. אנחנו לא נגביל לא אדם ולא עורך-דין בעשיית מלאכתו, אלא על-פי חוק. היינו, אם תוצאות החקירה, לכשיובאו ליועץ המשפטי לממשלה, יחייבו הסקת מסקנות, הרי שזה בידיו. אבל עד אז, היא עדיין בחזקת זכאית, מה גם שיש לחקור,

ראשית, האם היא אמרה את הדברים שפורסמו; שנית, האם הדברים שאמרה הם באמת חריגה מהמותר על-פי חוק; ושלישית, אם כך הדבר, מה ייעשה.

על כך לא נחליט אני ואתה, כי אנחנו נציגים של מפלגות פוליטיות, אלא יחליט מי שהוסמך לכך, ואלה הם היועץ המשפטי לממשלה ופרקליטת המדינה.

להערתך, חבר הכנסת דראושה. אתה העלית נושא כאוב, ויש מקום להיות רגיש אליו. נכון הדבר, כשקורים מעשי אלימות קשים: פגיעה בסכין או ירי באזרחים שלווים, אין ספק שכולם מתקוממים והדם רותח, ובאופן די טבעי אנשים מבקשים לנקום. אבל דווקא ברגעי מצוקה צריך לשמור על צלם אנוש וצריך לזכור, שאם איש חטא, יש לפעול נגדו, אולם הקריאה הזאת היא קריאה נוראה, שלא תמיד מבינים מייד את משמעותה, אותה קריאה שאתה הזכרת, ואני מוכן לומר אותה ולהדגיש על מנת שזה לא יקרה; הקריאה הזאת, "מוות לערבים", כאילו יש פה הטלת דופי בעם שלם על חטאו של יחיד, זה דבר חמור ביותר וזה מזכיר לנו כיהודים דברים חמורים ביותר שנאמרו וצעקו אותם נגדנו במדינות זרות ואחרות, ולכן הדברים הידרדרו עקב צעקות שכאלה.

יש להבחין בין מחבל, רוצח, פושע, ויהיה הוא בן עם זה או בן עם אחר, לבין הטלת כתם והסתה נגד בני כל אותו עם. מה חטאו בני כל אותו עם, בייחוד כשאנחנו יודעים שבמדינה שלנו יש אוכלוסייה, שהיא אוכלוסייה נאמנה ושומרת חוק, ואין לקרוא קריאות כאלה, ויש לגנות אותן.

מה שרציתי לומר לך בסיכום, חבר הכנסת דראושה, הוא שאני יודע שהדברים האלה, ערים להם במשרד המשפטים, אבל אם יהיה צורך, אני אהיה מוכן ליזום חקיקה, שתגדיר באופן מפורש את הקריאה "מוות לערבים" כעבירה, כדי שאם למישהו יש ספק מה מותר ומה אסור, הוא יבין. הוא רוצה לטעון בעד עונש מוות, שיטען; עונש מוות למחבלים – בבקשה, שיטען, זו מדינה חופשית, מותר לו. אבל "מוות לערבים", צעקה שכזו בגין חטאו של יחיד היא פשע.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר.

הצעות לסדר-היום

אוטובוסי "אגד" היוצאים לדרכם לפני צאת השבת

היו"ר י' עזרן:

אנחנו כבר זוכים לעבור לנושא הבא – הצעה לסדר-היום מס' 1125 בנושא: תעריפי הנסיעה בתחבורה הציבורית, מאת חבר הכנסת יעקב שמאי. אני רואה שהוא לא נמצא.

אנחנו עוברים להצעות הבאות לסדר-היום, מס' 1481 ו-1503, בנושא: "אוטובוסי "אגד" היוצאים לדרכם לפני צאת השבת – של חבר הכנסת אבנר חי שאקי ושל חבר הכנסת אברהם שפירא. ישיב כבוד שר התחבורה. בבקשה, חבר הכנסת שאקי.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר התחבורה, חברי הכנסת, מדינה זו קמה כמדינה יהודית, על-פי מגילת העצמאות. בין הדברים הראשונים במעלה, שמייחדים אותה כמדינה יהודית ללא צל של ספק, זו העובדה שיום המנוחה השבועי שלה הוא השבת, מפני שזה היום הקדוש של עם ישראל. וכבר עם הקמת המדינה, סמוך מאוד להקמת המדינה, נתקבל חוק שעות עבודה ומנוחה, שקבע בבירור, בלשון חד-משמעית, שליהודים בישראל 36 שעות רצופות בשבוע הן המנוחה השבועית של יהודי, והיום שלו הוא יום השבת. משום כך מקובל היה כבר מאז קום המדינה שיום זה נתייחד לכך שעובדים, אסור היה להעביד אותם בשבת אלא אם נתקבל היתר לכך.

זה עתה קראנו בפרשת השבוע, קדושים, פסוק מפורסם ביותר: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו, אני ה'". שואלים חז"ל: למה הפסוק הזה מסתיים במלים "אני ה'"? כדי לומר לך, שאם אביו של אדם אומר לו: חלל את השבת, צריך הבן לענות לאביו ולומר לו: דע לך, אני חייב לכבד אותך, אבל כשאתה מסית אותי לחלל את השבת, אני חייב לשמוע לקולו של הבורא. אתה ואבך חייבים בכבודי, כך אומר ה' לעם ישראל.

אינני צריך לומר פה מה היא השבת בעיני העם לדורותיו. רבי שמעון בר יוחאי, שאת ההילולה שעל שמו אנחנו עומדים לחגוג בימים הקרובים, בל"ג בעומר, אמר מאמר מופלא, שחבל שלא מנסים אותו, בבחינת "בחנוני וראו". אומר רבי שמעון בר יוחאי: אלמלא משמרים ישראל שתי שבתות כהלכתן, מייד נגאלים. אילו היה עם ישראל מחליט לשמור את השבת כהלכתה במשך שבועיים רצופים, הוא היה נגאל. מעניין, אילו גם חילונים היו אומרים לעצמם: בואו ננסה, נשפיע על כל העם לשמור את השבת כהלכתה, אולי היינו מקרבים את הגאולה.

אבל עד שיעשו זאת – ונתפלל שזה יעשה – מדינת ישראל נטלה על עצמה להבטיח דימוי ציבורי לפחות, פרהסיה ציבורית של שבת. אחד האמצעים להבטיח את השבת הזו הוא התחבורה הציבורית. וכבר מאז קום המדינה אין תחבורה ציבורית בשבת, מפני שאין להעביד אנשים בשבת. וגולדה מאיר, זכרה לברכה, בתקנות שהיא התקינה על-פי החוק הזה שזה עתה ציינתי אותו, קבעה שעובדי התחבורה חייבים לשבות לפחות 25 שעות.

והנה מתברר שלאחרונה נעשים מאמצים על-ידי סיעה פוליטית בקואליציה לעשות כמיטב יכולתו כדי שיהיו חילולי שבת, כדי שאוטובוסים של "אגד", ולא רק של "אגד", גם של "דן", יצאו לפני צאת השבת, וזה מנוגד לקיים, זה פוגע בסטטוס-קוו אנטה. אני יודע שממשלה זו, כמו כל קודמותיה, נטלה על עצמה לקיים את הסטטוס-קוו אנטה, לשמור על הקיים, להבטיח את המינימום. קדושת השבת היא כבוד לישראל והיא מאפיינת מדרגה ראשונה של ישראל כעם.

בקשתי אליך, אדוני שר התחבורה, שלא תשמע לדרישה הזאת. הדרישה הזאת מאפיינת ציבור מסוים בארץ. למזלנו הטוב, זה מיעוט קטן בעם, בקושי 10%, שהיה רוצה לראות את השבת מחוללת, שהיה רוצה לראות תחבורה בשבת, לכל דבר ועניין.

שמחתי מאוד לקרוא את המכתב מטעמך אל מנהל אגף התנועה של "אגד", שבו מודיע לו מר לנגר, סגן בכיר למפקח הארצי על התעבורה: "הריני להודיעכם כי איננו מאשרים שינוי להוראותינו שבסמך" – היינו שאין להפעיל תחבורה ציבורית בשבת מעבר למה שהותר – "אבקשכם להימנע מכל שינוי בהפעלת קווי תחבורה ציבורית במוצאי שבת שאינו בהתאם להוראות הנ"ל. כל האמור לעיל חל על מפת התנועה המתוכננת למאי 1993".

אני מבקש ממך – ואני בטוח שמאחורי בקשה זו עומד ציבור גדול מאוד בישראל, של דתיים, של מסורתיים, של מכבדי שבת, שאפילו הם אינם שומרי שבת, הם אינם רוצים לראות בחילול שבת המוני – שאכן יישמר הדבר.

הנה עכשיו התחיל לפעול לא מזמן שעון הקיץ, וכתוצאה מן השינוי הזה, שהוא שינוי חוקי על-פי דין, מנצלים את העובדה הזו ב"אגד" ומוציאים את האוטובוסים שלהם בשבתות, כאילו אנחנו ממשיכים את שעון החורף. משמע, הם מפירים את ההוראות הקיימות, את התקנות של שר התחבורה הקודם, שהותקנו על-פי החוק שנתקבל לפני כשנתיים-וחצי באותו עניין.

בקשתי אליך היא באמת שזה יישמר ושייוחד הדבר רק לאותם מקרים שהוכרו ככאלה שאין מנוס מהם, אם זה הסעת חיילי צה"ל, הנמצאים במקומות מסוימים, שזה פיקוח נפש, כדי להבטיח את נסיעתם בצורה שלא תסכן את חייהם; אם זה עובדים של בתי-חולים, הנמצאים בעצם מילוי תפקידם, וכמובן, כשמדובר במיעוטים, בלא-יהודים, שעליהם מעולם לא הוטלה השבת, ולהיפך, בתורתנו המצב הוא שגוי איננו צריך לשמור שבת, איש לא דורש ממנו לשמור שבת. אבל ככל שזה נוגע לתחבורה הציבורית בישראל, זה אחד הביטויים של שמירת השבת, שהאוטובוסים של "אגד", האוטובוסים של "דן", האוטובוסים של כל הקואופרטיבים הללו מחויבים לשמור על כך, על הכניסה של השבת ועל היציאה של השבת, שלא ייסעו ביום שישי לאחר כניסת השבת ושלא יצאו לפני שיצאה השבת.

הדבר הזה נדרש מפני שזה מענייננו כולנו שהשבת תישמר. לצערי הרב, ניתנו בעבר היתרים במקום שלא צריך היה לתת היתרים. רבים אינם מצפים להיתרים. מפירים את החוק ביוזעין, מביאים מעט מאוד לדין בנושא זה.

אבל בהכירי אותך, ידידי שר התחבורה, כאיש מסורת, כאיש שיש לו כבוד גדול לתורת ישראל ולמסורת ישראל, אני מקווה ומצפה שאתה תעמוד על המשמר שאכן ההוראות הקיימות, ההנחיות הקיימות, המצב המשפטי הקיים יישמרו, הן משום שזו מדיניות ממשלתית מקובלת, הידועה תחת השם: "סטטוס-קוו אנטה", שמירה על הסטטוס-קוו, והן משום שכולנו מחויבים לעשות הכול כדי שהייחוד של ישראל ביום השבת יישמר. לצערי, זה לא כל השבת, ולא כל הפרהסיה, אבל אותו מינימום שהחוק מחייב, שהתקנות מחייבות, לפחות זה יישמר. ואם באמת יפרו אותו, חזקה עליך ועל משרדך, יחד עם משרד העבודה והרווחה, שיעשה הכול כדי שבאמת השבת תישמר בתחבורה הציבורית. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת שאקי. הוא קיבל תוספת של דקה מכיוון שאני הייתי תלמיד שלו.

בבקשה, חבר הכנסת אברהם שפירא. חבר הכנסת שפירא, כמה זמן אתה צריך?

אברהם שפירא (יהדות התורה):

לפי הנוכחות באולם יש לי הרבה זמן.

היו"ר ש' וייס:

התקנון נותן לך עשר דקות. אם תרצה סבסוד של דקה נוספת – – –

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אתה לא תלמיד שלי.

היו"ר ש' וייס:

בין בוריסלב לדרוהוביץ' אעשה גם את זה.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

כבוד היושב-ראש, חבל שלא היית כאן קודם לכן, כאשר התקיים דיון על רמת-הגולן, כאשר האולם היה מלא והיו פה צעקות עד לב השמים. השבת מורידה מתח, כי בשבת אין כנסת – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אין טלוויזיה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שפירא, זה לא בגלל רמת-הגולן. בשעה 16:00 ערוץ-2 מפסיק לשדר מן הכנסת.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

ערוץ-2 מפסיק לשדר בשעה 16:00, ולכן המצב הוא כפי שהוא.

היו"ר ש' וייס:

זהו. אני לא נדברתי עם השרה, אבל הגבנו נכון.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

הייתי רוצה לראות את הקולות מהסיעות האחרות, שחבריהן באים אלי ואומרים לי: עכשיו אתה תצביע אתנו. איפה הם נמצאים כשמדברים על השבת?

אני שמח, ואני פותח את דברי בדבר הזה, ששר התחבורה ישראל קיסר נתן לי מכתב שהודפס ב-6 במאי, שפרופסור שאקי קרא אותו, וכפי שאנחנו מכירים את שר התחבורה, שהוא שומר מסורת, בשבילו שבת זה כבוד. אני זוכר שכאשר ניהלנו משא-ומתן קואליציוני הבטיחו לנו שמה שהיה יהיה, והשר בוודאי יעבור על זה עוד הפעם היום.

אני רוצה להגיד משהו. יש סמל לשבת, שהעם היהודי קיבל אותה במרה, לפני עשרת הדיברות. כיבוד אב ואם, שבת ודינים – אלה היו שלוש המצוות שניתנו לנו במרה. מפרשי התורה אומרים: למה נתנו לנו את השבת במרה? כי אז האנשים לא עבדו. במרה נפל מן משמים, וכל אחד קיבל את האוכל שלו ליד ביתו. זאת אומרת, נתנו שבת במרה כדי להוכיח ששבת אינה יום מנוחה כמו יום ראשון אצל הגויים. שבת היא חוט השדרה של העם היהודי. ואני בשביל שבת אחת הייתי מוותר על הרבה דברים.

אני אומר לאנשי מרצ הנמצאים כאן, שיבינו שהם עוד יזדקקו ליהדות התורה, שיפסיקו ללחוץ עליך לפתוח קווי אוטובוסים בשבת.

לצערי הרב, "אגד" מחלל שבת, "אגד" נוסע בשבת בקווים הבין-עירוניים. המשטרה לא חוקרת דבר הקשור בחוק שיש לו ריח של תורה. כך גם לגבי חוק ההפלות. כאשר רופא מקבל 1,000 שקל בשביל ביצוע הפלה ולא משלם מס הכנסה ומע"מ, יביאו אותו לחקירה. אבל אם הוא עושה זאת ונותן קבלה על ביצוע ההפלה, אף שיש חוק בעניין זה, אין חוקרים אותו. יש לנו חוק תמונות תועבה, שאפילו גברת אלוני הצביעה בעדו, והיום כל המדינה מלאה תמונות תועבה, ואין אפילו שוטר אחד שחוקר את זה, למרות כל הפניות שלנו בעניין זה אל המשטרה.

עכשיו אני רוצה להגיד, שעם ישראל זקוק להרבה רחמי שמים. אתם רוצים לנהל משא-ומתן על שלום, ובשביל זה צריך עוד יותר רחמי שמים. אני מציע לא לגעת בשבת – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

לפי שמנהלים את המשא-ומתן, זו איננה סיבה טובה. שייכשלו.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אדוני שר התחבורה, אני רוצה להגיד לך משהו. בחודש מאי לפני שנה פתח שר התחבורה הקודם תשעה קווים כדי שיוכלו לנסוע בשבת. אני אומר לך, שבגלל זה נפל הליכוד בבחירות.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בגלל השבת?

אברהם שפירא (יהדות התורה):

בגלל השבת. אני משוכנע בזה. בשבילי השבת חשובה יותר מכל דיון אחר, ולא רק אצלי אלא אצל כל יהודי בכל מקום שהוא. גם ליהודים שאינם שומרי מסורת יש דרך-ארץ לשבת.

אני רוצה להגיד לך משהו: אומרים שצריך להפעיל קווים בשביל חיילים. לפני שנה שאל הרב פלדמן בעניין זה את שר הביטחון, ועמד כאן סגן שר הביטחון דאז, חבר הכנסת עובדיה עלי, והשיב לרב פלדמן. הוא דחה את הטענות האלה מכול וכול, ובתשובתו קבע סגן שר הביטחון, כי חופשות סוף-שבוע בצה"ל מתוכננות כך שכל חייל יכול להגיע לביתו לפני כניסת השבת. יחידות בצה"ל אינן מתכננות פעילות ביטחונית שוטפת המחייבת חזרה בשבת מחופשה. אם יש פעילות ביטחונית בשבת או במוצאי-שבת – כך הוא אמר – מבוטלת חופשת סוף-השבוע של החיילים.

כאשר שמענו על הרכב הממשלה, היו בינינו כאלה שדאגו מאוד מאוד מפני מה שיהיה במשרד התחבורה. אבל כאשר שמענו שישראל קיסר הולך למשרד התחבורה, היינו בטוחים שהסטטוס-קוו יישמר. אנחנו מבקשים ממך שלא לתת יד לאלה הרוצים לחלל את השבת. יש סכינאים נגד יהודים, יש סכינאים נגד השבת. אנחנו מבקשים ממך לשמור מפני אלה שרוצים לתת סכין לשבת. ובזכות זה ה' ייתן לך שיהיו פחות תאונות דרכים, פחות צרות, ואתה תוכל לקדש שם שמים ולהוכיח לכולם ששבת עומדת אפילו לפני רמת-הגולן. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת אברהם שפירא. בבקשה, אדוני שר התחבורה.

שר התחבורה י' קיסר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתשובה על שאילתות של חבר הכנסת שאקי ושל חבר הכנסת אברהם שפירא, והיו גם פניות מחברי חברי הקואליציה מש"ס שלא הציגו כאן באופן פורמלי שאילתות

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

הצעות לסדר-היום, אדוני השר.

שר התחבורה י' קיסר:

סליחה. אכן הצעות לסדר-היום. העיקר הוא הנושא, ולא הדרך.

למעשה אין לי אלא לחזור על רוב הדברים שאמרתם, אבל בהעדר דבר אחד, כיוון שלא הבאתי אתי הרבה פסוקים.

היו"ר י' עזרן:

לא מפני שחסרו לאדוני.

שר התחבורה י' קיסר:

לא, לא, אתה יודע.

כידוע, נתקבל חוק בכנסת ב-1991, חוק לתיקון פקודת התעבורה, האומר: איסור הפעלת אוטובוס ציבורי בימי מנוחה בקו שירות. לעניין זה יתחשב השר ככל שניתן במסורת ישראל, בכל הנוגע לאיסור תנועת כלי רכב בימי מנוחה.

אני קיבלתי את ההצעה כמות שהיא. אני, כשר המופקד על ביצוע החוק, מודיע לכנסת כי אין לי דעה או הצעה לשינוי החוק. אבל אני לא רוצה להתכחש ולומר, ואמרו זאת גם מעל במה זאת, שאין סיעות, אולי באופוזיציה, אבל גם חברי בקואליציה, שהיו כן רוצים לשנות את החוק.

שאול יהלום (מפד"ל):

מי מהאופוזיציה?

שר התחבורה י' קיסר:

אני מניח שוודאי מצומת. יש אנשים בתוכם. אני לא בא כרגע לעשות חשבון אלא אולי אני יכול להגיד לגבי מרצ, שיש אכן רצון לשנות את החוק. הם התחייבו בפני בוחריהם, ואפילו עשו מעשה של העמדת אוטובוסים באורח פרטי כדי להסיע נוסעים בשבת.

משה קצב (הליכוד):

בקדנציה הקודמת.

שר התחבורה י' קיסר:

בקדנציה הקודמת. בקדנציה הזאת הם לא יכולים כי אני קיים.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, שאלתי את אלה שאיימו להפעיל אוטובוסים: אתם שכחתם שהשר קצב אינו שר התחבורה? אמרו: כן, מזכרנו כעת.

שר התחבורה י' קיסר:

כן, אני ממשיך אותה מדיניות שהניח השר הקודם, משה קצב, שיושב כאן. אבל, צריך לזכור דבר אחד, שהיתה תקנה בחוק, וזה לא כפי שאמרת, אדוני חבר הכנסת שפירא. ובתקנה שנקבעה אף היא על-ידי שר התחבורה הקודם, ואפילו הרשימה נעשתה על דעתכם, הוכנסו כמה קריטריונים מתי מותר ובאילו נסיבות מותר להפעיל אוטובוסים לפני צאת השבת. חבר הכנסת שאקי הזכיר אותם: בתי-חולים, מחנות צה"ל, יישובי ספר, מיעוטים, ויש אפילו קווים חיוניים מבחינה תחבורתית. זה כתוב בתקנה שנקבעה על-ידי השר הקודם, בהתאם לסיכומים הקואליציוניים שהיו אז עם הסיעות הדתיות בקואליציה.

על-פי הקריטריונים האלה הוכנו רשימות. עד כמה שאני יודע, כמעט לא הוכנסו בהן שינויים. אלא כבר אמרו, בשעה שיש מעבר בין שעות החורף לשעות הקיץ יש איזה זמן של התארגנות ואז יש מי שחושב שהוא מנצל את המצב הזה אולי קצת כדי לשנות את הסטטוס-קוו.

לכן, אין בדעתי לאפשר שינוי בהסדר הקיים.

פנחס בדש (צומת):

איזה הסדר? זה ששינו לפני הבחירות.

שר התחבורה י' קיסר:

אני אומר: אותו הסדר שהיה קיים לפני הבחירות הוא ההסדר שהתקבל על דעת החברים ובהתחייבות לש"ס, וגם בדיבורים עם אגודת ישראל, ללכת לכיוון הזה. להוציא דבר אחד, ופה אני דווקא חולק על דעתו של חבר הכנסת שפירא. אנחנו חיים בתקופה, שלצערנו בשל הסכינאות, שאומנם עכשיו נרגעה בשל הסגר, הביטחון האישי הפך להיות בעיה רצינית לאזרחי מדינת ישראל. לפחות לגבי יישובים מרוחקים, שמופיעים בתקנה שאני יכול להשתמש בה, יש וצריך לפעמים להרגיע אפילו את ההורים. אם חיילים או חיילות צריכים להגיע למקום יישוב רחוק, הלוא הוא לא יתחיל לנסוע בשעה 21:00 ויגרום לדאגה לאם או לאב. אסור לנו, אני קראתי לזה בבחינת פיקוח נפש.

פנחס בדש (צומת):

יש התחייבות להחזיר למה שהיה ב-1991.

שר התחבורה י' קיסר:

אדוני, אני אומר עוד הפעם: להוציא מקרים יחידים שאני אמצא לנחון. והלוא אמרתם שיש לכם על מי לסמוך. לא עומד כאן במקרה זה עוכר ישראל, תרתי משמע. אני בעד שמירה על האופי ועל הצביון, אבל לשם זה נתן המחוקק אפשרות, שאם קורה וצריך לעשות איזה דבר כדי להקל – צריך לאפשר את זה. הכול ובלבד שיישמר הסטטוס-קוו הקיים – שלא להתיר נסיעת אוטובוסים בשבת.

פנחס בדש (צומת):

הסטטוס-קוו היה קיים עד 1991.

שר התחבורה י' קיסר:

אני מציע לחברי, חבר הכנסת שאקי וחבר הכנסת שפירא, להסתפק בהודעה שלי ולהוריד את ההצעות מסדר-היום.

אדוני היושב-ראש, אני חוזר עוד הפעם, וזה על דעת שני חברי הכנסת, שאני מציע להם ולכנסת שיסתפקו בהודעה שלי ויורידו את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר י' עזרן:

להסתפק בהודעה. חבר הכנסת בדש רוצה לשאול ואחר כך אני.

פנחס בדש (צומת):

למה שינו את הסטטוס-קוו ב-1991? זה לא רק חיילים, זה גם אזרחים. עד 1991 יצא האוטובוס מוקדם יותר לפני צאת השבת. בשנת 1991 שינו את זה. זה לא רק חיילים. אזרחים נאלצים לנסוע בטרמפים כדי להגיע למחוז חפצם. לנו אין חברות אוטובוסים שאנחנו יכולים להשתמש בהן. אני חושב שצריך לתת את השירות הזה לציבור. הציבור החילוני מהווה 75%–80%, צריך להתחשב בו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

יש 90% דתיים באולם הזה כעת.

שר התחבורה י' קיסר:

אני מודיע כאן שאין בדעתי לשנות, להוציא אותם מקרים יוצאים דופן. נכון שיש על זה ויכוח גם מהאספקט הדתי, גם מהאספקט הפוליטי, גם מהאספקט הקואליציוני. יש לנו התחייבות, אני שומר עליה, אין לי בעיה.

פנחס בדש (צומת):

אני פניתי אליך במכתב ולא קיבלתי תשובה עד היום.

היו"ר י' עזרן:

אדוני השר, אני פונה אליך, אף שאין זה מקובל שהיושב-ראש פונה. היות שיש כאן רגיעה ואווירה טובה, והיתה לי הזכות לפנות אליך ונעניתי בחיוב ובאדיבות מצדך, ואני מאוד מודה ומעריך – תרשה לי לשאול.

כאשר מדברים על נקודה ספציפית זו של הסעת חיילים, הרי לא מדובר על קו אזרחי שעובר מנקודה א' לנקודה ב', ועובר על-יד מחנה מפני שכל-כולו הוא אזרחי. הכוונה בתקנות היא להסעות חיילים למחנה חיילים. לכן אני מבקש שהדבר יובהר.

שר התחבורה י' קיסר:

אני אומר שוב, אם ניקח את קו תל-אביב-ירושלים או תל-אביב-חיפה, ודאי שנוסעים חיילים. לא על זה מדובר. אני מדבר על אותם יישובים מרוחקים, נניח כמו מצפה-רמון. אני לא יכול להרשות לעצמי שממצפה-רמון יתחילו לנסוע בשעה 21:00. זה בשבילי היוצא דופן. מה גם שאני רוצה להגיד שלא ערכנו עד רגע זה שום שינויים.

כדי שדברי לא ייראו בלתי אמינים בעיני חברי הכנסת והכנסת, אני מוכרח לומר את האמת כולה. זה השיקול היחיד שהנחה אותי לפחות, אם צריך לשנות במובן של חילול שבת או הכבדה לגבי הנוסעים – אם יש דבר כזה באווירה שאנחנו חיים בה היום, צריך להתחשב גם בו.

היו"ר י' עזרן:

הצעה אחרת לחבר הכנסת גולדפרב.

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת שפירא אמר, שבהסכם הקואליציוני סוכם שמה שהיה הוא שיהיה, ואני מזכיר לחבר הכנסת שפירא, שמה שהיה לא בדיוק מה שנמצא עכשיו, כי מה שהיה זה אוטובוס השבת של מרצ, שלא נמצא עכשיו. בזה רציתי לתקן את דברי חבר הכנסת שפירא. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. אנחנו מודים לחברים המציעים ולשר. הכנסת מסתפקת בהודעתו של שר התחבורה.

הצעת חוק הגנת העובד הישראלי, התשנ"ג-1992

(הצעת חבר הכנסת ש' גוטמן)

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק תמ"ט – הצעת חוק הגנת העובד הישראלי, של חבר הכנסת שאול גוטמן; אף שעל-פי התקנון, לצערי הרב, הוצאתי אותו מהמליאה ומותר לו לחזור רק להצבעה, אבל הפה שאסר הוא הפה שהתיר, ובכבוד יעלה ויבוא.

שאול גוטמן (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כחמישה חודשים הנחתי על שולחן הבית הצעת חוק להגנת העובד הישראלי. באותה תקופה העסיקה אותי במיוחד האבטלה, שהגיעה לממדים מבהילים – 220,000 איש ואשה. כחבר ועדת העבודה והרווחה הייתי עד לניסיונות שונים לבלום את האבטלה. המשותף לכולם היה ההיקף הזעום, כמה אלפי מקומות עבודה, ואף זאת לא כפתרון כלכלי כי אם בעבודות יזומות.

והנה, כשבדקתי את הנעשה במתקנות שבמדינות העולם, התחוויר לי כי בנושא העסקת זרים אנו מנהלים חקיקה רשלנית. בכל המדינות המפותחות העובד המקומי מוגן וקיימת מגבלה חמורה על העסקת מי שאינם אזרחים או תושבי קבע. ואילו אצלנו, נראה כי למי שהוא ערבי מיש"ע יש סיכוי טוב יותר למצוא עבודה מאשר למי שהוא אזרח, עולה חדש.

הצעת החוק הנוכחית הולכת בעקבות חז"ל: "עניי עירך קודמים", ובעקבות מרבית המדינות המתקנות שנקטו אמצעים תחיקתיים כדי להגביל מתן אישורי עבודה לעובדים שאינם אזרחים או תושבי קבע. בהצעת החוק מספר היתרי העבודה לזרים עומד ביחס הפוך למספר המובטלים במשק. ככל שמספר המובטלים גדול יותר, מספר ההיתרים קטן יותר, ולהיפך.

באופן מפורש, 2 מיליארדים חלקי מספר המובטלים. אם, לדוגמה, מספר המובטלים הוא 200,000, אזי מספר ההיתרים הכולל לזרים יעמוד על 10,000.

רבותי חברי הכנסת, לחוק המוצע היבטים מוסריים, חברתיים וביטחוניים. כבר בראשית המאה קבע א.ד. גורדון: "בעבודה לקינו ובעבודה נרפא". ועוד הוא אומר: "בזה לא הכמות עיקר, כי אם האיכות, כוח החיים והגידול, כוח העבודה והיצירה, וגם הכוח של מסירות נפש. מי שיעבוד יותר, ייתן יותר את נפשו, הוא יקנה יותר זכות מוסרית וגם יותר כוח חיוני על הארץ".

ולאן הידרדרנו מאז העלייה השנייה? צאו וראו, 120,000 ערביי יש"ע שאינם אזרחי המדינה עבדו בכל רחבי הארץ עד הפעלת הסגר, ועתה למעלה מ-30,000 רשיונות עבודה מונפקים מחדש, ועוד היד נטויה. בחבל-אשכול הסמוך לרצועת-עזה, 80% מהמשקים – אני חוזר על כך, גברתי השרה: 80% מהמשקים מוכרים "דמן" לערביי הרצועה. אגב, גם בעצם ימי הסגר. התופעה פשתה גם בקיבוצים אחדים, אם כי באופן עקיף. הפכנו לעם של אדונים ונצלנים, הרואים את כל ההוויה בארצנו דרך "החור שבגרוש".

יש לקבוע בצער, כי באופן עקבי אנחנו מאבדים את הזכות המוסרית על ארץ-ישראל, כל הארץ, גם זו שבתוך "הקו הירוק".

הקביעה כי "ישראלים אינם מוכנים לעבוד" אינה נכונה. מדינת ישראל נותנת תמריץ שלא לעבוד. גם בנושאים חברתיים, מנהיגות נמדדת בדוגמה אישית. לא יעלה על הדעת, ש-120,000 ערביי יש"ע יעבדו בישראל, ובאותה שעה עצמה ישבו 220,000 מובטלים בבית ויקבלו דמי אבטלה. זהו תמריץ לבטלה.

יתירה מכך, לאחרונה, מלבד ערעור ערך העבודה והצידוק לאחיזתנו בארץ, מתערערת גם קדושת החיים. לעתים במלחמת מגן אנו מוצאים עצמנו משלמים מחיר דמים יקר. אולם תופעת הטרור בכלל והסכינאות בפרט אינה מחויבת המציאות. יש באפשרותנו לסלק את התופעה כמעט לחלוטין על-ידי איסור עבודה ושהייה בישראל שבתוך "הקו הירוק", כפי שכל מדינה מתוקנת היתה עושה במקומנו.

והנה, יש דוברים ממשלתיים הטוענים, כי אין לאסור על ערביי יש"ע לעבוד בישראל, שכן גורמים ביטחוניים טוענים, כי הדבר יביא להסלמה ביטחונית. האומנם? כמפקד פלוגה ששירת במילואים שנים מספר ברצועת-עזה, הרשו לי לחלוק על קביעת הגורמים הביטחוניים שהוזכרו. יש גורמים ביטחוניים המעוניינים להקל על עצמם את המלאכה ונוח להם שהקיטור לא יצא בתחום אחריותם.

ברצוני לקבוע, כי לאחר שלא תורשה עבודת ערביי יש"ע בישראל, יחפשו ערביי יש"ע מחיה במקומות מגוריהם או מעבר לים, אם הם חפצים בפרנסה. אני משוכנע שהרבה מרץ שמושקע היום באינתיפאדה יושקע אז ביצירת מקומות פרנסה ביש"ע. זאת יש לדעת, השכר שאנו משלמים לערביי יש"ע משמן את גלגלי האינתיפאדה ביותר ממיליארד שקל בשנה. גם לשיטת אלה הסבורים כי כשלטון יש לנו זיקה ומחויבות לפרנסת ערביי יש"ע, היה חכם יותר ואפילו כלכלי יותר ליצור מקומות עבודה במקומותיהם.

רבותי חברי הכנסת, בשבועות האחרונים הביע ראש הממשלה ושר הביטחון מר יצחק רבין את דעתו, כי כל עוד 120,000 ערביי יש"ע עובדים בישראל, הסכינאות מצד אחד והאבטלה מצד שני לא ייעלמו. הוא קרא למעסיקים לצמצם למינימום את העסקת ערביי יש"ע בישראל ולחזור לעבודה ישראלית. נראה לי שעל כנסת ישראל לתמוך במגמה זו של ראש הממשלה בחקיקה נאותה.

גם יושב-ראש סיעת העבודה, חבר הכנסת אלי דיין, הביע דעתו, ואני מצטט: "יש להפסיק לאלתר העסקתם של פועלי השטחים ובעיקר מרצועת-עזה בתוך גבולות 'הקו הירוק' – 'הארץ' מ-14 במרס 1993. דעה זו של ראשי הקואליציה נתמכת על-ידי סקר 'מעריב', המראה כי 76% מהציבור בישראל מתנגדים להעסקת ערביי יש"ע בישראל.

גם ראשי השמאל מגיעים, מסיבות שונות לחלוטין, למסקנות זהות. ב-27 באוגוסט 1987 כתב ב"הארץ" אז חבר הכנסת יוסי שריד, ואני מצטט: "עדיף היה להגיע למצב שבו מפסיקים תושבי הגדה והרצועה כליל את עבודתם הזולה בשירות המדינה הכובשת". וחבר הכנסת אז, פרופסור אמנון רובינשטיין, מצוטט: "יש לבצע הפרדה בינינו לבינם לאלתר, שכן קל יחסית לצמצם את רצח הישראלים". הוא אומר: "עובדה, כי במלחמת המפרץ, כשהממשלה נאלצה לסגור את 'הקו הירוק', לא נפל ישראלי אחד מידי מרצחים". יתירה מכך, משטרת ישראל הודיעה, כי בסגר הקודם על הרצועה ירדה רמת הפשיעה בגוש-דן בכ-40%.

והנה, תוך כדי הסגר הנוכחי, מספר רשיונות העבודה לערביי יש"ע הולך וגדל לעשרות אלפים. שוב נמצא עצמנו עם עבודה ערבית, ולא עברית, שעליה דיבר ראש הממשלה.

לסיכום הצעת החוק ברצוני להדגיש את הנקודות הבאות:

- א. יש להגביל בחוק את מספר היתרי העבודה לזרים שאינם אזרחי המדינה או תושבי קבע בה.
- ב. יש לעודד עבודה ישראלית על-ידי שימוש בדמי האבטלה לתגבור השכר בענפים אחדים מעבר לשכר המינימום.
- ג. המצב הביטחוני ישתפר פלאים גם בתחום "הקו הירוק" אך גם ביש"ע. הסכינאות תיעלם מרחובותינו. מרץ רב יושקע בחיפוש וביצירה של מקומות עבודה ביש"ע ובארצות אחרות. האינתיפאדה תפסיד כמיליארד שקל בשנה. המחויבות שלנו לקדושת החיים חייבת להיות מוחלטת.
- ד. רמת האבטלה תרד באחת לכדי מחצית. המחויבות שלנו היא בראש ובראשונה לאזרחי ישראל המובטלים.
- ה. ערך העבודה יקבל את ערכו הראוי, ותופעות האריסות והניצול ייעלמו.

אני קורא לחברי הכנסת לתמוך בהצעת חוק זאת.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת שאול גוטמן. אני מבקש מכבוד שרת העבודה והרווחה להשיב. אחר כך נעבור להצבעה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להתייחס להצעתו של חבר הכנסת שאול גוטמן – חוק הגנת העובד הישראלי, כך הוא נקרא.

הצעת החוק באה לאסור עבודתם של עובדים זרים בישראל ולקבוע תקרה למספר אישורי עבודה שיונפקו עבורם.

הצעת חוק זו מתעלמת מהעובדה, שבתאריך 1 במאי – זה אפילו תאריך סמלי – 1991, נכנס לתוקף חוק עובדים זרים (העסקה שלא כדין), התשנ"א–1991, ולפיו נקבע איסור על העסקת עובד זר בניגוד להוראות סעיף 32 לחוק שירות התעסוקה, לרבות סנקציה פלילית חמורה על מי שהפר את הוראות

החוק. יתר על כן, החוק קובע סנקציה פלילית גם על מתווכים וקבלני כוח-אדם, שבסיועם הועסקו עובדים זרים שלא כדין.

על ביצוע החוק מופקדת יחידת חקירות ופיקוח של שירות התעסוקה. אנחנו הגדלנו אותה עכשיו ב-30 תקנים של משרד העבודה והרווחה, שאותם קיבלנו במיוחד למטרה זו, ותפקידם הוא לאכוף את כל חוקי העבודה. אנחנו מתמקדים עכשיו בעובדים שנכנסים לישראל ללא היתרים וללא רשיונות.

אני רוצה לומר לכם כאן, חברים, שאילו היה הסכסוך בינינו לבין הערבים, שהוא סכסוך קשה מאוד, יותר סכסוך הגיוני ופחות סכסוך רגשי – וכאשר שני עמים במלחמה הרגש מהווה מרכיב מאוד משמעותי – לא היינו מתירים, מאז 1970, לכל כך הרבה עובדים להיכנס לארץ בלי לאכוף עליהם את חוקי העבודה הישראליים ולא היינו עומדים היום במצב שבו אנחנו מצויים.

מנתוני שירות התעסוקה, המופקד על-פי חוק על הסדרת שוק העבודה בישראל, או נקרא לזה מערכת העבודה בישראל, עולה כי בארץ מועסקים כיום כ-6,343 עובדים זרים בהיתר, ולפי הערכת משרד הפנים יש עוד כ-10,000, ואני מעריכה שיותר, עובדים זרים המועסקים בישראל ללא היתר.

אשר לעובדים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה, הממשלה אישרה מאז הסגר כניסתם של 34,000 עובדים.

הצעת החוק של חבר הכנסת גוטמן, שלפיה יוגבל מספר העובדים הזרים בהתאם לאריתמטיקה מספרית של 2 מיליארדים מחולקים במספר המובטלים, נראית לי שרירותית ובלתי רצינית.

אני לא רואה שום צורך בהצעת החוק הזאת. היא לא באה לשנות דבר וחצי דבר. הבעיה שלנו היום היא אכיפה. הבעיה שלנו היום היא איך אנחנו מביאים את הישראלים לעבוד.

אבל אני לא מתנגדת, אדוני היושב-ראש, שהצעת החוק תועבר לבירור בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, לפנינו קריאה טרומית של הצעת חוק של חבר הכנסת שאול גוטמן. שרת העבודה והרווחה מסכימה להעביר אותה לוועדת העבודה והרווחה. חבר הכנסת המציע, אתה מסכים להצעתה?

שאול גוטמן (מולדת):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעתו של חבר הכנסת שאול גוטמן בקריאה טרומית? בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 8

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגנת העובד הישראלי, התשנ"ג-1992, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שמונה בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק תועבר לוועדת העבודה והרווחה לבירור ולדיון. תודה.

הצעת חוק חסידי אומות העולם (קצבה), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת א"ח שאקי)

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק תק"ד של חבר הכנסת אבנר חי שאקי, הצעת חוק חסידי אומות העולם (קצבה), התשנ"ג-1993. חבר הכנסת שאקי, בבקשה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק חסידי אומות העולם (קצבה), המובאת היום על-ידי בפניכם, מבקשת לעשות צדק, ולו באיחור, עם קבוצה קטנה של אנשים מופלאים, חסידי אומות העולם, שסיכנו את חייהם בתקופת השואה כדי להציל יהודים מציפורניהן של חיות הטרף הנאציות, בכל רחבי אירופה.

כבר בשנת התשי"ג, שנים מעטות לאחר הקמת המדינה, נתקבל בכנסת חוק זיכרון השואה והגבורה – יד ושם, שקבע כי רשות הזיכרון "יד ושם" הוקמה, בין השאר, כדי להנציח את פועלם ההירואי של "חסידי אומות העולם ששמו נפשם בכפם להצלת יהודים". בכך ביקש המחוקק הישראלי להביע תודה והוקרה לאלה, לא-יהודים, אלפים במספר, שבנסיבות קשות ביותר, תוך סיכון חייהם וחיי משפחותיהם, נחלצו להצלת חייהם של אלפי יהודים נרדפים, שהצורר הנאצי, קלגסיו וגרורותיהם שאפו להשמידם.

מתוך למעלה מרבעת חסידי אומות העולם, שאותו על-ידי רשות הזיכרון "יד ושם" זכו בתעודות הוקרה על גבורתם ומסירות נפשם, חיים בישראל, על-פי בחירתם, 42 חסידי אומות העולם.

לאחר שנים של שכחה מצערת והזנחה כואבת של ציבור אנושי נעלה ומופלא זה, ובעקבות מאמצים ממושכים של חברי הכנסת דב שילנסקי ושבח וייס, וכן של שופט בית-משפט העליון לשעבר משה בייסקי, ראש הוועד לטיפול בחסידי אומות העולם, הושג הסדר, לפני כשמונה שנים, ועל-פיו נטלה על עצמה ממשלת ישראל לטפל בצרכים הקיומיים הבסיסיים של קבוצת חסידי אומות העולם החיים בישראל, והובטח תשלום קצבה חודשית לכל אחד מהם בשיעור שנקבע, בתוספת כמה הטבות בסיסיות, מובנות מאליהן.

נראה לי, כי מן הראוי שתוכן הסדר מינהלי זה יעוגן בחוק ויהפוך חלק מספר החוקים של מדינת ישראל. על-ידי כך תבטא הכנסת את הערכתה והוקרתה, ואת הערכת העם בישראל וכן את הערכת העם היהודי לתפוצותיו, לאומץ לבם, לעוז רוחם, לגבורתם ולאצילות נפשם של חסידי אומות העולם החיים עמנו בישראל על שסיכנו את חייהם ואת בני משפחותיהם כדי להגן על חייהם של יהודים, שהרוצחים הנאצים ומשרתיהם ביקשו את נפשם יום-יום ושעה-שעה.

ברצוני להדגיש, כי אין להצעת חוק זו כל משמעות תקציבית, ומשמעותה היא חינוכית וסמלית בעיקרה.

למותר לציין בפניכם, חברי הכנסת, את השקפת חכמינו, זכרם לברכה, שלפיה כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא. ופה מדובר בהצלתם של אלפים-אלפים רבים של יהודים.

חסידי אומות העולם החיים בתוכנו ראויים גם ראויים לכך שמעמדם ייקבע באופן חגיגי בחוק של מדינת ישראל, הואיל והכרת הטובה וביטוי התודה למיטיב הם תכונה יהודית בסיסית, הנעוצה בעצם השם "יהודי". נזכור, חברי הכנסת, כי המושג "יהודי" נובע מן השם יהודה, והשם יהודה בא לעולם לאחר שאמו, לאה, אמרה: "הפעם אודה את ה'". וגם בברכה שניתנה ליהודה נאמר: "אתה יודוך אחיך". הווי אומר, היהודי הוא מעצם מהותו כיהודי אדם היודע להודות לבוראו ולהודות על מעשים ולהכיר בטוב. ולא מקרה הוא שיומו של היהודי המאמין מתחיל יום-יום במלה "מודה". כל יהודי מאמין, ברגע שהוא קם, לפני שהוא נוטל את ידיו, אומר: "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך".

בתור עם היודע מה היא תודה ומה היא הודיה, ובתור עם שאינו רוצה להיחשב כפוי טובה, חובה מוטלת עלינו לקבוע בספר החוקים לדורות עולם, שאנחנו יודעים להודות, להעריך ולהוקיר את אלה שסיכנו את חייהם, שמו נפשם בכפם כדי להציל יהודים בנסיבות איומות ביותר, שכולנו יודעים עליהן.

יש לזה משמעות חינוכית יהודית גם ציונית, וגם אוניברסלית, אנושית מן המדרגה העליונה. ידעו תלמידי ישראל דהיום, ולדורות, וידעו בני עמנו בארץ ובתפוצות, כי אין אנו כפויי טובה, חלילה, כי אין אנו שוכחים את אלה שהיטיבו ומיטיבים עמנו, ובמיוחד יודעים אנו להוקיר את אלה שבתוך ים של גזענות, בלבה של האנטישמיות האיומה ביותר בימות עולם, בלבה של שנאת אדם שלא היתה כמותה ושל שנאת ישראל בת בלי שם כפי שבאה לידי ביטוי בנאציזם ההיטלריסטי, ובעיצומן של רדיפות אכזריות אחרי יהודים כדי להשמידם, אך ורק באשר יהודים הם, ידעו להתעלות, להסתכן, לגלות רגשי אחווה נעלים תוך מאמץ מודע, שנשא פרי, להציל את בני חסותם היהודים ממוות בטוח, מוות אכזרי בידי כיתות יורים, או בתאי הגזים הידועים לשמצה, באשר גם הם נבראו בצלם אלוהים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש את תמיכתם של חלקי הבית, על המספר הזעום שמצוי היום במליאה, בהצעת החוק, מאחר שהעניין אינו פוליטי, חלילה, ואין בו עניין לאופוזיציה וקואליציה. זה עניין אנושי, יהודי, נעלה ביותר, שיוסיף כבוד רב לכנסת ולעם, ויעשה צדק עם הגיבורים העלומים הללו, הצדיקים בסדום במובן המלא והמקורי של המושג, חסידי אומות העולם. ברגע שזה ייקבע בספר החוקים, כל הנוער בישראל וכל העם בישראל וכל העם לתפוצותיו ידעו: אנחנו איננו שוכחים, אנחנו זוכרים לטובה את אלה שידעו להתעלות לרמה הגבוהה, שהצדיקה את ראייתם בעינינו כחסידי אומות העולם.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, גברתי שרת העבודה והרווחה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת אבנר חי שאקי מציע לעגן בחוק תגמולים לחסידי אומות העולם, שסיכנו את נפשם כדי להציל יהודים בשעות האפלות ביותר שידעה ההיסטוריה האנושית.

לפי הצעת החוק המונחת לפניכם, יהיה מי שהוכר כחסיד אומות העולם לפי חוק זיכרון השואה והגבורה – יד ושם, התשי"ג-1953, זכאי לתגמול שישלים את הכנסתו עד לגובה השכר הממוצע במשק, המגיע כיום לסך של 3,210 שקלים.

רבותי חברי הכנסת, אף שזכאותם של חסידי אומות העולם אינה מוסדרת כיום בחוק, משלמת המדינה תגמולים לחסידי אומות העולם לפי הסכם שנחתם בין המוסד לביטוח לאומי לבין אוצר המדינה והסוכנות היהודית. ההסכם מקנה לחסידי אומות העולם זכאות לתגמולים העולים בהיקפם על התשלום המוצע בהצעת החוק שלפנינו.

ההסכם האמור, שנערך לפי סעיף 200 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], מקנה לחסידי אומות העולם תגמול חודשי בסכום השווה לשכר הממוצע, בלי קשר להכנסות הזכאי, וכן ביטוח רפואי, קצובת הבראה וסיוע בפתרון בעיית דיור לבן זוגו של חסיד אומות העולם שנפטר, או לילדיו שבישראל. הם מקבלים תגמול חודשי בגובה השכר הממוצע.

אדוני היושב-ראש, אף שההסכם הקיים מאז 1987 מעניק לחסידי אומות העולם זכויות רחבות יותר מאשר הצעת החוק, אני מציעה, בשל המיוחדות שבנושא, להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת שאקי לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנה לקריאה ראשונה. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. אדוני המציע, חבר הכנסת שאקי, אתה מסכים?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

אם אתה מסכים, אנו עוברים להצבעה. אחרי הסערה אנחנו ממש נהנים מרגיעה מוחלטת. אני מקווה שכך זה יימשך עד הסוף.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כשאין טלוויזיה, יש שקט.

היו"ר י' עזרן:

זה גם נכון. כאשר אין טלוויזיה, עובדים.

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת אבנר חי שאקי לוועדת העבודה והרווחה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסידי אומות העולם (קצבה), התשנ"ג-1993,

לדין מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, 12 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק עוברת בקריאה טרומית לוועדת העבודה והרווחה לבירור ולדין מעמיק יותר.

הצעות לסדר-היום

היתרי עבודה לזרים ולעובדים מיש"ע

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא האחרון בסדר-היום: הצעות לסדר-היום מס' 1477, 1482, 1493, 1497 ו-1508, בנושא: היתרי עבודה לזרים ולעובדים מיש"ע.

הצעה מס' 1477, של חבר הכנסת משה קצב, בבקשה, במסגרת של שבע דקות.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעקבות הסגר החליטה הממשלה להקצות כמה אלפי עובדים נוספים, המכונים זרים, לעבוד בישראל. המעסיקים, אולי גם שרים בממשלה, דורשים להרחיב את היקף העסקת הזרים בארץ, וזאת למרות היקפי האבטלה הקשים: קרוב ל-10% בלתי מועסקים וכ-124,000 דורשי עבודה.

שרת העבודה והרווחה הודיעה היום בכנסת, כי בארץ מועסקים למעלה מ-10,000 זרים שלא בהיתר. כפי הנראה ממשלת ישראל, משרד הפנים ומשרד המשטרה אינם מצליחים לאתר אותם ולגרש אותם. ואף-על-פי-כן יש דרישה של גורמים, גם ציבוריים ופוליטיים, להרחיב את היקף העסקת הזרים במשק.

זה שנים אחדות, אדוני היושב-ראש, ארצות אירופה נתונות בעיצומם של צעדים להפסקת העסקת זרים בתחומיהן. נוכחות הזרים גורמת להן נזקים קשים. אנחנו צריכים ללמוד מהטעויות שאותן מדינות עשו ומהקשיים שהן נקלעו אליהם בעצם העסקת הזרים.

היו"ר י' עזרן:

בעיות ביטחוניות.

משה קצב (הליכוד):

בישראל אבטלה של למעלה מ-10%. איך נסביר לציבור הישראלי, שיש פה כל כך הרבה מובטלים ואנחנו מייבאים לארץ עובדים זרים?

ביהודה ובשומרון יש מצב כלכלי קשה בגלל האבטלה הקשה שם וחוסר תעסוקה. איך נסביר לעולם, שאנחנו נותנים לערביי יהודה ושומרון לגווע ברעב ונותנים לאזרחים מחוץ-לארץ לבוא לעבוד פה?

יתירה מכך, גם מהבחינות הכלכליות, גברתי שרת העבודה והרווחה, אין שום הצדקה וצורך בהעסקת זרים. התשלום לעובדים זרים הוא במטבע חוץ, ובוודאי זה מהווה נטל על משק המדינה.

מי שיעבוד פה בוודאי יתמיד, הוא ידרוש במשך הזמן לצרף את בני משפחתו מתאילנד, מהפיליפינים, מטורקיה ומרומניה. במשך הזמן הוא ידרוש זכויות סוציאליות. אנחנו עלולים להקים פה בישראל מושבה של זרים עם הווי משלהם.

אנחנו עלולים לגרום לכך, שגורמים בין-לאומיים, שגרירויות זרות, יתחילו להתערב כדי לשפר את תנאי העסקתם של אותם זרים, כפי שאכן קורה עם השגרירות הפיליפינית, שמתערבת לטובת העובדים הפיליפינים.

בשנים האחרונות אושרו אמנות בין-לאומיות רבות, שבאו להגן על זכויות הזרים. האם נוכל לעמוד בכל התנאים שהאמנות הבין-לאומיות כופות על ישראל וישראל אשררה אותם?

למעסיקים למעשה נוח להעסיק זרים, כיוון שהם נוטים להעסיק את הזרים בעבודות זולות ופשוטות. אבל כאשר מתברר שמרבית העובדים הזרים מועסקים פה שלא בהיתר, המעסיקים לא ממהרים לסייע לגורמי השלטון לאתר את הזרים ולסלק אותם.

אדוני היושב-ראש, אנחנו ערים גם לכך, שבעתות משבר לאומי לזרים אין אותו רגש לאומי פטריוטי והם עלולים לחבל במשק הישראלי. ידוע לי, שבמלחמת המפרץ סירבו עובדים זרים שהשיטו ספינות ישראליות להשיט את האוניות לכיוון חופי ישראל, כיוון שהם חששו מפני התקפות הטילים העירקיים; שלא לדבר על עבודות סטיגמטיות שנדבקות לאותם עיסוקים שהזרים מועסקים בהם וישראלים

מאותן סיבות מסרבים ללכת לעבוד, ובוודאי נגרמת שחיקה רצינית מאוד בנורמות ובערכים החינוכיים.

הנה כי כן, אדוני היושב-ראש, יש השלכות כלכליות, חברתיות, ביטחוניות, מדיניות, פוליטיות וחינוכיות להעסקת הזרים.

למען האמת, ההחלטה האוסרת העסקת זרים וערבים מיש"ע איננה ביטחונית כלל, הבעיה היא בראש ובראשונה כלכלית-פוליטית. המשק הישראלי טיפח בשנים האחרונות תלות גדולה מדי בעבודה זולה ופשוטה. זה רע למשק, ואני אומר למעסיקים – זה גם רע לכם.

בעיית כוח העבודה היא חוסר איזון וכמעט תלות מוחלטת בעבודה זולה ופשוטה. מתפתחת תחרות לא בריאה ואף מזיקה בין מובטלים ישראלים מיומנים בעלי יכולת, בעלי השכלה, לבין פועלים חסרי מקצוע וזולים גם מיש"ע וגם מרחבי העולם.

אני בהחלט תומך בגישה שצריכה להניע ולהמריץ את הישראלים ללכת לכל תעסוקה מצויה, אך לא לכפות עליהם.

בוודאי יש צורך בשינויים בחוק ביטוח אבטלה. כאן המקום להזכיר לשרת העבודה והרווחה, שהיא, כיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה בכנסת, בתכסיסי השהיה, מנעה בשעתה אישור של כמה תיקונים לחוקים בנושא חוק ביטוח אבטלה מטעמים "סוציאליים"; והיום היא ממחרת להביא אותם לאישור הממשלה והכנסת. אבל, גם לא צריך לשכוח שחוק ביטוח אבטלה הוא חוק ביטוחי, אלה אינם כספים של הממשלה, אלה הם כספיהם של העובדים עצמם, שביטחו את עצמם למקרה שתהיה אבטלה. ממש כפי שלא יעלה על הדעת שאדם מבטח את עצמו נגד גנבה, ואם גנב פרץ לביתו אין לשנות את תנאי הביטוח, כך גם לא יעלה על הדעת היום לשנות בצורה קיצונית את חוק ביטוח אבטלה.

צריך גם לזכור ולא להתעלם מהפילוסופיה שמאחורי חוק ביטוח אבטלה. החוק אומנם מגביל את משך הזמן שבו העובד שביטח את עצמו נהנה מכספי מענקי האבטלה, אבל ההיגיון הוא, שהעובד המובטל במשך הזמן הפנוי מחפש את העיסוקים המתאימים להכשרתו המקצועית ולהשכלתו. אחת מן השתיים: אם ישונה החוק ונכפה על עובדים בעלי מקצוע ומיומנים ללכת לכל תעסוקה מצויה במשק, כמו למשל מהנדס, שנפנה אותו לעבוד באיסוף אשפה, אם הוא יסרב, הוא יפסיד את מענקי האבטלה ולא ייחנה מכספיו שלו, ואם יסכים, הוא יסתובב תקופה ארוכה ממורמר ויעבוד בעבודה ללא חשק, ללא מוטיבציה ובוודאי גם המשק יפסיד, כיוון שהמשק השקיע בו כסף רב, הכשיר אותו להיות בעל מקצוע נדרש. המדינה הכשירה אותו הכשרה מקצועית, העניקה לו השכלה, והמשק לא יכול להפיק ממנו את התועלת.

צריך להזכיר, שגם השינויים בחוק לא יוצרים תעסוקה. הממשלה צריכה, גברתי שרת העבודה והרווחה, ליצור במשך שלוש השנים הקרובות, אם רוצים למנוע גידול נוסף באבטלה, חצי מיליון מקומות עבודה חדשים. הבטחתם את חיסול האבטלה. אבל בתקופת כהונתה של הממשלה הנוכחית כבר יש גידול ניכר בהיקף המובטלים – 30% ויותר.

כמו כן, כתוצאה מההחלטות להקפיא את הבנייה לא רק ביש"ע, אלא גם בנגב, גם בגליל, אותו גליל שממשלת הליכוד יצרה בו רוב יהודי, המאזן הזה עומד להתערער בגלל ביטול חוזי בנייה בהיקפים גדולים מאוד. משום כך גם נפלטו אלפים מקרב עובדי הבניין למעגל המובטלים.

ואף-על-פי-כן, תשאלו אותי, ובצדק: מה הם הפתרונות, אתה נגד העסקת זרים, איך תתמודד עם בעיות המשק – גם היושב-ראש בהערת ביניים העיר לי, איני יודע אם זה נרשם בפרוטוקול. ראשית, לטווח הארוך, אדוני היושב-ראש, צריך לצמצם את התלות בכוח העבודה במשק הישראלי.

היו"ר י' עזרן:

למען האמת, אני חזקתי את דבריי בעניין עובדים זרים באירופה, אף שאין להם בעיות ביטחוניות. קל וחומר פה. השאלה שלך נכונה – איך להתמודד.

משה קצב (הליכוד):

אני אציע פתרונות, אדוני היושב-ראש. אני חושב שהמשק צריך להיערך לטווח הארוך לצמצום התלות בכוח העבודה, כיוון שיש היום פער בין ההיצע לבין הביקוש בכוח העבודה.

שיפורים טכנולוגיים יכולים בהחלט להביא לצמצום התלות בכוח העבודה.

אני תומך בהענקת שיפורים בשכר לעובד כדי להניע ישראלים ללכת לכל תעסוקה מצויה. לעובד ישראלי קשה להתמודד עם תנאי השכר הזולים והעבודות הפשוטות של ערבים מיש"ע ושל עובדים זרים מרחבי העולם.

צריך לזכור, אדוני היושב-ראש, שעלות העסקת עובד זר נמוכה מהעלות שכרוכה בשיפורים טכנולוגיים.

צריך להזכיר לארגוני המעסיקים, שרבים מקרב עובדי ייש"ע גם מחבלים במקומות העבודה. זאת ראינו בבתי-חולים, ראינו במפעלי תעשייה. סיפר לי מנכ"ל של מפעל תעשייתי של חליפות לייצוא, איך העובדים הערבים מיש"ע גזרו חליפות שהיו מיועדות לייצוא. בבתי-חולים הם סותמים את צינורות הביוב ומסכנים את שלומם של החולים המאושפזים באותם בתי-חולים. בלי שום ספק, הגישה שאפשרה העסקת זרים וערבים מיש"ע עיכבה החדרת שיפורים טכנולוגיים.

ודאי שגם מערכת החינוך צריכה לעודד ולשפר את היחס לעבודה ולהעלותו בסולם הערכים בחברה הישראלית.

אבל, לטווח המידי, אדוני היושב-ראש, ובכך אסיים, אני חושב שהממשלה צריכה להסיר את הסגר בכל מה שנוגע לבעלי משפחות, צעירים מעל גיל 30 שיש להם עבר נקי. על-פי נתונים בדוקים,

למעלה מ-90% ממעשי הפיגוע מתבצעים על-ידי צעירים עד גיל 30. אם זה האפיון של מבצעי מעשי הרצח והחבלה, הרי שאפשר לאסור עליהם בלבד, על אנשים עד גיל 30, את הכניסה לישראל, ולכל האחרים אפשר לתת היתרי עבודה בתחומי ישראל, ובכך נוכל בוודאי להקל את הבעיות שהמשק והכלכלה הישראלים נקלעו אליהן, ובכך גם נוכל לאפשר לאותם ערבים תושבי יש"ע מקור לקיום כלכלי.

אני חושב שיש בהחלט הצדקה גם להביא עובדים מדרום-לבנון כדי לעבוד במשק הישראלי.

בכל מקרה, הצפת המשק בעובדים זרים יש לה השלכות כלכליות, חברתיות, חינוכיות, ביטחוניות ופוליטיות קשות ביותר, ואין לגבש מדיניות הנשענת על צרכים פוליטיים באצטלה של צרכים ביטחוניים.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת משה קצב. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה. אני מאוד מבקש להקפיד על מסגרת הזמן של שבע דקות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברתי שרת העבודה והרווחה, הוויכוח הנמשך על הסגר מצד אחד, על העובדים הזרים מצד שני, ועל המובטלים, שטוענים נגדם שהם לא רוצים לעבוד – הוויכוח הזה נמשך משום שהתחושה, גם הציבורית, היא שהדברים במידה רבה הם במין מעגל קסמים, שלא נחלים ממנו.

אני חושבת שאחריות, שכולנו מכירים בה, של הממשלה לביטחונם, לשלומם, לפרנסתם של אזרחי ישראל חלה – למיטב ידיעתי, גם לדעתה של השרה – גם על תושבי השטחים הכבושים. אבל 26 שנות כיבוש גרמו למצב של איבה כזאת, כפי שאמרה קודם השרה, לרמה כזאת של איבה רגשית, שאנחנו נמצאים היום במצב אולי הגרוע ביותר מבחינה זאת. אני חושבת שהאיבה הזאת שאנחנו סובלים ממנה היא גם פרי של הכיבוש במובן של שלילת זכויות לאומיות ושלילת זכויות אזרח, אבל גם פרי של מצוקה כלכלית קשה, ובמקרה של הפלשתינים תושבי השטחים פשוט אי-אפשר להפריד בין שתי המצוקות הללו.

יש היום מצב, שבו מדי יום מתפרסמות הידיעות הנוראות על הרוגים ופצועים. ביממה אחת נורו למוות שבעה פלשתינים ברצועה. יש התנגשויות אלימות בלתי פוסקות. אתמול נפצע אנושות ילד בן שש. את ההתנגשויות האלימות האלה אי-אפשר לנתק מהמצב של הסגר, ולכן אני בטוחה שבסופו של דבר יסתבר – – –

אלכס גולדפרב (צומת):

למה הדברים קורים? למה הסגר?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נכון. בסופו של דבר יסתבר, שאתה לא יכול לפתור בעיה מדינית לא באמצעות גירוש ולא באמצעות סגר.

אינני יודעת מה יקרה. כמו כן, כבר היו מעשי סגר במקרים קודמים, ובסופו של דבר הגענו לרמות הרבה יותר חמורות של אלימות, של קורבנות, של סכינאות. לכן אין לי שום סיבה לחשוב שהסגר הזה יביא בסופו של דבר לתוצאות טובות יותר. מכאן שהניסיון לסגור את הפלשתינים מחמיר, להערכתי, את המצב וגורם ליותר ויותר אנשים מקרב תושבי השטחים להיות במצב שאנחנו מכירים אותו היסטורית, שכבר אין מה להפסיד, ומצב של "כבר אין מה להפסיד" עלול לגרום לתופעות של מתח ואלימות חריפים הרבה יותר.

אבל מה שאנחנו עדים לו היום הוא, שבמצב הקיים לא רק שהסגר גורם למצוקה קשה ביותר בשטחים, למצב שאנשים כבר משתמשים במה שנשאר להם ממלאי המזון, לתופעות אולי לא של רעב, שלאנשים אין מה לאכול, אין פיתה, אבל של רעב במובן העמוק יותר של המלה.

אנחנו נמצאים היום במצב, שבו החברה הישראלית נדרשת להתמודד גם עם נורמות שהתפתחו ב-25 השנים האחרונות, של ניצול מחפיר על-ידי מעבידים, של גזלת ההפרשות לביטוח הלאומי מידי פועלי השטחים – והגעה למצב שבו למעשה במדינת ישראל היתה שכבה שלמה של פועלים מהשטחים ופועלים זרים, שלגביהם לא החילו את חוקי העבודה, לא את שכר המינימום ולא חוקים אחרים.

כמו גם במקרים אחרים, לפעמים נדמה שזה מאוד רווחי וכדאי למשק הישראלי להעסיק תאילנדים, שיעבדו 15 שעות ביממה שבעה ימים בשבוע, או פלשתינים, שעובדים 20 יום אבל רושמים להם 10 ימים והם מקבלים שכר לפי 10 ימים, וזה ממש משתלם. אבל בסופו של דבר, מה שאנחנו רואים היום הוא, שגידלנו שכבה שלמה גם של מעבידים שמוכנים להעסיק אנשים רק בתנאים הנצלניים המחפירים האלה. כי על מה היום הוויכוח הגדול גם עם הקבלנים, גם עם החקלאים, גם עם כל אלה שהעסיקו את פועלי השטחים? הוויכוח הגדול הוא על השכר. הוויכוח הגדול הוא על נורמות שהשתרשו באותם ענפים. הוויכוח הגדול הוא על ניסיון לכפות על המשק הישראלי שכר נמוך יותר, ובין היתר באמצעות עובדים זרים.

היום התפרסמו הנתונים, שהשכר הריאלי במגזר העסקי ירד מאז 1988 ב-10%. זאת אחת התוצאות של העסקת פועלים מהשטחים. עם זה, בתנאים הקיימים, כל ניסיון לומר שהיום אנחנו יכולים להסיר מעלינו את האחריות לגורלם של הפועלים מהשטחים, ליצור הפרדה מינהלית ובעצם להפוך את השטחים, ובמיוחד את עזה, למחנה מעצר גדול אחד – הייתי אומרת שעושה את הדבר הרע שבכל העולמות: גם בתוך ישראל נשארו הנורמות האלה של עבודה זולה, וגם מונעים מהפועלים האלה לעבוד בתוך מדינת ישראל.

לכן, החזקת המקל בשני הקצוות היא בלתי אפשרית. הפתרון המדיני, שאני מקווה שיושג ויוביל להפרדה מדינית, אמור גם להוביל לשיתוף פעולה כלכלי. גם אז אני מקווה שנצליח לשרש את התופעות של הניצול המחפיר הזה של פועלים זרים – במקרה הזה של פועלים פלשתינים, אבל גם של פועלים זרים אחרים. אבל אז לפועלים הזרים תהיה לפחות מדינה, יהיה להם שר עבודה ויהיו להם איגודים מקצועיים ויהיו להם כל אותם כלים שבעזרתם מדינה דואגת לאזרחיה גם כאשר הם נמצאים כעובדים זרים במדינה שכנה. במצב של היום אין מי שידאג להם, וגם ההסתדרות, לדעתי, בתחום הזה מועלת בתפקידה.

מכאן אני רוצה להדגיש ולומר, שכאשר מחזיקים את הפועלים הפלשתינים בסגר, ומצד שני לוחצים להביא פועלים זרים – אני חושבת שבתנאים הקיימים העמדה של השרה, שאני מעודדת אותה, היא להקטין עד למינימום את האישורים לפועלים זרים ולהגדיל עד למקסימום אפשרי את מספר הפועלים הפלשתינים שיינתנו להם היתרי עבודה בישראל.

אני רוצה להדגיש ולומר, לא משום שאני חושבת שבזה יפתרו כל הבעיות, אלא משום שבמצב הקיים היום, בתסבוכת הזו שאליה נקלענו, וכל עוד לא ימצא פתרון מדיני, אני לא רואה דרך אחרת. לכן, האצת המשא-ומתן, הסרת הסגר, אחריות לקיום פיקוח הרבה יותר חמור על תנאי העבודה, לדעתי אלה הדברים הדחופים ביותר.

הדבר האחרון שרציתי לומר לך בהקשר זה הוא, שבדיונים על הבעייתיות הזאת עולה הרבה פעמים הנושא של חוסר רצון לעבוד. ואני רוצה לומר לך רק משפט אחד: אתמול, בהפגנה של העולים החדשים – לא דיברתי עם כולם, היו שם 15,000 – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בלי שתסיימי אני אומרת לך, חברת הכנסת גוז'נסקי: מה שנהגו לעשות לעובדי השטחים עושים היום לעולים החדשים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נכון, נכון. אני רוצה לומר לך, שמעתי סיפורים, ואני לא אספר את כולם, רק דבר אחד: לוקחים אדם ליום-יומיים לעבודה, אומרים לו: אתה לא מתאים, שולחים אותו הביתה בלי שכר. זאת אומרת, כאילו לוקחים אותו לניסיון לעבודה. ואם משלמים שכר שהוא לא שכר מינימום.

לכן אני רוצה לומר: אני מקווה שיוסר ההסגר ויחזרו הפועלים, ואת הקרב הגדול על שירות הנורמות האלה אנחנו צריכים לחזק. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מודה לך מאוד על שהקפדת על מסגרת הזמן – שבע דקות, ואני מקווה שגם חבר הכנסת רן כהן יעשה זאת.

חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרצ):

אני אשתדל, אדוני היושב-ראש, אני מבטיח.

היו"ר י' עזרן:

תודה, חן חן.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה, חברות וחברי הכנסת, אני מתנגד באופן מאוד חריף לייבוא של 2,000 או מספר כל שהוא של עובדים זרים. מי שקורא את העמודים השלמים האלה בכל העיתונים, שעולים הון עתק, של חברות וקבלני הבנייה, שמבזבזים סכומי עתק – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש להם מאיפה, אל תדאג.

רן כהן (מרצ):

כן, יש להם מאיפה; ולא זו בלבד, אלא כדי לאיים בפיטורי 100,000 עובדים ועוד 200,000 עובדים. זאת ממש שערורייה, זה ממש ביזיון לאנשים רציניים, שאין ממש קשר בין מעשה החרפה הזה לבין העובדה שהם בכל זאת לוקחים חלק בבניין הארץ. אני חושב שזה דבר מוקצה מחמת מיאוס וצריך לגנות אותו בכל תוקף, בעיקר כשבדרך הזאת הם רוצים לנסות ולשבור את רוחה ואת כוונתה של הממשלה, שמתנגדת לייבוא עובדים זרים.

גברתי שרת העבודה והרווחה, אני רוצה לומר לך, שלעניות דעתי זה פשוט נראה חלמאות, או נראה כאבסורד בלתי נסבל. אנשי ענף הבנייה אומרים שחסרים 15,000 עובדים או 20,000 עובדים או 30,000 עובדים או 40,000 עובדים – בכוונה התחלתי מהמספר הנמוך – וזה באמת הר, שכדי לעבור אותו צריך להביא עשרות אלפים, ואז אולי נפתור את הבעיה של ענף הבנייה. אם לא מוצאים את הפתרונות של 30,000, גם 2,000 לא יעזרו, וזה יהיה רק לכתם מיותר, מזיק, חרפה על הממשלה שלי, שאינני רוצה שהיא תהיה מלוכלכת בכתם הזה. אני חושב שהכתם הזה לא פותר

דבר, מצד אחד, ובכל זאת הוא מכתים, ולכן זה מיותר. בעיקר כשאצלנו יש מובטלים, בשטחים יש מובטלים, כמעט רעבים, אולי רעבים, ואנחנו נייבא מובטלים מחוץ-לארץ. הרי זה ממש לא ייתכן.

דבר שני: יש לסגר הזה תוצאות שליליות, אבל יש לו גם תוצאות חיוביות. אחת התוצאות החיוביות ביותר של הסגר – מלבד העניין הביטחוני הטהור ומלבד העובדה שנוצרת הפרדה, בצדק, בינינו לבין השטחים, לקראת פתרון מדיני – זאת העובדה שניתן היום לטפל בענף הבנייה ולהפוך אותו לענף כחול-לבן, ענף ישראלי, או שעיקרו ישראלי, שרוב עובדיו הם ישראלים. זה שקר מה שכתוב כאן – אף אחד מהם לא מדריך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לא, לא, הם גם לא אומרים.

רן כהן (מרצ):

חברות הבנייה מתכוונות לייבא את העובדים הכי זולים והכי נחותים שיש, כדי לנצל אותם ולהרוויח עליהם. שלא יעשו עלינו עבודה בעיניים. לכן, להשאיר את ענף הבנייה בדימוי הזה, שעובדים בו אנשים שמשתכרים שכר נמוך, שאין להם תנאים סוציאליים, שהם נחותים מבחינת הזכויות החברתיות והאזרחיות – הלא זה אבסורד, זה עוול, זה מיותר. מי צריך את זה?

שמעתי כאן את חבר הכנסת משה קצב. איך אמרנו כשאת היית יושבת-ראש הוועדה שנה אחרי שנה? – ככל שאתם תמשיכו ותעמיקו את תקופת הזמן והשהות של מובטלים באי-עבודה יהיה קשה יותר להניע אותם ללכת לעבוד. איך אמרנו? – תמצאו מתחת לאדמה צורות עבודה. איך אמרנו? – תנו להם עידוד כדי שילכו לעבוד בבניין. והיום יכולנו לעמוד במצב אחר. איזו מלחמה ניהלה נגדנו הממשלה של משה קצב כאשר חוקקנו את החוק של מתן מחצית דמי אבטלה לחיילים משוחררים בענפים מועדפים, בכלל זה ענף הבניין. היום הם מתגוללים. אבל או.קיי, נעזוב אותם, הרי אנחנו לא בקנה המידה שלהם.

גברתי, אני באמת חושב שהעניין הזה לא יכול לעבור, וקודם כול אני דורש שהוא יובא לישיבת הממשלה. כפי שהממשלה דנה לפני שבוע או בתחילת השבוע בפתיחת הסגר ל-10,000 עובדים נוספים מהשטחים ואישרה את זה, לא ייתכן שעובדים מעבר לים יבואו בלי החלטת ממשלה. אני אומר יותר מזה: לדעתי, צריך לקבוע כלל, שייבאו עובדים זרים מצריך את אישור הכנסת. מדינות אחרות נלחמות בעניין הזה מלחמה אפקטיבית, ואנחנו לא נעמוד בידיים עירומות אל מול העניין.

היו"ר י' עזרן:

זו פררוגטיבה של השר, אני חושב.

רן כהן (מרצ):

אינני בטוח, יש פה איזו בעיה, בעיקר שהיא כפופה להחלטות ממשלה. הכנסת לא כפופה להחלטות ממשלה.

גברתי, אני לא מתעלם מהמצוקה של ענף הבנייה. לעניות דעתי, יש מצוקה קשה, אבל זאת מצוקה שממשלת ישראל יזמה אותה במודע, על מנת להשיג הישגים ביטחוניים, חברתיים ומדיניים, ומי שרוצה את ההישג הזה צריך גם להיות מוכן לשלם בעדו. והתשלום, לעניות דעתי, לא בשמים.

אני סבור, כי כפי שהוחלט להכניס 15,000 עובדים מהשטחים לאחר בדיקה ביטחונית, אין מניעה שהמספר לא יעלה ל-25,000, אולי מעט יותר, אולי מעט פחות, על-פי הממצאים שיימצאו וכללי הביטחון. זה גם ייתן מענה לבעלי משפחות, אנשים בשטחים שצריכים לפרנס, אנשים בשטחים שיעמדו בקריטריון הביטחוני, וגם ייתן מענה עיקרי, לדעתי, לענף הבנייה כאן.

שנית, אינני מבין מדוע כאשר מדובר במעסיקים, כאשר מדובר ביזמים, כאשר מדובר בבעלי הון, כל הממשלות בישראל יודעות את הדרך, והדרך היא שכר עידוד, פטור ממס, סיוע, מענקים, הלוואות; אז דרך-המשי של הכסף עובדת. אני אומר בכל הרצינות: אנחנו רוצים ענף בנייה כחול-לבן? בואו ניתן שכר עידוד לשנה, בואו ניתן תוספת משמעותית. זה עבד עם החיילים המשוחררים. סיירת מטכ"ל ומשוחרריה עובדים בניו-יורק בהובלת רהיטים. מה, זה מכובד יותר מאשר לבנות בית במדינת ישראל? מה היתרון שלהם שם? הם עובדים עבודת פרך, תאמינו לי, סכנת נפשות, אבל הם עובדים שם משום שהם מקבלים תשלום הגון. לעניות דעתי, צריך לשלם תשלום טוב, הוגן, שראוי להתכבד בו, שאפשר לפרנס בו משפחה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

מנין האינפורמציה על משוחררי סיירת מטכ"ל?

רן כהן (מרצ):

תאמין לי, זה התפרסם אפילו בעיתונים, לדאבוני הרב, שמשוחררי סיירות צה"ל הם ה"מויש"ס" של ניו-יורק ושל לוס-אנג'לס. אפשר לבדוק את זה.

היו"ר י' עזרן:

קיבוצניקים שמוכרים פופקורן.

רן כהן (מרצ):

למה הבאתי את משוחררי סיירת מטכ"ל? כי מה באמת לנו – נוער שרואה את עצמו בדימוי הכי בכיר, הכי גבוה, שלא יתבייש לעשות עבודות כאלה? סיירת מטכ"ל – יותר טוב מזה, את מי נבחר? הם הולכים להוביל רהיטים.

אלכס גולדפרב (צומת):

רן כהן (מרצ):

תאמין לי, אין שום בעיה, רק תציע להם כסף כמו בניו-יורק, והם יבואו לעבוד בהמוניהם.

היו"ר י' עזרן:

לידיעתך, חבר הכנסת כהן, הרי גם פה חבר מפורסם מאוד מסיירת מטכ"ל עבד בהובלת רהיטים, יוני, זיכרונו לברכה.

רן כהן (מרצ):

נכון.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כן?

היו"ר י' עזרן:

אני זוכר שהוא הוביל רהיטים בירושלים. הוא סחב פסנתרים על הגב שלו, כי בלי עין הרע הוא היה יכול.

רן כהן (מרצ):

אם היושב-ראש כבר הביא את הדוגמה: באמת, אני עפר לרגלי כל מי שהוזכר כאן, יוני ואחרים. אני השתחררתי מהצנחנים, והדבר הראשון שהלכתי לעשות – עבדתי בבניין מחוץ לקיבוץ, כיוון שהורי חיו בבית בלי בלטות ובלי טיח. זאת לא בושה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אצלך זו אידיאולוגיה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אז מה?

רן כהן (מרצ):

זה לא היה אידיאולוגי. הלכתי לשפץ להורים שלי בית, כי לאחיות שלי לא היה אפילו חדר כדי לישון בו. מה כל הקטע הזה? ברגע שצריך, אין בזה שום בושה, וגם אני השתחררתי סגן צנחנים, עם רקורד לא רע, הייתי מעז להגיד.

ואגב, בהקשר הקודם: אני באמת סבור, לצורך העניין הזה, שממשלת ישראל צריכה להכריז על ענף הבנייה כענף עובדים מועדף. לא יכול להיות שכל פעם שמכריזים על ענף מועדף, זה ענף מועדף לבעלי המניות או לקבלנים או לבעלי החברות. פעם אחת יהיה גם ענף עובדים מועדף, על כל המשמעויות שלו. אם רוצים לבנות ענף בנייה שלנו, זה מה שצריך לעשות.

והמשפט האחרון באמת. אני רוצה להעיר תשומת לבכם: העולם עבר, בעונותינו הרבים, מהפכה טכנולוגית ומהפכת בנייה. אנחנו לא עברנו אותה, רק משום שאצלנו היו עובדים זולים תחת היד, מהשטחים. היום, למשל, רוב ענף הבנייה בעולם הוא ענף של עבודה יבשה. עובדים עם ברזל, עובדים עם קירות גבס, עובדים עם כלים, ולא הולכים ומעמידים בלוקים עם המגפיים ועם כל הצורה הזאת שלא נראית היום לאנשים צעירים שלנו. עבודת ענף הבניין ברמה טכנולוגית היא עבודה יבשה. היא יכולה להיות, גם צורנית, עבודה שמכבדת את בעליה, עם השקעות טכנולוגיות. זה מחייב התגייסות לא רק של הקבלנים – אני קורא גם להם לעשות את זה – אלא גם של ממשלת ישראל. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

זה הפך להיות תעשייה.

רן כהן (מרצ):

תעשיית בנייה, אמת.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה, אחריו, אחרון הדוברים, אם ימצא כאן – חבר הכנסת עמיר פרץ.

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שרה נכבדה, אנחנו דנים היום בנושא בעל חשיבות עליונה למדינת ישראל, היום ועכשיו. לא ייתכן שממשלת ישראל תקבל החלטה לחזור ולהעסיק עובדים ממדינות זרות רק חודשים מספר לאחר שוועדת העבודה והרווחה אישרה הפסקת עבודתם של כ-20,000 העובדים הזרים בתחום הבנייה בישראל. לא ייתכן שמדינת ישראל תמשיך לשלם דמי אבטלה לאלפי מובטלים כשירים לעבודת בניין, רק מפני שהם סרבני עבודה. לא ייתכן שממשלת ישראל תאשר להפוך את התאילנדים לפועלים החדשים בתחומי הבנייה והחקלאות.

ומדוע? בואו נבדוק יחד מה מקור הבעיה. בעקבות הסגר שהטילה ממשלת ישראל על השטחים חסרות ידיים עובדות רבות. המחסור הקשה ביותר כרגע הוא בתחום החקלאות, ואני כואב את כאבם של החקלאים המביטים בתוצרתם המרקיבה ואין מושיע. אומנם צה"ל הקצה חיילים לעבודה חקלאית, אך הם לא נועדו לכך. לצה"ל תפקידים אחרים.

ממשלת ישראל טובה בהחלטות נמהרות ללא מחשבה מעמיקה, לכן יש עליה לחץ לייבא עובדים זרים. אך האם די בכך? אולי בטווח הקצר, אך לא מעבר לכך. השכר הממוצע במדינת ישראל נמוך יחסית ליוקר המחיה. העובד בישראל נאלץ להסתפק בשכר נמוך מ-800 דולר בחודש. אותו עובד יוצא לעבודה בשדה, בבניין ובייצור ב-07:00 ומסיים עבודתו ב-17:00. ומה הוא מביא למשפחתו? שכר רעב. יבוא העובדים הזרים לא יפתור את הבעיה אלא רק יעמיק אותה.

העובדים הזרים, המסתפקים במועט ביחס לארצות מוצאם, חיים כאן בדוחק. עובדים זרים אלה יתפסו את מקומות עבודתם של הישראלים בכל שטחי ארץ-ישראל בשכר נמוך יותר, בתת-תנאים. ומה יקרה אחר כך? סרבני העבודה לא ישתלבו לעולם במעגל העבודה. ערביי יש"ע רק יהיו מתוסכלים יותר וחבית אבק השרפה תתפוצץ, אין ספק בכך.

הפתרונות, לדעתי, הרבה יותר פשוטים והרבה יותר מחייבים את כל הצדדים, המעבידים והעובדים בחקלאות, בבנייה ובתעשייה. יש לאפשר שחרור ערביי יש"ע על-פי רשימות שמיות שהמעבידים ינפיקו לכוחות הביטחון על סמך היכרותם עם הפועלים. העובדים יגיעו בהסעות מוסדרות לאתרי העבודה, תוך פיקוח של צה"ל או חברות שמירה המאומנות בכך. פתרון זה ייתן תשובה מיידי, כאן ועכשיו, ישחרר את המשק מהדרישה לידיים עובדות וישחרר את סיר הלחץ ביש"ע.

בידי החקלאים גם דרך נוספת לפתרונות מעמיקים של הבעיה. עליהם לבנות גרעין עובדים קבוע כל השנה, כאשר בעונה הבוערת יהיה קל להוסיף כוח עבודה מתוך מאגר המובטלים. על משרד העבודה להכשיר עובדים במקצועות החקלאות והבנייה כדור המשך ועתודה של העובד הישראלי. אסור לממשלת ישראל לתת לעצמה גול.

בישראל מעגל מובטלים גדול מצד אחד, ומצד שני יש מחסור בידיים עובדות בתחומים שונים. כלומר, מצד אחד יש ביקוש רב לעובדים, ומצד שני אין ירידה בנתוני מבקשי העבודה. ואם אתם שואלים: מדוע? הבעיה היא גם ואולי בעיקר בשירות התעסוקה ובתפקודו על-פי החוק הקיים. האם לעובדי השירות יש אינטרס בשיבוץ המובטלים בעבודה, אינטרס כלכלי או כל אינטרס אחר? אולי אנשי שירות התעסוקה לא רוצים להכביד על המובטלים, לא רוצים להגיע עמם לעימותים, ולכן הם משלמים דמי אבטלה ובכך מנציחים את הבעיה? ללשכת התעסוקה יש אינטרס בהגדלת מספר המובטלים, כי בכך חשיבותם גדלה, וכך גדל התקציב. בקיצור, המנגנון צומח וכך גם מספר המובטלים. על שרת העבודה לשנות מצב אבסורדי זה, ומהר. אולי יש לבטל את שירות התעסוקה ולתת לחברות הפרטיות, שהן ממילא מקצועיות יותר, את הכלים לתיווך בין המעביד לבין העובד, כמובן תוך שמירה על חוקי העבודה.

אסור לשרת העבודה להיכנע ללחצים של קבוצות האינטרס השונות המעוניינות בייבוא עובדים. לא מדובר בייבוא מאות אנשים מקצוענים ומומחים שילמדו בישראל את המקצועות הדרושים. הסכנה בייבוא העובדים רבה. 2,000 עובדים יהפכו מהר מאוד ל-20,000 ואחר כך ל-200,000, וכך האבטלה בישראל תגדל ומשרד העבודה ימשיך לפתח את מקצוע האבטלה.

שרת העבודה היא המשוכה האחרונה מול פרץ העובדים הזרים, ואני מקווה שבעזרתה נשוב לעבודה עברית וישראלית. תקוותי ותקוות כל עם ישראל היא, שהשרה תצליח ותעמוד בלחצים ובמשימה החשובה שלה. כל חלל מתמלא, ואם לא יהיו עובדים זרים, המעסיקים יעשו הכול כדי להכשיר ולקלוט עובדים מקומיים.

על ענף הבנייה להירתם למאמץ. אנו על סף שנות האלפיים. על ענף הבנייה להתייעל, להתפתח. יש לתעש את הבנייה, להפוך את התחום כולו למתועש וטכנולוגי יותר, כדי למשוך כוח עבודה גדול. יש לשפר משמעותית את השכר בבנייה, יש לשלם יותר.

גברתי השרה, אסור לך להתקפל מול הלחצים, אחרת תאבדי את איכותך. אל תהיי נחמדה לכולם, אחרת כולנו נשלם את המחיר על כך. למדינה יש מלאי דירות, כ-40,000 יחידות דיור, כך שיש די זמן להכשיר עובדים חדשים במקצועות הבניין, מקצועות שעד כה לא נלמדו בבתי-הספר – בנאים, טפסנים, ברזלנים. ההסתדרות, ארגוני הקבלנים, המעסיקים, בשילוב עם משרד העבודה, יכולים להכשיר כוח עבודה הולם.

העובדים הישראליים חיים ברמת חיים גבוהה יותר, ולכן יש להתאים להם את השכר. יש למצוא דרכים נוספות כדי לתת תמריצים ועניין למי שמצטרף לענף. המקצועות הללו לא נלמדו עד כה בגלל כישלון הממשלות הקודמות, וזהו כישלונה של הממשלה הנוכחית גם כן.

גברתי השרה, אסור לך להישבר, אסור לנו לתת יד לייבוא עובדים ממדינות זרות ולהנצחת האבטלה בישראל. עלינו, עלייך, לדאוג לפיתוח ולשכלול של הענפים המדוברים, כדי לתמרץ עובדים מתאימים. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אחרון הדוברים – חבר הכנסת עמיר פרץ. תודה שאתם מקפידים על מסגרת הזמן.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, חברי הכנסת, השבוע היה שבוע גדוש של דיונים בעובדים זרים. קיימנו דיון בוועדת העבודה והרווחה; סיעת העבודה התכנסה; פורומים שונים, שדולה חברתית – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הנהלת הקואליציה.

עמיר פרץ (העבודה):

– – הנהלת הקואליציה, כולם דנים בעובדים הזרים. זרים, זרים, זרים, ורק שאנחנו לא נרגיש זרים.

גברתי השרה, ענף הבניין הוא אחד הענפים, שהדבר המרכזי הקובע את ההתרחשויות בהם הוא היציבות. ושימי לב למה שקרה. את זוכרת, לפני כשלוש שנים, כשהתחלנו את הדיונים בכנסת סביב המשכנתאות, יום אחד הודיעו שהולכים לתת הטבה כזאת, ויום אחד הודיעו שהולכים לתת הטבה אחרת, וכל המשתכנים המתינו, כי כולם אמרו: אם החודש נקבל 1% פחות, בחודש הבא נקבל 2% פחות, אז אולי נמתין עוד חודשיים ונקבל עוד 3%.

ואחר כך התחילה תקופתו של אריק שרון. בהתחלה הוא אמר: מי שיגמור את הבניינים בתקופה כזאת וכזאת יקבל 10,000 שקל מענק. אחר כך אמרו: מי שיגמור את הבניינים בתקופה כזאת וכזאת יקבל 20,000 שקל מענק. אחר כך אמרו: מי שיגמור את הבניינים בשבעה חודשים יקבל 35,000 שקל מענק לדירה.

היו"ר י' עזרן:

ועמדנו בהבטחות האלה.

עמיר פרץ (העבודה):

אז כולם חיכו.

היו"ר י' עזרן:

שילמו.

עמיר פרץ (העבודה):

כן, שילמו, אבל כולם חיכו, כי מי שנענה, חלילה, ראשון לאתגר של הממשלה והלך בלי הטבות, עוד מצא את עצמו מפסיד. אז אמרו: למה שנפסיד? נחכה. אם החודש נותנים הטבה של 10,000 שקל, יותר טוב שנפסיד אותם 10,000 ובחודש הבא נרוויח 20,000 שקל. אם נחכה חודשיים, נרוויח 30,000 שקל.

כך הוא הדבר, גברתי, לגבי עובדים זרים. אילו ידעתי שהקבלנים מתכוונים באמת ובתמים להסתפק באותם 2,000 עובדים זרים ולקחת אותם ולעשות מהם את השלד של ענף הבנייה בישראל וסביבם להקים מערכת שלמה של עבודה ישראלית בבניין, הייתי אומר: בואו נלך אתם יד ביד, ביחד. הם יתרמו, אנחנו נתרום, וביחד נקים את מדינת ישראל.

אבל, גברתי השרה, את אווירת הקטסטרופה הם ייצרו לך שנית, דקה אחרי שמכסת ה-2,000 תתמלא. הם שוב יתארו את הקריסה, הם שוב יתארו את אווירת חוסר היכולת לבנות, הם שוב יהלכו עלינו אימים שהכול מתמוטט, ו-2,000 ייהפכו ל-4,000, ו-4,000 ייהפכו ל-8,000.

ומה שחשוב הוא, שכולם ידעו איפה אנחנו עומדים. כולם צריכים לדעת, שאין לממשלה כוונה לשנות את החלטותיה, ואז הם יתחילו להתאים את עצמם, כי איזה קבלן ייקח היום עובדים ישראלים ויתחיל להכשיר אותם אם הוא יודע שיש סיכוי, אפילו קלוש, שבתוך שבוע, בתוך שבועיים או בתוך חודש הוא יקבל עובדים אחרים, זולים יותר, מאומנים יותר, עובדים סביב השעון, לא עושים חשבון לא לשעות נוספות, לא לשעות לילה, לא לתנאים סוציאליים, עובדים ועובדים ועובדים? אז ימתינו עוד חודש, ימתינו עוד חודשיים, ואחר כך יגידו שבגללנו הם לא מצליחים למסור את הדירות.

אבל, אם יהיו כללי משחק שווים וכל החברות יינזקו במידה מסוימת מבחינת עלות הבניין, ובסוף כולנו נשלם זאת, כי את הכשרת העובדים הישראלים ואת העלות הנוספת שהם יביאו על הבניינים אנחנו כאזרחי ישראל נשלם, כל אזרח ידע שהוא חייב לקחת חלק בנטל הזה. ואת העיכוב בבנייה בשנה הקרובה, עד שהעובדים הישראלים יתמחו, אנחנו כולנו נשלם, וכל מי שצריך לקבל בית או דירה ידע, שיש סיכוי שיהיה צו זמני לעיכוב של חודשיים-שלושה חודשים. אז נלך לעניין הזה, אבל שהקבלנים לא ישלו את עצמם שיש סיכוי שהסכר הזה יפרץ, כי ברגע שהוא יפרץ תהיה התמוטטות כללית, ואיש לא ירצה עוד לשתף פעולה עם הממשלה.

לכן אני מציע, שכנסת ישראל תקבל החלטה חד-משמעית, שהיא מחזקת את ידי הממשלה לקבוע באופן ברור, שלא מביאים עובדים זרים למדינת ישראל. אנחנו צריכים לתמוך בכך שתהיה בדיקה מחודשת ושיהיו קריטריונים חדשים לגבי העובדים הנמצאים בשטחים. צריך להרחיב את ההיתרים ולהשאיר את ההגבלות רק סביב נושאי ביטחון בלבד. אין שום סיבה להעניש עובדים מן השטחים אם הם עבדו אצל מעביד שניצל אותם.

היום – אולי יש מישהו מבין חברי הכנסת שאינו יודע זאת – עובד ערבי מהשטחים שעבד בלי תלוש ולא עבד דרך שירות התעסוקה, כי המעביד שלו ניצל אותו, ואף אם בשום פנים ואופן אין לו ולא יהיה לו שום קשר עם פעילות של הסתה, או פעילות עוינת כזאת או אחרת, הוא אינו יכול להיות רשום בלשכה כמישהו שמועמד להיכנס לישראל, כי רוצים להעניש את הקבלן. אומרים לו: אתה ניצלת את העובד? עכשיו אין לך מכסת עובדים? הוא לא היה רשום אצלך קודם? לא תוכל לבקש אותו עכשיו. אז, מצד אחד, מענישים את הקבלן, מצד אחר, מענישים את העובד על לא עוול בכפו, כי הוא נוצל פעם אחת והוענש פעם שנייה, ובסוף פוטנציאל העובדים שיכול לעבור במסננת, שתבדוק אם הוא ראוי להיכנס למדינת ישראל ואם אין לו קשר לבעיות ביטחון, הולך וקטן.

אני מציע שהמערכת תבדוק מחדש את הקריטריונים, תמצא דרך להתיר לעובדים נוספים מהשטחים להגיע, כי גם המצב שם הולך וקשה, וזה יכול לפגוע בנו, חלילה, גם מבחינה ביטחונית; והחשוב ביותר: קבלני ישראל, נא התארגנו גם לתיעוש הבניין, גם להכנסת טכנולוגיות בבניין, והחשוב ביותר, גם לקליטת עובדים ישראלים. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ, שגם הקפיד על הזמן ולמעשה תרם לנו דקה.

בבקשה, גברתי השרה, נא להשיב, ונעבור להצבעה ונסיים את סדר-היום העמוס.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להשיב על הצעותיהם לסדר-היום של חברי הכנסת משה קצב, תמר גוז'נסקי, רן כהן, אלכס גולדפרב ועמיר פרץ.

אני רוצה לומר מראש, אדוני היושב-ראש: אינני מתכוונת להתייחס אף לא לאחת מההערות הציניות שנאמרו על-ידי חלק מהדוברים, כי אני חושבת שהעניין הוא יותר מדי רציני, ואני מציעה שלא בהזדמנות הזאת נעשה חשבון מי עשה מה ומי לא עשה מה. זה יותר מדי רציני, ודומני שבנושא הזה אנחנו לא חלוקים על מה שקורה היום בנושא העבודה, בנושא הביטחון.

הסגר שהחליטה עליו הממשלה ב-30 במרס 1993 בשל המצב הביטחוני נכנס היום ליומו ה-36. עד לסגר עבדו בישראל כ-70,000 עובדי שטחים מאורגנים באמצעות שירות התעסוקה, וכ-50,000 עובדים נוספים ללא אישור. כ-20,000 זרים שוהים בישראל, לפי הערכתי, ומתוכם 6,433 באישור

משרד הפנים. כ-2,400 עובדים מדרום-לבנון מועסקים מדי יום בישראל. כ-142,000 עובדים שאינם ישראלים עבדו בישראל מדי יום לפני תחילת הסגר.

הממשלה אישרה מאז הוחל הסגר כניסתם של 34,000, ולפני כשעתיים-שלוש שעות אושרו עוד 1,200 עובדים מהשטחים, מהם 16,650 לחקלאות, 15,000 לבניין, 142 למאפיות, ועם הצירוף שמלפני כמה שעות – כ-2,050 לתעשייה ושירותים, 28 לתיירות ו-267 למלונות במזרח-ירושלים.

היו"ר י' עזרן:

28 עובדים, זה הכול?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כן, לתיירות.

היו"ר י' עזרן:

המספר מעניין.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

נושא התיירות בכלל מאוד מעניין, וכדאי לראות אותו כדוגמה. הם לקחו זאת על עצמם, במיוחד מאז מלחמת המפרץ, ועברו ביוזמתם, בסיוע מאוד חזק של האגף להכשרה מקצועית במשרד העבודה והרווחה, להעסקה כמעט מוחלטת של עובדים ישראלים; כמעט מוחלטת.

היו"ר י' עזרן:

עולים חדשים.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

גם עולים חדשים. עולים חדשים הם ישראלים.

היו"ר י' עזרני:

אני מתכוון לכך, שדווקא הענף הזה קלט הרבה עולים, ואני שמח לציין את חלקם של האתיופים בין העובדים בענף הזה. זה מאוד מעניין.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

האישורים ניתנים רק לעובדים מאורגנים, ששכרם שולם במלואו על-ידי מעסיקיהם, ולאחר בדיקה ביטחונית של המינהל האזרחי. הגבלה נוספת חלה על 10,000 עובדי הבניין, שאושרו על-ידי הממשלה למחרת יום העצמאות. הגבלה זו קובעת, ובעניין זה, חבר הכנסת קצב, הלכו למרווח גדול מזה שהצעת, כי האישור יינתן רק לראשי משפחות בני 25 שנים ומעלה.

אני רוצה לומר לך, שהקבלנים הגישו לשירות התעסוקה 41,000 שמות. אנחנו הקלדנו אותם ובדקנו כמה מהם כשירים לפי הקריטריונים של שירות התעסוקה. כלומר, המעסיקים שילמו שכר והם עבדו באמצעות שירות התעסוקה. מצאנו מתוכם 21,000 כשירים. כאשר אושרו במהלך הראשון 5,000 עובדי בניין מהשטחים, העברנו 6,000 ו-5,000 מתוכם אושרו מיד על-ידי המינהל האזרחי. כאשר החלטנו על 10,000 עובדים נוספים מהשטחים לבניין, הקלדנו שוב את שמותיהם על-פי אותם קריטריונים, למעלה מגיל 25, נשוי ואב לילדים, ומתוך 15,000 שהיו אצלנו בשירות התעסוקה רק 4,300 אושרו.

ראש הממשלה הגמיש אז את עמדתו, תוך זה שהביא בחשבון את הסיכון הביטחוני, כפי שאמרת, שהקבוצה שאינה מחויבת מבחינת אחריות לאשה בבית או לילדים היא יותר מועדת לסכינאות, והוריד את הקריטריון כדי שנעמוד בדרישה לאותם 10,000 עובדי בניין נוספים מהשטחים.

שאל יהלום (מפד"ל):

קריטריון של גיל?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

גיל ונשוי פלוס ילדים.

שאל יהלום (מפד"ל):

אז מה הוא הוריד מהקריטריונים האלה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

רק נשואים, גם בלי ילדים. ואז הגענו ל-8,400 בלבד. אז ראש הממשלה אמר: נמשיך לוותר. אני רוצה שנבין – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

– – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לא, לא אושרו 21,000. אמרתי, שמתוך 41,000 שמות שקיבלנו מהקבלנים, ואין להם יותר שמות, כי כל היתר עבדו בצורה לא מאורגנת והם לא רשומים בשום מקום, 21,000 עברו את המבחן הראשון של שירות התעסוקה – המעסיקים שילמו שכר והם עובדים דרך שירות התעסוקה – אושרו בשלב ראשון 5,000 עובדים מהשטחים לבניין. את זאת אישרנו רק לפי הקריטריונים של שירות התעסוקה. נשארו לנו עוד 15,000.

בא ראש הממשלה ואמר אז: אני מאשר עוד 10,000. כשר הביטחון אני מתנה התניה של ביטחון – זאת היתה הסיבה לסגר – ואומר: לא מעל גיל 25. זו באמת גמישות רבה יותר מזו שהציע כאן חבר הכנסת קצב. הוא הסתפק בנשוי ואב לילדים. ומתוך ה-15,000 שהיו לרשותנו עם אישורים, 4,300 בלבד עמדו בקריטריונים האלה.

מאחר שהבטחנו 10,000, הלך ראש הממשלה להנחה נוספת: רק נשואים. הגענו רק ל-8,000 ומשהו, ואז התפטר ראש הממשלה על עוד משהו, ואישרנו זאת.

שאלו יהלום (מפד"ל):

עכשיו יש לכם רשימה של 5,000 שרובם רווקים.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

שאינם בקריטריונים הללו. בוודאי. אני רוצה לציין רק, שאין להשיג מהקבלנים יותר רשימות, כי כל היתר אינם רשומים. הם העבירו לנו רשימה של כל מי שהיה רשום.

משה קצב (הליכוד):

גברתי השרה, לשם מה כל ההסתבכות הזאת? האם לא יהיה זה יותר פשוט להודיע, שמסירים את הסגר לגבי גילאי 30 ומעלה שהם בעלי משפחות ויש להם עבר נקי? ואז לא צריך להמתין לרשימות של ארגוני הקבלנים ואין צורך במחשבים. כל מי מהם שיתייצב בשירות התעסוקה ויירשם, והוא עומד בשלושת הקריטריונים האלה, יוכל לקבל עבודה. הרי זה הרבה יותר פשוט.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני אומר לך – – –

רן כהן (מרצ):

ברשותך, גברתי השרה, אולי הוא צודק ואפשר להסתפק בנשואים עם ילדים – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

לא שמעת, חבר הכנסת רן כהן, מה שסיפרתי על הבניין.

רן כהן (מרצ):

– – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בבנין, מתוך 15,000 בקריטריון של מעל גיל 25, נשואים עם ילדים, אפילו עם ילד אחד.

רן כהן (מרצ):

לפי ההצעה של חבר הכנסת קצב, נרשם או לא נרשם אבל הוא נשוי ויש לו ילדים והוא פועל בבנין שרוצה להירשם לעבודה; ההנחה היא, שאם הוא בעל משפחה ואב לילדים ואין לו עבר ביטחוני, הסיכון הביטחוני הקשור אליו קטן יותר. לפי עניות דעתי, צריך לבחון את זה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בהחלט. אבל קודם כול אני רוצה להזכיר לכולנו, שבשביל ההצעה הזאת אנחנו צריכים להכריז על גיוס לעבודה ולתגבר ולפתוח לשכונת תעסוקה בשטחים. ראש הממשלה והממשלה החליטו: לא חוזרים למצב שהיה בעבר.

אני מעריכה, שמה שאנחנו עושים בשטח הזה זה מעבר, שלב אחר שלב, קודם כול מתוך הקפדה מרבית בנושא הביטחון.

אני רוצה לומר עוד מה הם השיקולים ומה צריכות להיות ההחלטות. בפועל יצאו היום לעבודה 21,500 עובדים מיהודה, משומרון ומעזה; פחות מהמספר שאושר. 10,500 מעזה; כ-11,000 מיהודה ושומרון: מהם 12,500 לחקלאות, 627 לתעשייה, 8,000 לבניין. חלק מהבקשות נמצאות בתהליך של בדיקה, ואישורים נוספים יונפקו בימים הקרובים.

מאז תחילת הסגר הגיעו לשירות התעסוקה 33,000 הזמנות לעובדים ישראלים. לעבודה הופנו 25,400 מובטלים; 5,000 מהם לחקלאות, כ-4,500 לבניין.

רבותי חברי הכנסת, הסגר חשף שתי תופעות חמורות במשק הישראלי. הראשונה היא התלות הרבה של ענפים מסוימים בעבודה זולה, וחלקה בלתי מאורגנת; התופעה השנייה היא, שמספר דורשי העבודה בישראל זהה כמעט לחלוטין למספר העובדים הלא-ישראלים. מתברר שקשה מאוד להחליף את אלה באלה. תופעות אלו נחשפו במלוא חומרתן בשני ענפים עיקריים: חקלאות ובניין.

בענף החקלאות עבדו לפני הסגר כ-11,000 עובדים מאורגנים, עובדי שטחים. בסך הכול, מה שטוענים היום החקלאים הוא, שבחקלאות עבדו כ-26,000 עובדי שטחים. מאחר שהסגר הוטל בתקופת שיא בחקלאות, אישרה הממשלה, על-פי אותה שיטה שאתה מדבר עליה – ואז אין שום פיקוח אלא רק בדיקה ביטחונית, לפני שנכנסים בפעם הראשונה – העסקתם של 16,650 עובדי שטחים; 4,000 מהם נשים שעדיין לא הגיעו לעבודה, ויש קושי מסוים ביציאה של נשים בלבד כקטגוריה לעבודה. הממשלה גם הקלה במידה מסוימת את המגבלות שהוטלו לגבי מתן אישורים בענפים אחרים.

העבודה בענף החקלאות, אף שהיא דורשת מיומנות וניסיון, אינה כרוכה בהכשרה מקצועית ממושכת. לכן ביקשתי משירות התעסוקה לעשות כל מאמץ כדי להפנות דורשי עבודה ישראלים לעבודה בחקלאות. מספרם של דורשי העבודה שהופנו לחקלאות עדיין קטן. גם ההזמנות אינן רבות. אך אסור להרים ידיים, כי המצב היום בחקלאות, אם נביא בחשבון את התנועה המושבית, אם ניקח את החקלאים הפרטיים, להוציא את המושבניקים בעצמם, מבוססת במידה רבה, כמעט כולה, על עובדי שטחים ועל עובדים תאילנדים.

משה קצב (הליכוד):

כמה סרבנים יש?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בעבודה של הקרן-הקיימת, שהיא המרה להבטחת הכנסה, יש היום למעלה מ-2,500 עובדים מתוך 3,500 שקיבלנו אישור להעסיק. על כל עובד יש סרבן. 2,500 מקבלי הבטחת הכנסה סירבו. שירותי התעסוקה בסניפים מדווחים, שכמעט על כל עובד שיוצא יש סירוב אחד.

בענף הבניין דרושים עובדים מקצועיים. לכן החלטנו לפעול בשני מסלולים מקבילים, בשיתוף פעולה מלא עם התאחדות הקבלנים.

במסלול האחד אנו מקווים להכשיר כ-10,000 דורשי עבודה עד סוף שנה זו. במסלול זה, שמחזורו הראשון יפתח בתוך ימים אחדים, אנחנו מאוד מקפידים על מיון המועמדים, כדי שיהיה איזה סיכוי שלאחר מכן הם יישארו לעבוד בבניין.

ההכשרה תימשך שישה חודשים: חודשיים במסגרת בתי-ספר, כולם יהיו פרטיים, להכשרה מקצועית, כי אצלנו זה יותר מסובך; חודשיים באתרי בנייה בפיקוח האגף להכשרה מקצועית של המשרד; החודשיים האחרונים באתרים בפיקוח של הקבלנים הפרטיים.

במקביל ובנוסף סוכם לפני ימים אחדים עם התאחדות הקבלנים על הכשרה פנים-מפעלית ל-10,000 מובטלים בלתי מקצועיים, שיופנו מייד לאתרי הבנייה.

רבותי חברי הכנסת, בענף הבניין הועסקו עד לסגר כ-70,000 עובדי שטחים, מתוכם כ-30,000 מאורגנים ו-40,000 בלתי מאורגנים. מאז הסגר הצטרפו לענף 7,000 עד 10,000 עובדים ישראלים. זה מספר לא קטן, אבל מה שקורה לנו במצב בבניין זה הלחץ של הזמן. אחרת אני מאמינה שהיינו מתמודדים; אני עדיין מאמינה שנתמודד.

חסרים היום לענף הבניין כ-20,000 עובדים לפחות. אני מביאה בחשבון את ה-15,000 של השטחים. להבדיל מענף החקלאות, ענף הבניין אינו יכול לקלוט כל דורש עבודה בלתי מקצועי, ותהליך ההכשרה ארוך. תהליך זה אינו יכול להתבצע באמצעות העובדים המיומנים מבין עובדי השטחים, מאחר שהישראלים, מסיבות ביטחוניות, מסרבים לעבוד יחד אתם באותם אתרים; וזה לא רק יהודים, גם ערבים ישראלים, גם דרוזים וגם בדואים. תהליך ההכשרה המקצועית ממושך. הוא יארך חודשים מספר. זוהי המציאות שאנחנו חייבים להביא אותה בחשבון.

רבותי חברי הכנסת, אין להעלות על הדעת, שכאשר במשק 141,000 דורשי עבודה, ביניהם כ-47,000 גברים מתחת לגיל 35, כשירים על-פי החוק הקיים, לא תיקונים חדשים, לכל עבודה ומקבלים דמי אבטלה והבטחת הכנסה בגין תעסוקה – שתישארנה עשרות אלפי משרות בלתי מאוישות.

רן כהן (מרצ):

או דמי אבטלה או השלמת הכנסה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הרוב, חבר הכנסת רן כהן, בקבוצה של דמי אבטלה. אני הבינותי, שלמי שיושב כאן זה לגמרי ברור. לא יכולים לקבל גם זה וגם זה.

כל מי שחוק ביטוח דמי אבטלה יקר לו, ואני שייכת לאותה חבורה, חייב לעשות כל שבידו כדי למנוע את ניצולו לרעה. בשיתוף מלא עם מנכ"ל שירות התעסוקה החלטנו להגביר את אכיפת החוק, להפחית במספרם של הרשאים לאשר דמי אבטלה, ולהעמיד בפני אותה קבוצה של 47,000 מובטלים את הברירה – לא כופים על איש – או עבודה המצויה היום בשפע בחקלאות ובבניין או הפסקת תשלום דמי אבטלה. הכול במסגרת החוק ועל-פי החוק, בהקפדת יתר.

רבותי חברי הכנסת, לפנינו רק אחת מהאפשרויות: או השלמה עם קריסת ענף הבניין או חולשה חמורה בו, עם כל המשמעותיות התקציביות האדירות הכרוכות בכך – אני מוטרדת מהקבלנים פחות משאני מוטרדת מרוכשי הדירות – או, וזו העדפה שעליה אנחנו צריכים להיאבק, כניסה מיידית של כ- 20,000 עובדים ישראלים, או פריצת הסגר במספרים משמעותיים, עם הסיכון הביטחוני הגדול הכרוך בכך, או הבאת עובדים זרים. אלה האפשרויות.

במציאות של כניסה מצומצמת של עובדים ישראלים, של התרה, נכון להיום, של כניסת 15,000 עובדי שטחים, החליט ראש הממשלה על התרת כניסתם של 2,000 עובדים זרים לפרק זמן קצוב מראש. קשה לי מאוד להגן על התרת כניסת עובדים זרים. זה עומד בניגוד מוחלט לתפיסתי ולהשקפת עולמי. אך מקובלת עלי הכרעתו של ראש הממשלה.

חברי הכנסת, האתגר הגדול ביותר שלי כשרת העבודה והרווחה, ושל הממשלה כולה, הוא בהחזרת מובטלים ישראלים לעבודה. רק בדרך זו נעצור את הסכנה שבסחף בהבאת עובדים זרים, אם איננו רוצים להסתכן בהיבט הביטחוני.

אדוני היושב-ראש, בגלל המורכבות והבעייתיות והמחלוקות הצודקות והביקורת הנוקבת והצודקת הכרוכות וקשורות בנושא, אני מבקשת ומציעה להעביר את כל ההצעות לסדר-היום לדיון בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה, חברתי השרה. יש הצעה אחרת, להסיר. המושג "עובדים זרים", גברתי השרה, קיים רק במדינת ישראל. באירופה ובצרפת קוראים להם מהגרים. אנחנו לא יודעים לקרוא לילד בשמו. תמיד צריך להגדיר את הנושא. כי אדם שבא לעבוד בדרך כלל אחר כך מבקש איחוד משפחות. הוא חצי מהגר.

בבקשה, חבר הכנסת שאול יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי השרה, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לנצל את ההזדמנות, שגם שרת העבודה והרווחה וגם חברי כנסת מימין ומשמאל נמצאים כאן, לומר שאני חושב שהדרך שאתם הולכים בה, כפי שאמרת, מביאה לקריסה של ענף הבנייה. הפתרון שניתן כרגע על-ידי הממשלה הוא או הבאת עובדים זרים בצורה מוגבלת, והבנתי מנימת דברייך שאת מתנגדת לכך אך מקבלת את הכרעת ראש הממשלה, או, מן הצד השני, אם לא נקבל את העניין של עובדים זרים, הרי ללכת בכוח נגד מובטלים, להשאיר להם את הברירה בין לא לקבל דמי אבטלה ובין להיכנס לעבודה שהם לא רוצים בה ולא מסוגלים בהרבה מקרים לעסוק בה. לכן הדבר יביא לקריסה.

אני חושב שהפתרון הוא הורדת הסגר. אני מתפלא לא רק על חברי מהימין, שמעוניינים בסגר ועל-ידי כך מחדשים את "הקו הירוק", אלא גם על חברי מהשמאל – –

היו"ר י' עזרן:

זה ממש ימות המשיח.

שאול יהלום (מפד"ל):

אסביר. אנשים שנמצאים במצוקה, לדידם של אנשי השמאל הם נמצאים במצוקה וזה מספיק. לדידי, לא רק הבעיה של המצוקה – זו חבית חומר נפץ; המצב שבו מאות אלפים נמצאים במצוקה, ללא אפשרות של פרנסה, יביא בסופו של דבר, לטווח ארוך, להגברת הטרור ולא לצמצומו. הסיבה העיקרית לצמצום הטרור והסכינאות היא לא הסגר, אלא הצורה שמערכת הביטחון מטפלת היום בבעיה – הגברת הכוחות שנמצאים שם, על-ידי פעולות יזומות, על-ידי עוצר, על-ידי תפיסת המבוקשים.

לכן אני מציע לשרה, לימין ולשמאל, לצמצם לחלוטין את הסגר ולהסיר את ההצעות מסדר-היום.

היו"ר י' עזרן:

זה מה שאתה יכול להציע.

עמיר פרץ (העבודה):

חבר הכנסת יהלום, אתה טוען שחברי הכנסת מהשמאל לא אוהבים ערבים?

שאל ילום (מפד"ל):

מי שמכניס מאות אלפים ערבים למצוקה – אוהב אותם?

עמיר פרץ (העבודה):

שאל ילום (מפד"ל):

נכון, זה מה שקורה עכשיו.

עמיר פרץ (העבודה):

עד עכשיו קראתם לנו אוהבי ערבים.

היו"ר י' עזרן:

מה עם הסגר דה-פקטו של יהודים, שלא יכולים להסתובב שם? לא דיברת על זה. אני מתפלא עליך.

שאל ילום (מפד"ל):

אני מסתובב שם יום ולילה, אני גר שם.

היו"ר י' עזרן:

בכל מקום? אשריך.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד ההצעה שכל ההצעות יעברו לוועדת העבודה והרווחה ומי נגד?

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 6

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר י' עזרני:

ובכן, שישה בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שההצעות האלה תעבורנה לוועדת העבודה והרווחה לשם ליבון וביור.

תודה רבה, גברתי השרה.

חברי הכנסת, הישיבה נעולה. הישיבה הבאה תתחדש, אם ירצה השם, ביום שני, י"ט באייר התשנ"ג, בשעה 16:00. תודה רבה לכם. שבת שלום ומבורך.

הישיבה ננעלה בשעה 18:14.